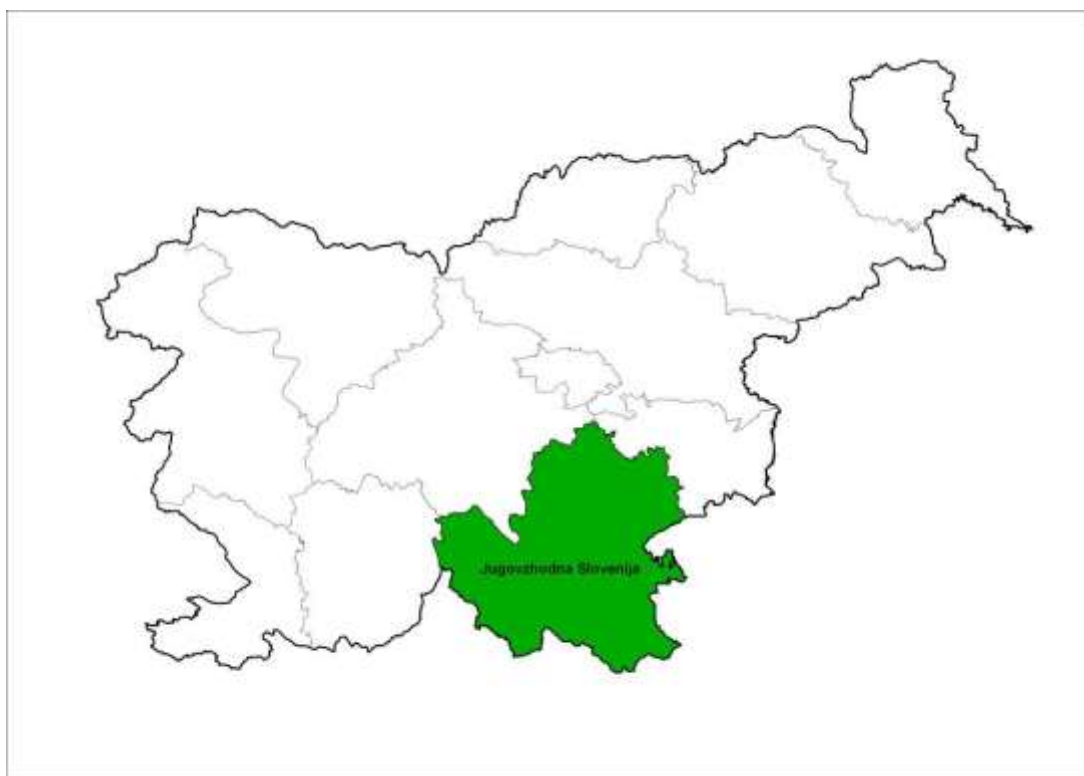

**Regionalni razvojni program
za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna
Slovenija**

Novo mesto, februar 2015

Območje priprave Regionalnega razvojnega programa – razvojna regija Jugovzhodna Slovenija z občinami:

Mestna občina Novo mesto,
Občina Črnomelj,
Občina Dolenjske Toplice,
Občina Kočevje,
Občina Kostel,
Občina Loški Potok,
Občina Mirna,
Občina Mirna Peč,
Občina Metlika,
Občina Mokronog-Trebelno,
Občina Osilnica,
Občina Ribnica,
Občina Straža,
Občina Semič,
Občina Škocjan,
Občina Šentjernej,
Občina Šmarješke Toplice
Občina Sodražica,
Občina Šentrupert,
Občina Trebnje,
Občina Žužemberk.

Izdellovalec: Razvojni center Novo mesto d.o.o., ki ima funkcijo Regionalne razvojne agencije za JV Slovenijo in opravlja splošne razvojne naloge v regiji (v nadaljevanju: RC Novo mesto).
<http://www.rc-nm.si/>

Vodja projekta priprave RRP: mag. Mojca Špec Potočar

Namestnik vodje projekta priprave RRP: Igor Vizjak

Sodelujoči (odbori RSR): Razvojni svet regije JV Slovenija:

- Tomaž Kordiš, koordinator Odbora za gospodarstvo,
- Marjeta Gašperšič, koordinatorica Odbora za človeške vire in blaginjo,
- Tjaša Kump Murn, koordinatorica Odbora za infrastrukturo, okolje in prostor,
- Jožica Povše, koordinatorica Odbora za razvoj kmetijstvo in podeželje,
- Igor Vizjak, koordinator Odbora za turizem in dediščino.

Mnenje MGRT o skladnosti Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija 2014-2020

Sklep Regionalnega sveta regije (RSR) o sprejemu Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija

Sklep Sveta regije o sprejemu Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodne Slovenije

KAZALO VSEBINE

1. UVODNA IZHODIŠČA	5
1.1. VSEBINSKI OKVIR PRIPRAVE RRP JVS 2014-2020	5
1.2. ORGANIZACIJA IN ČASOVNI OKVIR PRIPRAVE	5
1.3. PREDSTAVITEV REGIJE JUGOVZHODNA SLOVENIJA	6
1.4. OCENA IZVAJANJA RRP 2007 – 2013	7
1.4.1. <i>Uspešnost izvajanja RRP 2007-2013</i>	7
1.4.2. <i>Gospodarstvo</i>	7
1.4.3. <i>Človeški viri in blaginja</i>	8
1.4.4. <i>Okolje, prostor in infrastruktura</i>	10
1.4.5. <i>Razvoj podeželja</i>	11
1.4.6. <i>Turizem in dediščina</i>	12
2. STRATEŠKI DEL RRP ZA REGIJO JV SLO 2014-2020	17
2.1. ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV, OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO S POLOŽAJEM REGIJE V MEDNARODNEM PROSTORU	17
2.1.1. <i>Položaj regije JV Slovenije v mednarodnem prostoru</i>	17
2.1.2. <i>Okolje, prostor, infrastruktura</i>	18
2.1.3. <i>Demografska slika</i>	31
2.1.4. <i>Konkurenčnost in trg dela</i>	35
2.1.5. <i>Poslovno okolje</i>	39
2.1.6. <i>Turizem in dediščina</i>	44
2.1.7. <i>Vzgoja in izobraževanje</i>	47
2.1.8. <i>Zdravstveno varstvo in socialna vključenost</i>	52
2.1.9. <i>Kultura</i>	54
2.1.10. <i>Šport in rekreacija</i>	55
2.1.11. <i>Življenjska raven, blaginja</i>	55
2.1.12. <i>Nevladne organizacije (NVO)</i>	57
2.1.13. <i>Sodelovanje regije v čezmejnih in mednarodnih projektih</i>	59
2.2. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, NEVARNOSTI, PRILožNOSTI ZA RAZVOJ JUGOVZHODNE SLOVENIJE	61
2.2.1. <i>Identifikacija potencialov za razvoj regije Jugovzhodna Slovenija</i>	61
2.2.2. <i>SWOT analiza regije Jugovzhodna Slovenija</i>	63
2.2.3. <i>SWOT analiza – gospodarstvo</i>	64
2.2.4. <i>SWOT analiza – človeški viri in blaginja</i>	65
2.2.5. <i>SWOT analiza – infrastruktura, okolje in prostor</i>	67
2.2.6. <i>SWOT analiza – kmetijstvo in podeželje</i>	68
2.2.7. <i>SWOT analiza – turizem in dediščina</i>	70
2.3. VIZIJA IN STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI REGIJE	71
2.4. OPREDELITEV IN UTEMELJITEV RAZVOJNE SPECIALIZACIJE REGIJE	73
2.5. OPREDELITEV IN OPIS RAZVOJNIH PRIORITET REGIJE S KVANTIFICIRANIMI KAZALNIKI IN NAVEDBO VIROV PODATKOV ZA SPREMLJANJE KAZALNIKOV	76
2.6. SKUPNA OKVIRNA FINANČNA OCENA VREDNOSTI RRP JV SLO	79
2.6.1. <i>Evropsko teritorialno sodelovanje</i>	80
2.6.2. <i>Makroregionalne strategije</i>	80
2.7. SKLADNOST RRP JV SLO Z OPERATIVNIM PROGRAMOM ZA IZVAJANJE EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE V OBDOBJU 2014-2020	82
2.8. OPREDELITEV IN PODROBEN OPIS UKREPOV PO PODROČJIH S KVANTIFICIRANIMI KAZALNIKI IN NAVEDBO VIROV PODATKOV ZA SPREMLJANJE KAZALNIKOV	86
2.8.1. <i>Področje: Gospodarstvo</i>	87
2.8.2. <i>Področje: Človeški viri in blaginja</i>	99
2.8.3. <i>Področje: Infrastruktura, okolje in prostor</i>	109
2.8.4. <i>Področje: Kmetijstvo in podeželje</i>	125
2.8.5. <i>Področje: Turizem in dediščina</i>	132
2.9. SISTEM SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJANJA RRP	141
2.10. SISTEM INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP	141
3. PROGRAMSKI DEL	143
3.1. PREDSTAVITEV NAJPOMEMBNEJŠIH REGIJSKIH PROJEKTOV	144
3.2. PREDSTAVITEV SKUPNIH REGIONALNIH PROJEKTOV NACIONALNEGA POMENA IN SEKTORSKI PROJEKTI	152
PRILOGE	154

KAZALO TABEL

Tabela 1: Nastanitvene kapacitete, prihodi in prenočitve gostov v letih 2008 – 2013	15
Tabela 2: Teritorialne enote in hišne številke po občinah, Slovenija, 2014	21
Tabela 3: Informativni prikaz opremljenosti občinskih središč Jugovzhodne Slovenije	24
Tabela 4: Dolžina državnih cest v Jugovzhodni Sloveniji za leto 2011	27
Tabela 5: Prebivalci stari več kot 15 let po stopnji izobrazbe v letu 2013	32
Tabela 6: Dnevni migranti (brez kmetov), ki delajo zunaj občine prebivališča	34
Tabela 7: Bruto dodana vrednost – struktura (v %) po dejavnostih, 2012	35
Tabela 8: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah	37
Tabela 9: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah	37
Tabela 10: Povprečna mesečna plača za 04/2014 v EUR	38
Tabela 11: Razvrstitev gospodarskih družb po območjih Jugovzhodne Slovenije	40
Tabela 12: Gospodarski kazalniki JV SLO glede na Slovenijo, 2011	40
Tabela 13: Dokončane poslovne cone	40
Tabela 14: Delež izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v poslovnem sektorju po virih financiranja, Bruto domači izdatki za R&R, regije, 2013	42
Tabela 15: Gozdnatost v letu 2012	42
Tabela 16: Prebivalci, stari 15 let in več, po doseženi izobrazbi, 2013	48
Tabela 17: Študentje po stalnem bivališču, 2011/2012	50
Tabela 18: Število upravičencev do denarne socialne pomoči, november 2011	53
Tabela 19: Regionalni BDP in BDP na prebivalca v letu 2012 ter razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca v letu 2011	56
Tabela 20: Predstavitev prioritete, področij in ukrepov regije Jugovzhodna Slovenija	76
Tabela 21: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.1.1	91
Tabela 22: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.1.2	93
Tabela 23: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.2.1	96
Tabela 24: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.3.1	99
Tabela 25: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.1.1	103
Tabela 26: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.2.1	105
Tabela 27: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.3.1	107
Tabela 28: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.3.2	109
Tabela 29: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.1.1	114
Tabela 30: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.1	117
Tabela 31: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.2	118
Tabela 32: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.3	119
Tabela 33: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.3.1	121
Tabela 34: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.4.1	122
Tabela 35: Kazalnik za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.4.2	123
Tabela 36: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.5.1	125
Tabela 37: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.1	126
Tabela 38: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.2	127
Tabela 39: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.4	128
Tabela 40: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.2.1	129
Tabela 41: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.3.2	131
Tabela 42: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 5.1.1	136
Tabela 43: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 5.2.1	139
Tabela 45: Predstavitev ključnih elementov skupnih regionalnih projektov nacionalnega pomena za obdobje 2014-2020	152

KAZALO SLIK

Slika 1: Regija Jugovzhodna Slovenija je razdeljena na tri subregije	18
Slika 2: Spremembe območij Natura 2000, julij 2014	20
Slika 3: Območja Nature 2000 v regiji JV Slovenija	20
Slika 4: Zasnova policentričnega urbanega sistema in razvoj širših mestnih območij	22
Slika 5: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v regiji	22
Slika 6: Ocena obremenitev cest z motornimi vozili v Sloveniji	25
Slika 7: Ocena tveganja avtocest in drugih državnih cest v Sloveniji	25
Slika 8: Prometna obremenitev cest	26
Slika 9: Količina nastalih komunalnih odpadkov v statistični regiji Jugovzhodna Slovenija	30
Slika 10: Gostota naseljenosti s statistični regiji Jugovzhodna Slovenija	32
Slika 11: Prikaz delovne mobilnosti med slovenskimi občinami	33
Slika 12: Indeks ravnih regionalnega BDP na prebivalca	36
Slika 13: Indeks diplomantov visokošolskega dodiplomskega izobraževanja po statistični regiji stalnega bivališča	50
Slika 14: Slovenski interesi v mednarodnem povezovanju	81
Slika 15: Razvoj poselitve	110
Slika 16: Južni del 3. Razvojne osi	113
Slika 17: Infrastruktura ravnanja z odpadki leta 2020	119

SEZNAM KRATIC

AJPES	Agencija RS za javnopravne evidence in storitve	MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje	MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
BDP	Bruto domač proizvod	MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
BDV	Bruto dodana vrednost	MSP	Mala in srednje velika podjetja
CERO	Center za ravnanje z odpadki	NUTS	Nomenklatura teritorialnih enot za statistiko
CIK	Center za izobraževanje in kulturo	NVO	Nevladna organizacija
CIS	Centralni informacijski sistem	OE	Območna enota
CRPOV	Celostni razvoj podeželja in obnova vasi	OOZ	Območno obrtno-podjetniška zbornica
CSD	Center za socialno delo	OP	Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020
ČV	Človeški viri	OPN	Občinski prostorski načrt
DPN	Državni prostorski načrt	ORP	Območno razvojno partnerstvo
EKSRP	Evropski sklad za razvoj podeželja	OVE	Obnovljivi viri energije
ESRP	Evropski sklad za ribištvo in pomorstvo	R&R	Raziskave in razvoj
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj	RDO	Regionalna destinacijska organizacija
ESS	Evropski socialni sklad	RRP JV SLO	Regionalni razvojni program Jugovzhodne Slovenije
ETS	Evropsko teritorialno sodelovanje	SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
EU	Evropska unija	SURS	Statistični urad Republike Slovenije
GZDBK	Gospodarska zbornica Dolenjske in Bele krajine	UE	Upravna enota
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija	UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
JP	Javno podjetje	UNWTO	Svetovna turistična organizacija
KGZ	Kmetijsko gozdarski zavod	ZIK	Zavod za izobraževanje in kulturo
KMG	Kmetijsko gospodarstvo	ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
KS	Kohezijski sklad	ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
LAS	Lokalna akcijska skupina		
LTO	Lokalna turistična organizacija		

1. UVODNA IZHODIŠČA

1.1. Vsebinski okvir priprave RRP JVS 2014-2020

Podlage, ki so pravni temelj za izdelavo Regionalnega razvojnega programa so Uredba o regionalnih razvojnih programih (Ur.l. RS št. 69/2012), usmeritve Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) ter Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. RS, št. 20/11 in 57/12), s katerim je bil predpisan in vzpostavljen strateški in programski okvir regionalnega razvoja na državni in regionalni ravni.

Vseh dvanajst razvojnih regij je bilo pred nalogo, da smiselno ovrednoti dosežene rezultate iz dosedanjega programskega obdobja in z novim programom uskladi cilje na področju gospodarskega, socialnega, izobraževalnega, podeželskega, prostorskega, okoljskega in kulturnega razvoja, ter skupaj z državo in drugimi partnerji določi instrumente in vire za njihovo uresničevanje. Aktivno vlogo pri izvedbi navedenega so zavzeli tudi nosilci razvoja v regiji. Njihov pristop pa sloni na izkušnjah izvajanja operacij prvega programskega obdobja in tudi predpristopnega izhodišča.

Cilji RRP so:

- Identificirati in oblikovati najbolj perspektivne projektne predloge, ki bodo doprinesli razvoju regije (s posebnim poudarkom na poenotenju v delu, ki se nanaša na opredelitev ključnih vidikov – razvojnih prioritet, programov, ukrepov in projektov regionalnega razvoja);
- Integrirati interese ključnih subjektov v regionalni razvoj;
- Identificirati pričakovani razvoj in pripravo na pričakovane spremembe;
- Povezati razvojno in prostorsko načrtovanje v regiji;
- Sistematično povezati nosilce v regiji z namenom izvajati skupne razvojne projekte.

Regija Jugovzhodna Slovenija v preteklem obdobju do leta 2009 ni izkazovala velikih razvojnih problemov kot celota, kasneje je izstopalo problemsko območje Pokolpje, in zato je bilo ustanovljeno območno razvojno partnerstvo s programom ukrepov vlade. V obstoječem RRP za obdobje 2007-2013 je bilo podrobno analizirano stanje, vzroki in nakazane možnosti, da regija naredi pomembne premike na področju gospodarskega prestrukturiranja, tehnološkega razvoja, izobraževanja, razvoja turizma in izboljšanja kvalitete življenja pod dobrim sloganom: »Regija znanja in enakih razvojnih možnosti!«.

Za uspešno uresničevanje regionalne razvojne politike v naslednjem programskega obdobju bo pomembno upoštevanje razvojnih prioritet in specifičnosti regij v sektorskem načrtovanju in v posameznih resorjih (izvajalcev ukrepov na državni ravni), da v fazi implementacij posameznih ukrepov na nivoju regije pristopajo celovito sočasno in skladno v cilju integracije in celovitega reševanja ključnih regionalnih razvojnih problemov. Ključnih razvojnih premikov na nivoju regije prav gotovo ne bo mogoče narediti s parcialnimi razpisi po različnih resorjih, ki iz različnih vidikov ciljajo na iste potencialne regijske nosilce, pri tem pa postavljajo izključujoče pogoje, ki ne sledijo ciljem skupne regionalne politike. Pri reševanju razvojnih problemov bo potreben programski pristop, kjer bodo posamezni nosilci celovito obravnavani, tako z vidika prostorskih pogojev, tehnološke opreme, potrebnih znanj in človeških virov.

Trenutna splošna globalna kriza, ki se posebej odraža v spremenjenih ekonomskih pogojih gospodarskih subjektov na področju nastopanja na trgu, ohranjanju obstoječih delovnih mest, financiranju tehnološkega prestrukturiranja in novih naložb, zahteva načrten pristop k odpravljanju trenutnih razmer.

1.2. Organizacija in časovni okvir priprave

Projektna skupina je bila sestavljena iz institucij, ki izvajajo naloge in so specializirani za posamezna področja kot so gospodarstvo, človeški viri in blaginja, infrastruktura, okolje in prostor, kmetijstvo in podeželje ter turizem in dediščina. Področja in člane skupin se je po potrebi tudi razširilo ali pa specializiralo glede na izkazane potrebe oz. razvojno specializacijo regije.

Priprava RRP za razvojno regijo JV Slovenija je potekala projektno v sestavi:

- **vodja priprave RRP:** mag. Mojca Špec Potočar,
- **namestnik vodje priprave:** Igor Vizjak.
- **člani priprave RRP** so zaposleni s strani RC Novo mesto, člani odborov po področjih in ostale institucije razvojnih partnerjev po področjih.
- **projektno skupino** sestavljajo člani odborov po posameznih vsebinskih področjih oziroma odborih, katerih koordinatorji so:
  - Tomaž Kordiš, koordinator Odbora za gospodarstvo,
  - Marjeta Gašperšič, koordinatorka Odbora za človeške vire in blaginjo,
  - Tjaša Kump Murn, koordinatorka Odbora za infrastrukturo, okolje in prostor,
  - Jožica Povše, koordinatorka Odbora kmetijstvo in podeželje,
  - Igor Vizjak, koordinator Odbora za turizem in dediščino.

Člani priprave RRP 2014-2020 razvojnih partnerjev v regiji so po področjih:

- **Gospodarstvo:** Gospodarska zbornica Dolenjske in Bele krajine, območno obrtno-podjetniška zbornica, razvojne inštitucije, predstavniki gospodarskih družb in predstavniki občin in drugi.
- **Človeški viri in blaginja:** institucije za izobraževanje odraslih, zavod za zaposlovanje, študentski zavodi, nevladne organizacije, srednje šole, fakultete, višje in visokošolske institucije, univerzitetno raziskovalno središče, predstavniki občin, idr.
- **Kmetijstvo in podeželje:** razvojne inštitucije, kmetijsko gozdarska zbornica, Zavod za gozdove, člani LAS, Center biotehnike in turizma, Kmetijska šola in institucije, fakulteta za podeželje in turizem in drugi.
- **Turizem in dediščina:** kmetijsko gozdarska zbornica, zavod za gozdove, Center biotehnike in turizma-Kmetijska šola in institucije, fakulteta za podeželje in turizem, zavod za turizem LTO, RDO, predstavniki občin, predstavniki ZVKD, turističnih društev, regijske razvojne mreže in drugi.
- **Infrastruktura, okolje in prostor:** CEROD, komunalna podjetja, razvojne institucije, ki načrtujejo prostorsko ter infrastrukturno izvajanje, predstavniki občin in drugi.

Glede na opredeljena področja so bile izvedene in formirane delavnice in delovne skupine, v katerih so predstavniki regionalne razvojne institucije, podporne območne razvojne institucije ter ostali predstavniki institucij ter občin. V vse skupine in odbore se vključuje razvojni management iz problemskega območja Pokolpja.

1.3. Predstavitev regije Jugovzhodna Slovenija

Jugovzhodna Slovenija je na ravni NUTS 2 razvrščena v Vzhodno Slovenijo in je z 2.675 km² po površini največja slovenska regija ravni NUTS 3. Predstavlja 13,19 % ozemlja Slovenije. Več kot ¼ površine regije je poraščene (gozdnote). Kmetijske površine zavzemajo 20 %, pozidane površine 1,8 %, ceste in železnice pa 1 % površine regije (Statistični urad Republike Slovenije, Slovenske regije v številkah, 2012).

Geografsko, pa tudi sociološko, je Jugovzhodna Slovenija razdeljena na ožjo Dolenjsko, Belo krajino in Kočevsko-ribniško. Prostorsko je Jugovzhodna Slovenija zelo raznolika. Z izjemo Novega mesta in nekaterih večjih urbanih središč (Kočevje, Ribnica, Trebnje, Črnomelj, Metlika) prevladujejo podeželska naselja in raznolika tradicionalna kulturna krajina ter na Kočevskem naravno ohranjena, pretežno gozdna območja. Regijo zaznamujejo naravni potenciali (termalna voda, kmetijska zemljišča in les ter krajinska pestrost in razmeroma neonesnaženo okolje), pa tudi precejšnja odmaknjenost nekaterih delov regije (Bela krajina, Kočevsko-ribniška) od glavnih prometnih tokov ter meja z Republiko Hrvaško. Kot velja za celoten slovenski prostor, je tudi v Jugovzhodni Sloveniji pomanjkanja stavbnih zemljišč.

V JV Sloveniji prevladuje urbano-industrijski tip strukture regionalnega razvoja, kjer na 37 % teritorija prebiva 47 % prebivalstva in je večina vseh delovnih mest. To je povezano z intenzivnimi dnevnimi migracijami (Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije, Acer d.o.o., maj 2006).

Glede na posebne razvojne težave, povezane z demografskimi problemi, visoko brezposelnostjo, problematiko dostopnosti in obsežnimi območji Natura 2000 ter premalo izkoriščeno obmejno lego in naravnih danosti so občine Metlika, Črnomelj, Semič, Kostel, Kočevje, Osilnica in Loški Potok vzpostavile Območno razvojno partnerstvo Pokolpje (ORP Pokolpje), v katerem se izvajajo posebni ukrepi razvojne podpore (v skladu s Programom spodbujanja konkurenčnosti in ukrepov razvojne podpore Pokolpju v obdobju 2011–2016).

1.4. Ocena izvajanja RRP 2007 – 2013

1.4.1. Uspešnost izvajanja RRP 2007-2013

Regionalni razvojni program za regijo JV Slovenija je v programskem obdobju 2007-2013 zajemal kvantificirana področja regije, ki jih je tudi opredeljeval s kazalniki na osnovi prioritet na ravneh ukrepov in projektov. Iztekajoče programsko obdobje zaznamuje sprememba gospodarske situacije in aktivno črpanje sredstev iz evropskih skladov ter državnih sredstev, zlasti lokalnih skupnosti. V celotnem programskem obdobju RRP ni bil dopolnjen oz. spremenjen, ker je zajemal vse vsebine za aktivnosti v regiji in ni bilo potreb po vsebinskih dopolnitvah.

Realizacija kazalnikov po področjih je bila enakomerno zastopana. Vizija in razvojna specializacija regije sta bili ustrezno opredeljeni tako, da se odražata in ostajata primerni v novem programskem obdobju 2014-2020.

Izbor programov in projektov je bil odraz potreb po uravnoteženem regionalnem razvoju s ciljem, da bo gospodarska rast in zaposlenost realizirana tudi v manj razvitem območju regije JV Slovenija.

Prikaz realizacije in utemeljitev tematskih ciljev in ukrepov potrjuje, da je izvajanje RRP v regiji bilo uspešno.

Področja, ki niso bila v celoti realizirana in so identificirana kot razvojna prioriteta v novem programskem obdobju, pa je regija uvrstila v nabor ukrepov in projektov za obdobje 2014-2020.

1.4.2. Gospodarstvo

Pretekli RRP je vseboval tri ukrepe:

- Ukrepi 1: Povezovanja, mreženje in zagotavljanje podpornih potreb gospodarstva,
- Ukrepi 2: Vlaganje v raziskave in razvoj ter pripadajočo infrastrukturo
- Ukrepi 3: Ustrezno znanje v gospodarstvu na vseh ravneh za spodbujanje malega in

srednjega podjetništva

Kazalniki prvega ukrepa kažejo, da je bila regija pri izpolnjevanju ciljev delno uspešna. Na področju povezovanja in mreženja podjetij se je v regiji predvidevalo ustanovitev 7 novih grozdov, vendar nobeden od teh grozdov ni bil realiziran.

Cilj je bil tudi razvoj podpornega okolja, predvsem kar se tiče infrastrukture za delovanje podjetij, kar vključuje izgradnjo poslovnih con s pripadajočimi podpornimi storitvami. Načrtovanih je bilo 16 novo opremljenih in zapolnjenih con. Realizacija kazalnika v regiji je 12 con.

Ena izmed velikih pomanjkljivosti regije je pomanjkanje finančnih virov, ki bi spodbujali podjetnike na začetku poslovne poti oziroma omogočili vlaganja v perspektivne poslovne priložnosti. Kot kazalec se je navedlo Število investicij iz sklada tveganja. Tu ugotavljamo da sklad tveganja ni bil ustanovljen in posledično tudi ta kazalnik ni bil dosežen.

Na področju novih finančnih skladov za spodbujanje podjetništva, je bila ustanovljena Regijska štipendijska shema za Dolenjsko, ki tako potrjuje načrtovano vrednost 1 sklada.

Ukrep 2 v sklopu gospodarstva se nanaša predvsem na raziskovalno infrastrukturo, ki bi pomenila možnost večjega razvoja podjetij in ostalih institucij v regiji. Ugotovimo lahko da infrastruktura ni bila uspešno postavljena, kar kaže že prvi kazalnik Znanstveno tehnološki park, ki ni bil postavljen. Nanj sta se navezovala tudi dva naslednja kazalnika. Število podjetij vključenih v znanstveni tehnološki part tako ostaja nič (načrtovana vrednost 10) in prav tako iz tega naslova ni bilo ustvarjenih nič (načrtovana vrednost 60) kvalitetnih delovnih mest v znanstvenem tehnološkem parku.

Pri vzpostavljanju raziskovalne infrastrukture se je predvidevalo tudi vzpostavitev Tehnoloških centrov, vendar tudi tu ni bilo realizacije, zato ta kazalnik ostaja nedosežen. Za kazalnik Število novih tehnoloških naložb ni bilo uvedeno spremljanje podatka, zato tega kazalnika ne moremo oceniti.

V regiji sta bila ustanovljena dva medpodjetniška izobraževalna centra (MIC) in sicer Medpodjetniški izobraževalni center v sklopu šole Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma ter Medpodjetniški izobraževalni center v sklopu Šolskega centra Novo mesto. Tretjega MIC-a ni bilo ustanovljenega tako da ta kazalnik v celoti ni bil dosežen.

Pri kazalniku število mednarodnih projektov smo v obzir vzeli večje projekte, ki se v pretežni meri nanašajo na spodbujanje gospodarstva regije v različnih smereh. Takšnih projektov je bilo 12.

Na področju inkubatorjev lahko ugotovimo da so bila vzpostavljena 2 inkubatorja: Podjetniški inkubator Podbreznik (2010) in Podjetniški inkubator Kočevje PIK (2008), vendar omenjena inkubatorja nista povezana v mrežni inkubator.

Število podjetij, ki so bili vključenih v inkubatorje do vključno leta 2013 je 48, s čimer je kazalnik z vrednostjo 40 presežen.

Z namenom večje aktivacije mladih v smeri podjetništva, se je izvedlo veliko aktivnosti oz. projektov. Tu velja izpostaviti mednarodni projekt MLADIEKOIN, ki se je izvajal v letih 2011 do 2013 in je vključeval mlade, ki jih podjetništvo zanima, prav tako je potekalo povezovanje z različnimi organizacijami na ravni podjetništva. Tudi po koncu projekta se podjetniški krožki na večini šol odvijajo naprej, ob zaključku projekta pa je bila ustanovljena tudi skupnost StartUP NM, ki je aktivnosti in vsebine podjetniških krožkov še nadgradila in jih izvaja naprej. Tako lahko ugotovimo da je bil kazalnik Število dijakov in osnovnošolcev vključenih v podjetniške krožke dosežen, saj je bilo vsaj 200 mladih vključenih v te programe.

Kot je bilo že omenjeno se je, kot nov sklad za spodbujanje podjetništva ustanovila Štipendijska shema za Dolenjsko. Število podeljenih štipendij iz te sheme je bilo 302, s čimer je bil kazalnik z vrednostjo 290 presežen.

Če celostno pogledamo področje gospodarstva lahko ocenimo, da vsi kazalniki, ki so se nanašali na infrastrukturo (predvsem raziskovalno), v celoti niso bili doseženi. Na drugi strani pa so bili kazalniki, ki so se navezovali na mehke vsebine oz. projekte in programe uresničeni oz. preseženi (prikaz kazalnikov v prilogi RRP).

1.4.3. Človeški viri in blaginja

V programskem obdobju 2007 – 2013 je regija na področju razvoja človeških virov sledila viziji »**Regija bo razvila učinkovit in kakovosten sistem za razvoj človeških virov, ki podpira konkurenčnost in inovativnost gospodarstva in prispeva k povečevanju družbene blaginje in kakovosti življenja za vse.**«

Zastavila si je naslednje cilje:

- nadoknaditi izobrazbeni primanjkljaj regije na vseh nivojih (izboljšati izobrazbeno strukturo, da bo doseglo potrebe regije in povečati ponudbo delavcev s kakovostnim in poklicnim znanjem, kjer ga primanjkuje),
- povečati vlaganje v raziskave in razvoj na 3%,
- povečati aktivnosti za spodbujanje vseživljenjskega učenja,
- povečati ponudbo kakovostnih delovnih mest v regiji,
- povečati družbeno blaginjo za vse družbene skupine.

Uresničevanje ciljev je spremljala s kazalniki, ki so bili preseženi (prikaz realizirane vrednosti v prilogi):

1. delež BDP regije, ki se namenja za raziskave in razvoj,
2. delež aktivne populacije s 7. stopnjo izobrazbe,
3. delež aktivne populacije s končano osnovno šolo ali manj,
4. razlika med občino z najnižjo in najvišjo bruto osnovo za dohodnino.

Za doseg ciljev je regija izvajala v programskem obdobju 2007 – 2013 ukrepe za:

1. Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva in priprava izobraževalnih institucij na nove zahteve gospodarstva

Posebej pomembna naloga je bila vzpostavitev visokošolskega in raziskovalnega prostora v Jugovzhodni Sloveniji in vlaganje v pedagoško in raziskovalno infrastrukturo, kar je osnovni pogoj za zaposlovanje usposobljenega raziskovalnega kadra. Uspešno izvajanje tega ukrepa in zastavljenih ciljev je pripomoglo k odpravljanju težav s strukturno brezposelnostjo.

Cilji ukrepa so bili:

- Vzpostaviti pogoje za izobraževanje človeških virov za potrebe regije na dodiplomski in podiplomski stopnji (vključno z izpeljavo postopkov akreditacije visokošolskih institucij in študijskih programov, ki bodo prilagojeni potrebam regije ter z nadaljevanjem aktivnosti za izgradnjo univerzitetnega kampusa).
- Vzpostaviti pogoje za zagon razvojno-raziskovalne dejavnosti v regiji.
- Nadaljevati z usklajevanjem poklicnega izobraževanja s potrebami gospodarstva in motivirati učence za vpis v tehnično srednje izobraževanje.
- Spodbujati podjetniški duh in znanje.
- Spodbujati vlaganje delodajalcev v razvoj človeških virov.
- Oblikovati programe za zagotavljanje enakih možnosti.
- Spodbujati pogoje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij.
- Motivirati Rome za njihovo izobraževanje z namenom povečevanja možnosti za zaposlovanje.

Kazalniki rezultatov ukrepa so bili presežni (prikaz realizirane vrednosti v prilogi):

- število na novo akreditiranih visokošolskih ustanov,
- število na novo akreditiranih visokošolskih izobraževalnih programov,
- delež žensk med registrirano brezposelnimi,
- delež brezposelnih s I-II stopnjo izobrazbe,
- delež dolgotrajno brezposelnih.

2. Spodbujanje kulture vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije.

Ena ključnih težav na področju človeških virov v regiji je bila po oceni RRP 2007-2013 premajhna razvitost kulture vseživljenjskega učenja, rezultat česar je tudi nizka stopnja funkcionalne pismenosti. Zato je bilo potrebno oblikovati pogoje za vse vrste izobraževanja in pismenosti, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena ranljivim skupinam, kot so starejši odrasli, invalidi, osebe s posebnimi potrebami, mlajši brezposelni, Romi, brezposelne ženske stare nad 40 let ipd., z namenom spodbujanja njihovega osebnega razvoja kot »neotipljivega« dejavnika razvoja. V okviru tega je bila pozornost namenjena zagotavljanju kulturnih dobrin in okoljskemu ozaveščanju posameznikov/c in skupin, z namenom povečevanja osebne blaginje in blaginje celotne regije.

Cilji ukrepa so bili:

- Spodbujati vseživljenjsko učenje.
- Oblikovati pogoje za bogatitev javne, zasebne in ljubiteljske kulturne produkcije dostopne vsem prebivalcem ter povečati trženjsko sposobnost kulturnih dejavnosti.
- Spodbujati učenje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s pomočjo teh tehnologij.
- Zagotoviti ustrezno infrastrukturo na področju človeških virov.

Regija si je pri tem ukrepu zastavila naslednje kazalnike, ki jih je presegla (prikaz realizirane vrednosti v prilogi):

- Prebivalstvo, ki se je v zadnjih 12 mesecih udeležilo programov za usposabljanje ali izpopolnjevanje.
- Število novo izdanih knjig v regiji.
- Število institucij s področja vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja, katerim so se v programskem obdobju 2007-2013 izboljšali prostorski pogoji.
- Število registriranih društev za izvajanje kulturnih dejavnosti.
- Število prireditev, ki jih izvajajo registrirana društva za izvajanje kulturnih dejavnosti.

3. Izboljševanje kakovosti življenja za vse generacije in družbene skupine

Kakovost življenja za vse generacije in družbene skupine ni le posledica uspešnega razvoja, ampak je bila v RRP 2007 - 2013 prepoznana tudi kot dejavnik, ki lahko regiji pripomore k hitrejšemu razvoju, saj omogoča visoko stopnjo socialne varnosti, družbene blaginje, pripomore k boljšemu izkoriščanju obstoječih človeških virov preko zmanjševanja bolniških odsotnosti, višjo stopnjo motivacije delovne sile, integracijo ranljivih skupin in odvisnikov

in večjo družbeno kohezivnosti, bolj privlačno pa je takšno okolje tudi za migracije s strani kakovostnih in visoko usposobljenih kadrov.

Regija si je zastavila naslednje cilje tega ukrepa:

- Dvigniti raven kakovosti socialno varstvenih storitev in zdravstvenih storitev.
- Oblikovati pogoje za institucionalno varstvo v domovih starejših občanov, v dnevni centrih, v oskrbovanih stanovanjih in z drugimi oblikami ter spodbujati organiziranje starejših občanov v domačem okolju.
- Ustvariti pogoje za lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev, vključno z fleksibilnejšimi oblikami otroškega varstva ter zagotoviti konkurenčnost in nediskriminiranost staršev na trgu delovne sile.
- Spodbujati integracijo romskih otrok v oddelke vrtcev v čim večjem številu
- Oblikovati preventivne programe in programe za rehabilitacijo odvisnikov in za vključevanje v aktivno življenje.
- Zagotoviti ustrezno infrastrukturo za umeščanje družbenih dejavnosti (sociala, zdravstvo, kultura, šport ipd.).
- Izboljšati bivalne razmere v naseljih, kjer živijo Romi.
- Ozaveščati in izobraževati vse generacije o zdravju in zdravem načinu življenja tudi v povezavi s športnimi in rekreativnimi aktivnostmi (za povečevanje lastne delovne sposobnosti in blaginje).

Začrtani so bili kazalniki, ki so bili preseženi (prikaz realizirane vrednosti v prilogi):

- Število novih ležišč v domovih starejših občanov
- Število domov za starejše občane, ki bodo pridobili standard kakovosti ISO 9001/2000
- Število institucij s področja družbene blaginje, katerim so se v programskem obdobju 2007-2013 izboljšali prostorski pogoji
- Število enot za rehabilitacijo in reintegracijo odvisnikov

V regiji je bilo na področju razvoja človeških virov izvedenih veliko več projektov, kot je bilo načrtovano v RRP. Izvajalci so sredstva zanje pridobili na različnih razpisih na lokalnem, nacionalnem in evropskem nivoju (pregled projektov v prilogi).

1.4.4. Okolje, prostor in infrastruktura

Po podatkih SURS so bila sredstva namenjena za investicije v varstvo okolja kot delež od regionalnega BDP v celotnem obdobju 2007 – 2013 v kohezijski regiji vzhodna Slovenija višja od slovenskega povprečja. Prav tako je bil v tem obdobju, z izjemo leta 2008, delež sredstev, namenjenih za investicije v varstvo okolja glede na vse investicije, v kohezijski regiji vzhodna Slovenija v tem obdobju precej nad slovenskih povprečjem. Tudi glede na razmerje med skupnimi investicijami v varstvo okolja so bile v tem obdobju v kohezijski regiji vzhodna Slovenija investicije sistematično višje od tistih v kohezijski regiji zahodna Slovenija. Pretekla vlaganja sredstev KS in ESRR v okoljsko infrastrukturo so bistveno izboljšala stanje na tem področju. Ne glede na to, pa so v obeh regijah potrebe še velike, predvsem v segmentu, ki se nanaša na izpolnjevanje EU predpisov, saj se bo morala v nasprotnem primeru Slovenija soočiti s tožbami zaradi kršitev pravnega reda EU.

Na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v regiji so bile v tem obdobju izvedene večje investicije v vseh treh subregijah, in sicer:

- v subregiji Bela krajina hidravlična izboljšava vodovodnih sistemov, vključno z odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne vode,
- v okviru reševanja problematike čiščenja komunalne odpadne vode se je v okviru projekta Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju reke Krke zagotavljalo sredstva za kanalizacijske vode in čistilne naprave večjih kapacitet in sicer v kočevsko ribniški ter dolenski subregiji.
- poleg navedenih sklopov realiziranih projektov so bili preko RRP financirani manjši vodooskrbni sistemi ali deli sistemov, ki so izboljšali situacijo povečini na celotnem območju regije.

Ukrep 1: Izboljšanje dostopnosti in komunikacij v regiji in v širšem prostoru

S tem ukrepom so se delno povečale možnosti za gospodarski razvoj, še posebej se je izboljšala kakovost bivanja z dokončanjem izgradnje avtoceste s priključki in navezavo od H1 na regionalno cesto za Mirnsko dolino ter drugih naselij, povečale so se tudi možnosti za nadaljevanje aktivnosti v zvezi z umeščanjem 3. razvojne osi v prostor. Kazalniki so bili deloma doseženi, prikaz realizirane vrednosti je v prilogi.

Ukrep 2: Izboljšanje komunalne opremljenosti

Ukrep se je nanašal na vzpostavitev novih in rekonstrukcijo obstoječih infrastrukturnih omrežij za zagotavljanje enakovredne komunalne in energetske opremljenosti in učinkovitega varstva okolja v regiji. Kazalniki so bili po večini doseženi, prikaz realizirane vrednosti je v prilogi.

Ukrep 3: Hierarhija naselij in policentrični razvoj regije

S tem ukrepom je nastalo 16 območji prepoznavnosti prostora. Kazalnik o številu obratov za koriščenje obnovljivih virov energije je ocenjena vrednost na podlagi lastne analize RC Novo mesto glede na podatke o črpanju kohezijskih sredstev v okviru javnih razpisov s področja trajnostne rabe energije je sredstva pridobilo 35 projektov v skupni vrednosti 19,9 milijona EUR, od tega dobrih 16,9 milijonov EUR EU dela (KS), in sicer:

- 11 projektov v okviru JR KNLB (7) in DOLB (4);
- 1 v okviru JR UREE (Trimio);
- 3 v okviru JR energetske sanacije srednjih šol in dijaških domov (Šolski center Novo mesto, Srednja šola Črnomelj, Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma);
- 2 domova za starejše občane, v okviru JR za energetske sanacije omenjenih poslopij (Dom starejših občanov Novo mesto in Dom starejših občanov Črnomelj);
- Splošna bolnišnica Novo mesto v okviru JR za energetske sanacije bolnišnic;
- 17 projektov v okviru JR energetske sanacije stavb v lasti lokalnih skupnosti.

Zaradi spremembe Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih 2007-2023 in Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov 2007-2013, realizacija kazalnikov kot nove javne institucije javnega pomena ni relevantna (prikaz kazalnikov v prilogi).

1.4.5. Razvoj podeželja

Večina območja JV Slovenije predstavlja podeželja. Celovit razvoj podeželja se je v prejšnjih obdobjih izvajal s pomočjo različnih programov, najaktivnejši program je bil Po poteh dediščine. V programskem obdobju se je v Sloveniji pričel izvajati program Leader. Program predstavlja nov pristop k razvoju podeželja z aktivnim vključevanjem lokalnega prebivalstva. Ukrep Leader sta v regiji JV Slovenija izvajali dve lokalni akcijski skupini - LAS Dolenjska in Bela krajina in LAS po poteh dediščine od Idrije do Kolpe, ki je s svojim delovanjem posegla tudi na območje drugih regij. Lokalni akcijski skupini sta izvajali različne projekte, po principu »od spodaj navzgor«. Projekti so po svoji vsebini prispevali k uresničevanju lokalnih razvojnih potreb. Te so bile evidentirane v lokalnih razvojnih strategijah, ki je osnovni strateški dokument lokalne akcijske skupine.

Strateški cilji LAS v obdobju 2007 – 2013, so bili strnjeni v naslednjih tematskih sklopih:

1. Ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih ter izboljšava obstoječih delovnih mest.
2. Povečanje vključevanja prebivalcev LAS v vseživljenjske oblike izobraževanja.
3. Razvoj in popestritev turistične ponudbe in infrastrukture.
4. Izboljšanje kvalitete življenja na podeželju.
5. Ohranjanje okolja s poudarkom na ohranjanju naravne in kulturne dediščine.

V okviru LAS DBK je bilo programskem obdobju 2007 -2013 izvedenih 50 projektov. Izvajanje lokalne razvojne strategije je bilo usmerjeno v manjše število projektov, višje vrednosti.

Razpršenost projektov po vsebini je zelo velika, kar je tudi razumljivo, saj morajo prispevati k uresničevanju 5 strateških ciljev zajetih v Lokalni razvojni strategiji. Pogreša se povezave med projekti, predvsem z vidika vsebinskega mreženja. Zaradi premajhne specializacije je učinek manjši. Odločitev LAS za takšno raznolikost projektov, temelji na odločitvi LAS, da izvajanje programa Leader čim bolj razprši v okolju in s tem poveča prepoznavnost programa.

K uresničevanju strateškega cilja 1 Lokalne razvojne strategije prispeva 5 projektnih predlogov. Z izvedbo projektov niso bila neposredno ustvarjena nova delovna mesta. Slaba realizacija je posledica nezainteresiranosti podjetnikov za mreženje, nepoznavanju programa Leader, v neki meri pa tudi v razpisanih sredstvih ukrepa 312 – Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij. Podjetniki so se s svojimi investicijami usmerjali na razpisana sredstva tega ukrepa, ki je omogočal višjo vrednost investicije, ni bilo potrebno partnersko sodelovanje. Kar je smiselno in jih na prijavo na ta ukrep usmerjal tudi LASDBK.

Kljub izvedbi projektnih vsebin na temo oblikovanja razvojnih institucij, ki bodo v prihodnje predstavljale razvojni potencial za oblikovanje in izvedbo podeželskih vsebin na območju LASDBK še vedno ni vzpostavljene razvojne institucije, ki bi upravljala s podeželjem kot celoto.

Večina projektov je opredeljenih kot inovativnih, k temu je prijavitelje spodbujal tudi LAS DBK, vendar so ti projekti inovativni z vidika območja LAS (da na območju LAS DBK ni bilo zaslediti še takšnih vsebin), manj pa so inovativni z vidika dejanskega ustvarjanja nove dodane vrednosti tako z vidika SLO kot EU.

Iz rezultatov projektov je razvidno, da so bile pri izvedbi vsebin pa tudi v nadaljevanju kot koristniki rezultatov izvedenih projektov, različne ciljne skupine. Vendar je opaziti premajhno zastopnost mladih pri izvedbi projektnih vsebin (podeželske mladine), starejših (razne projekta Mladi za mlade po srcu), ranljivih ciljnih skupin (razen projekta Delovno rekreacijski center) in Romov. Zlasti slednja ciljna skupina je še zlasti pomembna, ker je na tem območju romska problematika zelo občutljiva. Ena izmed pripomb EK na pripravljene strateške nacionalne dokumente za naslednjo finančno perspektivo) se je nanašala prav na pomanjkanje projektov, ki vključujejo problematiko Romov na Dolenjskem.

Pri izvajanju programa Leader na območju LAS DBK, so nastale nove blagovne in tržne znamke. V okviru projekta Trajnostni razvoj občine Šmarjeta - tržna znamka Prid puj; Podeželski šopek - Dobrote Dolenjske - tržna znamka Dobrote Dolenjske.

LAS Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe je v programskem obdobju 2007-2013 imel v Lokalni razvojni strategiji 3 cilje (1. Ureditev prostora v kvalitetno življenjsko in delovno okolje; 2. Razvoj naravnih, kulturnih in človeških potencialov za višjo dodano vrednost; 3. Doseganje večje prepoznavnosti območja. Cilji so bili zastavljeni precej široko predvsem iz razloga, da smo lahko sledili načelu LEADER programa to je pristop od spodaj navzgor. Tako je bilo v programskem obdobju izvedenih na območju LAS (11 občin) 68 projektov.

Prvi projekti so zajemali tako mehke vsebine (izobraževanje, delavnice, nastopi na sejmih, izdelava promocijskega materiala) kot tudi investicije v opremo (obvestilne in označevalne table, stojnice, ureditev prostorov v multimedijske učilnice). Z aktivnostmi promocije in animacije lokalnega prebivalstva o programu LEADER se je povečal tudi interes za pripravo projektov in koriščenje Evropskih sredstev za razvoj podeželja. Tako so kasnejši projekti opredeljeni v NIP 2012 postali kompleksnejši, posamezen projekt je zajemal širše območje LAS, več projektov pa je bilo tudi investicijskega značaja.

Glede na zadane kazalnike opredeljene v Lokalni razvojni strategiji LAS Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe lahko trdimo, da smo jih dosegli skoraj v celoti. Na območju LAS so nastali trije centri znanja (TRIS Kostel, Rokodelski center Ribnica in Izobraževalni center Jezerski hram). Novo nastali centri bomo dobra osnova za izvedbo novih projektov in naslednjem programskem obdobju.

1.4.6. Turizem in dediščina

Na področju turizma in dediščine si je regija v programskem obdobju 2007-2013 zastavila naslednje glavne cilje: povezovanje, boljše izkoriščanje potencialov z vključevanjem varovanih območij narave v ponudbo in njihovim ohranjanjem, oblikovanje novih produktov z naravoslovno, kulturno in dediščinsko vsebino, usposabljanje za potrebe turizma in profesionalno organiziranost in upravljanje z destinacijo.

Uresničevanje ciljev je spremljala s kazalniki: BDP-ja iz turistične dejavnosti, podaljšanja dobe bivanja gostov, povečanjem števila nočitev, povečanjem števila gostov in povečanjem nastanitvenih zmogljivosti.

Regija je oblikovala cilje na področju turizma in dediščine še v obdobju gospodarske rasti in ni predvidela pojava in posledic finančne (gospodarske) krize, ki se je v Sloveniji začela nekoliko kasneje kot nepremičninska in finančna kriza v svetu. Leto 2008, ko se je začela finančna in nepremičninska kriza, je bilo za slovenski turizem do takrat najuspešnejše (8,5% delež v BDP). Recesija je prizadela Slovenijo bolj kot večino drugih sosednjih držav in se je nadaljevala tudi v začetek novega programskega obdobja. Njen vpliv na slovenski realni sektor je bil velik (padec družbenega produkta za 22%) in se je odrazil tudi na padcu blaginje prebivalstva. Posledice so prizadele tudi turizem. Spremenile so navade turistov. Ti se odločajo za krajše počitnice in bližnje destinacije, manj pa je tudi investicij. Kriza bolj prizadela destinacije, ki so odvisne od gostov iz bolj oddaljenih držav. UNWTO

je ugotovila: rahlo negativno turistično povpraševanje, elemente konjunktur in strukturne krize, pozitiven vpliv turizma na razvoj gospodarstva, nujnost prilagajanja novonastalim razmeram, večjo »odpornost« stalnih gotov, pričakovan padec povprečne dobe bivanja in potrošnje, prednost destinacij z ustreznim razmerjem »value for money«, stroškovno učinkovitost ponudnikov, potrebo po učinkoviti povezanosti ukrepov zasebnega in javnega sektorja ter generiranje prometa na manj oddaljenih trgih s posebnim poudarkom na domačem trgu. Med glavnimi motivi za potovanje je oddih & rekreacija (36%), večina (54%) turistov je obiskalo »znane« destinacije, 35% pa je dalo prednost nastajajočim – netradicionalnim destinacijam, 42% turistov letnim pred zimskimi počitnicami, 23% turistov pa je varčevalo na račun potovanj izven sezone. Statistični podatki v Sloveniji so podobni. (vir: Zapisnik razprave na temo: Turizem in mednarodna finančna kriza – nabor ukrepov in aktivnosti, MGRT, 21.4.2009). Kljub krizi ostaja turizem ena najpomembnejših gospodarskih panog. To dokazujejo tudi prihodi in prenočitve turistov v Sloveniji v letu 2013, ko je Slovenija zabeležila 3,4 milijona turistov in 9,6 milijona prenočitev, največ do sedaj (www.stat.si/tema_ekonomsko_turizem.asp).

JV Slovenija je zabeležila najboljši obisk v letu 2011 (113.215 obiskov), nato pa je obisk pričel padati. V letu 2013 je bil manjši za skoraj 5%, število prenočitev pa za 4%.

Za doseg turističnih ciljev je regija izvajala v programskem obdobju 2007 – 2013 naslednje ukrepe:

1. Izboljšanje dostopnosti do objektov in območij naravne in kulturne dediščine, dvig kakovosti turistične infrastrukture in stanja objektov kulturne dediščine.

Regija je sledila trend uporabe sodobnih komunikacijskih sredstev. Izboljšana je bila informiranost (tekmovanje na področju informacij je eden izmed 10 razvojnih trendov v turizmu) o destinaciji in njeni ponudbi z uporabo IKT tehnologij in storitev. Vzpostavljen je bil spletni in mobilni portal regijskih pohodniških (440 km), kolesarskih (540 km), vodnih (112 km) in jahalnih poti (preko 300 km), ki vključujejo v ponudbo tudi naravno in kulturno dediščino ter drugo turistično ponudbo – www.slovenia-heritage.net in <http://activeslovenia.mobi>. Vzpostavljen je bil destinacijski portal – www.visitdolenjska.eu. Izvedenih je bilo več spletnih aplikacij, kot je bilo načrtovano. V naravi so bile označene le digitalizirane pohodniške poti (postavljenih je bilo 665 oznak, izdelanih v sodelovanju z ZRSVN, OE Novo mesto – načrtovanih je bilo 150 signalizacijskih oznak). Vse ostale tematske poti (vodne, kolesarske in jahalne) so bile digitalizirane in predstavljene na spletnem in mobilnem portalu. Digitaliziranih je bilo tudi več turističnih znamenitosti, kot je bilo načrtovanih. Da bi čim bolj približali turistično ponudbo povpraševanju, so bile regijske tematske poti nadgrajene še z lokalnimi v okviru projekta Aktivna e-Dolenjska (skupaj preko 2000 km tematskih poti) in razvita IKT storitev, ki omogoča potencialnim gostom samostojno načrtovanje aktivnosti in obisk turističnih znamenitosti. Razvita so bila programska orodja za vzdrževanje in razvoj tematskih poti ter vzpostavljen uredniški sistem. Dostopnost naravne in kulturne dediščine in ostale turistične ponudbe je bila povečana na okolju prijazen način. Razvita je bila turistična ponudba za aktivno preživljanje prostega časa in počitnic za dnevne goste in obiskovalce, vikend goste, pa tudi za daljše počitnice ali dopust. Poudarek pri oblikovanju turistične ponudbe je bil dan doživetjem, inovativnosti in avtentičnosti. Regija, razen posameznih lokalnih skupnosti, še vedno ni zadovoljivo opremljena z urbano infrastrukturo in opremo. Slabe so možnosti sprejema mobilnih gostov z avtodomi, število katerih se povečuje. Še vedno niso označene vse lokacije (stara mestna jedra) kulturne dediščine v okviru projekta Po poteh dediščine. JV Slovenija se je prvič predstavila domači in tuji javnosti kot regijska destinacija z novo podobo in petimi glavnimi produkti: Zdravje in sprostitve, Aktivne počitnice, Po poteh dediščine, Turizem v zidanicah ter Kulinarika in vino. Regijska destinacijska organizacija (RDO) je bila vzpostavljena šele na koncu preteklega programskega obdobja (2013). Z razvojem svojstvenega (inovativnega) produkta Turizem v zidanicah je bila prepoznana potreba po rezervacijskem sistemu, ki bo upošteval tudi druge nestandardne namestitvene kapacitete, drugačne od tradicionalnih namestitvenih kapacitet, kot so hoteli, moteli, turistične sobe, turistične kmetije ipd. Kot ena izmed pomembnejših nalog pa je izpadla vzpostavitev javnega, zasebnega in nevladnega partnerstva. Po zaključku projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, ki se je uspešno izvajal več kot 10 let, je prenehal z delom tudi Koordinacijski odbor.

2. povečanje raznovrstnosti in kakovosti turistične ponudbe in storitev

S projektom Obnova tradicionalne stavbne dediščine na podeželju za stacionarni turizem so bile v okviru LAS Dolenjska in Bela krajina preverjene možnosti za razvoj novega turističnega produkta z vidika potencialnih nosilcev - lastnikov objektov, strokovnjakov s področja kulturne dediščine, ekonomike in finančnih spodbud za realizacijo investicij. V projekt je bilo vključenih pet enot kulturne dediščine na Dolenjskem in v Beli krajini. Izvedba je zastala predvsem zaradi nespodbudnega finančnega okolja, ki daje prednost novogradnjam pred vključevanjem obstoječih neizkoriščenih možnosti, delno pa tudi zaradi zaostrenih gospodarskih razmer. V

turistično ponudbo pa so bile uspešno vključene zidanice. Ustanovljen je bil konzorcij lastnikov zidanic. Z zidanicami na Dolenjskem in v Beli krajini, ki so vključene v turistično ponudbo, so se prenočitvene zmogljivosti destinacije povečale za 213 novih ležišč. Produkt je inovativen (drugačen) in zanimiv zlasti za tuje goste (povečini francoske, nemške, skandinavske, pa tudi druge). Od skupno 531 gostov v letu 2013, je bilo 397 tujih in 134 domačih. Tuji turisti so bivali v zidanicah daljši čas, povprečno 7,4, domači pa 2,3 noči. Od skupaj 3.226 nočitev v zidanicah so jih tuji gostje ustvarili dobrih 90%. Število nočitev v zidanicah se povečuje. Na demografsko ogroženem območju Loškega Potoka so bile zgrajene prve nastanitve turistične kapacitete v tem delu regije (KTC Hotel, 2012) in vzpostavljen turistično informativni center.

Cilja regije v letu 2013, 200.000 nočitev domačih gostov in 100.000 nočitev tujih gostov, sta bila presežena. Od 2008 do 2013 je imela regija 2.274.207 nočitev oz. povprečno letno 379.035, od tega v letu 2013 233.689 nočitev domačih gostov in 139.971 nočitev tujih gostov oz. povprečno letno v obdobju 2008 do 2013 239.586 nočitev domačih gostov in 139.449 nočitev tujih gostov (vir: www.stat.si).

Integralni turistični projekti (Regijske mreža tematskih poti – Heritage Trails net, Aktivna e-Dolenjska, Celostna in celovita turistična ponudba regije – Dolenjska.eu, Izvedba aktivnosti regijskih destinacijskih organizacij, Park kozolcev, Kolpa destinacija odličnosti, ...) so vključevali aktivnosti za trajnostni razvoj podeželja. Kljub temu, da predstavljata naravna in kulturna dediščina vedno pomembnejši del turistične ponudbe, pa so, razen Krajinskih parkov Kolpa in Lahinja, varovana območja narave (Natura 2000), vključno s kulturno dediščino gostom še vedno preslabo predstavljena in interpretirana.

Preseženo je bilo načrtovanih najmanj 50 novih turističnih programov. Samo v okviru projektov Regijska mreža tematskih poti – Heritage Trails Net je bilo razvitih 20 glavnih pohodniških poti, 12 kolesarskih poti, 9 jahalnih poti, 6 vodnih poti in 17 različno dolgih turističnih paketov aktivnih počitnic, ki vključujejo tudi 100 lokacij naravne in kulturne dediščine in 148 ponudnikov turističnih storitev (prenočitve, gostinske storitve, servisne storitve in ostala ponudba). V okviru projektov Celostna in celovita turistična ponudba regije – Dolenjska.eu in Izvajanje aktivnosti regijske destinacijske organizacije je bilo prepoznanih 5 nosilnih destinacijskih produktov oz. 8 glavnih turističnih programov. Glavni turistični programi so bili prilagojeni potrebam posameznih ciljnih skupin in različni dolžini bivanja. Vzpostavljena je bila nova kvalitetna doživljajska ponudba (Park kozolcev, Matjaževa domačija, Rudolfov splav, Veseli Janez, ...). Regija ima sicer kvalitetno in zadostno turistično ponudbo, ki pa je še vedno preveč razpršena, premalo povezana in preslabo predstavljena širši javnosti. Merjeno s številom všečkov (laikov) na socialnem omrežju Facebook je regija v primerjavi z drugimi slovenskimi destinacijami slabo prepoznana: Ljubljana 69.075, Maribor 10.010, SLO ALPS 5.036, Koroška 1.443, Dolenjska 430, Zeleni Kras 156, Celje 123, Posavje 85 všečkov (maj 2014).

3. izboljšanje organiziranosti in sodelovanje javnega, zasebnega in nevladnega sektorja pri razvoju turistične destinacije

Na področju turizma delujejo različni deležniki: turistično gospodarstvo (zasebni sektor), lokalne skupnosti in institucije, ki izvajajo javne storitve in spodbujajo turizem (javni sektor) in društva ter civilne iniciative (nevladni sektor). Posebej v sedanjih razmerah (padanja oz. vračanja ponovne gospodarske rasti) je za učinkovito delovanje v turizmu povezovanje zasebnega in javnega, pa tudi nevladnega sektorja, nujno. V letu 2008 je prenehal sporazum deležnikov projekta Po poteh dediščine Dolenjska in Bela krajina. Po več kot 10-tih letih je prenehal delovati Koordinacijski odbor projekta, ki je povezoval predstavnike turističnega gospodarstva, lokalnih skupnosti, javnih, strokovnih in nevladnih organizacij v učinkovito lokalno akcijsko skupino. Do vzpostavitve RDO JV Slovenije v letu 2012 v regiji na področju turizma ni bilo razvojnega partnerstva. V okviru posameznih projektov so delovala projektna partnerstva. V procesu ustanavljanja RDO JV Slovenije je bila vzpostavljena sicer kompetentna delovna skupina, ki je vključevala predstavnike turističnega gospodarstva, javnega sektorja in nevladnih organizacij. RDO JV Slovenije je bila vzpostavljena v okviru RC Novo mesto šele ob koncu programskega obdobja. Začela je z izvajanjem aktivnosti regionalne destinacijske organizacije. Izdelala strategijo RDO (julij 2012), razširila in posodobila obstoječo ponudbo in nadaljevala s trženjskimi in promocijskimi aktivnostmi (2012 – 2013). Vzpostavljena je bila koordinacijska funkcija, ni pa še vzpostavljeno upravljanje destinacije, prav tako pa še niso profesionalizirane vse destinacijske poslovne funkcije.

Pomembnejši regijski projekti, izvedeni v obdobju 2007 – 2013:

V obdobju 2007 – 2013 so bili na področju turizma in dediščine izvedeni naslednji večji regijski projekti:

1. Regijska mreža tematskih poti – Heritage Trails Net,

2. Aktivna e-Dolenjska,
3. Geografske in turistične označbe na območju Nature 2000,
4. Park Kozolcevi,
5. Rokodelski center Ribnica,
6. Svet Kolpe,
7. Izvajanje aktivnosti regijskih destinacijskih organizacij (RDO),
8. Celostna in celovita turistična ponudba regije – Dolenjska.eu.

Skupna vrednost navedenih projektov presega 4,8 mio EUR. V tem znesku je predstavljala lastna udeležba regije 37%, ostalo pa državna in EU nepovratna sredstva. V obdobju 2008-2013 je regija ustvarila 2,6 mio nočitev in 2,63 mio EUR turistične takse, kar pomeni, da je regija reinvestirala v dejavnost vsa sredstva turistične takse. Ocenjujemo, da je bilo v turistično dejavnost, z upoštevanjem tudi lokalnih investicij v dejavnost turizma, vloženih več sredstev kot so znašala sredstva turistične takse.

Doseganje kazalnikov:

Po oceni Svetovnega turističnega in potovalnega sveta (WTTC) ustvarja turizem v Sloveniji 12% BDP (vir: www.mgrt.gov.si, Direktorat za turizem in internacionalizacijo). Glede na leto 2004 se je BDP/prebivalca v JVS povečal v letu 2011 bolj (indeks = 1,36) kot v Sloveniji (indeks = 1,34) in je znašal 16.315 EUR, kar je 92,6% slovenskega BDP/prebivalca (vir: Slovenske regije v številkah, www.stat.si). Glede na to, da uradna statistika ne prikazuje deleža turizma v regijskem BDP, lahko le ocenjujemo, da se je udeležba turizma v BDP v opazovanem obdobju povečala, kot se je povečala v Sloveniji.

Načrtovano povprečno število nočitev gostov je bilo v regiji kot destinaciji višje od izhodiščne vrednosti (2,1 nočitev, Izvedbeni načrt RRP 2004) in višje od ciljne vrednosti (3,0 nočitve, RRP JV Slovenije 2007-2013) v celotnem obdobju 2008 – 2013 (leto 2007 ni upoštevano zaradi spremenjenega načina spremljanja statističnih podatkov). Povprečna doba bivanja v Terme Krka d.o.o. je bila v letu 2012 5,62 dni v letu 2013 pa 5,29 dni. Terme Krka d.o.o. so v letu 2012 beležile 238.950 (ni upoštevan Strunjan) ali 62,4% vseh nočitev regije (vir: Terme Krka d.o.o.). Nastanitvene kapacitete so se v opazovanem obdobju 2008-2013 v regiji kot destinaciji povečevale, razen v zadnjem letu spremljanja, ko se je število teh nekoliko zmanjšalo.

Tabela 1: Nastanitvene kapacitete, prihodi in prenočitve gostov v letih 2008 – 2013

Zap. št.	Leto	Vsa ležišča	Prihodi	Prenočitve	Dolžina bivanja
1.	2008	5.214	98.621	365.396	3,70
2.	2009	5.327	104.303	381.427	3,65
3.	2010	5.430	108.387	381.204	3,51
4.	2011	5.728	113.215	389.591	3,44
5.	2012	5.759	111.143	382.929	3,44
6.	2013	5.303	107.910	373.660	3,46

Vir: SURS, 2014.

Vpliv turizma in dediščine na razreševanje razvojnih problemov regije, je bil v programskem obdobju 2007-2014 zaznan:

- kot dejavnost, ki je prispevala k zmanjševanju razvojnih razlik v regiji, ki so se sicer še poglobljale in dejavnost, ki prispeva k revitalizaciji podeželja,
- kot dejavnost, ki je povezala geografsko razdeljeno regijo v enovito turistično destinacijo razdrobljeno turistično ponudbo v pet glavnih turističnih produktov, za preseganje organizacijske razdrobljenosti, povečanje konkurenčnosti in prepoznavnosti destinacije pa je bila ustanovljena RDO,
- po boljši, vendar še vedno ne zadostni prepoznavnosti regije (vzpostavljen destinacijski portal, oblikovana celostna podoba, izvedene začetne trženjske aktivnosti na domačem in tujih trgih, prepoznavanje destinacijskih identitet),
- po izboljšanju javne turistične infrastrukture, zlasti uporabe IKT tehnologije.

Hkrati s pozitivnimi učinki pa je zaznanih tudi več razvojnih vrzeli, ki predstavljajo izzive za novo programsko obdobje, in sicer:

- odsotnost učinkovitega javno zasebnega in nevladnega partnerstva deležnikov, ki delujejo na področju turizma in dediščine,

- odsotnost profesionalnega upravljanja z destinacijo,
- pomanjkljiva usposobljenost za načrtovanje in izvajanje celovitih regijskih naložb in projektov,
- nezadostno vključevanje in premajhen vpliv turističnih ponudnikov na izvedbo aktivnosti oz. pomanjkanje interesa za sodelovanje,
- slaba identifikacija turističnih ponudnikov z destinacijo in njenimi simboli,
- skromni sinergijski učinki komplementarnih programov (podeželje, kmetijstvo, gozdarstvo, kultura, turizem),
- prednost investicijam v turistično infrastrukturo pred kvalitetno interpretacijo naravnih in kulturnih danosti vključenih v turistično ponudbo, novogradnjam pred revitalizacijo neizkoriščenih možnosti, ki jih ponuja stavbna dediščina, novim ponudbi pred vzdrževanjem in razvojem obstoječe,
- prednosti tradicionalnim kazalnikom turističnih učinkov pred kazalniki, ki se odražajo v novih izdelkih in storitvah, delovnih mestih, podjetništvu, ohranjanju narave in biodiverzitete, zaposlovanju (tudi brezposelnih in ranljivih skupin) in inoviranju turistične ponudbe.

2. STRATEŠKI DEL RRP ZA REGIJO JV SLO 2014-2020

2.1. Analiza regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, vključno s položajem regije v mednarodnem prostoru

2.1.1. Položaj regije JV Slovenije v mednarodnem prostoru

Teritorialno razdelitev držav članic EU, tudi Slovenije, urejata uredbi ES št. 1059/2003 in 31/2011 po enotnih kriterijih standardnih klasifikacij na prvih treh ravneh, imenovanih NUTS 1 (celotna Slovenija), NUTS 2 (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in NUTS 3 (12 statističnih regij). Klasifikacija NUTS, ki je v veljavi od 1.1.2012 do 31.12.2014, deli gospodarski prostor Evropske unije na 98 regij ravni NUTS 1, 273 regij ravni NUTS 2 in 1324 regij ravni NUTS 3.

Povprečna velikost regij EU = 27 ravni NUTS 1 je 45.000 km², ravni NUTS 2 16.300 km² in ravni NUTS 3 3.400 km². V Sloveniji je povprečna površina ravni NUTS 1 20.273 km² (celotna Slovenija), ravni NUTS 2 10.137 km² (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in ravni NUTS 3 1.689 km² (12 statističnih regij).

Jugovzhodna Slovenija je na ravni NUTS 2 razvrščena v Vzhodno Slovenijo, skupaj s statističnimi regijami Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska in Notranjsko-kraška. Vzhodna Slovenija obsega 12.212 km² in predstavlja 60,62% ozemlja Slovenije. Ima 1.079.655 prebivalcev ali 52,40% vseh prebivalcev Slovenije (Vir: SI-STAT, julij 2014). Vzhodna Slovenija, kjer je skoncentriranih več razvojnih problemov, je v letu 2013 dosegla 82,7%, Zahodna Slovenija pa 119,5% domačega BDP. V Zahodni Sloveniji narašča prebivalstvo hitreje, ugodnejši je indeks staranja, višja je izobrazbena raven prebivalstva, višja je stopnja delovne aktivnosti in nižja stopnja brezposelnosti. Višje so plače, višji je delež storitvenih dejavnosti, višji pa so tudi izdatki za razvojno raziskovalno delo (Vir: Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014-2017, prvi osnutek, marec 2013).

Slovenija uporablja standardno klasifikacijo teritorialnih enot od ravni NUTS 3 naprej (Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, Uradni list RS, št. 9/2007), ki ureja razdelitev teritorija Republike Slovenije za potrebe statistike na ravneh, nižjih od NUTS 3 in sicer: SKTE 4 upravne enote, SKTE 5 občine, SKTE 6 krajevne skupnosti, vaške skupnosti in četrtne skupnosti, SKTE 7 naselja in SKTE 8 prostorski okoliš.

Na ravni SKTE 4 je Jugovzhodna Slovenija razdeljena na 6 upravnih enot: UE Ribnica, UE Kočevje, UE Črnomelj, UE Metlika, UE Novo mesto in UE Trebnje, na ravni SKTE 5 pa na 21 občin: Črnomelj, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog –Trebelno, Novo mesto, Osilnica, Ribnica, Semič, Sodražica, Straža, Šentjernej, Šentrupert, Škocjan, Šmarješke Toplice, Trebnje in Žužemberk.

Novo mesto je ena izmed osmih slovenskih mestnih občin. Novo mesto je regijsko, gospodarsko in upravno središče nacionalnega pomena.

Na NUTS 3 je bila leta 2011 v Jugovzhodni Sloveniji ustanovljena 21. občina Mirna. Kjer podatki v tej analizi za občino Mirna niso prikazani ločeno, je še vedno upoštevana kot sestavni del občine Trebnje.

Jugovzhodno regijo sestavljajo tri funkcionalno zaokrožena območja: Kočevsko-ribniško, Bela Krajina in Osrednje Dolenjska.

Slika 1: Regija Jugovzhodna Slovenija je razdeljena na tri subregije

Vir: lastni vir.

Na osrednjem Dolenjskem le Mestna občina Novo mesto izstopa po vsestranski stopnji razvitosti kazalcev regionalnega razvoja (kjer je v relativnih razmerjih najugodnejša gospodarska struktura, povezana s trgov delovne sile). V Novem mestu, ki je pomembno zaposlitveno središče so tudi prisotne težnje po koncentraciji in urbanizaciji, oblikuje se močno urbanizirano obmestje. Novo mesto je ena izmed enajstih slovenskih mestnih občin. Novo mesto je regijsko, gospodarsko in upravno središče nacionalnega pomena. Ostale občine (predvsem Škocjan in Šentjernej) so na ravni (pod)povprečne razvitosti. Škocjan, Trebnje in Suha krajina imajo obsežna območja depopulacije in odmiranja prebivalstva.

Belokranjske občine so na ravni povprečne razvitosti med katerimi je metliška občina najvišje ovrednotena. Metlika in Semič sta pomembni zaposlitveni središči. Le črnomaljska občina ima obsežnejša depopulacijska območja.

Kočevsko – ribniška je sicer uvrščeno v obravnavano regijo, čeprav gravitira proti Ljubljani. Kočevska in ribniška občina sodita v skupino povprečno razvitih slovenskih občin, le Osilnica in Kostel, pri katerih so hkrati opazne izrazite depopulacijske težnje, sta izrazito podpovprečno razviti.

Glede na posebne razvojne težave, povezane z demografskimi problemi, visoko brezposelnostjo, problematiko dostopnosti in obsežnimi območji Natura 2000 ter ne v zadostni meri izkoriščeno obmejno lego in naravnih danosti so občine Metlika, Črnomelj, Semič, Kostel, Kočevje, Osilnica in Loški Potok vzpostavile Območno razvojno partnerstvo Pokolpje (ORP Pokolpje), v katerem se izvajajo posebni ukrepi razvojne podpore. V tem pogledu so prednostne naloge: izboljšanje prometne dostopnosti do večjih središč oz. metropole, razvoj lokalnih oskrbnih in zaposlitvenih središč, nudenje cenejših parcel za gospodarske dejavnosti in za poselitev, razvoj podjetništva, prestrukturiranje kmetijstva, turizem in čezmejno sodelovanje.

2.1.2. Okolje, prostor, infrastruktura

Velikost:

Povprečna velikost slovenske statistične regije je 1689 km². Najmanjša statistična regija meri 264 km², največja, Jugovzhodna Slovenija, pa 2675 km². Slovenske statistične regije ravni NUTS 3 so v primerjavi z evropskimi (EU=27) po povprečni velikosti najmanjše. Povprečna velikost evropske regije na ravni NUTS 3 je 3400 km² in ima 384.000 prebivalcev. Razlike med regijami na ravni NUTS 3 v EU=27 so velike, saj meri najmanjša le 13 km²

(Španija), največja pa 106.012 km² (Švedska). Regija ima na ravni NUTS 3 EU=27 najmanj 10.000 (Španija) in največ 6.121.000 prebivalcev (Španija). (Vir: Zbirka Delovni zvezki UMAR, Delovni zvezek 5/2012, let, XXI.)

Okolje:

V prostorskem razvoju in okolju Jugovzhodne Slovenije se pomembno odražajo spremembe gospodarskih in družbenih razmer, ki so se v zadnjih dvajsetih letih dogajale v Sloveniji. Opazen je zlasti vpliv sprememb na področju lastništva zemljišč, trga dela, razvoja tehnologij, pa tudi zagotavljanja zdravega življenjskega okolja in ohranjanja narave ter prostorskih možnosti za bivanje in gospodarski razvoj. Stanje okolja v regiji je ugodno, saj posamezne sestavine ne odstopajo od povprečnih slovenskih razmer z izjemo kakovosti zraka v Novem mestu, ki je uvrščeno v eno izmed območij v Sloveniji s prekoračenimi trdnimi delci PM10.

Za pretežni del regije je značilna dokaj visoka stopnja naravne ohranjenosti in veliko število naravnih vrednot. Na nekaterih območjih, zlasti na kočevsko-ribniškem in v Beli krajini ter ob vodotokih in na pobočjih Gorjancev in Kočevskega Roga je visoka stopnja biotske raznovrstnosti in veliko naravnih vrednot, ekološko pomembnih območij in habitatnih tipov, izmed katerih je bil večji del v letu 2004 vključen v območja Nature 2000. Vlada RS je leta 2013 z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), ki je bilo nato spremenjeno januarja 2014 (MKO, Natura 2000, julij 2014).

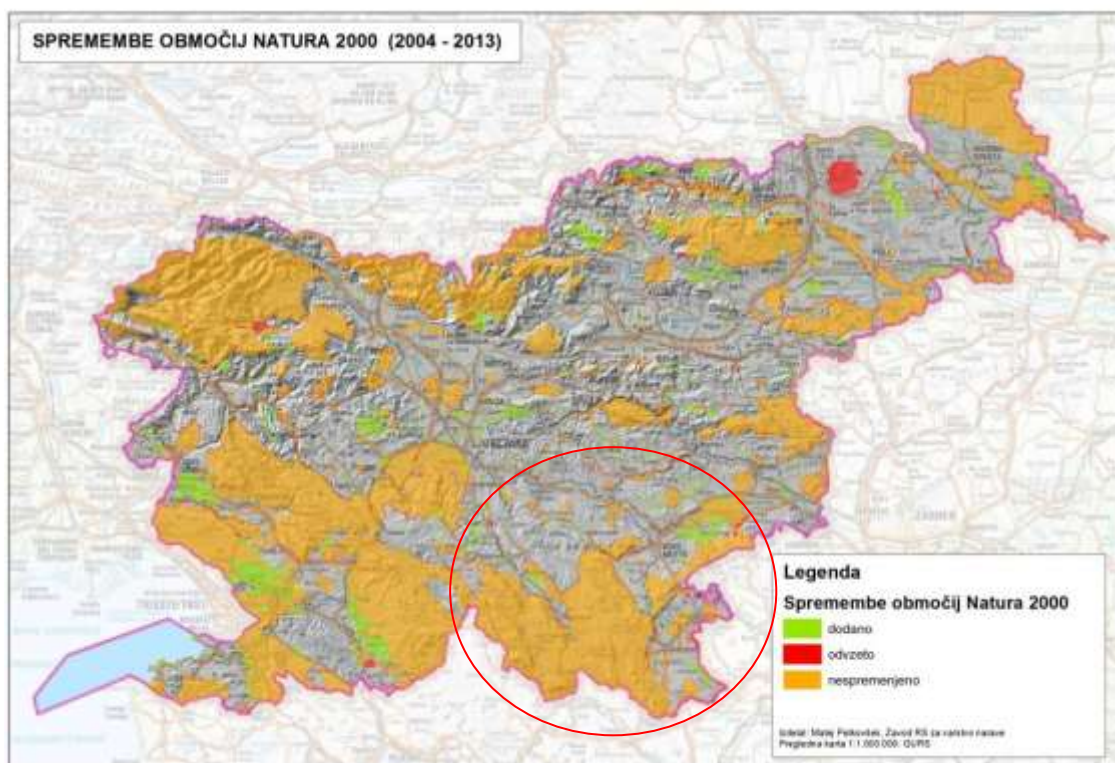
Natura 2000 obsega v Sloveniji 354 območij, od tega 323 območij na podlagi Direktive o habitatih in 31 območij na podlagi Direktive o pticah. Območja se pretežno prekrivajo. Območja Nature 2000 obsegajo 37 % površine Slovenije. Vse občine Jugovzhodne Slovenije so vključene v varstvena območja Nature 2000. Območja Nature 2000 vključujejo skoraj celi občini Kostel in Osilnica (99,9 %) in se razprostirajo na več kot polovici območja občin Dolenjske Toplice, Kočevje, Loški Potok, Semič in Šentjernej. Veliko, več kot 40 % površine, je območij Nature 2000 še v občinah Črnomelj in Ribnica (MKO, Natura 2000, julij 2014). Kljub visoki stopnji ohranjenosti biotske raznovrstnosti, je tudi na tem območju opaziti poslabšanje stanja ohranjenosti habitatov. To velja zlasti za določene habitate in vrste vezane na kmetijsko krajino. Ogrožena so zlasti ekstezivna travišča, ki jih po eni strani ogroža intenzifikacija kmetijske rabe, po drugi strani pa zaraščanje.

Posebna varstvena območja Jugovzhodne Slovenije v Naturi 2000 so:

- Bela krajina: Kočevsko – Kolpa, Bela krajina, Dobljica, Stobe – Breg, Gradac, Metlika, Bezgovka, Petrišina jama, Gornji kal, Lahinja, Kolpa, Veliko Bukovje, Kočevsko, Gorjanci Radoha,
- Ožja Dolenjska: Krakovski gozd – Šentjernejsko polje, Kočevsko – Kolpa, Temenica, Toplica, Krakovski gozd, Kotarjeva prepadna, izvir Sušice, Vejar, Vrhtrebnje – Sv. Ana, Šumberk, Mirna, Gabrje – Brusnice, Čatež, Bobnova jama, Koprivnica, Slugova jama, Petanska jama, Ajdovska planota, Radulja, Krka, Kočevsko, Gorjanci – Radoha, Žerjavinski potok,
- Kočevsko – ribniško: Kočevsko – Kolpa, Mateča voda in Bistrica, Ribniška dolina, Rinža, Dolenja vas pri Ribnici, Kočevsko.

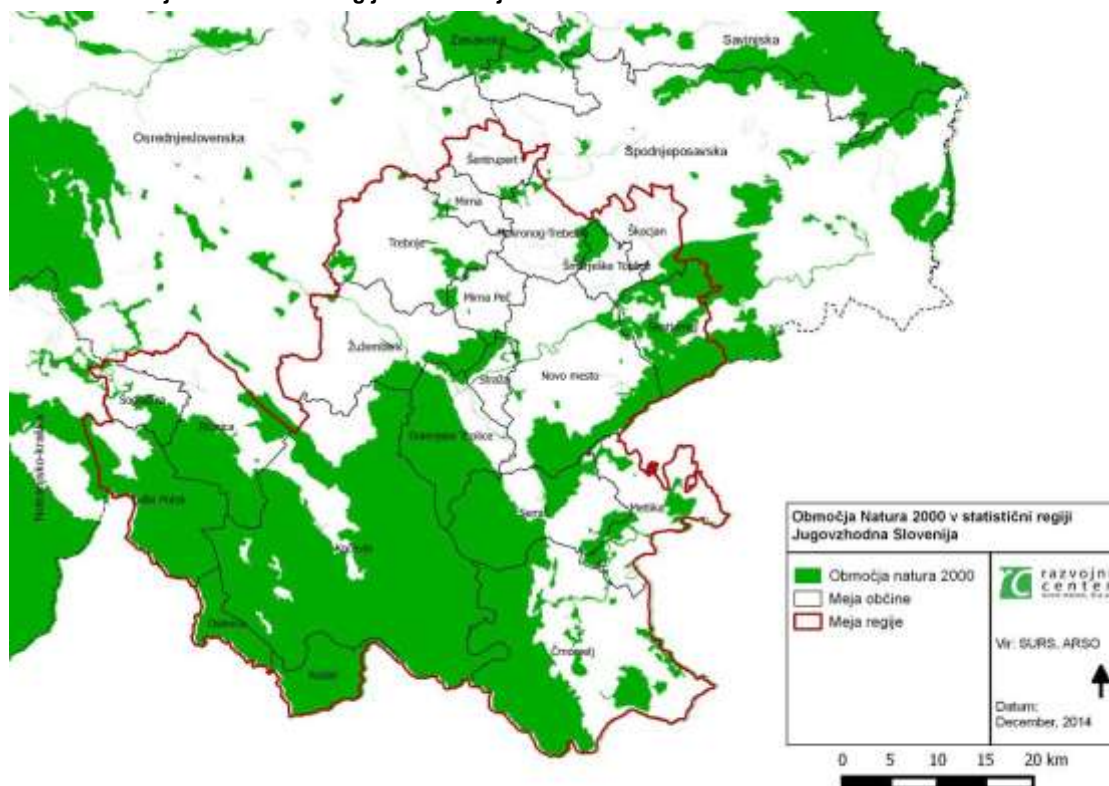

Slika 2: Spremembe območij Natura 2000, julij 2014

Vir: MKO, Natura 2000, julij 2014

Slika 3: Območja Nature 2000 v regiji JV Slovenija

Vir: SURS, ARSO, december 2014

Posebej sta zavarovani območji Krajinskega parka Kolpa in Krajinskega parka Lahinja v Beli krajini. Leta 2011 je bilo v Sloveniji evidentiranih 194 degradiranih območij v skupni površini 979 ha, pri čemer so bila v evidenco

vključena območja, kjer je degradacijo povzročila industrija, vojaška dejavnost, transport in infrastrukturne dejavnosti ter rudarska dejavnost. (Vir: ARSO, 2013. http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=508.)

Velik del regije je vododeficitaren, zlasti Suha krajina in Bela krajina. Viri podzemne pitne vode kažejo veliko prostorsko in časovno variabilnost, predvsem zaradi hidroloških suš. Kritične so izgube pitne vode, ki so se v Sloveniji v letu 2011 glede na leto 2010 povečale za 6%. Na območju upravljanja Komunale Novo mesto so izgube pitne vode v letu 2011 predstavljale 1.093.134 m³ načrpane vode in so se v letu 2012 glede na predhodno leto zmanjšale na 21,95%, kar je za 1,19 odstotnih točk manj v primerjavi z letom 2011. Po posameznih občinah so vodne izgube zelo različne, največje v Žužemberku, kar 46,79% (Letno poročilo JP Komunala Novo mesto d.o.o. za leto 2012, junij 2014).

Ocenjena škoda zaradi elementarnih nesreč v letu 2011 je znašala v regiji 2,41 % ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč, ki so prizadele Slovenijo. Regija je v letu 2010 izvedla 4174 investicij v okolje oz. 3,85 % vseh investicij, ki so bile izvedene v državi (SI-STAT, Slovenske regije v številkah, 2013).

Prostor:

Jugovzhodna Slovenija ima med vsemi statističnimi regijami največ naselij – od 6034 naselij, kolikor jih je v Sloveniji, je v Jugovzhodni Sloveniji 1051 naselij. To uvršča regijo po komunalni, prometni in informacijski infrastrukturi med zahtevnejše slovenske regije (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Tabela 2: Teritorialne enote in hišne številke po občinah, Slovenija, 2014

Občine JVS	Površina km ²	Število naselij	Število hišnih številk
Črnomelj	339,7	122	4.764
Dolenjske Toplice	110,2	29	1.333
Kočevje	555,4	86	3.816
Kostel	56,1	54	561
Loški Potok	134,5	17	808
Metlika	108,9	59	2.808
Mirna	31,3	22	1.044
Mirna Peč	48,0	28	1.069
Mokronog-Trebelno	73,4	43	1.491
Novo mesto	235,7	98	9.659
Osilnica	36,2	19	219
Ribnica	153,6	64	2.678
Semič	146,7	47	1.487
Sodražica	49,5	23	849
Straža	28,5	11	1.330
Šentjernej	96,0	58	2.493
Šentrupert	49,1	25	1.162
Škocjan	60,4	39	1.343
Šmarješke Toplice	34,2	24	1.489
Trebnje	163,3	131	4.526
Žužemberk	164,3	51	2.157

Vir: SI-STAT, julij 2014

Občinski prostorski načrt (OPN) je sprejet v 17 občinah Jugovzhodne Slovenije (Črnomelj, Dolenjske Toplice, Loški Potok, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog-Trebelno, MO Novo mesto, Ribnica, Semič, Straža, Sodražica, Šentjernej, Šentrupert, Šmarješke Toplice, Trebnje, Žužemberk), v eni občini je v fazi predloga, v treh ostalih občinah pa v fazi osnutka.

V regiji je še vedno neurejena večina romskih naselij (Novo mesto, Škocjan, Trebnje, Žužemberk, Kočevje, Semič, Črnomelj in Metlika).

V primerjavi z večino drugih statističnih regij je kmetijstvo v povezavi z gozdarstvom v Jugovzhodni Sloveniji še vedno pomembna dejavnost. Obe dejavnosti sta z dopolnilnimi dejavnostmi ter naravno in kulturno dediščino pomembni zlasti za trajnostni razvoj podeželja. Na podeželju je porast oskrbnih in storitvenih dejavnosti, kar se odraža tudi na morfoloških značilnostih. Večina podeželskih naselij (vasi) izgublja avtohtono podobo in identiteto. Na podeželju je porast sekundarnih bivališč brez ustrezne infrastrukture. To velja zlasti za vinorodna območja Bele krajine in ožje Dolenjske.

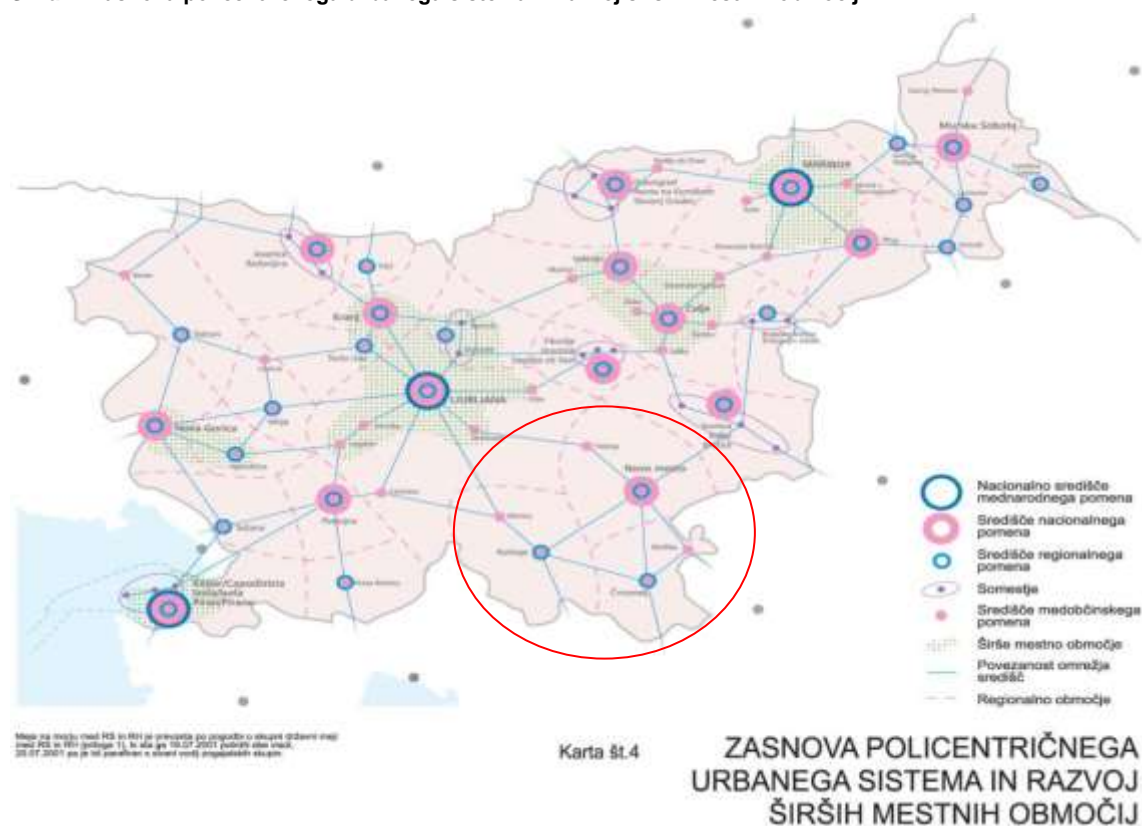
Dediščina (naravna, kulturna in živa) je prisotna na območjih vseh lokalnih skupnosti Jugovzhodne Slovenije, zato ni slučaj, da je bila s projektoma Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine in Od Idrije do Kolpe prepoznana kot neizkoriščena možnost za ožvitev podeželja in trajnostnega turizma v regiji.

Jugovzhodna Slovenija meji na Republiko Hrvaško. Na območju Jugovzhodne Slovenije so trije mejni prehodi za mednarodni promet (Vinica, Metlika, Petrina), devet mejnih prehodov za obmejni promet (Planina v Podbočju, Radovica, Krmačina, Božakovo, Krasinec, Žuniči, Sodevci Osilnica) in mejni prehod za mednarodni železniški prehod Metlika. (Vir: MNZ, Policija, Predstavitev slovenskih meja in mejnih prehodov na zunanji schengenski meji, junij 2014).

Razvoj omrežja mest in drugih naselij:

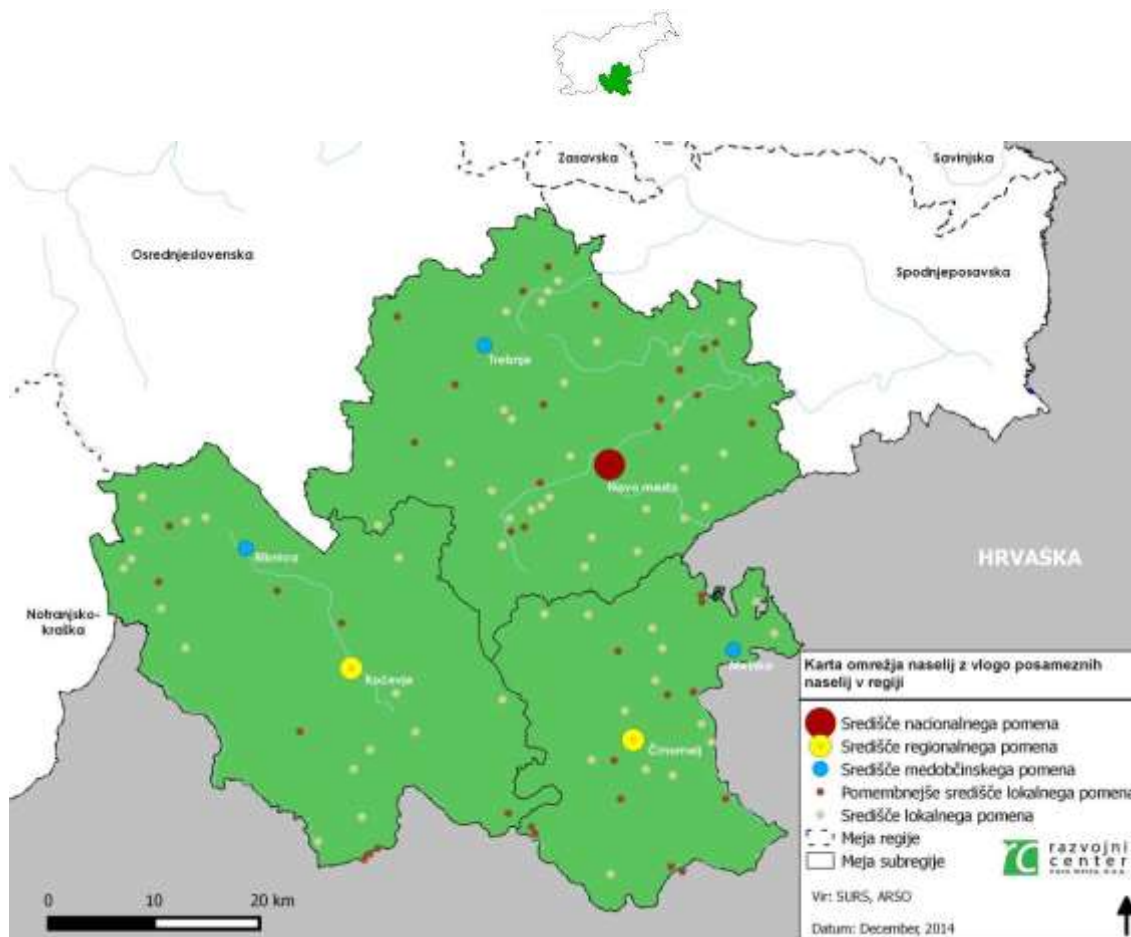
Za skladen prostorski razvoj Slovenije se spodbuja razvoj policentričnega urbanega sistema, ki ga tvori dvostopenjsko strukturirano omrežje središč nacionalnega in regionalnega pomena, na katerega se, s primerno delitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami, navezuje omrežje drugih središč.

Slika 4: Zasnova policentričnega urbanega sistema in razvoj širših mestnih območij

Vir: MOP

Slika 5: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v regiji

Vir: SURS, ARSO, 2014

Na lokalni ravni se, v skladu z učinkovito in enakomerno dostopnostjo, primerno razmestitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami, razvija tudi središča medobčinskega pomena, pomembnejša lokalna središča in druga lokalna središča.

Središča nacionalnega pomena imajo najmanj 10.000 prebivalcev in potenciale za razvoj najbolj razvitih in redkih storitvenih, oskrbnih in drugih dejavnosti za oskrbo prebivalcev v svojem gravitacijskem območju. Z vidika funkcij in gospodarske razvitosti so to najpomembnejša središča proizvodnih, oskrbnih, storitvenih, upravnih in drugih dejavnosti ter najpomembnejša prometna vozlišča. Kot središče nacionalnega pomena in regionalno pomembno prometno vozlišče se prioritarno razvija Novo mesto (prikaz gostote naseljenosti je prikazana v poglavju 2.1.3 Demografska slika). Pomembnost središča pa se izrazi tudi s podatkom poslovnih con (koncentracija okoli novega mesta), številom gospodarskih subjektov in ostali statističnih podatkov. Prav tako se podobna situacija odraža tudi pri središčih regionalnega pomena in pomembnejših lokalnih središčih (prikaz v nadaljnjih poglavjih). Podatek o obremenjenosti cest in delovne mobilnosti pa nakazuje na to, da je Novo mesto oskrbuje tudi ostali del regije (prikaz v nadaljnjih poglavjih).

Središča regionalnega pomena zagotavljajo enakovredno in uravnoteženo oskrbo prebivalstva in delovna mesta v gravitacijskih območjih, ki so odmaknjena, hribovita, gorska, obmejna ali oddaljena od glavnih prometnih koridorjev. Pomembna so predvsem v obmejnih in obrobni območjih, ki so oddaljena od središč nacionalnega pomena ali od glavnih prometnih koridorjev. Kot središča regionalnega pomena se prednostno razvijajo mesta in druga urbana naselja, v regiji sta to Črnomelj in Kočevje.

Medobčinska in druga središča (pomembnejša lokalna in druga lokalna središča) zagotavljajo enakomernjšo dostopnost do storitev in delovnih mest na lokalni ravni. Kot medobčinska središča se v regiji razvijajo Metlika, Ribnica in Trebnje.

V pomembnejših lokalnih središčih se spodbuja razvoj ustreznih storitvenih in oskrbnih funkcij ter razvoj delovnih mest za okoliško prebivalstvo. Minimalno število prebivalcev v gravitacijskem območju pomembnejšega lokalnega središča je 5.000. V pomembnejša lokalna središča se umešča primarno zdravniško in socialno oskrbo (na primer zdravstveni dom, lekarno, osebno in družinsko pomoč) ter omogoča možnosti za športno in kulturno dejavnost.

Tabela 3: Informativni prikaz opremljenosti občinskih središč Jugovzhodne Slovenije

Občina	Občinsko središče	Mestno naselje	Naselje z ulicami	Železniška postaja	Avtobus. postaja, postajališč	Polijska postaja, pisarna	Osnovna šola	Poklicna, srednja šola	Višja, visoka šola	Fakulteta	Pošta	Banka	Sodišče	Zdravstveni dom, postaja	Gledališče	TV, radio postaja	Muzej, galerija	Trgovina z živili, , nakup. center	Nakupovalni center	Bencinski servis	Gostišče, gostilna	Prenočišče	Sedež župnije
Črnomelj																							
Dol. Top.																							
Kočevje																							
Kostel																							
Loški Potok																							
Metlika																							
Mirna																							
Mirna Peč																							
Mokr-Tre.																							
Novo m.																							
Osilnica																							
Ribnica																							
Semič																							
Sodražica																							
Straža																							
Šentjernej																							
Šentrupert.																							
Škocjan																							
Šmarj. Topl.																							
Trebnje																							
Žužemberk																							

Vir: Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije, z dopolnitvami

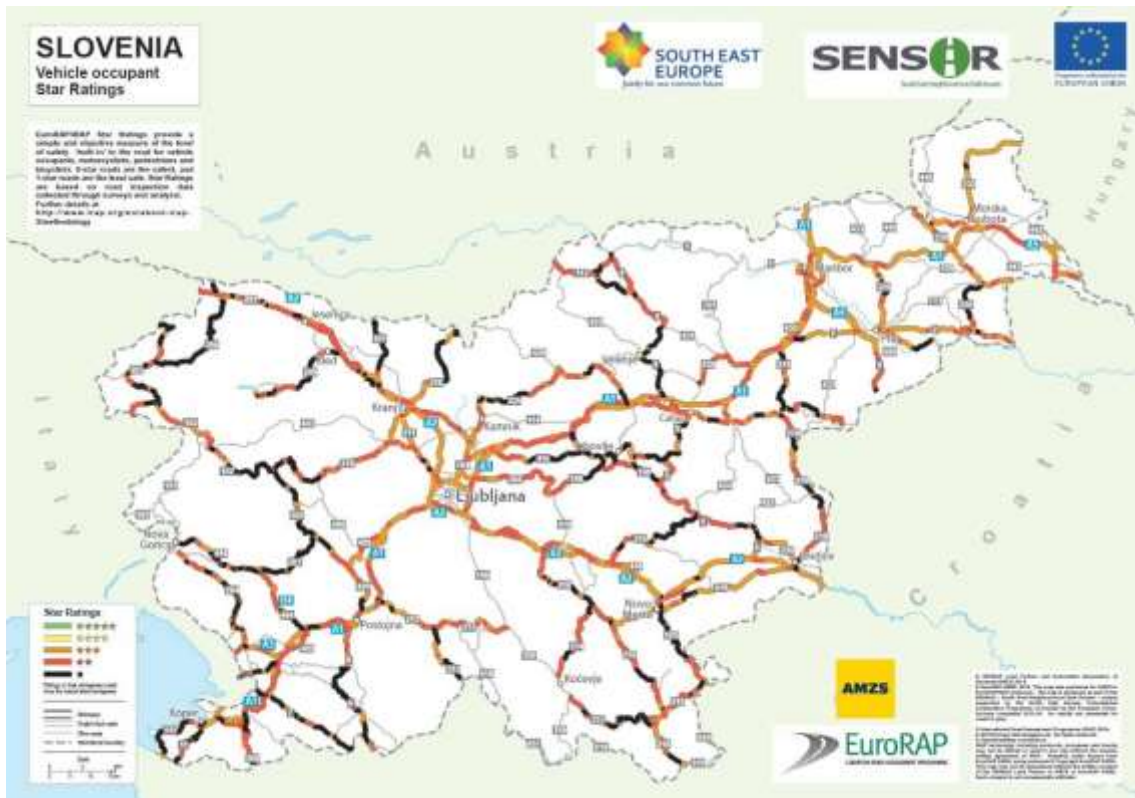
Infrastruktura:

Prometna in informacijska infrastruktura

Prometna infrastruktura pomeni podporo razvoju urbanega sistema zaradi zagotavljanja ustrezne povezanosti med območji in urbani središči ter zagotavljanja dostopnosti prebivalstva in gospodarstva do storitev, zato se cestno, železniško in letalsko omrežje načrtuje usklajeno s potrebami urbanih območij. Pomembne so prometne povezave med mesti in njihovimi zaledji ter mesti in obrobni, manj razvitimi območji regije, kar je eden od pomembnih dejavnikov policentričnega razvoja, ki prispeva h krepitvi konkurenčnega položaja teh regij ter s tem k socialni, ekonomski in prostorski koheziji.

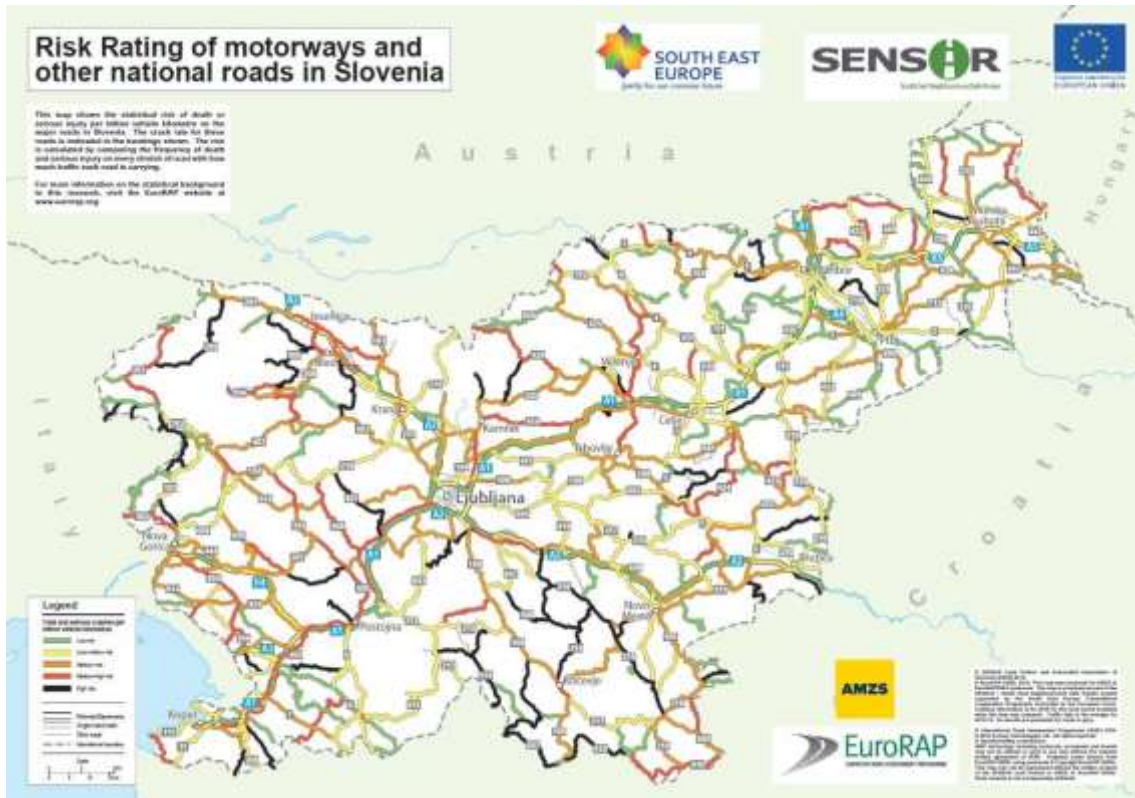

Slika 6: Ocena obremenitev cest z motornimi vozili v Sloveniji

Vir: Sensorproject

Slika 7: Ocena tveganja avtocest in drugih državnih cest v Sloveniji

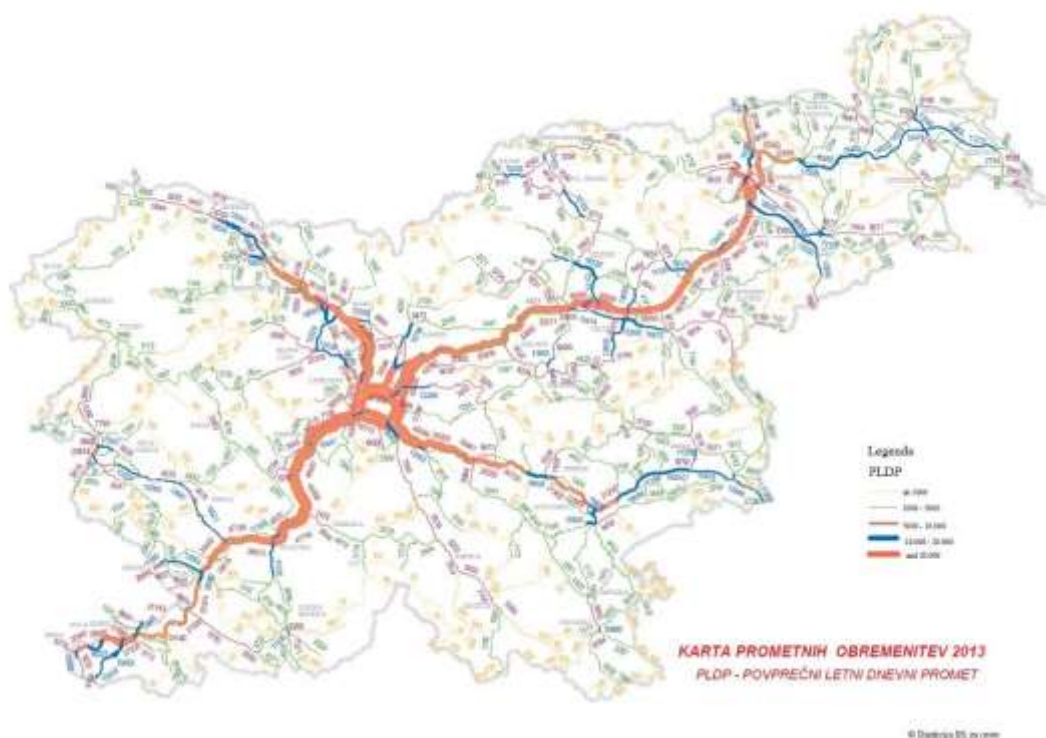
Vir: Sensorproject

Promet znotraj regije temelji na uporabi osebnih vozil, javni potniški promet je slabo razvit in neučinkovit. Neučinkovitost javnega potniškega prometa izhaja iz njegove slabe organiziranosti, pa tudi iz poselitvene strukture, neugodne za organizacijo javnega potniškega prometa, s številnimi majhnimi in prostorsko razpršenimi naselji. To pomeni, da se izboljšanja javnega potniškega prometa ne moremo lotevati z enakimi sredstvi na območju celotne regije, temveč bi bili za to potrebni različni ukrepi, predvsem na problematikah kot so Kočevsko z Obkolpjem, Bela krajina in Suha krajina. Pri tem velja izpostaviti problematiko pomanjkljive infrastrukture za trajnostno mobilnost: –mreža kolesarskih poti (znotraj naselij in med naselji), pločniki, avtobusna postajališča, pasovi za javni potniški promet ipd.

Da bi v največji možni meri zmanjšali negativne vplive cestnega motornega prometa na prostorski razvoj in okolje, je potrebno na državnem nivoju razvijati železniški promet in javni potniški promet (mestni in medkrajevni) ter poudarjati razvoj vseh oblik nemotoriziranega prometa (kolesarski, peš promet), tudi z ozaveščanjem in spreminjanjem potovalnih navad. Zagotoviti je treba celovitost prometnega sistema z intermodalnim funkcionalnim povezovanjem vseh načinov prevoza potnikov in transporta blaga.

Slika 8: Prometna obremenitev cest

Vir: Direkcija RS za ceste

Del Jugovzhodne Slovenije je z dograditvijo kraka avtoceste slovenskega avtocestnega križa Ljubljana – Bregana dobil ustrezno cestno povezavo z Osrednjoslovensko regijo, Ljubljano kot nacionalnim središčem in regijami ter regijskimi središči ob slovenskem avtocestnem križu ter z zahodno Evropsko unijo. Še naprej ostajajo neustrezne prečne cestne povezave v smeri sever - jug (tretja razvojna os in posodobitev železnice), povezave Kočevsko-ribniškega z Osrednjo Slovenijo (3. A razvojna os in posodobitev železnice) in Ljubljano kot upravnim središčem tega dela regije in nacionalnim središčem ter cestne povezave Bele krajine z regijskim in nacionalnim središčem in avtocesto Zagreb – Split (Reka) na Hrvaškem, ki predstavlja najkrajšo pot turistov iz zahodne Evropske unije na Jadran in prometnih tokov proti zahodni Bosni in Hercegovini. S tem odpremo našo regijo v smeri proti Baltiku in Jadranu.

Urbani razvoj regije bomo pospeševali zlasti v naseljih ob desetem koridorju (v Novem mestu se oblikuje močno urbanizirano območje, Trebnje). Sekundarna razvojna os regije poteka med savinjsko regijo in Hrvaško, torej od Radeč do Novega mesta (južni del 3. razvojne osi), Metlike, Črnomlja in Vinice, kjer se priključi na os Reka – Zagreb. Druga, podobna razvojna os, je kočevska smer od Ribnice, Kočevja do Petrine (3.A razvojna os). Ob koridorju E10 se lahko razvijejo (ob priključkih na avtocesto) nekatere specializirane cone (trgovske,

gospodarske, regionalni logistični center,..). Kraji na naštetih oseh se pospešeno razvijajo, še zlasti ob cestnih priključkih in železniških postajah (npr. Semič). Drugi kraji imajo značaj lokalnih oskrbnih središč agrarnega zaledja (npr. Mokronog, Žužemberk, Ribnica na Dolenjskem, Šentjernej s Kostanjevico na Krki). Glede na ločenost od novomeške gravitacije ima Kočevje vlogo subregionalnega središča.

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo leta 2011 848,7 km državnih cest oz. 12,38 % vseh državnih cest v Sloveniji.

Tabela 4: Dolžina državnih cest v Jugovzhodni Sloveniji za leto 2011

Državne ceste	JVS km	SLO km	JVS : SLO %
Avtoceste, AC	52,7	675,2	7,8
Hitre ceste, HC	0,0	92,8	0,00
Hitre ceste, H1HC	0,0	0,0	0,0
Glavne ceste, I - G1	0,0	354,4	0,00
Glavne ceste, II - G2	88,2	462,2	19,08
Regionalne ceste, I - R1	171,9	947	18,15
Regionalne ceste, II - R2	110,90	1.373,0	8,08
Regionalne ceste, III - R3	283,7	2186,70	12,97
Regionalne turistične ceste, RT	141,5	636,9	22,22
Skupaj	848,7	6728,3	12,38

Vir: SI-STAT, julij 2014

Na območju Jugovzhodne Slovenije je bilo po podatkih statističnega urada v letu 2011 2.807,0 km občinskih cest, in sicer (vir: SI-STAT, julij 2014):

- lokalnih cest	LC	1053,1 km
- glavnih mestnih cest	LG	7,3 km
- zbirnih mestnih cest	LZ	33,0 km
- mestnih (krajevskih) cest	LK	43,4 km
- javnih poti	JP	1670,2 km
- javnih poti za kolesarje	KJ	0,0 km

Dobre notranje cestne povezave so pomembne zaradi velike dnevne migracije tako medregijske kot tudi v okviru regije. Možnosti zaposlovanja so večje v večjih gospodarskih lokalnih in regionalnih središčih. Prav tako so boljše cestne povezave pomembne za tranzit turistov do Jadrana, kar povečuje tudi možnosti za razvoj turizma v regiji.

V letu 2013 je bilo v regiji v cestnem blagovnem prevozu naloženo in razloženo 3.322.000 ton blaga (7,8% vsega naloženega in razloženega blaga v Sloveniji), narejenih 158,3 mio tonskih kilometrov in 563.000 voženj (Vir: SI-STAT, julij 2014). Razen lesa regija nima pomembnejše lastne surovine. V regiji prevladuje predelovalna industrija. Večino prihodkov regije je ustvarjenih z izvozom, zato je dobra dostopnost regije in izboljšanje njenih notranjih cestnih povezav ključnega pomena za gospodarski razvoj in tuje naložbe.

Če so se cestne prometne povezave regije z dograditvijo avtocestnega križa izboljšale, pa je železniško omrežje zastarelo in pomanjkljivo. Posodobitev železniškega omrežja Ljubljana – Novo mesto – Metlika, Grosuplje – Kočevje in Trebnje - Sevnica je pomembna zlasti zaradi potniškega prometa, izboljšanja javnega prometa in blagovnega transporta (povečanje hitrosti, osnih obremenitev, avtomatizacija prehodov). Ostali gospodarsko pomembnejši deli Slovenije (Gorenjska, Štajerska, Primorska) so bili v javnem potniškem prometu že posodobljeni s sodobnejšimi vlakovnimi kompozicijami, medtem ko ta posodobitev v Jugovzhodni Sloveniji ni bila izvedena, kar se odraža na skromnem deležu potniškega železniškega prometa in povečanem onesnaževanju okolja zaradi logističnih potreb gospodarstva in povečanega osebnega prometa. Največ blaga se v Jugovzhodno Slovenijo pripelje in odpelje v cestnem prometu.

Regija nima urejenih zveznih kolesarskih poti in ni navezana na državno kolesarsko omrežje. V zadnjem času se kolesarske steze gradijo ob graditvi regionalnih ali občinskih cest in se s temi odseki tudi končajo. To je vsekakor premalo, glede na to, da se regija razvija kot turistični produkt za aktivni oddih, ki vključuje tudi kolesarjenje.

Evropska unija poudarja pomen širokopasovnih povezav za spodbujanje družbene vključenosti in konkurenčnosti in postavlja za cilj, da bodo do leta 2020 imeli vsi prebivalci dostop do svetovnega spleta. Širokopasovno omrežje omogoča tudi enakomernjši regionalni razvoj (razvoj podeželja). Leta 2013 smo imeli v Sloveniji 24,8 širokopasovnih povezav na 100 prebivalcev, kar je manj kot v povprečju Evropske unije (28,8 širokopasovnih

povezav na 100 prebivalcev). Z osebnimi računalniki je razpolagalo 76 % gospodinjstev, z dostopom do interneta pa 74%, kar nas uvršča med srednje razvite države Evropske unije (EUROSTAT, julij 2014).

Komunikacijsko infrastrukturo sestavljajo telefonsko, podatkovno in IP omrežje ter radiodifuzno omrežje. Najpomembnejše je telefonsko omrežje. Konec leta 2009 je bilo v Sloveniji 800.000 klasičnih in ISDN priključkov. Gostota telefonskih priključkov na 100 prebivalcev je znašala 40%. Razširjenost mobilnega telefonskega omrežja je večja. Radio in TV ali vsaj radio ima vsako slovensko gospodinjstvo. Razširjena in kvalitetna informacijska infrastruktura je nepogrešljiva za razvoj storitev ter konkurenčno poslovanje in je povezana z vedno več osebami in delovnimi mesti.

Oskrba s pitno vodo

Slovenija je ena izmed vodno najbogatejših držav v Evropski uniji. V letu 2009 je zagotavljala 81 m³, porabljenih pa je bilo 60 m³ vode na prebivalca. Več kot pol vode so porabila gospodinjstva (42 m³ vode na člana gospodinjstva). Največ pitne vode se porabi v velikih mestih: Ljubljana 60 m³, Velenje 54 m³, Nova Gorica 43 m³, Murska Sobota 41 m³, Novo mesto in Ptuj 38 m³ na člana gospodinjstva. Hkrati ustvari Novo mesto približno 30 m³ odpadne vode na prebivalca, kar je enkrat manj kot npr. Ljubljana in manj kot Maribor, Kranj, Celje, Murska Sobota in Nova Gorica (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Pokritost prebivalcev regije s pitno vodo je več kot 90%, na območju Komunale Črnomelj 94% in na območju Metlika pa 99%. Na nekaterih slabše poseljenih območjih regije so poleg centralnih vodovodnih sistemov tudi lokalni vodovodi, s katerimi ne upravljajo komunalna podjetja, ki sicer oskrbujejo prebivalstvo z vodo. Značilnost kraških izvirov pitne vode je, da na kvaliteto pitne vode močno vplivajo površinske vode in padavine. Kjer so bili ti vodni viri nadomeščeni z vrtinami do dolomitnih vodonosnikov, se je vpliv površinskih voda zmanjšal oz. odpravil.

Po podatkih Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto je največja pomanjkljivost vodooskrbe neurejenost varstvenih pasov okoli virov pitne vode oz. neustrezen nadzor nad izvajanjem predpisanih režimov.

Čiščenje in odvajanje odpadne vode

Komunalna infrastruktura ne sledi potrebnim standardom opremljenosti in potrebam gospodarskega razvoja regije.

V predlogu Regionalne zasnove prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije (2006) je predvideno, da se bodo sistemi odvajanja in čiščenja odpadne vode vezali na posamezna porečja, predvidena je izgradnja čistilnih naprav za vsa večja naselja, čiščenje odpadne vode na območjih razpršene poselitve ter po preverjanju ogroženosti okolja čiščenje odpadne vode prek kontroliranih lokalnih in individualnih sistemov.

Samo v porečju Krke je predvidenih 226 čistilnih naprav, večinoma manjših. Celoten projekt odvajanja in čiščenja odpadne vode v porečju reke Krke je razdeljen na tri faze skupin projektov, ki so tehnično in finančno neodvisne. V letu 2014 je bila zgrajena čistilna naprava v Novem mestu in izvedene hidravlične izboljšave kanalizacijskega omrežja. V drugi fazi bo urejeno odvajanje in čiščenje odpadnih voda v porečju Krke v občinah Kočevje (izgradnja kanalizacijskega omrežja), Ribnica (izgradnja čistilne naprave) in Šentjernej (izgradnja kanalizacijskega sistema). Druga faza naj bi se zaključila do leta 2015. V 3. sklop sta vključeni občini Grosuplje in Ivančna Gorica.

Zaradi izrazito razpršenih in hribovitih območij v regiji je marsikje gradnja kanalizacijskih sistemov za odvajanje (komunalne) odpadne vode nesmiselna in nerentabilna, zato je treba čiščenje (komunalne) odpadne vode na teh območjih reševati individualno in stremeti k temu, da se vzpostavi sistem, ki bo nadziral in omogočal individualno čiščenje le s sistemi, ki dejansko delujejo in čistijo odpadno vodo v skladu z veljavno zakonodajo (učinki čiščenja ...).

Oskrba z energijo

Zagotavljanje oskrbe regije z energenti poteka v dveh smereh, z zagotavljanjem kvalitetne oskrbe z električno energijo ter z zagotavljanjem drugih virov energije za gospodinjstva in tehnološke potrebe. Pomemben vir energije, ki še ni dovolj raziskan, je geotermalna energija, ki je pomemben energent zlasti v turizmu (krška udorina, med Dolenjskimi Toplicami in Čatežem). Na podlagi raziskav Geološkega zavoda Slovenije je

ugotovljeno, da je na nekaterih območjih v regiji možna izraba geotermalne energije tudi za potrebe toplotnih črpalk.

Glede na gozdnatost regije je uporaba obnovljivih virov energije, predvsem lesne biomase, preskromna. Sistemi za daljinsko ogrevanje na lesno biomaso so redki. Pri zgoščenem odjemu delujejo že na Kočevsko-ribniškem.

Na delu regije je urejeno plinovodno omrežje. Sprejetih je nekaj državnih lokacijskih načrtov za nadaljevanje omrežja, kar se bo izvedlo v naslednjem programskem obdobju, v kolikor se ne bo pokazalo, da je zagotovitev ogrevanja z alternativnimi viri ugodnejše in manj škodljivo za okolje.

Regija je energetske nehomogena, tako po virih kot po porabi energije.

Zaradi zaostrovanja gospodarskih in energetskih razmer potrebuje regija oz njeni povezani deli energetske zasnove, ki bi spodbujala k varčni in učinkoviti rabi energije tudi gospodinjstva (biomasa, zamenjava plinskega olja z ekološko čistejšimi viri energije, izkoriščanje sončne energije, sanacija energetske potratnih stanovanjskih objektov, energetske varčna gradnja).

Delež obnovljivih virov energije je bil v bruto rabi končne energije v letu 2011 na nacionalnem nivoju 18,8 %. Od tega je bilo največ obnovljivih virov porabljenih za proizvodnjo toplote in hlajenje (56 %), za električno energijo (40 %), najmanj pa za promet (4%). (Vir: ARSO – KOS, julij 2014)

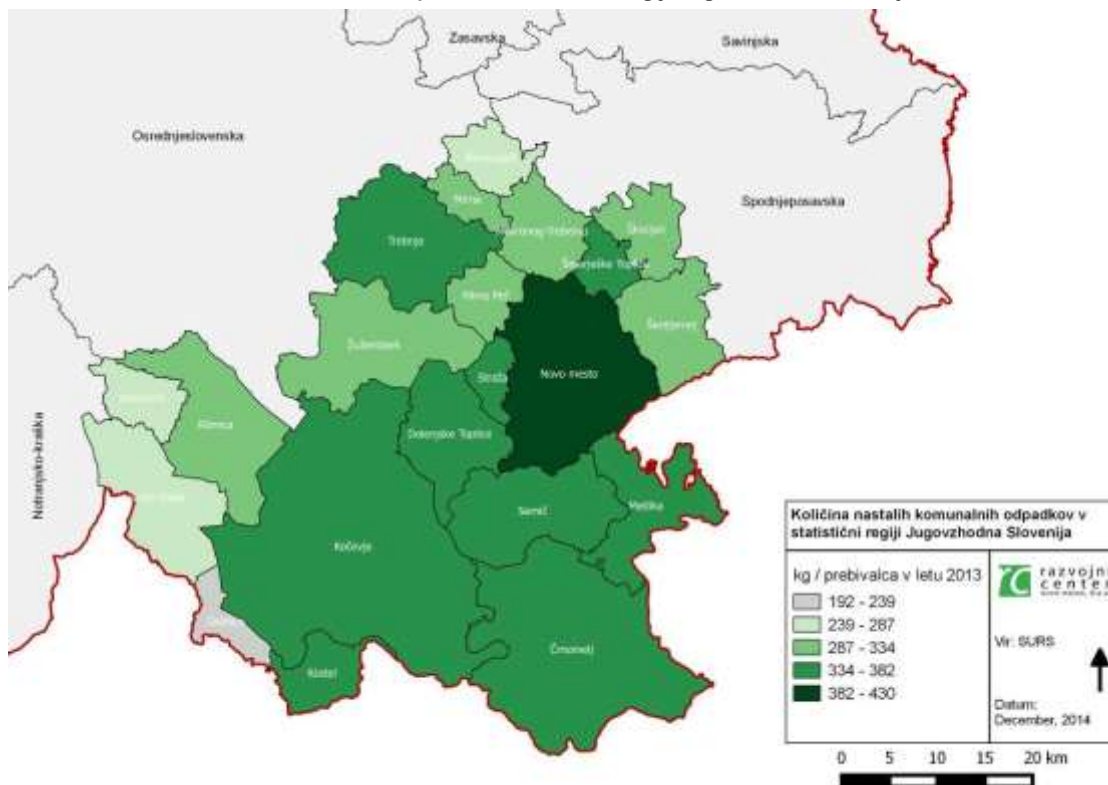
Ravnanje z odpadki

Z javnim odvozom je bilo leta 2012 v Jugovzhodni Sloveniji zbranih 38.603 ton odpadkov, kar predstavlja 5,75% komunalnih odpadkov, zbranih v Republiki Sloveniji. Za primerjavo, pred desetimi leti (leta 2002) je bilo teh odpadkov v regiji 17 odstotnih točk več (SI-STAT, julij 2014).

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo leta 2012 odpadkov iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti 178.904 ton ali 4,42% teh odpadkov na ravni države. Količina teh odpadkov se je v primerjavi z letom 2002 zmanjšala za 0,15 odstotne točke. Nenevarnih je bilo 95,17% odpadkov, nevarnih pa 4,83%, kar je nekoliko več kot v povprečju v Sloveniji (3,07%) (SI-STAT, julij 2014).

Slika 9: Količina nastalih komunalnih odpadkov v statistični regiji Jugovzhodna Slovenija

Vir: SURS, 2014

Povprečna količina zbranih odpadkov z javnim odvozom je bila v letu 2012 252 kg na prebivalca regije, povprečno v Sloveniji pa 327 kg na prebivalca. Odlaganje odpadkov ima velik negativni vpliv na tla, vodo (podtalnico) na ozračje in človeka, zato je tehnična opremljenost odlagališč odpadkov zelo pomembna. V Sloveniji je delež razgradljivih bioloških odpadkov v komunalnih odpadkih previsok.

Javno podjetje CeROD izvaja obdelavo odpadkov za območje Bele krajine in ožje Dolenjske (brez trebanjskega območja) ter Posavja (160.000 prebivalcev) in odlaga preostanke obdelave odpadkov. Odlagališče Leskovec ima kapaciteto preko 1 mio m³, kar zadostuje za potrebe odjema za 25 do 30 let. Projekt CeROD II je smiselna nadgradnja že izvedenega projekta CeRO Dolenjske I. faza. V finančni perspektivi črpanja kohezijskih sredstev EU za obdobje 2007 – 2013 so zagotovljena finančna sredstva za izgradnjo II. faze projekta, ki obsega obrat za mehansko-biološko obdelavo odpadkov (MBO), čistilno napravo za izcedne vode, izgradnjo infrastrukture za izrabo plina iz odlagališča za proizvodnjo električne energije, vzpostavitev centralnega informacijskega sistema (CIS) ter zunanjo ureditev. Čistilna naprava je bila zgrajena v letu 2012, preostali del projekta II. faze pa se načrtuje izvesti v obdobju 2015-2016. Trenutno je projekt v postopku pridobivanja okoljevarstvenega dovoljenja in gradbenega dovoljenja. Ocenjena vrednost II. faze projekta je 33,07 mio EUR (z DDV). Proračun RS in Kohezijski sklad EU sodelujeta z 68,57% sredstev, 15 občin družbenic podjetja CeROD pa zagotavljajo razliko potrebnih sredstev. V primeru, da zaradi časovnih zamikov pri izvedbi projekta CeROD II, le tega ne bo možno v celoti financirati iz finančne perspektive 2007 – 2013, se bodo sredstva zagotavljala iz občinskih proračunov ali iz drugih virov.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju infrastrukture, okolja in prostora

RAZVOJNE PREDNOSTI – INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR:

- ❖ razmeroma čisto, neonesnaženo okolje,
- ❖ veliko naravnih potencialov (les, termalna voda, vodni viri, krajinske vrednosti),
- ❖ veliko naravnih vrednot in kulturne dediščine kot potencialov za razvoj turizma in blagovnih znamk na področju kmetijstva,
- ❖ številne prvine prepoznavnosti regije in njenih delov (Kočeovski gozdovi, Podgorje z Gorjanci, drobna strukturiranost kmetijskih krajin, Kolpa, Krka, arhitektura, dediščinski objekti),
- ❖ potek avtoceste prek regije,
- ❖ gozdnatost regije (gozdnate je ¼ površine regije),

- ❖ okoljska in naravna ohranjenost regije,
- ❖ delna umeščenost južnega dela 3 razvojne osi,
- ❖ zagotovljeno izboljšanje zanesljivosti in oskrbe regije z električno energijo in plinom,
- ❖ območja za servisne in logistične storitve ob avtocesti Ljubljana – Bregana in priključkih nanjo.

RAZVOJNE OVIRE – INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR:

- ❖ neugodna infrastrukturna opremljenost (pomanjkljiva, dotrajana),
- ❖ velika ranljivost kraškega sveta za onesnaženja,
- ❖ območja depopulacije in opuščanje kmetovanja,
- ❖ razpršena pozidava,
- ❖ na vinogradniških območjih prevelika gostota pozidave, neustrezna namembnosti in tipologija objektov in posledično razvrednotenje krajinskih kakovosti,
- ❖ premajhna ozaveščenost glede racionalne rabe naravnih dobrin in energentov ter varovanja okolja,
- ❖ lastniška razdrobljenost naravnih virov (kmetijskih zemljišč in kmetij, gozdov na dolenskem in belokranjskem delu),
- ❖ vododeficitarna območja (Dolenjski kras ima skromne količine podzemnih voda) in hkrati 30% izgube pitne vode pri prenosu do uporabnikov,
- ❖ odmaknjenost delov regije od glavnih prometnih tokov – neustrezne prečne cestne povezave v smeri sever – jug (projekt 3. in 3.A razvojne osi) niso zadostne glede na potrebe dnevnih migracij in blagovnega prometa, slabe prečne povezave regije z večino regij in upravnim središčem Jugovzhodne Slovenije,
- ❖ neustrezne prometne razmere v številnih naseljih zaradi poteka glavnih prometnih poti skozi središča,
- ❖ zastarela in neprimerna železniška infrastruktura ne more zagotavljati potreb po sodobnem javnem potniškem prometu in blagovnem prometu in zavira gospodarski razvoj,
- ❖ razpršena poselitev in veliko število naselij,
- ❖ neurejena romska naselja,
- ❖ pomanjkanje komunalno opremljenih zemljišč,
- ❖ demografsko ogrožena območja (ekonomsko in prometno slabše opremljena območja ter obmejna območja se praznijo),
- ❖ regija nima ene klasične metropole (Novo mesto je upravno in gospodarsko središče ožje Dolenjske in Bele krajine, medtem ko Kočevsko-ribniško gravitira k Ljubljani),
- ❖ skromno in nepovezano kolesarsko omrežje,
- ❖ nezadostna in pomanjkljiva informacijska infrastruktura,
- ❖ komunalna infrastruktura ne sledi potrebam in standardom opremljenosti ter potrebam gospodarskega razvoja regije,
- ❖ razen Novega mesta regija nima oskrbe s plinom iz plinovodnega omrežja,
- ❖ na Kočevsko-ribniškem območju ni v celoti urejeno odlaganje odpadkov.

2.1.3. Demografska slika

Po stanju 1. 7. 2014 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji 142.405 prebivalcev, kar predstavlja 6,9 % vseh prebivalcev Slovenije. Od tega je bilo 71.730 moških in 70.675 žensk (Vir: SI-STAT, julij 2014).

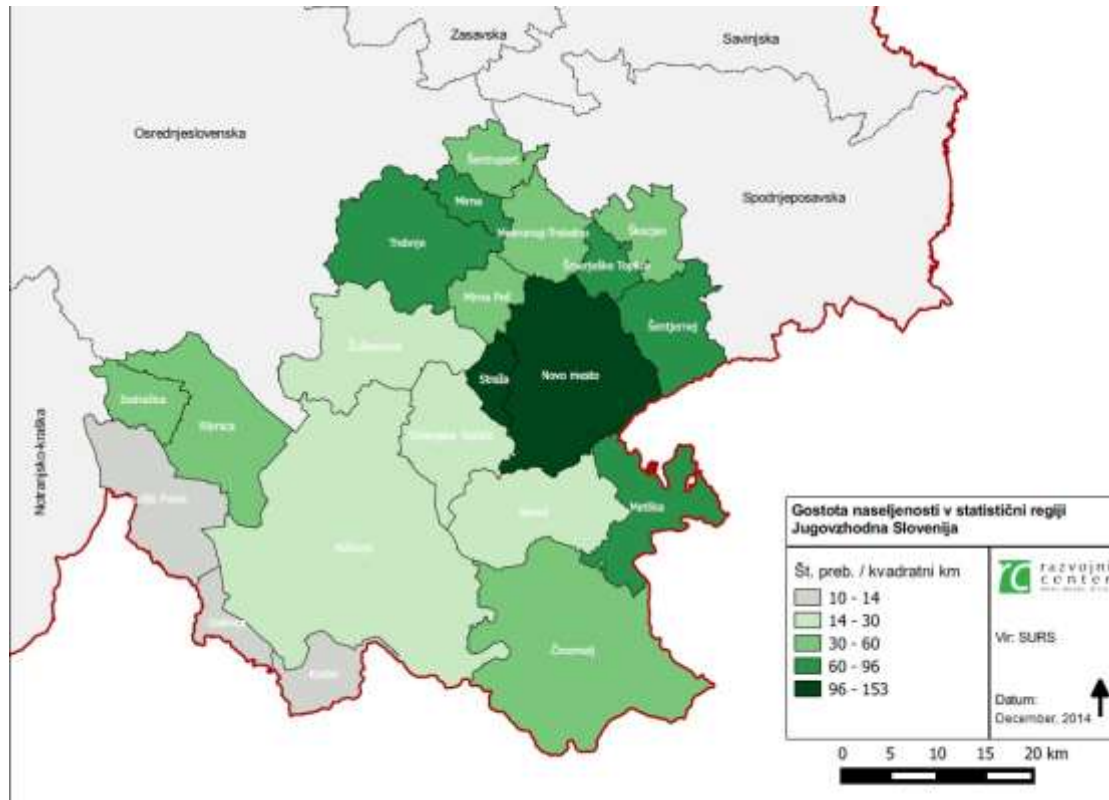
Po popisu prebivalstva leta 2002 se je po narodnosti izreklo v Sloveniji za Rome 3.246 oseb, glede na ankete v letu 2010 je bilo 3.442 Romov, kar predstavlja 40,5 % vseh Romov v Sloveniji (Vir: Romi in romska naselja, november 2010). Po materinem jeziku se je za Rome po popisu 2002 izreklo v Sloveniji 3.834 oseb. V Jugovzhodni Sloveniji so bili Romi poleg Hrvatov (4.486), Srbov (1.637) in Bošnjakov (873) najštevilčnejša narodnost. Največ Romov po popisu 2002 je bilo v občinah Novo mesto (562), Kočevje (127), Šentjernej (98), Metlika (90), Črnomelj (85), Ribnica (49), Semič (47) in Trebnje (16).

Jugovzhodna Slovenija je podpovprečno poseljena. V njej je v prvi polovici leta 2014 na km² živel 53,2 prebivalcev (Slovenija - 101,7 prebivalci/km²) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Slika 10: Gostota naseljenosti s statistični regiji Jugovzhodna Slovenija

Vir: SURS, 2014.

Med prebivalci Jugovzhodne Slovenije je bilo po stanju 1. 7. 2014 3,8 % tujih državljanov (SLO = 4,7 %). Največ tujcev (77,4 %) je bilo iz držav bivše Jugoslavije, 18,6 % iz EU ter 4 % iz drugih držav (Vir: SI-STAT, julij 2014). Osnovni razlog priselitve je bil ekonomski – zaposlitev.

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo na dan 1. 1. 2011 53.611 gospodinjstev. Povprečno gospodinjstvo je štel 2,6 članov (SLO = 2,5). Rodnost žensk je v Jugovzhodni Sloveniji večja (1,72) kot v povprečju v Sloveniji (1,58) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Po podatkih iz leta 2013 glede na stopnjo izobrazbe prebivalcev starejših od 15 let regija v višjih stopnjah izobrazbe še vedno zaostajala za slovenskim povprečjem.

Tabela 5: Prebivalci stari več kot 15 let po stopnji izobrazbe v letu 2013

Stopnja izobrazbe	SLO %	JVS %
Brez izobrazbe	3,91	6,23
Osnovnošolska izobrazba	23,40	25,06
Nižja poklicna, srednja poklicna	22,70	24,39
Srednja strokovna, srednja splošna	30,57	27,59
Visokošolska - 1. stopnja	8,49	8,34
Visokošolska - 2. stopnja	9,38	7,53
Visokošolska - 3. stopnja	1,55	0,88

Vir: SI-STAT, julij 2014

Regija presega nacionalno izobrazbeno strukturo v osnovnošolski ter nižji poklicni in srednje poklicni izobrazbi. Zaostaja pa za nacionalno izobrazbeno strukturo od vključno srednje strokovne izobrazbe dalje. To je posledica pretekle hitre industrializacije regije in zaposlovanja velikega števila delavcev brez poklica (priučeni delavci) in zaostajanja regije na področju razvoja storitvenih dejavnosti in podjetništva.

Aktivnost prebivalcev Jugovzhodne Slovenije je bila do leta 2011 ugodna. V letu 2011 je bil zabeležen padec delovno aktivnega prebivalstva (ta je bil najnižji v Osrednji Sloveniji in Jugovzhodni Sloveniji) in je regija zabeležila povečanje brezposelnosti, ki je bilo večje samo še v Notranjsko-kraški in Obalno-kraški regiji).

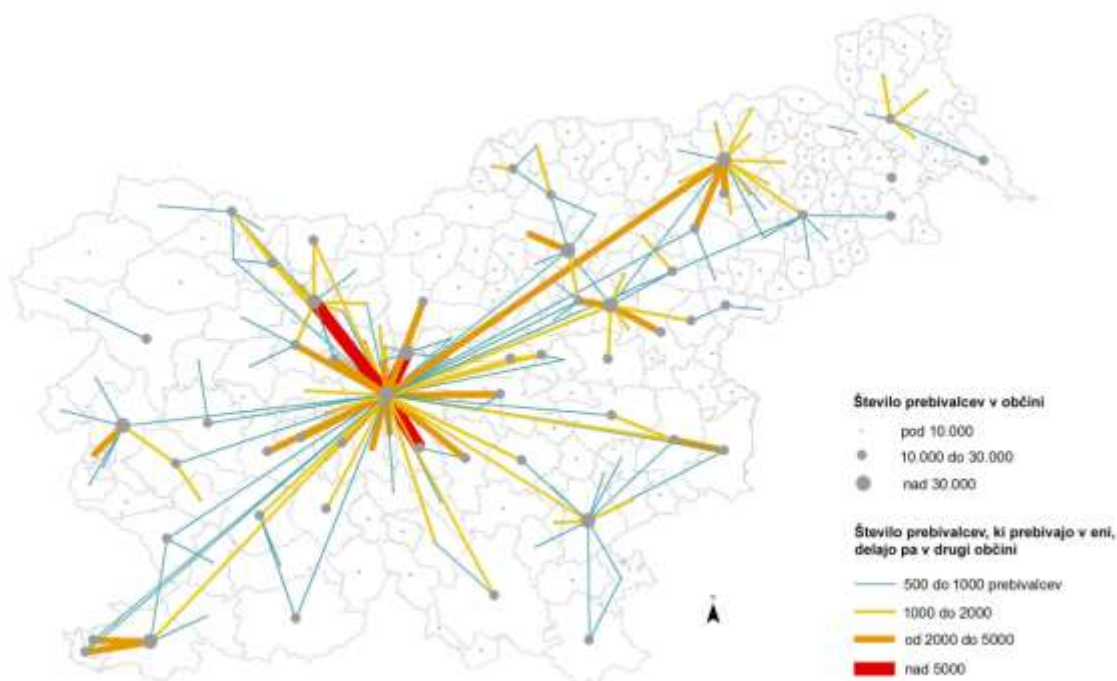
Registrirana brezposelnost je bila v regiji v letu 2011 11,6 %, kar je bilo nižje od slovenskega povprečja (SLO=11,8 %) (Vir: www.stat.si, regije 2013.. Po podatkih iz aprila 2014 se je stopnja registrirane brezposelnosti še zvišala, in sicer v regiji na 14,3 % in na nivoju države na 12,9 %. V Jugovzhodni Sloveniji je bila v letu 2013 stopnja delovne aktivnosti prebivalstva najvišja v državi.

Regija ima že deset let pozitiven naravni prirast na 1000 prebivalcev. V letu 2013 je imela višji naravni prirast na 1000 prebivalcev (1,5) kot v povprečju Slovenija (0,9) in je bila med vsemi slovenskimi regijami po naravnem prirastu na 3. mestu (za Osrednjoslovensko in Gorenjsko regijo) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V letu 2012 je beležila regija Jugovzhodna Slovenija pozitiven naraven prirast (274 oseb je bilo več rojenih, kot umrlih) in negativen selitveni prirast s tujino (iz tujine se je priselilo 60 oseb manj, kot se jih je v tujino izselilo). Iz regije Jugovzhodna Slovenija se je odselilo v druge statistične regije 406 oseb več, kot se jih je priselilo vanjo iz drugih statističnih regij. Regija je tako imela v letu 2012 negativni skupni prirast za 192 oseb ali -1,3 osebe na 1000 prebivalcev, kar je manj kot je znašal skupni prirast Slovenije (1,6 na 1000 prebivalcev). Višji skupni prirast so imele Osrednjeslovenska (9,8), Obalno-kraška (4,6), Spodnjeposavska (0,5), Notranjsko-kraška (0,0), Savinjska (-0,1), Gorenjska (-0,4) in Podravska (-0,8) regija.

Na območjih z največjo gostoto prebivalstva ter gostoto dejavnosti in infrastrukture so skoncentrirana delovna mesta. Za slovenski prostor je značilen trend dnevnih migracij s suburbaniziranih območij v večja mesta (zaposlitvena središča). Iz dnevnih migracij lahko v zadnjih desetih letih razberemo izrazito povečanje števila dnevnih migracij pa tudi povečanje območij funkcionalnih regij večjih središč, kar je v regiji JV Slovenija izrazito Novo mesto. Dnevne migracije so posebej izrazite v smereh avtocestnega križa. Opazna je tudi krepitev dnevnih migracij v obratnih smereh, iz večjih središč v okoliškim občinam, saj je nekaterim »podeželskim« občinam uspelo zagotoviti več novih delovnih mest na njihovih območjih. Čeprav je bil cilj privabljanja investitorjev in odpiranja delovnih mest predvsem zaposlovanje prebivalcev občin, pa so nova delovna mesta spodbudila dodatne dnevne migracije, prebivalstvo iz teh občin pa je še vedno zaposlitveno vezano na urbana središča zunaj svojih občin, kar ustvarja potrebo po mobilnosti. (Strategija razvoja prometa v RS, 2014, str. 12-13).

Slika 11: Prikaz delovne mobilnosti med slovenskimi občinami

© IFoP, 2011

Prikaz delovne mobilnosti med slovenskimi občinami

VIR: Strategija razvoja prostora v Republiki Sloveniji, 2014

Razpršeni razvoj poselitve nizke gostote na mestnem obrobju je tako tesno povezan z vzorci dnevnih migracij, ki temeljijo na odvisnosti od avtomobila, s tem ustvarjajo višje izpuste snovi in hrupa v okolje ter povzročajo visoko energetske odvisnost. Z vidika povečevanja cen energije bo zagotavljanje učinkovitega javnega prometa na

kompaktnih urbanih območjih v prihodnosti velika prednost oziroma prihranek. V cestnem prometu se nadaljuje trend povečevanja prometnih tokov. Povečevanje tokov je posledica suburbanizacije in razporeditve delovnih mest. Dodatna potovanja in prometne tokove povzročata tudi selitev storitvenih, trgovskih in poslovnih dejavnosti na obrobja mest. Gradnja avtocest, ki je v Sloveniji omogočila boljšo mobilnost in s tem opazno večjo dnevno gibljivost delovne sile, študentov in dijakov je vplivala tudi na gradnjo stanovanj, saj je ta veliko večja vzdolž avtocest, še posebej ob primorskem in dolenjskem kraku.

Koncentracija gospodarske aktivnosti na ožjem Dolenjskem in v regijskem središču se nadaljuje. To povzroča velike dnevne migracije, na Kočevsko-ribniškem v Osrednjeslovensko regijo oz. v Ljubljano. Po podatkih SURS je razvidno, da je delež delovnih migrantov, ki delajo zunaj občine prebivališča v nekaterih občinah zelo visok, kar kaže na to, da občine nimajo ponudbe delovnih mest.

Tabela 6: Dnevni migranti (brez kmetov), ki delajo zunaj občine prebivališča

Ime občine	Delež v % med vsemi delovno aktivnimi prebivalci v občini - dnevni delovni migranti
Mirna Peč	87,9
Osilnica	82,6
Straža	81,6
Škocjan	81,2
Mokronog - Trebelno	79,9
Šmarješke Toplice	78,8
Loški Potok	76,8
Sodražica	76,6
Mirna	75,6
Šentrupert	74,8
Dolenjske Toplice	74,1
Žužemberk	69,9
Kostel	69,7
Šentjernej	68,3
Trebnje	59,3
Semič	57,0
Ribnica	49,2
Metlika	46,2
Kočevje	43,5
Črnomelj	43,1
Novo mesto	24,2

Vir: SURS, 2012 (<http://www.stat.si/TematskaKartografija/Maplist.aspx?field=7>)

Razvojne prednosti in ovire regije na področju demografije

RAZVOJNE PREDNOSTI – DEMOGRAFIJA:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ ugodna demografska gibanja (več mladih in manj starejših prebivalcev kot velja v povprečju za Slovenijo, višja rodnost), ❖ kljub padanju delovne aktivnosti prebivalstva je aktivnost prebivalstva v primerjavi s Slovenijo ugodnejša, ❖ največ zaposlitvenih možnosti v velikih izvoznih podjetjih, ❖ pozitivni naravni prirast prebivalcev, ❖ velik del prebivalstva živi na podeželju, kjer so možnosti za samooskrbo boljše.
RAZVOJNE OVIRE – DEMOGRAFIJA:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ neurejena romska problematika, ❖ slabša (nezadostna) izobrazbena struktura prebivalstva (več prebivalcev brez izobrazbe in manj prebivalcev z visoko strokovno izobrazbo), ❖ nadaljnje povečevanje brezposelnosti (od podpovprečne brezposelnosti je regija v času gospodarske krize prešla v nadpovprečno brezposelnost, ki še narašča), ❖ velike razlike v brezposelnosti in zaposlitvenih možnostih znotraj regije (odstopata zlasti Bela Krajina in Kočevsko), ❖ nadaljevanje padanja aktivnosti prebivalstva in izguba zaposlitvenih možnosti zaradi propadanja celih panog (tekstilno predelovalna industrija, obutvena industrija, lesno predelovalna industrija, velik del gradbene dejavnosti), odpuščanja zaposlenih zaradi prilagajanja proizvodnje trgov in selitve proizvodnje v konkurenčnejša okolja, ❖ velika koncentracija delovnih mest in odvisnost blaginje velikega dela prebivalstva regije od majhnega števila velikih izvoznih podjetij, ❖ demografsko ogrožena območja, za katera so značilne slabše gospodarske možnosti, slabša infrastrukturna opremljenost in negativna demografska slika (staranje prebivalstva in odseljevanje mladih), ❖ dolgotrajna brezposelnost in brezposelnost mladih, ki je med brezposelnimi najvišja,

- ❖ javni cestni prevoz in železniški osebni promet ne sledi potrebam dnevnih migrantov v večje zaposlitvene centre v okviru regije in izven nje,
- ❖ ekonomska migracija mladih strokovnjakov in družin iz regije in zaposlovanje predvsem neizobražene cenejše delovne sile iz tujine,
- ❖ zaznati je, da predvsem na območju Pokolpja izobražen in lažje zaposljiv kader (predvsem mladi) zapušča območje,
- ❖ območje Pokolpja zaostaja za regijskimi kazalci (po izobrazbi, starosti, zaposlenosti in zaposlitvenih možnostih).

2.1.4. Konkurenčnost in trg dela

Konkurenčnost in trg dela

Slovenija ima velik zaostanek na področju visokotehnološkega izvoza. Zaradi krčenja nestoritvenih dejavnosti se je povečal delež storitvenih dejavnosti. V obdobju 2008 do tretjega četrtletja 2011 je Slovenija izgubila približno 15,6% deleža na svetovnem trgu blaga in 7,5% deleža v največjih trgovinskih partnericah (Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2017, prvi osnutek, marec 2013).

Bruto dodana vrednost

Najpogosteje uporabljen kazalnik, s katerim prikazujemo stopnjo razvitosti posameznih območij in razlike v njihovi ekonomski moči je regionalni bruto domači proizvod na prebivalca. Slabost tega kazalnika je, da ne pokaže vedno prave slike o dejanskem dohodku prebivalstva, saj ne upošteva deleža dnevnih migracij, zato je lahko v velikih gospodarskih središčih zelo visok. Prav tako ne upošteva poslovnih enot, temveč je BDV izračunan v regiji, kjer je sedež subjekta. Ta kazalnik se uporablja tudi kot ekonomski kazalnik blaginje prebivalstva (op: blaginja prebivalstva ni samo materialni standard prebivalstva).

Slovenske statistične regije se med seboj razlikujejo po obsegu in strukturi BDV. Najbolj izstopa Osrednja Slovenija. Ta je v letu 2012 ustvarila 36,8% vse slovenske BDV, kar 80% v storitvenem sektorju. Po ustvarjenem BDV v predelovalnih dejavnostih (in rudarstvu) pa so izstopale Koroška, Spodnjeposavska in Jugovzhodna Slovenija (SI-STAT, julij 2014).

Po letu 2000 so nastali pomembni premiki v strukturi BDV po regijah. Zmanjševal se je delež kmetijskega sektorja, istočasno pa se je, razen v Jugovzhodni Sloveniji in Spodnjeposavju, zmanjšal tudi delež industrijskega sektorja. Industrijski sektor se je najbolj zmanjšal v Zasavju (-5,9 strukturne točke) in na Gorenjskem (-5,0 strukturne točke). V letu 2012 se je v primerjavi z letom 2000 v povprečju zmanjšal obseg gradbeništva v skoraj vseh slovenskih regijah, v povprečju pa se je beležila rast v storitvenem sektorju (SI-STAT, julij 2014).

Tabela 7: Bruto dodana vrednost – struktura (v %) po dejavnostih, 2012

Dejavnosti	JVS	Vzhodna Slovenija	Slovenija
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo	5,1	4,2	2,7
BCDE Industrijski sektor	42,2	33	25,2
od tega C Predelovalne dejavnosti	41,1	26,6	20,8
F Gradbeništvo	6,6	6,8	5,9
GHI Trgovina, promet in gostinstvo	13,8	17,2	20,4
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	1	1,9	4,3
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	2,2	3	4,5
L Poslovanje z nepremičninami	7,7	8,7	7,5
MN Strokovne, znanstvene, tehnične in d. pd.	6,2	7	9,1
OPQ Uprava, obramba, soc. varnost, izobraževanje, zdravstvo	14,1	16,5	17,8
RSTU Druge dejavnosti	1,2	1,7	2,7
Dejavnosti skupaj	100,0	100,0	100,0

Vir: SI-STAT, julij 2014

Jugovzhodna Slovenija je ustvarila največ BDV v industrijskem sektorju (42,2%), od tega 41,1% v predelovalnih dejavnostih in po tem odstopa tako od Vzhodne Slovenije kot slovenskega povprečja

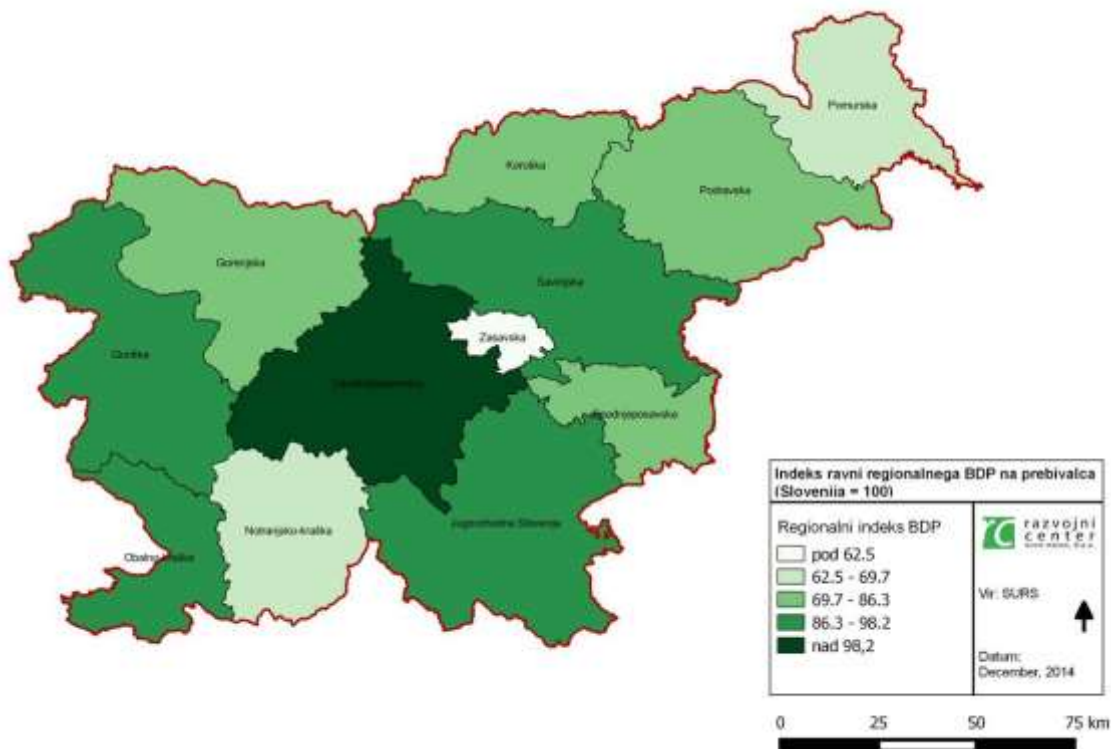
Bruto družbeni proizvod

Edina regija, ki presega povprečno gospodarsko razvitost EU je osrednjeslovenska. Slovenski bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči je leta 2008 dosegel že 91% povprečja EU. Kot posledica gospodarske in finančne krize se je v letu 2009 skrčil za 8%, po rahlem okrevanju gospodarstva pa od leta 2010 ta znaša 84 % povprečja v EU-28 (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Jugovzhodna Slovenija je dosegala v letu 2000 93% slovenskega BDP na prebivalca in 74,5% (SLO=80,1%) BDP na prebivalca EU 27, v letu 2005 93,3% slovenskega BDP na prebivalca in 81,3% (SLO=87,1%) BDP na prebivalca EU 27 in v letu 2009 92,4% slovenskega BDP in 80,6% (SLO=87,2%) BDP na prebivalca EU 27. V letu 2009 se je zmanjševanje tega razkoraka ustavilo. (Vir: EUROSTAT, julij 2014).

Slika 12: Indeks ravni regionalnega BDP na prebivalca

Vir: SURS, 2014

V letu 2009 se je gospodarska aktivnost znižala v vseh slovenskih regijah. V letu 2012 je Jugovzhodna Slovenija dosegla 91,8 % BDP na prebivalca Slovenije (Vir: SI-STAT, julij 2014). Zmanjševanje razvojnih razlik do povprečja EU je bilo hitrejše kot zmanjšanje razlik razvitosti slovenskih regij. Regionalne razlike so v Sloveniji od leta 1998 postopoma celo naraščale. Podobno velja za razvojne razlike znotraj Jugovzhodne Slovenije. Kljub temu pa so regionalne razlike v Sloveniji manjše kot v EU.

V letu 2012 je dosegla Jugovzhodna Slovenija 91,8 % regionalnega bruto domačega proizvoda na prebivalca in je najmanj zaostajala za vsemi statističnimi regijami Vzhodne Slovenije za slovenskim povprečjem. Višji BDP na prebivalca od Jugovzhodne Slovenije sta imeli v letu 2012 Osrednjeslovenska (140,8%) in Obalno-kraška (102,2%). V primerjavi z letom 2001 je večina statističnih regij Slovenije v letu 2012 glede na povprečno rast celotne Slovenije poslabšala kazalnik ekonomske rasti (Jugovzhodna Slovenija za -3,4 odstotne točke). Zaostanek je najbolj povečala Goriška, za 6,6 odstotnih točk, izboljšale pa so ga Savinjska (+3,3 odstotne točk), Osrednjeslovenska (+2,8 odstotne točke), Podravska (+1,1 odstotne točke) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Delovna aktivnost

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo oktobra 2012 6,3% (50.617) aktivnega prebivalstva Slovenije po delovnem mestu (delovno aktivnih prebivalcev po prebivališču pa je bilo 57.244), od tega 87,25% zaposlenih in 12,25% samozaposlenih, med temi 6.89% samozaposlenih oseb - brez kmetov in 5,85% samozaposlenih oseb - kmetov. V primerjavi z republiškim povprečjem je bilo v Jugovzhodni Sloveniji več samozaposlenih, med temi kmetov. V primerjavi z januarjem 2005 se je delovno aktivno prebivalstvo v regiji znižalo za 5,6% (v SLO se je povečalo za 0,19%). Najbolj se je znižalo število zaposlenih, in sicer za 3.650, povečalo pa se je število samozaposlenih in sicer za 465 samozaposlenih in za 161 kmetov. Število brezposelnih oseb se je povečalo iz 8,6% (SLO=10,4%) januarja 2005 na 13,4% (SLO= 12,1%) v oktobru 2012 (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Tabela 8: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah

Regija	01/2005	04/2014	Povečanje/zmanjšanje
Pomurska	18,5	17,7	-0,8 odstotne točke
Podravska	14,0	14,8	+0,8 odstotne točke
Koroška	11,1	13,5	+2,4 odstotne točke
Savinjska	12,7	14,3	+1,6 odstotne točke
Zasavska	14,1	18,3	+4,2 odstotne točke
Spodnjeposavska	11,9	14,9	+3 odstotne točke
Jugovzhodna Slovenija	8,6	14,4	+5,8 odstotne točke
Osrednjeslovenska	7,4	12,1	+4,7 odstotne točke
Gorenjska	7,5	10,1	+2,6 odstotne točke
Notranje-kraška	8,3	12,3	+4 odstotne točke
Goriška	6,6	11,5	+4,9 odstotne točke
Obalno-kraška	8,1	12,6	+4,5 odstotne točke
Slovenija	10,4	17,7	-0,8 odstotne točke

Vir: SI-STAT, julij 2014

V opazovanem obdobju se je stopnja registrirane brezposelnosti najbolj povečala v Jugovzhodni Sloveniji, saj so se stečajni in odpuščanje zaposlenih nadaljevali predvsem v gospodarstvu (industriji), tako pri fizičnih kot pravnih osebah. Po stopnji prostih delovnih mest v letu 2012 regija (0,6%) ni bistveno odstopala od drugih statističnih regij in republiškega povprečja (0,8%). Najnižjo stopnjo prostih delovnih mest so imele Zasavska, Notranjsko-kraška in Goriška z 0,5%. (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Brezposelnost

V Sloveniji se je dolgotrajna brezposelnost v letih 2010 in 2011 povečala bolj kot v povprečju držav članic EU, vendar pa je bila še vedno pod povprečjem držav članic EU. (Vir: Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014-2017, prvi osnutek, marec 2013).

V letu 2014 je bila v Jugovzhodni Sloveniji rast števila brezposelnih najvišja med slovenskimi regijami, s čimer se je tudi stopnja registrirane brezposelnosti dvignila nad slovensko povprečje. V okviru Vzhodne Slovenije je ostala stopnja registrirane brezposelnosti pod slovenskim povprečjem samo še v notranjsko-kraški regiji.

Na trgu dela Jugovzhodne Slovenije delujeta dve območni službi za zaposlovanje, ZRSZ Območna služba Ljubljana in Novo mesto. Območna služba Ljubljana ima svoji enoti tudi v Kočevju (za občine Kočevje, Kostel in Osilnica) in v Ribnici (za občine Ribnica, Sodražica in Loški Potok). Občine ožje Dolenjske in Bele krajine vključuje Območna služba Novo mesto, ki ima svoje enote v Novem mestu, Črnomlju, Metliki in Trebnjem.

Stopnja registrirane brezposelnosti se je v regiji v primerjavi z aprilom 2005 aprila 2014 povečala na območju vseh uradov za zaposlovanje v JV Sloveniji, najbolj v Črnomlju, za 10,6 odstotno točko. Glede na stopnjo brezposelnosti v Sloveniji je bila najvišja stopnja brezposelnosti tako aprila 2005 kot 9 let kasneje na območju urada za zaposlovanje Črnomelj in Kočevje. Hkrati se povečujejo tudi razlike v stopnji brezposelnosti znotraj regije, saj je bila aprila 2005 razlika med najvišjo in najnižjo stopnjo brezposelnosti med uradi za zaposlovanje 9,7 odstotnih točk, aprila 2014 pa že 12,3 odstotne točke.

Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v Jugovzhodni Sloveniji aprila 2014 14,4% (najvišja je bila v Zasavskem 18,3%, najnižja pa na Gorenjskem 10,1%) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Tabela 9: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah

Občina	04/2011	04/2012	04/2013	04/2014
Črnomelj	15	17,9	20,2	21,4
Dolenjske Toplice	7,7	12,2	13,2	12,3
Kočevje	19,3	20,2	22,9	23,7
Kostel	15,5	15,1	12	18,6
Loški Potok	8,9	8	11	12,4
Metlika	14,8	15,6	16,2	17
Mirna	-	10,3	11,1	11
Mirna Peč	8,2	7,4	9,4	10,3

Mokronog-Trebelno	8,7	9,1	10,1	9,7
Novo mesto	9,2	10,5	12,3	12,5
Osilnica	12,2	12,9	11,6	25,6
Ribnica	8,4	8	10,5	10,4
Semič	13,8	15,3	16	16,8
Sodražica	9,4	8,8	10,5	9
Straža	8,7	12,9	13,9	12,7
Šentjernej	8,8	9,3	10,8	10,9
Šentrupert	10,8	11,5	12,1	11,2
Škocjan	10,7	11,6	13,2	12,4
Šmarješke Toplice	6,6	6,3	7,5	7,7
Trebnje	9,1	8,7	11,5	10,8
Žužemberk	6	10,3	10,8	10,2
SLO	11,9	11,8	13,3	13,4

Vir: SI-STAT, julij 2014

Brezposelnost se najbolj povečuje v nekaterih občinah ORP Pokolpje, saj znaša ta v Kočevju 23,7%, Črnomlju 21,4%, Metliki 17,0% in Semiču 16,8%. Na območju ORP Pokolpja je brezposelnost višja od regijskega in državnega povprečja v vseh treh belokranjskih občinah in v Kočevju.

Plače

Jugovzhodna Slovenija je aprila 2014 med vsemi statističnimi regijami Vzhodne Slovenije najmanj zaostajala po povprečni mesečni bruto plači (-1,23%) za povprečno mesečno bruto plačo v Sloveniji. Najbolj je zaostajala Pomurska (-11,44%). Le v Osrednji Sloveniji je bila povprečna mesečna bruto plača aprila 2014 višja od slovenskega povprečja. Vse druge statistične regije so za povprečno slovensko bruto plačo aprila 2014 zaostajale, še najmanj Gorenjska ter Jugovzhodna Slovenija.

Tabela 10: Povprečna mesečna plača za 04/2014 v EUR

Regija - Slovenija	BOD / mesec 04/2014	%	BOD / mesec SLO – Regija	EUR/uro 04/2014
Pomurska	1.356,36	88,56	-11,44	8,02
Podravska	1.399,10	91,35	-8,65	8,29
Koroška	1.414,95	92,39	-7,61	8,38
Savinjska	1.410,14	92,07	-7,93	8,37
Zasavska	1.386,35	90,52	-9,48	8,27
Spodnjeposavka	1.408,66	91,98	-8,02	8,33
Jugovzhodna Slovenija	1.512,66	98,77	-1,23	8,88
Osrednjeslovenska	1.696,68	110,78	10,78	10,04
Gorenjska	1.512,97	98,79	-1,21	8,9
Notranjsko-kraška	1.364,83	89,11	-10,89	8,06
Goriška	1.458,02	95,2	-4,8	8,64
Obalno-kraška	1.499,49	97,91	-2,09	8,93
Slovenija	1.531,56	100,00	0,00	9,06

Vir: SI-STAT, julij 2014

Glede na enako obdobje (april) 2010 je Jugovzhodna Slovenija zmanjšala zaostanek povprečne mesečne bruto plače za slovenskim povprečjem iz -4,3 odstotne točke na -1,27 odstotne točke. Najvišja bruto povprečna mesečna plača v Osrednji Sloveniji je bila aprila 2014 višja od najnižje v Notranjsko-kraški za 30,42%, oktobra 2008 pa je bila povprečna mesečna bruto plača v Osrednji Sloveniji za 25,09% večja kot v pomurski regiji.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju konkurenčnosti in trga dela

RAZVOJNE PREDNOSTI – KONKURENČNOST IN TRG DELA:

- ❖ razvita izvozno usmerjena predelovalna dejavnost (industrija),
- ❖ nadpovprečni BDV iz kmetijstva in gozdarstva,
- ❖ konkurenčnost industrijskega sektorja - največji del prihodkov ustvari veliko gospodarstvo na tujih trgih,

- ❖ dohitevanje najrazvitejših slovenskih regij (po BDP/prebivalca, plačah),
- ❖ nadpovprečni delež kmetov med samozaposlenimi,

RAZVOJNE OVIRE – KONKURENČNOST IN TRG DELA:

- ❖ slabše razvit storitveni sektor,
- ❖ zaustavitev dohitevanja najrazvitejših slovenskih regij in EU v razvoju,
- ❖ notranje razlike na trgu dela so večje kot so razlike na trgu dela med slovenskimi regijami,
- ❖ slabšanje razmer na trgu dela, zlasti v Beli krajini in na Kočevskem, kjer je brezposelnost največja in je manj prostih delovnih mest,
- ❖ odseljevanje mladih in izobraženih prebivalcev, zlasti iz delov regije, kjer so velike razvojne težave in z obmejnega območja,
- ❖ še vedno slabo razvito podporno okolje za podjetništvo,
- ❖ neustrezna oz. pomanjkljiva izobrazba delavcev, ki so izgubili zaposlitev s prenehanjem industrijskih podjetij (tekstilna industrija, gradbeništvo, lesna industrija) in dolgotrajna brezposelnost.

2.1.5. Poslovno okolje

Poslovni subjekti:

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo na dan 30.9.2012 10.065 poslovnih subjektov, od tega 1.662 (16,51%) društev, 642 (6,38%) drugih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost, 2.545 (25,29%) gospodarskih družb, 216 (2,15%) pravnih oseb javnega prava, 4529 (45,0%) samostojnih podjetnikov in 473 (4,70%) nepridobitnih organizacij – pravnih oseb zasebnega prava. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

Po številu podjetij v letu 2012, registriranih kot pravne ali fizične osebe, je Jugovzhodna Slovenija (8.326 podjetij ali 5,15%) na 7. mestu, po številu zaposlenih v podjetjih (45.087 zaposlenih ali 5,51%) na 5. mestu in po številu prihodkov, ki so jih v letu 2012 ustvarila podjetja 5.444.640 tisoč EUR ali 6,00%) prav tako na 5. mestu med 12-timi slovenskimi statističnimi regijami. V Vzhodni Sloveniji je bila Jugovzhodna Slovenija v letu 2011 po številu podjetij, zaposlenih v njih in ustvarjenih prihodkih podjetij na 3. mestu (za Podravsko in Savinjsko). Po številu zaposlenih na podjetje je Jugovzhodna Slovenija prva (5,42 zaposlenih) med statističnimi regijami Vzhodne Slovenije. Več zaposlenih na podjetje ima v Sloveniji samo Osrednja Slovenija (5,73 zaposlenih). (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

Gospodarske družbe:

Po podatkih iz predloženih letnih poročil za leto 2013 je bilo v regiji 2.464 gospodarskih družb in 4.190 samostojnih podjetnikov. Gospodarske družbe so zaposlovale 24.981 (88,6%), samostojni podjetniki pa 3.215 (11,4%) delavcev. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Gospodarske družbe Jugovzhodne Slovenije so v letu 2013 ustvarile za 269.312.000 EUR čistega dobička in za 74.418.000 EUR čiste izgube. Neto čisti izid poslovanja gospodarskih družb v letu 2013 je znašal 194.894.000 EUR. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Samostojni podjetniki:

V primerjavi z letom 2008 zgodnja podjetniška aktivnost prebivalstva v Sloveniji upada. Leta 2008 se je med podjetnike podalo 6,4% prebivalstva, 3 leta kasneje pa le še 3,65%, kar je najmanj po letu 2004. Od 4.190 samostojnih podjetnikov v letu 2013 jih je imelo na območju celotne regije 3.590 (85,7%) do 1 zaposlenega. Večino čistih prihodkov (44,1% prihodkov samostojnih podjetnikov) so izkazali podjetniki, ki so izvajali dejavnost z od 2 do največ 9 zaposlenih. Največ samostojnih podjetnikov se je ukvarjalo z gradbeništvom (18,7%), predelovalnimi dejavnostmi (15,3%), trgovino, vzdrževanjem in popravilom motornih vozil (14,3%), prometom in skladiščenjem (8,0%) in gostinstvom (7,7%). (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Po podatkih AJPESA je predložilo letna poročila v letu 2013 v regiji tudi 17 zadrug.

Gospodarska aktivnost po posameznih območjih Jugovzhodne Slovenije:

Gospodarska aktivnost je v regiji neenakomerno porazdeljena.

Na območju ožje Dolenjske je bilo v letu 2013 63,4% vseh gospodarskih družb v regiji. Ustvarile so 83,2% vseh prihodkov regije in zaposlovale 72,6% vseh zaposlenih. (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Tabela 11: Razvrstitev gospodarskih družb po območjih Jugovzhodne Slovenije

Območje	Število gospodarskih družb	%	Zaposleni	%	Čisti prihodki v mio EUR	%	Sredstva 31.12.2011 v mio EUR	%
Dolenjska	1.562	63,4	18.126	72,6	3.524,1	83,2	3.918,8	85,3
Bela krajina	438	17,8	3.163	12,7	316,8	7,5	2931	6,4
Kočevsko-ribniško	464	18,8	3.691	14,8	395,9	9,3	384,9	8,4
Jugovzhodna Slovenija	2.464	100	24.981	100	4.236,8	100	4.596,9	100

Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013

Največ gospodarskih družb (35,8%) je bilo v letu 2013 v Novem mestu. Ustvarile so 69,1% vseh prihodkov in imele 53,2% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v regiji. Več kot 10% gospodarskih družb (glede na vse v regiji) je bilo še v občinah Črnomelj (10,4%), Trebnje (10,1%) in Kočevje (10,0%). Več kot 5% gospodarskih družbe je bilo v občini Ribnica (6,5%). (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013)

Gospodarske družbe Jugovzhodna Slovenija so v letu 2011 odstopale v primerjavi s Slovenijo zlasti po naslednjih gospodarskih kazalcih:

Tabela 12: Gospodarski kazalniki JV SLO glede na Slovenijo, 2011

Kazalnik	JV Slovenija : Slovenija %
Neto čisti dobiček	38,1
Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu	12,1
Prihodki na zaposlenega	103,4
Neto dodana vrednost na zaposlenega	115,7
Neto čisti dobiček na zaposlenega	633,9
Povprečna plača na delavca na mesec	107,9

Vir: SI-STAT, julij, 2014

Gospodarske družbe so poslovale v letu 2011 bolje kot v Sloveniji, njihova zadolženost pa je bila manjša.

Skladno z gospodarsko aktivnostjo poteka gradnja poslovnih con v regiji, ki smo jih razdelili v tri kategorije:

A) Poslovne cone v funkciji: to so cone, ki so že v funkciji, so komunalno opremljene in imajo potrebna dovoljenja. Te poslovne cone so na trgu in so tudi po večini že zasedene. Le-teh je v regiji JV Slovenija za približno za 438 ha in so v povprečju zasedene 50 %.

Tabela 13: Dokončane poslovne cone

Naziv poslovne cone	Površina* v m ²	Zasedenost PC v %
Poslovno industrijska cona Cikava	1.020.000	20
Obrtno industrijska cona Livada	120.000	85
Poslovno storitvena cona Mačkovec 1	123.000	50
Poslovna cona Podbrežnik	86.000	25
Komunalno urejanje zemljišč obrtne cone Fibran	20.000	15
IC Dolenja vas - Mirna Peč	210.000	10
Proizvodno servisna cona Vrtača - PSC Vrtača	197.400	10
Industrijsko storitvena cona Sejmišče Šentjernej	47.500	25
Proizvodna in komunalna servisna cona Šentjernej - sever	19.000	50
Poslovna cona Riko	180.000	100
Poslovna cona Inles	150.000	90
Poslovna cona Ugar	120.000	80
Poslovna cona ob servisni cesti	85.000	70

Poslovna cona Fipis	40.000	80
Poslovna cona Jelendol	20.000	0
Poslovna cona Prigorica	48.000	60
GC Zalog	420.000	17
Cona Vinica	37.300	31
Poslovna cona ob Belokranjski cesti	215.725	73
Gospodarska cona Danfoss_Belt	197.967	100
Industrijska cona proti Vražjemu kamnu	100.286	100
Cona Komet Rosalnice	50.000	30
Beti Metlika	75.000	50
Poslovno storitvena cona "Pri Lidlu"	175.000	30
Obrtna cona Trebnje T6-2	109.600	60
PIC Mirna	43.000	20
Poslovna cona Kočevje (P5/P2)	220.000	68
Poslovna cona Kočevje (P5/P3)	160.000	78
Poslovna cona Kočevska Reka (P7/P1)	95.000	35
SKUPAJ:	4.384.778	50

*podatki so zbrani iz različnih virov in lahko odstopajo.

B) Poslovne cone v gradnji, ki so deloma že v funkciji in so deloma zasedene, se pa dograjujejo in še niso povsem ustrezno opremljene v določenih delih. Le-te skupno po razpoložljivih podatkih merijo približno 346 ha in imajo že vsaj 20 % zasedenost.

Poslovne cone v gradnji so naslednje:

- Gospodarska cona Na Brezovici,
- NCG nadomestna gospodarska cona,
- Gospodarska cona Zahod,
- Podjetniški inkubator Kostel 1. Faza,
- TSG Dolenje Kronovo - v pripravi,
- Poslovna cona Riko – Nova,
- Tehnološko razvojno industrijsko središče Kanižarica (TRIS Kanižarica),
- Gospodarska cona Otovec,
- Poslovna cona Mrtvice (P2/P1),
- Poslovna cona Kočevje (P5/P1) 25,5 ha,
- Poslovna cona Kočevje (P5/P1) 62 ha,
- Poslovna cona Predgrad.

C) Načrtovane poslovne cone, ki se gradijo in še niso ustrezno komunalno opremljene, po razpoložljivih podatkih jih je čez 200 ha:

- Poslovno storitvena cona Mačkovec 2,
- Oskrbno storitvena cona Brezovica,
- Gospodarska cona Mirna Peč ,
- PC Mokro polje (novo: Gospodarska cona Mokro Polje),
- Proizvodno servisna cona Šentjernej,
- Območje sejemske dejavnosti,
- Obrtno industrijska cona Sejmišče v Žužemberku,
- Servisno obrtna cona Jama pri Dvoru,
- Obrtno - industrijska cona Hinje,
- Obrtno - industrijska cona Ajdovec,
- Poslovna cona Puščava,
- Industrijska cona Trebnje,
- Poslovno logistična cona Bič,
- Ureditvene enote - Možna širitev Industrijske cone Trebnje,
- Ureditvene enote - Možna širitev Obrtne cone Trebnje,
- Ureditvene enote - Poslovno logistična cona Grm - AC priključku Trebnje vzhod,
- Loški potok.

Vlaganja v razvoj:

Evropska inovacijska lestvica uvršča Slovenijo med inovacijske sledilce. Vlaganja v R&R dejavnost so v Sloveniji prvič v letu 2010 presegla povprečje EU (2,00%). Poslovni sektor je prispeval 58,4% celotnih vlaganj (1,23% BDP), javni sektor pa 0,88% BDP. Skupno število raziskovalcev se je v letih 2005 – 2010 povečalo za 47%, kar je največje povečanje med vsemi članicami EU. Po številu patentnih prijav pa Slovenija zaostaja za povprečjem EU in zaseda 14 mesto. (Vir: Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2017, prvi osnutek, marec 2013)

Iz spodnje preglednice izhaja, da vlagajo v raziskave in razvoj največ domače gospodarske družbe (91,2%) in da so vlaganja teh v R&R večja kot v drugih slovenskih regijah in od nacionalnega povprečja. Hkrati pa je majhen – najnižji delež državnih virov (4,3%), čeprav ima regija najbolj uspešno izvozno gospodarstvo. Glede na gospodarske rezultate regije in uspešne tuje naložbe je sorazmerno skromen tudi delež sredstev za R&R iz tujine.

Tabela 14: Delež izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v poslovnem sektorju po virih financiranja, Bruto domači izdatki za R&R, regije, 2013

Regija - Slovenija	Gospod. družbe	Državni viri	Zasebne nepridobitne organizacije	Viri iz tujine	Izdatki za R&R dej.
Pomurska	73,5%	26,5%	-	-	18.324
Podravska	45,0%	45,4%	-	7,5%	59.476
Koroška	76,2%	9,7%	-	13,2%	6.654
Savinjska	81,6%	15,4%	-	2,7%	83.909
Zasavska	93,0%	6,7%	-	0,4%	4.950
Spodnjeposavska	49,1%	7,4%	1,2%	39,9%	5.578
Jugovzhodna Slovenija	91,2%	4,3%	-	4,2%	118.074
Osrednjeslovenska	47,8%	40,7%	-	11,3%	444.468
Gorenjska	81,4%	10,0%	0,3%	7,9%	92.516
Notranjsko-kraška	56,7%	41,3%	-	2,0%	9.826
Goriška	71,4%	24,5%	-	4,1%	62.469
Obalno-kraška	49,2%	25,1%	2,8%	19,7%	22.062
Slovenija	62,2%	28,7%	0,1%	8,6%	928.306

Vir: SI-STAT, julij, 2014

Kmetijstvo:

V primerjavi z Vzhodno Slovenijo in državo ustvari Jugovzhodna Slovenija s kmetijstvom več bruto dodane vrednosti. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je imela statistična regija Jugovzhodna Slovenija leta 2013 10,62% vseh kmetijskih zemljišč v uporabi v Republiki Sloveniji. (Vir: ZRSZ, julij, 2014). Povprečna površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo je znašala v Jugovzhodni Sloveniji 5,89 ha, kar je nekoliko manj kot v povprečju v Sloveniji (6,91 ha). Povprečna starost gospodarja je med najstarejšimi v Sloveniji - 58 let. (Vir: ZRSZ, julij, 2014).

Možnosti za tržno pridelavo in razlike so po občinah velike. Najmanj kmetijskih gospodarstev se ukvarja s tržno pridelavo v občini Osilnica, največ pa v občinah Trebnje (48,4%), Mokronog –Trebelno (43,1%), Šentrupert (38,7%) – v trebanjski in mirenski dolini ter v občinah Mirna Peč (38,3%) in Kočevje (31,7%).

Gozdarstvo:

Les je strateška surovina Slovenije. Slovenija je 58,4% poraščena z gozdom in je za Finsko in Švedsko tretja najbolj gozdnata država EU. Za ohranjanje in sonaravni razvoj slovenskih gozdov in vseh njihovih funkcij skrbi Zavod za gozdove Slovenije. Razdeljen je na 14 območnih enot. V Jugovzhodni Sloveniji sta dve območni enoti, in sicer OE Kočevje in OE Novo mesto. OE Kočevje obsega območje od Turjaka do Kolpe in od Bloške planote do Roga. OE Novo mesto obsega krajevne enote Gorjanci, Novo mesto, Straža, Žužemberk, Podturn, Črnomelj, Adlešiči, Trebnje in Črmošnjice.

Tabela 15: Gozdnatost v letu 2012

	OE Kočevje	OE Novo mesto
Površina območja	117.997 ha	152.238 ha
Površina gozda	92.368 ha	97.329 ha
Gozdnatost območja	78,55%	64,13%
Lesna zaloga	319 m ³ /ha	284 m ³ /ha

Letni prirast	7,7 m ³ /ha	8,1 m ³ /ha
Krčitve gozdov v letu 2012	9,4 ha	43,0 ha
Letni možni posek	524.545 m ³	574.771 m ³

Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012, februar 2013

Po površini predstavljajo gozdovi v okviru OE Kočevje in OE Novo mesto skupaj 16,06% površine slovenskih gozdov. Gozdovi v Jugovzhodni Sloveniji so nadpovprečno gozdnati (gozdnatost SLO=58,4%) (Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2012). Zaradi opuščanja kmetijske rabe prostora se Jugovzhodna Slovenija zarašča. Po podatkih OE Novo mesto se je gozdnatost povečala iz 40% v letu 1896 na 63% v letu 2005.

V gozdovih Jugovzhodne Slovenije so poleg velike parkljaste in druge divjadi tudi vse tri velike zveri (rjavi medved, volk in ris), ki so v Sloveniji zavarovane živalske vrste.

Gradbeništvo:

V obdobju 2002/2011 je bilo v regiji največ zgrajenih stanovanj v letih do 2008, povprečno letno 462, po letu 2008 do 2011 pa povprečno 295 na leto, m kar je za dobro tretjino manj. V letih 2020 do 2008 je bilo zgrajenih povprečno letno 51.750 m² stanovanj, po letu 2008 do 2011 pa le 43.516 m². (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V letu 2010 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji 59.443 stanovanj, od česar je bilo 63% dvo in trosobnih. V primerjavi z letom 2020 se je stanovanjski fond povečal za 3.328 stanovanjskih enot. Velika večina (97%) stanovanj ima vodovod, kanalizacijo in elektriko, več kot 70% pa tudi centralno greetje. Največ stanovanje je bilo zgrajenih med leti 1961 do 1990, pred letom 1918 je bilo zgrajenih 8.337 stanovanj. (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Trgovina:

V dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravila osebnih vozil je bilo v letu 2014 zaposlenih na območju Jugovzhodne Slovenije 6,7% vseh zaposlenih oseb (Vir: AJPES Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2013).

Z dejavnostjo trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil se je ukvarjalo v letu 2011 v regiji 622 podjetnikov oz. 14,4% vseh samostojnih podjetnikov. To je le nekaj manj, kot se jih ukvarja s predelovalnimi dejavnostmi. Zaposlovali so 12,1% vseh zaposlenih pri samostojnih podjetnikih, polovico manj kot samostojni podjetniki s področja predelovalnih dejavnosti in ustvarili 18,1% čistih prihodkov od prodaje, ki so jih v letu 2011 ustvarili samostojni podjetniki. (Vir: AJPES, Izpostava Novo mesto, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Jugovzhodni Sloveniji v letu 2011)

Po zadnjih statističnih podatkih (leto 2005) je bilo v Jugovzhodni Sloveniji 6,02 trgovin na drobno na 1000 prebivalcev, kar je več kot je povprečje Slovenije (5,85 trgovin na drobno / 1000 prebivalcev). Po velikosti trgovin na drobno (m² / 1000 prebivalcev) pa je bila regija s 1.253 m² na 1000 prebivalcev pod povprečjem Slovenije (1.322 m² / 1000 prebivalcev). Potrebno je upoštevati, da se je prodajna površina v regiji po letu 2005 povečevala, saj so sedaj prisotni v regiji vsi večji domači in tuji trgovci. Po velikosti je bilo v letu 2005 v regiji 38% klasičnih prodajaln in prav toliko samopostrežnih prodajaln. (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

Razvojne prednosti in ovire regije na področju poslovnega okolja

RAZVOJNE PREDNOSTI – POSLOVNO OKOLJE:

- ❖ nadpovprečno uspešne gospodarske družbe glede na ustvarjeni neto čisti dobiček, čiste prihodke od prodaje ne tujih trgov, prihodke na zaposlenega, neto dodano vrednost na zaposlenega, neto čisti dobiček na zaposlenega in povprečno mesečno neto plačo na zaposlenega,
- ❖ najbolj izvozno slovensko gospodarstvo glede na delež prihodkov iz tujih trgov,
- ❖ velike gospodarske družbe so za ekonomski in socialni razvoj regije velikega pomena,
- ❖ gospodarstvo regije vlaga v R&R v primerjavi z državo in drugimi vlagatelji več kot v drugih regijah,
- ❖ velik potencial pri netehnoloških inovacijah (procesi, storitve),
- ❖ ohranjanje (velikega) deleža kmetijskih zemljišč v uporabi (možnost povečanja dnevne oskrbe z »doma« pridelano hrano),
- ❖ možnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti kmetijski dejavnosti,
- ❖ gozdnatost in lesna zaloga je bogat in eden redkih naravnih virov v regiji.

RAZVOJNE OVIRE – POSLOVNO OKOLJE:

- ❖ velik (prevladujoč) vpliv velikega gospodarstva na gospodarski in socialni razvoj regije,
- ❖ slabše razvit podjetniški sektor,

- ❖ velika odvisnost MSP od velikih podjetij,
- ❖ neenakomerno porazdeljena gospodarska aktivnost (koncentracija na ožjem dolenskem, okoli Novega mesta in še v nekaj večjih lokalnih središčih),
- ❖ število zaposlenih v gospodarskih družbah se zmanjšuje – velika izguba delovnih mest v delovno intenzivnih panogah (proizvodnja tekstila, konfekcije, pohištvena industrija, gradbeništvo),
- ❖ velike gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s predelovalno dejavnostjo, so ustvarile tudi največ izgub,
- ❖ vlaganja v R&R dejavnost se ne odražajo tudi v zaposlovanju v tej dejavnosti,
- ❖ v R&R dejavnost vlagajo manjše število velikih podjetij,
- ❖ slabo razvita regijska R&R infrastruktura (v regiji ni tehnološkega parka ali tehnološkega centra),
- ❖ majhen delež kmetijske proizvodnje je namenjen prodaji (trgu),
- ❖ ni vzpostavljena regijska destinacijska organizacija (RDO) in destinacijski management
- ❖ slabše razvit storitveni sektor (veliko zaposlenih v industriji in kmetijstvu),
- ❖ podporno okolje za podjetništvo je vzpostavljeno vendar še ne dovolj razvito (šibka podjetniška iniciativa),
- ❖ šibko javno zasebno partnerstvo.

2.1.6. Turizem in dediščina

Turizem:

Regija je v preteklem programskem obdobju izvajala na področju turizma aktivnosti za izboljšanje turistične infrastrukture (pohodniške, kolesarske, jahalne in vodne tematske poti, informacijska turistična infrastruktura, ...), dvig ravni kvalitete turistične ponudbe in storitev (razširitev nastanitvenih možnosti v zidanicah, privatnih apartmajih, vključevanje bogate naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo, novi tržno naravnani produkti in ponudba – »Drugačna doživetja«), povezovanje razdrobljene turistične ponudbe v celovite in tržno zanimive turistične programe (pet glavnih destinacijskih produktov: Zdravje in sprostitve, Aktivne počitnice, Po poteh dediščine, Turizem v zidanicah, Kulinarika in vino), povečanje prepoznavnosti in učinkovitejše trženje (vzpostavitev portala kot informacijskega, promocijskega in trženjskega orodja za povečanje obiska in podaljšanje bivanja domačih in tujih gostov, promocija destinacije in njene ponudbe na domačem trgu - Alpe Adria TIP Ljubljana in na mednarodnih sejmiših Utrecht, Stuttgart, Milano, Beograd, študijska potovanja za domače in tuje novinarje in touroperatorje). Proti koncu programskega obdobja je bila vzpostavljena regijska destinacijska organizacija (RDO).

Zdraviliški in wellness turizem ostaja še naprej vodilna turistična ponudba regije, Terme Krka d.o.o. pa največji turistični ponudnik regije.

V letu 2012 je beležila JVS 61.826 (55,6%) domačih in 49.317 (44,4%) tujih gostov, skupaj 111.143 gostov. Do leta 2008 je bilo v regiji nekaj več tujih kot domačih gostov, po letu 2008 pa se v regiji povečuje delež domačih gostov, v letu 2008 je bilo domačih gostov še 45,9%, v letu 2009 pa že več kot polovica oz. 52,0%. V letih 2010 in 2011 je delež domačih gostov še naraščal in je znašal v letu 2011 dobrih 57%, v letu 2012, ko je število vseh gostov v primerjavi z letom 2011 nekoliko upadlo, pa je bil 55,6%. V primerjavi z letom 2003, izhodišnim letom priprave RRP JVS 2007-2013, se je v letu 2012 povečalo število gostov v regiji za 38.796 oz. za več kot tretjino.

Ponudba regije je raznolika in sorazmerno dobro razvita. Regija še vedno preslabo izkorišča svoje naravne vire in prepoznavnosti. Turistično-prometno infrastruktura ne ustreza pogojem za trajnostno mobilnost (neposodobljena železniška infrastruktura in promet, slabe cestne povezave, nerazvito kolesarsko omrežje, pomanjkanje postajališč in parkirišč za avtodome in počitniške prikolice, nezadovoljiva opremljenost s širokopasovnimi povezavami in internetnimi priključki) in slabo razvito lokalno (avtohtono) turistično ponudbo (domača hrana, izdelki, pridelki).

Dediščina:

Možnosti JV Slovenije pri razvoju turistične ponudbe so prepoznane z boljšim izkoriščanjem razvojnih potencialov, ki so povezani z značilnostmi in razvojnimi možnostmi ohranjene narave in bogate kulturne dediščine, nastanitvenimi možnostmi (z revitalizacijo stavbne dediščine, vključevanjem zidanic in kmečkih gospodarstev v turistično ponudbo) ter vključevanjem žive dediščine in kulture, ki preči skoraj vsa področja delovanja (regionalni razvoj, družbeno kohezijo, kmetijstvo, turizem, izobraževanje, raziskave in inovacije) v turistično ponudbo (prireditve, razširitev ponudbe Terme Krka d.o.o. z dopolnilno ponudbo, doživljajske počitnice in programi).

Dediščina je prepoznana kot pomembna možnost razvoja še posebej na podeželju, kjer je turizem in z njim povezane dejavnosti pomembna dopolnilna in osnovna gospodarska dejavnost ter pomemben dejavnik za trajnostni razvoj podeželja. Vpliv dediščine na razvoj je za razliko od veliko drugih dejavnikov dolgotrajnejši in se

odraža v razvoju kulturnih in kreativnih industrij ter spodbujanju družbenih inovacij v različnih sektorjih, ustvarjanju nove in dodane vrednosti.

V razvojnih programih je obravnavano vključevanje in prenova kulturne dediščine v turistično ponudbo kot zahtevno in kompleksno sodelovanje različnih gospodarskih, družbenih in kulturnih dejavnikov, s pomočjo katerih se ob ustreznem prostorskem načrtovanju zagotovi ohranitev in oživljanje varovanega območja, kot celovit proces, ki ne obsega samo komunalnega in infrastrukturnega urejanja, ampak tudi ustrezno obnovljeno, dostopno in predstavljeno kulturno dediščino. V skladu s Strategijo prostorskega razvoja pa se daje prednost urejanju in prenovi obstoječe turistične infrastrukture in stavbne dediščine pred novogradnjami. V pripravo in izvedbo prenove kulturne dediščine ter pri načrtovanju rekreativne in turistične rabe prostora v naravnih in varovanih območjih so obvezno vključene tudi OE ZVKDS kot OE ZRSVN ter pristojne službe za urejanje prostora.

Pri naravni dediščini so izpostavljene predvsem naravne vrednote, širša zavarovana območja (dva krajinska parka, regijskega in krajinskega parka regija nima) in območja Natura 2000, ki so primerna za obisk javnosti z namenom spoznavanja narave, njenih pojavov, procesov in živega pa tudi neživega sveta. Naravne vrednote predstavljajo naravni pojavi ali deli žive in nežive narave, ekosistemi in krajina, ki ima poseben pomen zaradi svoje oblike, velikosti, zgradbe, slikovitosti in redkosti (drevesa, jame, soteske, vrhovi, ...). Širša varovana območja so narodni, regijski in krajinski parki. Območje Nature 2000 je posebno varstveno območje, ki je na ozemlju EU pomembno za ohranitev ugodnega stanja ptic in drugih živalskih vrst ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov.

Za JVS je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti prostora (kočevski gozdovi, Gorjanci, Ajdovska planota, dolina Krke in Kolpe s pritoki Čabranko in Lahinjo, Kočevsko-ribniško polje, ...). Za regijo je značilna velika biotska raznovrstnost ter prisotnost redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

Med naravnimi vrednotami prevladujejo kraške jame, brezna, hidrološka dediščina kraških izvirov in vodotokov, gozdna dediščina z pragozdnimi ostanki, gozdnimi rezervati ter drevesnimi velikani. Veliko naravnih vrednot ima spomeniški, rezervatni in znanstveno-raziskovalni ter izobraževalni pomen, ki je zanimiv za interpretacijo tudi širši javnosti. Vzpostavljene in predvidene so posebne ureditve kot so oznake, kažipot, razgledišča, opazovalnice, informativni in interpretativni panoji, tematske poti. Z odloki je posebej zavarovanih 82 naravnih vrednot.

Kot širši zavarovani območji sta zavarovana Krajinski park Kolpa (1998) in Krajinski park Lahinja (1998). Predvideno je tudi zavarovanje Regijskega parka Kočevsko – Kolpa, ki predstavlja enega najbolj ohranjenih velikih predelov Evrope in Krajinskega parka Gorjanci. Poleg varstva narave imajo varovana območja pomembno vlogo tudi za trajnostni razvoj.

Natura 2000 pomeni nadgradnjo varstva naravnih vrednot in širših zavarovanih območij in je odgovor na procese, ki potekajo v smeri globalizacije krajine, izgube identitete, biotske raznovrstnosti (v EU je ogroženih 38% ptic, 45% metuljev, 60% mokrišč, suha travišča, ...). V regiji je opredeljenih 38 območij Natura 2000, ki obsegajo več kot 40% območja JV Slovenije (v Sloveniji 37%). Prekrivajo ključne ekosisteme regije, ki so v večji meri že opredeljeni kot naravne vrednote ali širša zavarovana območja. V njih se zagotavlja varstvo redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter življenjskih prostorov.

Območja Natura 2000 so v vseh lokalnih skupnostih JVS, in sicer: v Črnomlju je 48,51%, Dolenjskih Toplicah 69,74%, Kočevju 85,85%, Kostelu 99,85%, Loškem Potoku 85,24%, Metliki 20,13%, Mirni Peči 8,0%, Mokronogu-Trebelnem 11,78%, Novem mestu 25,19%, Osilnici 99,81%, Ribnici 47,47%, Semiču 61,62%, Sodražici 32,49%, Straži 18,95%, Šentjerneju 74,17%, Šentrupertu 4,30%, Škocjanu 13,66%, Šmarjeških Toplicah 22,37%, Trebnjem 8,72% in Žužemberku 16,35% površine v območju Natura 2000 (vir: www.natura2000.gov.si).

Kulturno dediščino predstavljajo stvari in vrednote, ki so pomembne kot viri in pomniki človeške zgodovine, razvoja in ustvarjalnosti, ki se ohranja v javnem interesu zaradi kulturnega, zgodovinskega, umetniškega, znanstvenega, vzgojnega, družbenega in simbolnega pomena.

Za regijo je značilna izjemna arheološka dediščina, ki še vedno ni v celoti raziskana in predstavlja možnost za interpretacijo in prezentacijo v naravnem okolju na mestu najdb ter za vzpostavitev arheoloških poti oz. območij (primer območje Mihovo pod Gorjanci). Številni gradovi so po večini v ruševinah, nekateri pa so revitalizirani ali v fazi obnove (grad Otočec, grad Metlika, grad Grm, grad Struga, grad Kostel, grad Žužemberk, Stari grad, Hmeljnik, grad Črnomelj, grad Ribnica). Pri gradovih (Soteska, Gradac, Grm, Otočec itd.) so zanimivi primeri vrtno

arhitekturne dediščine, ki jo srečamo tudi drugod (pri samostanu Pleterje, Kettejev drevored v Novem mestu itd.) in je zanimiva za prezentacijo lokacij in objektov ob katerih se nahaja (parkovne zasnove in ureditve, drevesne in rastlinske vrte). Značilna so območja poselitve kočevarskih Nemcev (povečini zapuščene kočevarske vasi, ki jih drugje na območju Slovenije ni) na območju 6-tih občin, in sicer Črnomlja, Dolenjskih Toplic, Kočevja, Ribnice, Semiča in Žužemberka. Velik del te dediščine je uničen ali propada. Glede na to, da so Kočevarji živeli na teh območjih 600 let je njihova zapuščina zanimiva za interpretacijo zgodovine, multikulturnost in odkrivanje korenin izseljencev in diaspore.

Velika večina stavbne profane dediščine je na podeželju in predstavlja, glede na ohranjenost in interpretativne vsebine, priložnost za revitalizacijo podeželja. Bolje je ohranjena profana stavbna dediščina v mestnih in trških jedrih, kjer je opuščena ali revitalizirana za izvajanje kulturnih in drugih javnih storitev. Veliko število objektov stavbne sakralne dediščine, predvsem cerkva, je dobro ohranjenih in vzdrževanih. Naselbinska dediščina na podeželju je bolj ogrožena kot v mestnih in trških jedrih, ki pa se zaradi izgradnje velikih trgovsko poslovnih središč na obrobjih mest praznijo. Revitalizacija stavbne dediščine v mestnih in trških jedrih za nastanitev in izvajanje kulturnih ter drugih dejavnosti, povezanih s turizmom ter za prireditve predstavlja razvojni izziv in možnost za obnovo in oživljanje starih mestnih in trških jeder.

Med najbolj ogroženo dediščino je dediščinska kulturna krajina, ki predstavlja narodovo identiteto. V regiji je evidentirano preko 30 takšnih območij, med katerimi so tudi vinogradniška območja, ki so pogosto spremenjena do te mere, da jih ni več mogoče obravnavati kot posebno kakovost v prostoru (primer Trška gora). V regiji so pomembnejša območja nacionalne prepoznavnosti dolina Kolpe pod Starim trgom, Gorjanci – Podgorje, dolina Soteska – Stare Žage, Mirenska dolina, Loški Potok. Zaradi medsebojnih razmerij kulturnih in prostorskih prvin imajo ta območja dodatno kulturno in turistično vrednost.

Dediščina ima veliko asociativno, simbolno, izobraževalno in znanstveno vrednost, ki je zaradi pomanjkljive in neustrezne promocije, interpretacije in informiranosti ter ozaveščenosti pogosto neizkoriščena in zato tudi bolj ogrožena.

Na območju regije je evidentiranih skupaj 2.895 enot nepremične kulturne dediščine, od tega je 26 spomenikov državnega pomena, 640 pa spomenikov lokalnega pomena. Regija ima od nesnovne kulturne dediščine 6 enot žive dediščine in 8 nosilcev žive dediščine (vir: Ministrstvo za Kulturo, usklajevanje besedil 16.1.2015).

Podobno kot za varstvo naravne dediščine skrbita za strokovno varstvo na področju varstva nepremične dediščine in z njo povezano premočno dediščino na Kočevsko-ribniškem ZVKDS OE Ljubljana, na območju Dolenjske in Bele krajine pa ZVKDS OE Novo mesto.

Po poteh dediščine je eden izmed petih glavnih produktov regije kot turistične destinacije. S projektom, ki je iniciral produkt in blagovno znamko HT (Heritage Trails) je bilo pripravljenih in vključenih v turistično ponudbo na območju regije več kot 50 lokacij naravne in kulturne dediščine. S projektom Regijska mreža tematskih poti je bilo ob 1.400 km pohodnih, kolesarskih, jahalnih in vodnih poteh vključenih v ponudbo 33 lokacij naravne in 67 lokacij kulturne dediščine ter 148 lokalnih ponudnikov ob teh poteh, prikazanih na spletnem in mobilnem portalu. Naravna in kulturna dediščina je bila tudi vitalni del turistične ponudbe v drugih celovitih regijskih turističnih projektih, kot Aktivna e-Dolenjska, Celostna in celovita turistična ponudba regije - Dolenjska.eu ter Izvajanje aktivnosti RDO, pa tudi posameznih identitet in ponudnikov (Park kozolcev, Skansen Pleterje, Rokodelski center Ribnica, Matjaževa domačija, ..). Dediščina je postala zaščitni znak destinacije - v logotipu turistične destinacije so upodobljene stilizirane steklene jagode, ki predstavljajo prepoznavno arheološko dediščino jugovzhodne alpske halštatske kulture, Novo mesto je Mesto situl.

Trajnostni turizem in ohranjanje narave podpira večina Evropskih skladov (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, Evropski sklad ribištvo, LIFE, strukturni skladi, ...). Dediščina (naravna in kulturna) omogoča JV Sloveniji kot turistični destinaciji razvoj visokokvalitetnih trajnostnih turističnih proizvodov in ustvarjanje zelenih sonaravnih produktov in delovnih mest (vodenje skupin po varovanih območjih narave, spoznavanje naravnih znamenitosti, doživljanje, spoznavanje in opazovanje rastlinskega in živalskega sveta, opazovanje in spoznavanje naravnih procesov, doživljanje in spoznavanje rek in njihovega pomena za življenje v in ob njih, ...).

Regija načrtuje v okviru programa »Turizem in dediščina« skupne aktivnosti, ki pomenijo:

- nove, inovativne turistične dediščinske produkte in storitve z višjo dodano vrednostjo, zanimive za domač in tuje trge, ki so rezultat sodelovanja javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, ustvarjanje spodbudnega in učinkovitega podpornega okolja (RDO, mentorstvo, pospeševalniki) za omogočanje lažje izrabe novih idej na področju turizma, ki se odražajo v zaposlovanju in podjetništvu, uravnoveženemu regionalnem turističnem razvoju po načelih trajnostnega razvoja, zagotavljanju enakih možnosti, trajnosti rezultatov, obnovi in revitalizaciji obstoječe turistične infrastrukture in stavbne dediščine pred novogradnjami za čim boljši obisk;
- spodbujanje kakovostnega zelenega turizma, ki temelji na aktivnem ohranjanju narave in kulturne dediščine, povezane z naravo, nadgradnjo rekreativne in turistične ponudbe za obiskovalce območij in varstva narave (Gorjanci, Kočevski rog, Krka, Kolpa, območja natura 2000, Belokranjski ravniki) z vidika kakovostnih vsebin, interpretacije in omogočitveno javno zeleno infrastrukturo za obisk in interpretacijo območij varstva narave in naravnih vrednot ter za možnost doživljanja narave, kulturne krajine in dediščine.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju turizma in okolja

RAZVOJNE PREDNOSTI – TURIZEM IN DEDIŠČINA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ oblikovani krovni destinacijski produkti trženjska orodja (portal),
❖ izdelana CGP destinacije,
❖ vzpostavljen RDO,
❖ sorazmerno bogata turistična ponudba, ki ne odstopa od trendov razvoja turizma,
❖ ohranjeno okolje, biotska pestrost, veliko naravnih vrednot, dva krajinska parka in velik del regije vključen v območje Natura 2000,
❖ raznolika, številna in dobro ohranjena naravna in kulturna dediščina,
❖ izkušnje z izvajanjem integralnih regijskih turističnih projektov, ki vključujejo v ponudbo tudi dediščino,
❖ že prepoznavne sicer maloštevilne trženjske znamke,
❖ močan in prepoznaven nosilec regijskega turizma,
❖ predstavljene možnosti, ki omogočajo gostu da sooblikuje ali načrtuje ponudbo,
❖ sorazmerno dobro opremljeno in z dediščinsko in doživljajsko ponudbo bogato podeželje,
❖ obmejnost,
❖ geografska lega med dvema nacionalnima središčema z dobro infrastrukturo (tudi letališča) in številnimi prireditvami, s katerima je regija dobro povezana (avtocestna povezava),
❖ možnost šolanja in usposabljanja kadra v okviru regije (center biotehnike in turizma, fakulteta za turizem),
❖ velik interes lokalnih skupnosti za razvoj javne turistične infrastrukture,
❖ možnosti za povečanje poslovnih površin v turizmu z revitalizacijo obstoječih (dediščinskih) objektov pred novogradnjami,
❖ na majhnem prostoru veliko raznovrstne ponudbe in doživljajev,
❖ visoka odzivnost »stroke« pri načrtovanju ponudbe na varovanih območjih in vključevanju kulturne dediščine v ponudbo.
❖ možnosti za razvoj turizma kot osnovne in dopolnilne dejavnosti,
❖ zaradi neokrnjene narave ima regija velik potencial v razvoju trajnostnega turizma in sinergije obstoječega bogatega zdraviliškega turizma s trajnostnim turizmom.
RAZVOJNE OVIRE – TURIZEM IN DEDIŠČINA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ odsotnost močnega javno – zasebnega in nevladnega partnerstva deležnikov, ki delujejo v turizmu,
❖ pomanjkljivo upravljanje z destinacijo,
❖ pomanjkljivo izvajanje poslovnih funkcij RDO,
❖ premajhna prepoznavnost regije kot turistične destinacije,
❖ slaba identifikacija deležnikov in ponudnikov z regijo kot turistično destinacijo,
❖ neenakomerna turistična ponudba oz. pomanjkanje produktov, ki so pripravljeni za ponudbo,
❖ pomanjkljiva javna turistična infrastruktura (za mobilne goste in kolesarje),
❖ slaba navezanost Kočevskega in Bele krajine na avtocestno omrežje,
❖ nezadostno vključevanje turističnih ponudnikov v skupno načrtovanje,
❖ nezadostno zagotavljanje trajnosti že izvedenih integralnih regijskih turističnih projektov,
❖ pomanjkljivo načrtovanje in ugotavljanje vplivov turizma na okolje in izvajanje ukrepov za preprečevanje škodljivih posledic,
❖ pomanjkanje kvalitetnih interpretativnih vsebin in usposobljenih vodnikov za predstavlanje in interpretiranje destinacijske ponudbe,
❖ slaba internetna pismenost in pokritost z internetnimi povezavami,
❖ turistična ponudba regije je še premalo povezana in preslabo predstavljena, zlasti tujim tgom.

2.1.7. Vzgoja in izobraževanje

Velik delež aktivnega prebivalstva nima kvalifikacij, ki ustrezajo sodobnim potrebam trga dela. To narekuje vlaganja v usposabljanje za dvig kompetenc v vseh pomembnejših gospodarskih panogah in širše, razvoj ponudbe programov vseživljenjskega učenja, podpornih dejavnosti za odrasle in povečanje dostopnosti vseživljenjskega učenja. Ob tem je prav tako pomembno ohranjanje visoke vključenosti v formalno izobraževanje in v različne oblike neformalnega izobraževanja. Dosežena stopnja najmanj srednje izobrazbe je eden ključnih dejavnikov za vključevanje v sodobno družbo. Za doseganje kakovostnega in učinkovitega izobraževanja je

potrebno izboljšati opremljenost s sodobno tehnologijo. Poleg dviga ravni opremljenosti je potrebno vzpostaviti izobraževalno okolje za IKT.

Predšolska vzgoja:

Vključenost v predšolsko vzgojo pomembno vpliva na kasnejšo šolsko uspešnost, posebej ranljivih skupin. V Jugovzhodni Sloveniji je po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (vir: www.mizs.gov.si) 31 otroških vrtcev, od tega v MO Novo mesto 7, v Črnomlju 4, v Šentjerneju, Trebnjem in Žužemberku 2, v ostalih občinah JV Slovenije pa po 1 vrtec, razen v Občini Osilnica, ki nima otroškega vrtca. Vsem v vrtece vključenim otrokom je bila v vrtcih zagotovljena tudi prehrana. V otroških vrtcih je bilo zaposlenih 356 vzgojiteljic in 392 pomočnic vzgojiteljic.

V primerjavi z letom 2006 se je bilo v letu 2013 na območju regije 13 vrtcev več in 1.803 oz. 44 % več vključenih otrok glede na leto 2006. Število vključenih otrok v otroški vrtec se je znižalo le v Kostelu in Osilnici, v vseh ostalih občinah pa se je povečalo.

Posebno problematiko predstavlja vključevanje romskih otrok in staršev v njihovo predšolsko vzgojo. Ljudska univerza iz Kočevja je skupaj s konzorcijskim partnerjem Zvezo Romov Slovenije, Fakulteto za družbene vede in RIC Novo mesto izvedla triletni projekt Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje, v katerega je bilo vključenih 31 šol in vrtcev iz Pomurja (15) in Jugovzhodne Slovenije (16). Projekt je vključeval delo romskih pomočnikov (26). Pri predšolski vzgoji je bil osnovni cilj, da se čim več romskih otrok vključi v mešane (integrirane) vrtece, kjer pa za to ni pogojev, pa v izvajanje predšolskih programov v romskih naseljih, z namenom načrtovanega prehoda v vrtec. (Vir: zbornik Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II, LU Kočevje, 2012).

Osnovnošolsko izobraževanje:

V začetku šolskega leta 2013 je bilo v Jugovzhodni Sloveniji 61 osnovnih šol, ena več kot ob zaključku šolskega leta 2001 ter 4 šole oz. zavodi s prilagojenim programom. V šolskem letu 2013 je bilo v osnovnih šolah 12.010 otrok oz. 1.937 otrok manj kot pred desetimi leti. Število otrok se je v primerjavi s šolskim letom 2003 znižalo tudi v šolah in zavodih s prilagojenim programom, in sicer za 7 otrok.

Od 61 osnovnih šol je bilo v letu 2013 na območju regije 20 matičnih šol, 16 samostojnih šol in 25 podružničnih šol. Osnovnih šol s čistimi oddelki je bilo 47, 24 osnovnih šol pa je izvajalo programe v kombiniranih oddelkih.

Pokritost z osnovnimi šolami v regiji je zadovoljiva. Problematiko na področju osnovnega šolstva predstavljajo zlasti demografske razmere (manj otrok) in šolanje romskih otrok. V projektu Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I in II je sodelovalo 32 oz. 31 partnerskih šol in vrtcev iz Pomurja in Jugovzhodne Slovenije, med temi OŠ Belokranjskega odreda Semič, OŠ Bršljin Novo mesto, OŠ Frana Metelka Škocjan, OŠ Loka Črnomelj, OŠ Metlika, OŠ Mirana Jarca Črnomelj, OŠ Ob Rinži Kočevje, OŠ Podzemelj, OŠ Šentjernej, OŠ Šmihel Novo mesto, OŠ Stara cerkev, OŠ Trebnje, OŠ Zbora odposlancev Kočevje, OŠ Ljubo Šercer Kočevje in Vrtec Kočevje. (Vir: zbornik Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II, LU Kočevje, 2012). Uvajanje romskih pomočnikov v pouk je primer dobre prakse, ki jo je potrebno razvijati.

V regiji je bilo v letu 2013 več prebivalcev starih 15 in več let kot v Sloveniji z nepopolno osnovno šolo (6,23 %), samo z osnovnošolsko izobrazbo (25,06 %). V regiji ima tretjina prebivalcev, starih več kot 15 let, le nepopolno ali osnovnošolsko izobrazbo (SLO - 27,31 %) (Vir: SI-STAT, julij 2014).

Srednje in višješolsko izobraževanje:

V Jugovzhodni Sloveniji je bilo med prebivalci starimi 15 let in več v letu 2013 24,39 % takšnih z nižjo poklicno šolo, s srednjo strokovno šolo pa 27,59%, kar je oboje več kot je povprečje v Sloveniji. Po srednji strokovni izobrazbi regija zaostaja za slovenskim povprečjem za 2,98 odstotnih točk.

Tabela 16: Prebivalci, stari 15 let in več, po doseženi izobrazbi, 2013

Regija / Slovenija	Skupaj	Nepopol.OŠ (%)	Popolna OŠ (%)	Nižja srednja (%)	Srednja (%)	VIŠ VŠ (%)
Pomurska	102.579	3,59	32,40	23,21	27,09	13,72
Podravska	280.642	3,71	22,73	24,12	31,88	17,57
Koroška	61.803	5,62	23,47	27,62	27,76	15,52

Savinjska	221.770	4,17	25,25	25,79	28,14	16,65
Zasavska	37.836	4,80	25,82	24,75	29,52	15,11
Spodnjeposavska	60.295	5,95	24,84	25,90	27,95	15,37
Jugovzhodna Slovenija	120.653	7.511 6,23 %	30.231 25,06	29.422 24,39	33.283 27,59	20.206 16,75
Osrednjeslovenska	458.763	2,50	19,94	18,53	33,63	25,40
Gorenjska	172.348	3,87	22,09	22,82	31,53	19,69
Notranjsko-kraška	44.762	5,02	25,12	23,85	28,03	17,97
Goriška	102.072	4,09	26,27	23,15	27,93	18,55
Obalno-kraška	97.203	4,76	22,50	21,53	31,26	19,96
Slovenija	1.760.726	3,91	23,40	22,70	30,57	19,42

Vir: SI-STAT, julij 2014

Prebivalcev, starih 15 let in več, z nižjo srednjo izobrazbo (poklicno šolo) je v Jugovzhodni Sloveniji več kot v Sloveniji, s srednjo strokovno šolo, višjo in visoko šolo pa manj.

Razlogi za zaostajanje izobrazbene ravni prebivalcev regije so predvsem v hitri rasti industrijskega sektorja in zaostajanju terciarnega sektorja, v propadu velikega števila industrijskih podjetij in celo panog v času privatizacije (tekstilna, obutvena, lesna, gradbena ...), zaradi česar je upadla potreba in zanimanje za celo vrsto poklicev v teh panogah, slabo razviti R&R dejavnosti, pomanjkanju »kvalitetnih« delovnih mest, povečanju brezposelnosti in zaostajanju v razvoju podjetniškega sektorja. Razloge gre iskati tudi v zmanjšanem povpraševanju po delavcih, brezposelnosti med iskanci prve zaposlitve in mladimi in še vedno velikem povpraševanju po delavcih brez poklica.

Po podatkih Statističnega urada je bilo leta 2013 v Jugovzhodni Sloveniji 16,35 % vseh študentov, vpisanih na višje strokovne šole (redno in izredno). Regija je bila po številu vpisanih študentov na višje strokovne šole na 1000 prebivalcev nad slovenskim povprečjem (regija= 9,22 študentov višjih strokovnih šol na 1000 prebivalcev; SLO= 8,33 študentov višjih strokovnih šol na 1000 prebivalcev) (Vir: [SI-STAT](#), december, 2014). Iz Letnega poročila 2011 OS ZRSZ Novo mesto pa izhaja, da je bilo na območju službe takih potreb le 3%.

Največ izobraževalnih institucij in izobraževalnih programov je v regijskem središču.

Visokošolsko in podiplomsko izobraževanje:

V Novem mestu se je v zadnjem desetletju pospešeno razvijal visokošolski in univerzitetni prostor, ki odgovarja na potrebe regije in širše. Izvajajo se naslednji visokošolski študijski programi:

- Visokošolsko središče Novo mesto (VS):

Visoka šola za upravljanje in poslovanje izvaja: študijska programa 1. stopnje Upravljanje in poslovanje in Informatika v upravljanju in poslovanju, program 2. stopnje Upravljanje in poslovanje

Fakulteta za tehnologije in sistema izvaja: študijski program 1. stopnje Tehnologije in sistemi in študijski program 2. Stopnje Tehnologije in sistemi v strojništvu

Fakulteta za zdravstvene vede Novo mesto izvaja: študijski program 1. stopnje Zdravstvena nega in študijski program 2. Stopnje Vzgoja in menedžment v zdravstvu.

Fakulteta za poslovne in upravne vede izvaja: univerzitetne študijske programe I., II. in III. stopnje Poslovna ekonomija

- Univerzitetno in raziskovalno središče Novo mesto (URS):

Fakulteta za informacijske študije (FIŠ) izvaja študijske programe: Informatika v sodobni družbi (VS), Informatika v sodobni družbi (UN), magistrski študij Informatika v sodobni družbi in doktorski študij Informacijska družba

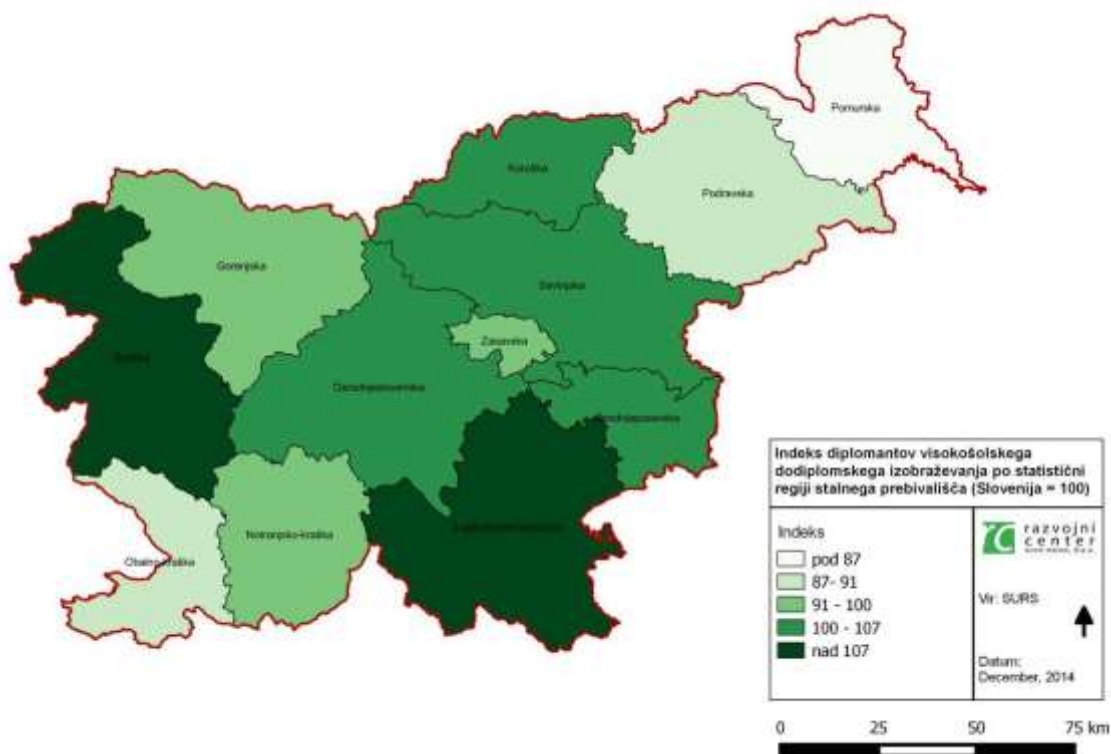
Fakulteta za organizacijske študije (FOŠ) izvaja študijske programe: Menedžment kakovosti (VS), magistrski in doktorski študij Menedžment kakovosti

Fakulteta za industrijski inženiring (FINI) izvaja študijske programa: Inženiring in vozila (VS) in Inženiring in vozila (UN).

Visoka šola za upravljanje podeželja (VŠ Grm) izvaja študijski program Upravljanje podeželja (VS).

Slika 13: Indeks diplomantov visokošolskega dodiplomskega izobraževanja po statistični regiji stalnega bivališča

Vir: SURS, 2014

Po podatkih iz leta 2013 je bila Jugovzhodna Slovenija med dvanajstimi statističnimi regijami po študentih vpisanih na visokošolske zavode s 47 študenti na 1000 prebivalcev skupaj z Goriško med regijami z največ študenti na 1000 prebivalcev, sledi ji Koroška s 46 študenti, medtem ko je slovensko povprečje znašalo 44 vpisanih študentov na visokošolske zavode na 1000 prebivalcev. Večina (78 %) študentov iz Jugovzhodne Slovenije je bilo vpisanih v redni program (SLO - 77,4 %) (Vir: [SI-STAT](#), december, 2014).

Tabela 17: Študentje po stalnem bivališču, 2011/2012

Regija / Slovenija	Vpisani na VIŠ	Št. vpisanih VIŠ /1000 preb.	Vpisani na VS	Št. vpisanih VS / 1000 preb.
Pomurska	972	8,16	4.400	36,98
Podravska	2.472	7,64	11.839	36,59
Koroška	741	10,23	3.109	42,96
Savinjska	2.368	9,09	10.990	42,43
Zasavska	424	9,65	1.711	38,95
Spodnjeposavska	601	8,56	2.935	41,83
Jugovzhodna Slo.	1.476	10,34	6.253	43,83
Osrednjeslovenska	3.976	7,41	22.989	43,01
Gorenjska	1.993	9,76	8.534	41,82
Notranjsko-kraška	457	8,72	2.189	41,80
Goriška	282	2,36	5.436	45,59
Obalno-kraška	484	4,34	4.052	36,36
Slovenija	17.124	8,33	86.879	42,24

Vir: SI-STAT, Statistični letopis 2012

V zadnjih desetih letih je regija izboljšala ponudbo visokošolskih študijskih programov. Na začetku prejšnjega programskega obdobja je bila v regiji ena visoka šola – Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto. Sedaj ima regija dve visoki šoli (poleg Visoke šole za upravljanje in poslovanje še Visoko šolo za upravljanje podeželja) in šest fakultet (Fakulteto za organizacijske študije, Fakulteto za informacijske študije, Fakulteto za industrijski inženiring, Fakulteto za poslovne in upravne vede, Fakulteto za tehnologijo in sisteme in Fakulteto za zdravstvo), ki dajejo tudi možnosti podiplomskega študija. Dodatna ponudba visokošolskih programov pozitivno

vpliva na odpravljanje strukturnih neskladij, ki so prisotna na trgu dela. Na tem področju je bil narejen v regiji velik razvojni premik.

V tem obdobju so se v Jugovzhodni Sloveniji nadaljevale aktivnosti za zagotavljanje prostorskih in drugih pogojev za kakovostno izvajanje visokošolskih študijskih programov ter za ustanovitev univerze v Novem mestu, a žal do izgradnje univerzitetnega kampusa in do ustanovitve javne državne univerze v Novem mestu še ni prišlo.

Izobraževanje odraslih:

Na področju JV regije delujejo organizacije, ki se ukvarjajo z izvajanjem programov in projektov na področju izobraževanja odraslih. Lokalne skupnosti so ustanovile ljudske univerze (Center za izobraževanje in kulturo Trebnje, Ljudska univerza Kočevje, Razvojno izobraževalni center Novo mesto, Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj) z namenom zagotavljanja ponudbe izobraževanja odraslih na svojem lokalnem okolju. Srednje šole je ustanovila država z osnovnim namenom izobraževanja mladine, nekatere med njimi ponujajo srednješolske in/ali višješolske programe tudi za odrasle (Ekonomska šola Novo mesto, Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma, Gimnazija in srednja šola Kočevje, Šolski center Novo mesto). Visokošolske programe za mladino in odrasle izvajajo visoke šole in fakultete, ki jih združuje Visokošolsko središče Novo mesto, kakor tudi fakulteti za organizacijske in informacijske študije v Novem mestu. Izobraževanje odraslih izvajajo tudi druge organizacije (Likovno izobraževalni center in Rokodelski center Ribnica, gospodarska zbornica in območne obrtne zbornice, zasebne organizacije in društva).

Najbolj celovito ponudbo programov izobraževanja odraslih imajo ljudske univerze. Le-te sledijo sprejeti Resoluciji o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji od 2013 do leta 2020 (ReNPPIO 2013 – 2020), kjer so opredeljena tri prednostna področja: splošno izobraževanje in učenje odraslih, izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni odraslih in izobraževanje in usposabljanje za potrebe trga dela. Resolucija določa tudi podpirne dejavnosti, ki prispevajo k boljšemu izvajanju izobraževanja odraslih: usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih, vzpostavljanje sistema ugotavljanja in vrednotenja predhodno pridobljenih znanj, zagotavljanje kakovosti dela v vseh fazah andragoškega ciklusa in poslovanja, nudenje svetovanja in informiranja ter promocije dejavnosti. Pomembne podpirne dejavnosti predstavljajo regijsko svetovalno središče, regijska borza znanja in program Projektno učenje za mlade, vse s sedežem v Novem mestu, kakor tudi središča za samostojno učenje pri vseh ljudskih univerzah v regiji.

Organizacije za izobraževanje odraslih ponujajo programe za različne ciljne skupine s poudarkom na ranljivih, kot so brezposelni, starejši odrasli, Romi, odrasli s posebnimi potrebami, podeželsko prebivalstvo, migranti, mladi osipniki, zaporniki in drugi. Poudarek je na pridobivanju in izboljševanju njihovih temeljnih zmožnosti in kompetenc, dvigu ravni splošne in računalniške pismenosti, socialnem vključevanju, dvigu konkurenčnosti na trgu dela in integraciji. Izobraževalni programi za odrasle, ki so se razvili v zadnjih dveh desetletjih, prispevajo k zadovoljevanju različnih izobraževalnih potreb (nacionalne poklicne kvalifikacije, študijski krožki, usposabljanje za življenjsko uspešnost, in drugi). Pomembno vlogo imajo univerze za tretje življenjsko obdobje, ki prispevajo k medgeneracijskem učenju in sodelovanju. Izobraževanje odraslih podpira strateške razvojne usmeritve regije, ki so naravnane na razvoj podjetništva, naravi prijazno kmetovanje in razvoj turizma, in ima pomembno vlogo pri promociji vseživljenjskega učenja.

Financiranje organizacij za izobraževanje odraslih, konkretno ljudskih univerz, v Sloveniji ni zakonsko urejeno, kar jih postavlja v finančno nestabilno okolje in odvisnost od pridobivanja sredstev, bodisi na trgu, bodisi na podlagi prijav na javne razpise. So v družbi tistih organizacij, ki največ črpajo evropska sredstva, pretežno iz evropskih socialnih skladov. Ti projekti prispevajo k njihovem razvoju in njihovih partnerskih organizacij kakor tudi okolja, kjer delujejo. Evropska sredstva omogočajo udeležencem, da se brezplačno vključijo v izobraževanje in si izboljšajo kakovost svojega življenja.

Po podatkih statističnega urada je bilo v Jugovzhodni Sloveniji leta 2012 v srednješolske izobraževalne programe vključenih 641 odraslih (3,24 % vključenih odraslih v srednješolske izobraževalne programe v Sloveniji), 243 odraslih pa je te programe v letu 2006 končalo. V rednih in izrednih programih terciarnega izobraževanja je bilo v letu 2013 s stalnim bivališčem v občinah Jugovzhodne Slovenije 6.692 študentov oz. 7,38 % vseh študentov terciarnega izobraževanja v Sloveniji. (Vir: www.stat.si, podatkovni portal, izobraževanje). V programe institucionalnega usposabljanja je bilo vključenih 389 brezposelnih oseb iz regije. (Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, letna poročila 2013). Ocenjujemo, da je v različne oblike izobraževanja in usposabljanja odraslih vključenih 10 do 15 % prebivalcev regije.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju vzgoje in izobraževanja

RAZVOJNE PREDNOSTI – VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE:
<ul style="list-style-type: none">
❖ pokritost z vzgojno izobraževalno infrastrukturo, ki je potrebna vzdrževanja in posodabljanja,
❖ povezovanje izobraževalnih institucij z regijskim gospodarstvom,
❖ široko poklicno in srednješolsko izobraževanje, prilagojeno gospodarstvu,
❖ izboljšanje ponudbe za izobraževanje na visokih šolah in fakultetah v regiji, ki je prilagojeno gospodarstvu,
❖ dobra pokritost z institucijami in programi za izobraževanje odraslih ter usposabljanje za tretje življenjsko obdobje,
❖ možnosti štipendiranja za potrebe delodajalcev.
RAZVOJNE OVIRE – VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE:
<ul style="list-style-type: none">
❖ težavna integracija romskih otrok in mladine v vzgojne in izobraževalne programe,
❖ premajhna vlaganja delodajalcev za usposabljanje zaposlenih,
❖ povečevanje razlik pri zagotavljanju enakih možnosti do kvalitetne izobrazbe,
❖ počasno prilagajanje izobraževalnih institucij in programov potrebam delodajalcev in zaposlitvenim možnostim,
❖ premalo kvalitetnih delovnih mest za potrebe šolajočih generacij,
❖ nadaljevanje šolanja zaradi nemožnosti zaposlitve, ki ne povečuje zaposlitvenih možnosti,
❖ pomanjkljiva usposobljenost mladih za začetek dela in opravljanja poklica glede na ukinitve pripravništva,
❖ izobraževanje v programih, ki niso usklajeni s potrebami delodajalcev in zaposlitvenimi možnostmi,
❖ propad industrijskih podjetij in upad zanimanja za določene poklice ali gospodarske panoge,
❖ prilagajanje vzgojnih in izobraževalnih institucij demografskim in ekonomskim gibanjem.

2.1.8. Zdravstveno varstvo in socialna vključenost

Zdravstveno varstvo:

Zdravstveno varstvo prebivalcev Jugovzhodne Slovenije se izvaja na primarni ravni v zdravstvenih domovih, katerih ustanoviteljice so občine:

- Zdravstveni dom Črnomelj izvaja primarno zdravstveno varstvo za prebivalce občin Črnomelj in Semič. V Semiču in Vinici sta zdravstveni postaji. (Vir: www.zd-crnomelj.si)
- Zdravstveni dom Kočevje zagotavlja s koncesionarji primarno zdravstveno varstvo za prebivalce občin Kočevje, Kostel in Osilnica. Zdravstvene postaje delujejo v Predgradu (Stari trg ob Kolpi), Vas-Fari (Kostel), Osilnici in Kočevski Reki. (Vir: www.zdkocevje.si)
- Zdravstveni dom Metlika opravlja osnovno zdravstveno službo, zobozdravstveno službo in specialistično zdravstveno dejavnost na območju občine Metlika in za Dom počitka v Metliki. (Vir: www.zd-metlika.si)
- Zdravstveni dom Novo mesto izvaja zdravstvene storitve s koncesionarji na primarni ravni na območju MO Novo mesto in občin ustanoviteljic: Šentjernej, Škocjan, Šmarješke Toplice, Žužemberk, Straža, Dolenjske Toplice in Mirna Peč (Vir: www.zd-nm.si)
- Zdravstveni dom dr. Janeza Oražma Ribnica izvaja primarno zdravstveno varstvo z izvajanjem nujne medicinske pomoči na območju občine Ribnice in občin ustanoviteljic v svojih enotah v Ribnici, Sodražici, Loškem Potoku in Velikih Laščah (www.zdribnica.si)
- Zdravstveni dom Trebnje izvaja primarno zdravstveno dejavnost v ambulantah v Trebnjem, Domu starejših občanov v Trebnjem in zdravstvenih postajah Mirna in Mokronog (Vir: www.zd-tr.si).

Sekundarno zdravstveno varstvo izvaja na območju ožje Dolenjske in Bele krajine Splošna bolnišnica Novo mesto. Je ena večjih bolnišnic v državi. Delno pokriva tudi potrebe občin v spodnjem Posavju (Krško, Brežice, Sevnica).

Sekundarno zdravstveno varstvo za prebivalce Kočevsko-ribniškega območja se izvaja v Kliničnem centru v Ljubljani.

Javni zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto, katerega ustanoviteljica je država, izvaja v regiji in širše strokovno obravnavo problemov zdravstvenega varstva s področja socialne medicine, higiene, epidemiologije in zdravstvene ekologije.

Po podatkih Lekarniške zbornice Slovenije (www.lzs.si) je v letu 2014 na območju statistične regije 20 lekarn. Lekarne so v Dolenjskih Toplicah, Mirni, Mirni Peči, Mokronogu, Novem mestu (6), Straži, Šentjerneju, Škocjanu, Trebnjem in Žužemberku, v Črnomlju (3), Metliki, Semiču in na Vinici ter na območju Kočevsko-ribniškega 3 lekarn (lekarn so v Kočevju, Ribnici in Sodražici).

V letu 2012 je bilo v regiji izdanih 1.162.890 zdravniških receptov oz. 7,1 % vseh izdanih zdravniških receptov v Sloveniji. Po številu receptov na 1000 prebivalcev je bila regija med 12 statističnimi regijami na visokem 8. mestu. (Vir: www.ivz.si, Zdravstveni statistični letopis 2012).

Socialna vključenost:

Na področju izvajanja storitev socialnega vključevanja v regiji:

- Centri za socialno delo (CSD) v Črnomlju, Kočevju, Novem mestu, Ribnici in Trebnjem;
- Domovi za starejše občane (DSO) v Črnomlju, Kočevju, Loškem Potoku (enota DSO Grosuplje), Metliki, Novem mestu, Ribnici, Trebnjem in Penzion Sreča d.o.o. v Šmarjeških Toplicah.
- Varstveni delovni centri v Črnomlju z enotama v Črnomlju in Vinici, Želva Podjetje za usposabljanje in zaposlovanje invalidov, d.o.o. Ljubljana – enota v Kočevju in VDC Novo mesto, ki deluje v Novem mestu na dveh lokacijah in v Trebnjem, v Ribnici deluje enota Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič, Draga pri Igu;
- Društvo za pomoč žrtvam nasilja.

Skupni koeficient starostne odvisnosti v letu 2012, ki izraža obremenjenost delovno sposobnih prebivalcev s starostno odvisnimi »mladimi« prebivalci, v starosti od 0 do 14 let in »starimi« prebivalci 65 let in več, je znašal za Jugovzhodno Slovenijo 45,9 in je bil nekoliko nižji kot v Sloveniji (46,2). (Vir: SI-STAT, julij 2014).

V prvi polovici leta 2014 je število prebivalcev regije, ki so starejši od 65 let za 5,7 % presegljo število prebivalcev starih do 15 let.

Po podatkih iz letnega poročila Območne službe ZRSZ Novo mesto je bila konec leta 2012 povprečna doba trajanja brezposelnosti 2 leti, 2 meseca in -7 dni. Med brezposelnimi osebami narašča število starejših, mladih, prvih iskalcev zaposlitve in dolgotrajno brezposelnih. Največji delež dolgotrajno brezposelnih predstavljajo osebe brez izobrazbe, povprečno trajanje brezposelnosti teh oseb je 3 leta 5 mesecev in 23 dni.

Novembra 2011 je prejelo v Jugovzhodni Sloveniji denarno socialno pomoč 4,07% prebivalcev, kar je manj kot novembra 2010 (4,26%) in novembra 2009 (4,17%) in več kot novembra 2008 (3,29) in novembra 2007 (3,43%). Vir: www.mddsz.gov.si, Denarne socialne pomoči.

Tabela 18: Število upravičencev do denarne socialne pomoči, november 2011

Regija	Odrasli število	Odrasli % preb.	Otroci Število	Otroci % preb.	Skupaj Število	Skupaj % preb.
Osredsllov.	8.571	1,61	2.184	0,41	10.735	2,02
Obalno-kr.	2.482	2,24	546	0,49	3.028	2,73
Gorenjska	3.018	1,84	703	0,35	3.721	1,83
Goriška	1.692	1,42	231	0,19	1.923	1,61
Savinjska	9.218	3,55	2.162	0,83	11.381	4,38
JVS	3.972	2,79	1.826	1,28	5.798	4,07
Pomurska	5.519	4,63	1.439	1,21	6.958	5,84
Notr-kraš.	914	1,75	217	0,42	1.131	2,16
Podravska	13.046	4,04	3.500	1,08	16.546	5,12
Koroška	2.311	2,94	411	0,57	2.544	3,51
Podnjepos.	2.177	3,10	659	0,94	2.836	4,04
Zasavska	1.747	3,95	344	0,78	2.091	4,73
SLO	54.489	2,66	14.223	0,69	68.712	3,35

Vir: www.mddsz.gov.si, Denarne socialne pomoči

Romi, ki živijo v regiji, so ena od ranljivih skupin prebivalstva. V povprečju živijo v največji revščini in še večji socialni izključenosti, nimajo niti izobrazbe niti zaposlitve. Razlike se pojavljajo med regijami (Romi v Pomurski regiji imajo boljši položaj od Romov v ostalih regijah), med naselji in tudi znotraj naselij. Tudi med sabo so Romi nepovezani in večinoma neorganizirani ter pogosto v lastni sredini ovirajo tiste posameznike, ki so začeli

prevzemati norme in pravila večinskega prebivalstva. Odkar imajo v nekaterih občinah pravico do romskega svetnika, so vsaj formalno povabljeni k sodelovanju pri reševanju problemov lokalnih skupnosti, v katerih živijo.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju zdravstvenega in socialnega varstva

RAZVOJNE PREDNOSTI – ZDRAVSTVENO VARSTVO IN SOCIALNA VKLJUČENOST:
<ul style="list-style-type: none">
❖ dobra dostopnost zdravstvenih storitev na primarni ravni na celotnem območju regije,
❖ dobra dostopnost zdravstvenega varstva na sekundarnem nivoju prebivalcev ožje Dolenjske in Bele krajine,
❖ dobra dostopnost in izboljšanje domskega varstva starejših prebivalcev regije,
❖ večji del prebivalstva regije živi na podeželju, kjer so možnosti za pridelavo zdrave hrane boljše,
❖ infrastruktura za ranljive skupine.
RAZVOJNE OVIRE – ZDRAVSTVENO VARSTVO IN SOCIALNA VKLJUČENOST:
<ul style="list-style-type: none">
❖ otežena dostopnost do zdravstvenih storitev sekundarnega zdravstvenega varstva prebivalcev Kočevsko-ribniškega,
❖ staranje prebivalstva - število prebivalcev starejših od 65 let presega število prebivalcev starih do 15 let,
❖ zaostrovanje razmer na področju zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja zaradi zaostrovanja gospodarskih razmer (neplačevanje zdravstvenih prispevkov, neplačevanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja),
❖ slabšanje socialno-ekonomskih pogojev povezanih z zdravjem (kot so revščina, socialna izključenost, nezaposlenost, bivalni pogoji),
❖ slabšanje socialno ekonomskega stanja starejših, ki jim onemogoča vključevanje v institucionalno socialno varstvo (npr. odhajanje starejših v družinsko varstvo na Hrvaškem, kjer je oskrba za polovico nižja),
❖ slabšanje gmotnega položaja starejših, ki ogroža njihovo socialno vključevanje, zlasti starejših samskih žensk.

2.1.9. Kultura

Na območju Jugovzhodne Slovenije delujejo naslednje institucije kulturnega ustvarjanja in udejstvovanja:

- pokrajinski muzeji,
- mreža knjižnic,
- kulturni domovi in centri v občinskih središčih in
- več kulturnih domov izven občinskih središč (npr. Kulturni dom Bele cerkev, Kulturni dom Dobrnič itd.

V Novem mestu deluje javno gledališče Anton Podbevšek teater – APT, ki posreduje in ustvarja lastno produkcijo na področju uprizoritvenih umetnosti in organizira gostovanja na matičnem odru in gostovanjih. Na območju regije deluje tudi več amaterskih gledaliških skupin. V Kočevsko-ribniški subregiji deluje Rokodelski center Ribnica, ki združuje muzejsko, galerijsko in rokodelsko dejavnost in tako skrbi za celostno ohranjanje in razvoj kulturne dediščine ter njeno povezovanje s sodobnim ustvarjanjem. Na področju Kočevsko-ribniške subregije deluje tudi pet kulturnih društev ter trije javni zavodi.

Po podatkih statističnega urada je bilo v letu 2012 na območju Jugovzhodne Slovenije 379 različnih prireditev, razstav in predstav, ki jih je obiskalo 61.506 obiskovalcev. (Vir: SI-STAT, julij, 2014).

Izbrana prepoznavna in dostopna kulturna dediščina na Dolenjskem in v Beli krajini je bila vključena v pilotni projekt EU »Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine« z namenom revitalizacije podeželja. Projekt je prepoznal bogato kulturno (in naravno) dediščino kot še neizkoriščeno možnost trajnostnega razvoja podeželja z njenim vključevanjem v turistično ponudbo. Projekt se je nadaljeval tudi na območju Kočevsko-ribniškega pod naslovom Po poteh dediščine od Idrijce do Kolpe. Potenciali kulturne (in naravne) dediščine so na območju celotne Jugovzhodne Slovenije in predstavljajo eno redkih razvojnih možnosti vseh lokalnih skupnosti in območij regije.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju kulture

RAZVOJNE PREDNOSTI – KULTURA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ dobra dostopnost do kulturnih institucij in storitev,
❖ razvejana kulturna ponudba,
❖ izredna in ohranjena ter prepoznavna kulturna dediščina,
❖ prepoznavna blagovna znamka Heritage Trails,
❖ razvejana društvena dejavnost in ljubiteljska dejavnost.
RAZVOJNE OVIRE – KULTURA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ oteženo in pomanjkljivo vzdrževanje kulturnih objektov in kontinuitete projektov v zaostrenih gospodarskih in ekonomskih razmerah,

- ❖ zmanjševanje javnih in zasebnih sredstev za kulturo,
- ❖ prepuščanje kulturnih znamenitosti nenadzorovanemu in nekontroliranemu obisku.

2.1.10. Šport in rekreacija

V vseh lokalne skupnosti v JV regiji so občanom na razpolago športna igrišča, večina jih je v lasti občin. Telovadnice so v večji meri v lasti občin v sklopu osnovnih šol, telovadnice pa ni v Osilnici. Med ostalimi športnimi objekti v Jugovzhodni Sloveniji so še stadioni, kegljišča, balinišča, športne dvorane, tenis igrišča, fitness centri, pokriti bazeni in wellness centri, strelišča z zračno puško, vzletno pristajalne steze, športni parki, moto kros steza, velodrom, poligon in menaža za dresuro konj ter hipodrom. Med objekte športne infrastrukture spadajo tudi smučišča in otroški smučarski parki ter druge športno rekreacijske objekte, kar kaže na raznoliko in bogato športno rekreacijsko infrastrukturo Jugovzhodne Slovenije.

Število subjektov, ki se v regiji ukvarja z dejavnostjo kulture, razvedrila in rekreacije (šifra dejavnosti R) narašča. Leta 2008 se je s to dejavnostjo ukvarjalo v Jugovzhodni Sloveniji 614 subjektov, septembra 2012 pa že 700 subjektov (6,95% vseh subjektov). S to dejavnostjo se ukvarja največ društev, samostojnih podjetnikov in drugih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost. Od 1.662 društev v regiji se je po stanju september 2012 ukvarjalo z dejavnostjo kulture, razvedrila in rekreacije 448 društev ali 27%, kar je več kot četrtina vseh društev v regiji. (Vir: AJPES, Podatki iz letnih poročil 2008-2011).

Celotna regija je prepletena z več kot 1.500 km tematskih poti, ki vključujejo kolesarske, pohodniške, konjeniške in vodne poti, v povezavi z naravno in kulturno dediščino ter ostalo turistično ponudbo regije. Tematske poti so predstavljene na spletnem in mobilnem portalu. Ponudba aktivnega oddiha je primerna za preživljanje dopusta in prostega časa tako za družine z otroci kot za rekreativce in aktivne športnike.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju športa in rekreacije

RAZVOJNE PREDNOSTI – ŠPORT IN REKREACIJA:

- ❖ raznolika in bogata športno rekreacijska infrastruktura, ki se vključuje v turistično ponudbo,
- ❖ dostopnost športno rekreacijske infrastrukture,
- ❖ razvejana društvena dejavnost,
- ❖ urejene regijske tematske poti (kolesarjenje, jahanja, pohodništvo in kolesarjenje) predstavljene na spletu v povezavi z naravno in kulturno dediščino in turistično ponudbo ob njih in lokalne ter gozdne tematske poti,
- ❖ aktivni oddih je eden od petih turističnih produktov regije,
- ❖ izdelani predlogi za ureditev plovnih režimov na rekah Kolpi in Krki,
- ❖ športni turizem.

RAZVOJNE OVIRE – ŠPORT IN REKREACIJA:

- ❖ premalo ločenih kolesarskih poti, povezanih v kolesarsko mrežo in označenih kolesarskih poti
- ❖ preslabo predstavljene možnosti za športno rekreativno dejavnost na celotnem območju regije
- ❖ plovne poti na rekah Kolpi in Krki niso urejene (izdelan je plovni režim)
- ❖ zagotavljanje sredstev za urejanje in vzdrževanje športnih objektov
- ❖ zagotavljanje načel trajnostnega razvoja pri izvajanju športno rekreativnih dejavnosti v naravi
- ❖ malo pravih (tradicionalnih) množičnih športno rekreativnih prireditev na območju regije

2.1.11. Življenjska raven, blaginja

Izobrazba, poklic in status delovne aktivnosti staršev ter finančno stanje gospodinjstva v mladosti vplivajo na materialno stanje otrok, ko odrastejo. Z višjo izobrazbo staršev se delež oseb pod pragom revščine ali prikrajšanih znižuje. Med osebami, ki so pod pragom tveganja revščine ali materialno prikrajšani je velik delež oseb, ki so finančno stanje gospodinjstva v času svoje mladosti ocenile kot slab.

Stopnja tveganja revščine je znašala leta 2012 v Sloveniji 13,5 %, kar je 0,1 odstotne točke manj kot leto pred tem. To pomeni, da je v Sloveniji pod pragom revščine v letu 2012 živelo približno 271.000 oseb. Glede na to, da se gospodarske razmere še vedno slabšajo in da je revščina in dohodkovna neenakost v Sloveniji še vedno med najnižjimi v EU (stopnja tveganja revščine je bila v letu 2010 nižja v Češki, Nizozemski, Slovaški, Avstriji in

Madžarski, najvišja pa v Romuniji in Latviji, kjer je presejala 20%), lahko pričakujemo poglobljanje slabšanje življenjskih razmer tudi v regiji.

BDP na prebivalca meri gospodarsko aktivnost posamezne regije in ga lahko uporabimo za primerjavo stopenj razvoja regij. Po BDP na prebivalca je Jugovzhodna Slovenija med bolj razvitimi slovenskimi regijami. Leta 2012 je dosegala 91,8 % slovenskega BDP na prebivalca in je bila med 12 statističnimi regijami na 4. mestu. Najbolj razvita je bila Osrednjeslovenska s 140,8% slovenskega BDP na prebivalca, najmanj razvita pa Zasavska regija s 64,2 % slovenskega povprečja.

Leta 2012 je Jugovzhodna Slovenija ohranila stopnjo razvitosti merjeno z BDP na prebivalca, pri čemer se je nekoliko znižalo preseganje BDP na prebivalca regije v osrednjeslovenski in povečalo v pomurski regiji. Višji BDP na prebivalca od Jugovzhodne Slovenije sta dosegli v letu 2012: Osrednjeslovenska (140,8) in Obalno-kraška (102,2), druge regije pa so bile po tem kazalcu slabše razvite. Jugovzhodna Slovenija je bila med vsemi statističnimi regijami Vzhodne Slovenije v letu 2012 po BDP na prebivalca regije najvišje (najbolj razvita).

Tabela 19: Regionalni BDP in BDP na prebivalca v letu 2012 ter razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca v letu 2011

Regije / Slovenija	BDP mio EUR	%	BDP/preb. EUR	%	Razp.doh. gosp./preb v letu 2011*	%
Slovenija	35.319	100	17.172	100	10.523	100,0
Z SLOVENIJA	19.769	56	20.319	118,3	-	-
Obalno-kraška	1.959	5,5	17.550	102,2	10.894	103,5
Goriška	1.878	5,3	15.751	91,7	11.097	105,5
Gorenjska	2.932	8,3	14.358	83,6	10.753	102,2
Osrednjeslovenska	13.000	36,8	24.170	140,8	11.266	107,1
V SLOVENIJA	15.550	44	14.347	83,5	-	-
Notranjsko-kraška	629	1,8	11.990	69,8	10.612	100,8
Jugovzh. Slovenija	2.251	6,4	15.768	91,8	10.339	98,2
Spodnjeposavska	1.051	3	14.969	87,2	10.147	96,4
Zasavska	483	1,4	11.022	64,2	10.187	96,8
Savinjska	4.099	11,6	15.730	91,6	10.199	96,9
Koroška	988	2,8	13.673	79,6	10.711	101,8
Podravska	4.640	13,1	14.359	83,6	9.780	92,9
Pomurska	1.408	4	11.872	69,1	9.008	85,6

*sektor gospodinjstvo sestavljajo posamezniki kot potrošniki ali samostojni podjetniki, ki imajo v regiji stalno bivališče. Izjema so študenti in dolgotrajni pacienti, ki živijo zunaj stalnega bivališča več kot eno leto in se prištevajo k regiji gostiteljici oz. k regiji dejanskega bivanja. Računi gospodinjstev po regijah zajemajo vse prihodke in odhodke primarne delitve dohodka (dohodek ustvarjen v proizvodnem procesu) in račune sekundarne delitve dohodka (davki in prispevki ter transferji). Razpoložljivi dohodek je skupni dohodek, ki ga imajo gospodinjstva na voljo po poplačilu različnih obveznosti in ga namenijo za nakup blaga in storitev ali za varčevanje.

Vir: SI-STAT, julij 2014

Ekonomski kazalci življenjske ravni prebivalstva regije so pomembni, zagotovo pa niso edini, ki vplivajo na življenjsko raven regije. Regija Jugovzhodna Slovenija izkazuje ekonomsko razvitost. To pa ne pomeni, da so ekonomsko in socialno enako razviti tudi vsi njeni deli. Prevelike notranje razlike (lahko) upočasnjujejo družbeni in siceršnji razvoj regije ter povzročajo ekonomske, socialne, okoljske in druge razlike, ki vplivajo na blaginjo prebivalstva. Blaginja je predpostavljala trajnostni razvoj in je eden izmed osrednjih izzivov in predmet različnih raziskav.

Študija Ocena kakovosti sestavljenih kazalcev blaginje na podlagi glavnih komponent (Vir: www.stat.si, avtorji Kaja Malešič, Statistični urad Republike Slovenije in Jože Rovani ter Lea Bregar, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani, 20. statistični dnevi, 8.do10. november 2010, Radenci), ki upošteva stanje občin v Sloveniji v letu 2005 (v Jugovzhodni Sloveniji je bilo takrat še 16 občin, saj še niso bile ustanovljene občine Mokronog-Trebelno, Straža, Šmarješke Toplice, Šentrupert in Mirna) je 193 slovenskih občin s pomočjo 10 skupin in 49 socialnih, ekonomskih, demografskih in okoljskih kazalcev, ki so bili dostopni in merljivi, razvrstila na:

1. gospodarsko in družbeno visoko razvite občine (15 občin s 36.5 % prebivalci),
2. občine uravnotežene blaginje (56 občin z 22,4 % prebivalcev),
3. občine zmerne blaginje (70 občin s 33,5 % prebivalcev) in,
4. občine nizke blaginje (52 občin s 7,6 % prebivalcev).

Občine Jugovzhodne Slovenije so bile razvrščene po blaginji v skupine:

- MO Novo mesto med 15 gospodarsko in družbeno visoko razvitih slovenskih občin,
- občine Dolenjske Toplice, Ribnica in Sodražica med 56 slovenskih občin z uravnoteženo blaginjo,
- občine Kočevje, Črnomelj, Semič, Metlika, Mirna Peč, Šentjernej in Trebnje med 70 slovenskih občin z zmerno blaginjo in
- občine Loški Potok, Osilnica, Kostel. Žužemberk in Škocjan med 52 slovenskih občin z nizko blaginjo.

Študija je upoštevala sestavljene kazalce blaginje, ki so bili izračunano na podlagi glavnih komponent: gospodarska in družbena razvitost, družinska blaginja in urbana območja, demografska ogroženost območij.

Tudi iz te študije izhaja, da so glede na blaginjo v regiji velike razlike, saj so občine Jugovzhodne Slovenije razvrščene na podlagi enakih kazalcev blaginje v vse štiri skupine občin, od občine z visoko blaginjo do občin z nizko blaginjo. Občine nizke blaginje so značilne za Vzhodno Slovenijo in se ne pojavljajo v regijah Zahodne Slovenije. Največ občin z nizko blaginjo je v Prekmurju in Podravju.

Razvojne prednosti in ovire regije na področju življenjske ravni in blaginje

RAZVOJNE PREDNOSTI – ŽIVLJENJSKA RAVEN, BLAGINJA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ nadpovprečna delovna aktivnost prebivalstva,
❖ uspešno izvozno gospodarstvo,
❖ velika podjetja, ki zaposlujejo največ delavcev,
❖ ohranjanje kmetijske dejavnosti,
❖ večina prebivalcev živi na podeželju, kjer je večja možnost za samooskrbo in dopolnilne dejavnosti,
❖ mobilnost prebivalcev (dnevna delovne migracije),
❖ prevladujoč realen (industrijski) sektor in še ne dovolj razvit storitveni sektor,
❖ dostopnost Novega mesta in Ljubljane, regijskega in državnega središča, ki sta hkrati tudi močni gospodarski središči.
RAZVOJNE OVIRE – ŽIVLJENJSKA RAVEN, BLAGINJA:
<ul style="list-style-type: none">
❖ povečevanje notranjih razlik v gospodarski in družbeni razvitosti,
❖ povečevanje števila brezposelnih in podaljševanje časa brezposelnosti,
❖ ukinjanje delovne intenzivne industrije, ki je zaposlovala veliko delavcev brez ali z nižjo izobrazbo,
❖ slabšanje demografske strukture,
❖ slabše razvito podjetništvo,
❖ drobno lastništvo, ki zmanjšuje možnosti socialnih transferjev,
❖ nižja izobrazbena struktura.

2.1.12. Nevladne organizacije (NVO)

Nevladni sektor - civilna družba, ki jo predstavljajo NVO postaja vedno bolj pomemben člen pri razvoju storitev (sociala, zdravje, družina, mladi, kultura, okolje...) in pri vključevanju občanov v razvoj družbe. Število nevladnih organizacij se povečuje. Na območju Jugovzhodne Slovenije je registriranih 1830 nevladnih organizacij, od tega 1721 društev, 93 zasebnih zavodov in 12 ustanov¹. V primerjavi z letom 2012² se je v letu 2014 v Jugovzhodni Sloveniji povečalo število NVO za 120 ali 6,6 %.

V regiji je 6,9% vseh slovenskih nevladnih organizacij. Največ je društev, ki predstavljajo 7,3% vseh društev v Sloveniji. Več društev je v Osrednji Sloveniji, v Podravju, v Savinjski regiji in na Gorenjskem, v ostalih regijah pa je društev manj.

Med društvi prevladujejo športna društva (33,5 %), društva za pomoč ljudem (16,6 %) in kulturno-umetniška društva (16,1 %). Večina NVO nima zaposlenih, število zaposlenih v NVO v Novem mestu (50), Kočevju (17),

¹ Vir: AJPES, vpogled na dan 9. 12. 2014

² Vir: AJPES, Letna poročila društev za leto 2012 in Letna poročila pravnih oseb zasebnega prava za leto 2012

Črnomlju (5), Trebnjem (2), Ribnici (3), Metliki (4), Dolenjskih Toplicah (1) in Šentjerneju (1) pa je bilo v letu 2012 skupaj 83 zaposlenih.³

Od leta 2008 deluje v regiji podporna struktura za nevladne organizacije - stičišče nevladnih organizacij regije Jugovzhodna Slovenija ali krajše Regijski NVO center. Društvom, zasebnim zavodom in ustanovam v regiji nudi vsestransko in celostno podporo, s čimer prispeva k boljši usposobljenosti, strokovnosti in prepoznavnosti nevladnih organizacij. Regijski NVO center je projekt, ki ga izvaja Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, financiran pa je iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za javno upravo.

Namen regijskega NVO centra je zagotavljanje podpornega okolja za nevladne organizacije, krepitev usposobljenosti nevladnih organizacij, promocija in ozaveščanje javnosti in zagotavljanje trajnosti ter razvoja. Nevladne organizacije (NVO) so s svojimi javno-koristnimi in neprofitnimi programi zelo dragocene za področja, na katerih delujejo, zato je pomembno, da se jih podpira pri premostitvi ovir in težav, s katerimi se srečujejo. Kot pomoč nevladnim organizacijam ponuja Regijski NVO center različne brezplačne storitve:

- Redno informiranje o pomembnejših novostih (dnevno osvežen portal www.nevladnik.info in e-novice).
- Pravno in finančno svetovanje ter svetovanje in mentorstvo pri prijavih na občinske, nacionalne, evropske in druge javne razpise, podpora pri zasnovi in izvedbi projektov.
- Izposoja tehnične opreme (prenosno ozvočenje, projektor, platno, fotoaparati).
- Usposabljanja na teme zaposlovanja v NVO, pridobivanja sredstev, finančnega upravljanja, strateškega načrtovanja, pridobitne dejavnosti, komunikacij in odnosov z javnostmi, trženja storitev, socialnega podjetništva...
- Zagovorništvo in civilni dialog (vključevanje NVO na posvete, konference in družabna srečanja, kjer prispevajo svoje poglede in predloge na razvoj sektorja ter vzpostavljajo mehanizme sodelovanja z lokalnimi odločevalci, gospodarstvom, mediji in javno upravo na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju).
- Skupne akcije z nevladnimi organizacijami, gospodarstvom in javno upravo: stičišče koordinira akcije korporativnega prostovoljstva in bazarje nevladnih organizacij ter vodi procese vzpostavljanja lokalnih partnerstev med vsemi deležniki pri reševanju skupnih lokalnih izzivov.

V regiji je vzpostavljena tudi Neformalna mreža nevladnih organizacij Jugovzhodne Slovenije, ki jo koordinira Regijski NVO center v letu 2014 šteje 247 NVO članic. V zadnjih letih so lokalne skupnosti sklenile sporazume o medsebojnem sodelovanju s stičiščem in lokalnimi NVO, in sicer v Mestni občini Novo mesto ter Občinah Kostel, Metlika, Trebnje, Črnomelj, Mirna Peč, Mirna in Kočevje. Vzpostavljen civilni dialog z občinami se krepí (subvencioniran ali brezplačni najem prostorov, ureditev razpisov, posvetovalna telesa za razvoj NVO, sodelovanje NVO pri pripravi strateških dokumentov ...).

Razvojne prednosti in ovire regije na področju NVO

RAZVOJNE PREDNOSTI – NVO

- ❖ priložnost zaposlovanja v NVO,
- ❖ strokovna znanja na področju fundraisinga, mreženja, projektnega vodenja,
- ❖ visoka motiviranost in predanost zaposlenih in prostovoljcev pri uresničevanju poslanstev NVO,
- ❖ iniciativnost in hitra odzivnost na potrebe ciljnih skupin,
- ❖ široko pokrivanje potreb ciljnih skupin,
- ❖ povezovanje vseh treh sektorjev pri naslavljanju potreb ciljnih skupin,
- ❖ povezanost z nacionalnimi horizontalnimi mrežami, vsebinskimi mrežami ter regionalnimi mrežami za podporo nevladnemu sektorju,
- ❖ neformalno pridobivanje znanj in kompetenc mladih prostovoljcev,
- ❖ socialno podjetništvo,
- ❖ strukturno podporno okolje za razvoj nevladnega sektorja,
- ❖ civilni dialog in vključevanje v postopke odločanja,
- ❖ mednarodna, medregijska in medobčinska povezanost NVO,
- ❖ fleksibilni in inovativni pristopi,
- ❖ delovanje na vseh področjih družbenega življenja,
- ❖ vse večje potrebe prebivalstva, na katere javni sektor ne odgovarja ali vse manj odgovarja,
- ❖ raznolikost in bogata ponudba vsebin,
- ❖ sodelavci z različnimi kompetencami in znanji,
- ❖ oprema za izvajanje dejavnosti,
- ❖ pridobitna dejavnost in specifične tržne storitve,
- ❖ prostovoljno delo,
- ❖ izvajanje storitev, ki jih občani in družba potrebujemo,

³ Vir: AJPES

- ❖ s potrebami se povečuje število NVO,
- ❖ slabše razvit storitveni sektor.

RAZVOJNE OVIRE – NVO

- ❖ majhno število zaposlenih in negotove oblike zaposlovanja,
- ❖ neprepoznavnost vloge NVO v okolju,
- ❖ premajhna razpršenost finančnih virov,
- ❖ negotovost financiranja za doseganje trajnostnega delovanja NVO,
- ❖ odvisnost od javnih finančnih virov,
- ❖ nizka stopnja podjetniške usmerjenosti,
- ❖ nizka stopnja vključevanja NVO v procese odločanja,
- ❖ nepovezanost sektorja,
- ❖ odsotnost sistemske ureditve nevladnega sektorja,
- ❖ preobremenjenost NVO,
- ❖ nezmožnost zagotavljanja storitev zaradi pomanjkanja sredstev,
- ❖ odsotnost trajnostno zagotovljene podporne strukture za NVO,
- ❖ različna možnost za delovanje in izvajanje storitev v lokalnih okoljih,
- ❖ majhen interes zasebnega sektorja in javnega sektorja za sodelovanje,
- ❖ zapleteni postopki sodelovanja z javnim sektorjem.

2.1.13. Sodelovanje regije v čezmejnih in mednarodnih projektih

Jugovzhodna Slovenija je začela v letih 2004-2006 v partnerstvu SLO-HR-RA, ki ga sestavljajo slovenski partnerji RRA Notranjsko-kraške regije (Notranjsko-kraška regija), Regionalni razvojni center Koper (Obalno-kraška regija) in RC Novo mesto (ki predstavlja Jugovzhodno Slovenijo) ter hrvaški čezmejni partnerji Regionalna razvojna agencija Porin iz Reke (Primorsko-goranska županija), IDA, Istarska razvojna agencija iz Pule (Istarska županija) in Centar za poduzetništvo iz Karlovca (Karlovačka županija). Rezultat tega sodelovanja je priprava in več izvedenih skupnih čezmejnih projektov.

V okviru Programa pobude Skupnosti Interreg IIIA Sosedskega programa Slovenija-Madžarska-Hrvaška je bil v letih 2004-2006 izveden skupni projekt čezmejnega območja Slovenija-Hrvaška Vzpostavitev organizacijske strukture za čezmejno sodelovanje in krepitev kadrovskega potenciala čezmejnega območja, v katerem je bila Jugovzhodna Slovenija partnerska regija. S projektom je bila vzpostavljena kadrovska in organizacijska struktura čezmejnega projektne območja in začeto sodelovanje, ki se še vedno nadaljuje. V letih 2006-2007 je bil na projektne območju SLO-HR-RA izveden projekt SLOHRA-HERITAGE, katerega cilj je bil razvoj čezmejnega turizma s povezovanjem naravne in kulturne dediščine ter avtohtonih proizvodov obmejnega projektne območja. Jugovzhodna Slovenija je bila v letih 2007-2008 partner v projektu čezmejnega sodelovanja SLOHRA ZONET, ki se je prav tako izvajal v okviru Pobude Skupnosti Interreg IIIA Sosedskega programa Slovenija-Madžarska-Hrvaška. Namen projekta je bil spodbujanje povezovanja poslovnih con, inkubatorjev in tehnoloških parkov v inovativno podjetniško mrežo obmejnega projektne območja.

V okviru Operativnega programa IPA SI-HR 2007-2013 je Jugovzhodna Slovenija v letih 2011-2013 sodelovala s partnerji projektne območja SLO-HR-RA, kot vodilni partner, v projektu MLADIEKOIN. Projekt je spodbujal podjetništvo med dijaki in študenti na projektne območju in njihovo medsebojno sodelovanje. V letih 2011-2012 se je projektne sodelovanje na projektne območju SLO-HR-RA nadaljevalo v okviru Operativnega programa IPA SI-HR 2007-2013 s projektom SLOHRA-GLOBALNET, v katerem je bila regija projektne partner. Namen projekta je bila promocija globalne konkurenčnosti podjetnikov začetnikov na območju štirih slovenskih (Obalno-kraška, Notranjsko-kraška, Jugovzhodna Slovenija in Spodnje Posavje) ter treh hrvaških regij (Istrske, Primorsko-Goranske in Karlovske). Projekt se je izvajal v letih 2011-2012.

Projektne sodelovanje na SLO-HR-RA območju se nadaljuje s pripravo novih skupnih projektov (MLADISOP, SLOHRA QUALIST BRANDS, SIHR NOMAD, SLOHRASOCIONET, CESTA SIRA, KAKO, STOP! OKUSI IN OBČUTI SLO IN HR).

V Programu Mediteran je bila regija partner v projektu MEDOSSIC, Sredozemska organizacija za krepitev inovacijskih kapacitet trajnostnega razvoja, ki se je izvajal v letih 2009 -2011. V projektu je sodelovalo deset organizacij iz sedmih držav. V okviru projekta so partnerji iz Slovenije, Hrvaške, Cipra, Italije, Španije, Grčije in Črne Gore ustvarili transnacionalno mrežo povezav s ciljem izboljšanja izvedbe regionalnih politik na področju inovacij in za povečanje podpore trajnostnemu razvoju z spodbujanjem eko-inovacij.

V letih 2009-2010 in 2011-2012 je RC Novo mesto bo izvajal projekta bilateralne mednarodne razvojne pomoči Republike Slovenije državam v razvoju na področju lokalne samouprave in regionalnega razvoja v Novi Varoši v Srbiji in na območju Nacionalnega parka Una ter SZ Bosne in Hercegovine. Partnerjem v Srbiji in Bosni in Hercegovini so bile prenesene izkušnje in predstavljeni primeri dobrih praks s področja sonaravnega razvoja podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo Jugovzhodne Slovenije, v Novi Varoši pa tudi izkušnje regije pri urejanju in organizaciji regionalnega smučišča. V okviru programa IPA SI-HR-HU 2007-2013 je bil uspešno zaključen projekt Viri življenja (Izvori života).

Na področju gospodarstva je bilo večino mednarodnih projektov vezanih na razpis IPA SI-HR-HU 2007-2013: MLADIEKOIN, SLO HRA GLOBALNET, Curs Colapis, NAPREDAK. V letih 2009-2010 in 2011-2012 so se izvajali projekti bilateralne mednarodne razvojne pomoči Republike Slovenije državam v razvoju na področju lokalne samouprave in regionalnega razvoja v Novi Varoši v Srbiji in na območju Nacionalnega parka Una ter SZ Bosne in Hercegovine. Partnerjem v Srbiji in Bosni in Hercegovini so bile prenesene izkušnje in predstavljeni primeri dobrih praks s področja sonaravnega razvoja podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo Jugovzhodne Slovenije, v Novi Varoši pa tudi izkušnje regije pri urejanju in organizaciji regionalnega smučišča. Vzpostavljeno je bilo tudi sodelovanje s Kučo klastera v Nišu v Srbiji, ki deluje s finančno in strokovno pomočjo Danske. Regija je bila vključena tudi v projekt za eko inovacije MEDOSSIC v okviru programa MEDITERAN ter v razpise Javni razpis za centre vseživljenjskega učenja, projekt Vseživljenjsko učenje za razvoj podeželja. Na področju mladih sta bila izvedena projekta EVS and tourism sustainable development in Increase your employability through working in tourism, v okviru razpisa Mladi v akciji.

Na področju človeških virov se je po podatkih MO Novo mesto, FOŠ, DRPD Novo mesto, ZIK Črnomelj, CIK Trebnje in RIC Novo mesto izvajalo 210 projektov v skupni vrednosti 11.934.401€. Od tega je bilo 78 projektov mednarodnih, njihova skupna vrednost je bila 3.264.578€. Pri ostalih projektih so se prepletale aktivnosti na lokalnem, nacionalnem in regionalnem nivoju. Projekti so bili financirani iz sredstev naročnikov: Central Europe, Daphne III, ERASMUS+, Evropa za državljane, Evropski socialni sklad, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Grundtvig Multilateral, Health Programme, Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), Lifelong Learning Programme, LLP K1, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve, Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav, Urad RS za mladino, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Regija bo še nadalje sodelovala v projektih čezmejnega in mednarodnega sodelovanja, saj imajo takšni projekti več pozitivnih učinkov na razvoj regije. V programskem obdobju 2014-2020 namerava obstoječa sodelovanja okrepiti in se vključevati v nova čezmejna in mednarodna povezovanja (preko centraliziranih programov) in iskati nove priložnosti na vseh področjih, s poudarkom na turizmu. Pri načrtovanju projektov za perspektivo 2014-2020 je regija sledila do sedaj pridobljenim izkušnjam, čezmejni specifikiki (reševanju skupnih izzivov, izmenjava izkušenj pri reševanju, dodatni vrednosti projekta glede skupnega pristopa pri izvajanju in trajnosti z vidika čezmejnih povezav) in se navezovala prioritete in cilje posameznih mednarodnih razpisov.

2.2. Analiza prednosti, slabosti, nevarnosti, priložnosti za razvoj Jugovzhodne Slovenije

2.2.1. Identifikacija potencialov za razvoj regije Jugovzhodna Slovenija

Upoštevajoč stanje in razmere v regiji, so potenciali za razvoj regije Jugovzhodna Slovenija:

1. UGODNO STANJE OKOLJA. Za Jugovzhodno Slovenijo je značilna naravna ohranjenost okolja in veliko število naravnih vrednot. Na posameznih območjih je visoka stopnja biotske raznovrstnosti. Vse lokalne skupnosti so vključene v varstveno območje Natura 2000. Posebej sta zavarovani območji Krajinskega parka Kolpa in Krajinskega parka Lahinja. Kljub intenzivnemu industrijskemu razvoju posamezne sestavine okolja ne odstopajo od povprečnih slovenskih razmer. Regija je glede na stanje okolja kvalitetno bivalno okolje in okolje za razvoj trajnostnega turizma.

2. NARAVNI POTENCIALI. Regija nima veliko, ima pa bogate naravne potenciale. Naravni potenciali regije so termalna voda (zdravilišča), površine za kmetijstvo (možnosti za boljšo in kvalitetnejšo samooskrbo s kmetijskimi pridelki in proizvodi) in gozd s svojo ekološko (hidrološko in biotopsko), socialno (varovanje narave, izobraževanje) in proizvodno (lesna predelava, lovstvo) funkcijo.

3. IZJEMNA NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA. Zavarovane naravne vrednote, območja ohranjanja narave, premična in nepremična ter živa kulturna dediščina so na območju celotne regije in v vseh lokalnih skupnostih Jugovzhodne Slovenije ter so ena izmed redkih razvojnih možnosti na celotnem območju regije. Dediščina predstavlja možnost za naložbe v podjetništvo, zaposlovanje, znanje, izobraževanje in usposabljanje, trajnostno rabo energije, izboljšanje kvalitete življenjskega okolja kar omogoča socialni razvoj. Največ naravne in kulturne dediščine je na podeželju, ki je gospodarsko slabše razvito. Ob pridelavi hrane, vina in predelavi lesa je turizem ena izmed najbolj pogostih osnovnih in dopolnilnih gospodarskih dejavnosti na podeželju. Z vključevanjem bogate in ohranjene naravne, kulturne in žive dediščine v obstoječo in novo ponudbo regije se povečujejo možnosti trajnostne regeneracije in razvoja podeželja.

4. GEOGRAFSKA LEGA, NAVEZAVA NA SLOVENSKE AVTOCESTNE KRIŽE IN IZGRADNJA PREČNIH POVEZAV. Dograditev slovenskega avtocestnega križa omogoča boljšo prometno, gospodarsko in družbeno povezanost regije z Ljubljano, Zahodno Slovenijo ter z zahodno Evropo in sosednjo Hrvaško ter Balkanom. Zaradi boljšega izkoriščanja razvojnih potencialov obmejnih delov regije in boljših prečnih prometnih povezav regije s severovzhodnim delom Slovenije ter Evrope z Istro in Jadranom ter zahodno BiH je za razvoj regije ključna čimprejšnja izgradnja 3. in 3. A razvojne osi, ki bosta z izboljšanjem dostopnosti, gospodarskih in institucionalnih povezav povečali konkurenčnost celotnega območja ob razvojnih oseh. Prav tako so za regijo ključnega pomena nacionalna, regionalna in lokalna središča med katerimi se morajo zgoditi ključne interakcije med gospodarskimi subjekti in delovno silo.

5. IZVOZNO GOSPODARSTVO. Kljub propadu več velikih podjetij, so velike izvozne gospodarske družbe za gospodarski in socialni razvoj regije velikega pomena. Zaposlujejo največ prebivalcev, ustvarjajo največ prihodkov, vlagajo v razvoj, generirajo največ delovnih mest in realizirajo največ svojih prihodkov s prodajo izdelkov na tujih trgih. Zaposlujejo veliko manjših podjetij in podjetnikov. Gospodarstvo Jugovzhodne Slovenije je tradicionalno najbolj izvozno slovensko gospodarstvo, saj z izvozom ustvari več kot polovico vseh svojih prihodkov. Gospodarstvo, ki je sposobno tekmovali na zahtevnih tujih trgih je konkurenčno in uspešno. Prepoznavne trženjske znamke izvoznega gospodarstva omogočajo tudi boljšo prepoznavnosti regije in njenih razvojnih možnosti. Zato je ustvarjanje pogojev za izvozno gospodarstvo (prostorske možnosti za razvoj, prometna, energetska, informacijska in komunalna infrastruktura, znanje) pomembno za razvoj celotne regije.

6. POVEČANJE ŠTEVILA IN RAST MAJHNH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ. Zaradi hitrega industrijskega razvoja regija zaostaja pri kazalcih razvitosti podjetništva. Krepitev podjetniškega sektorja je v regiji potrebna zaradi prevelikega vpliva in tveganja majhnega števila velikih industrijskih podjetij na ekonomski in socialni razvoj regije na področjih in možnosti po prenehanju delovno intenzivnih podjetij (predelave lesa, tekstilije in konfekcija, gradbeništvo), ki so zaposlovala veliko število delavcev ter na področju razvoja storitev, ki so v regiji slabše razvite.

7. POVEČANJE SAMOOSKRBE Z ZDRAVO HRANO IN OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE. Kmetijska proizvodnja je še vedno pomemben del družbenega proizvoda regije. Regija ima še vedno desetino vseh kmetijskih zemljišč Slovenije. Zaradi opuščanja kmetijske proizvodnje se je veliko kmetijskih zemljišč zaraslo z gozdom. Skoraj polovico kmetijskih gospodarstev regije proizvaja kmetijske pridelke le za lastno potrebo. Kljub temu, da predstavljajo v regiji kvalitetna zemljišča za kmetijsko proizvodnjo le tretjino vseh kmetijskih površin, bi se lahko regija v večji meri oskrbovala s kmetijskimi proizvodi (vrtnine, sadje, krompir, ..) in na ta način prispevala tudi k ohranjanju kulturne krajine. Regija ne izkorišča v zadostni meri možnosti, ki jih daje lesna biomasa (sistemi za daljinsko ogrevanje na lesno biomaso so redki), sončne energije in uporabe drugih možnosti obnovljivih virov energije (npr. geotermalne energije).

8. NEZADOSTNA PREPOZNAVOST REGIJE IN NJENIH RAZVOJNIH MOŽNOSTI. Ugotavljamo, da slabo izkoriščamo svoje razvojne možnosti. Jugovzhodna Slovenija je najbolj izvozna slovenska regija. Ima več mednarodno uveljavljenih blagovnih znamk. Ima industrijsko tradicijo in tradicijo na področju zdraviliškega turizma. V regiji so tuje naložbe. Je gozdnata in nima kapacitete za predelavo lesa, ima pa tradicijo na področju lesne predelave. Boljša prepoznavnost in promocija regije na tujih trgih je pogoj za odpiranje novih trgov za obstoječe in nove konkurenčne proizvodne programe ter storitve in za vzpostavljanje partnerstev za vlaganja v zanimive tržne programe, projekte in podjetja.

2.2.2. SWOT analiza regije Jugovzhodna Slovenija

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ uspešne velika gospodarska (industrijska) podjetja, ❖ izvozno usmerjeno gospodarstvo (večino prihodkov je ustvarjenih na tujih trgih), ❖ regijsko središče nacionalnega pomena je močno gospodarsko središče, ❖ demografska rast (ugodna demografska gibanja), ❖ urbano – podeželski tip regije - veliko prebivalcev živi na podeželju, ❖ ohranjeno naravno okolje in bogata ter ohranjena kulturna in naravna dediščina, ❖ geostrateški položaj regije (slovenski avtocestni križ, obmejna regija s Hrvaško, prometni koridor proti Dalmaciji in Istri ter preko Bosne in Hercegovine na Balkan), ❖ izjemne naravne vrednote (kočevski gozd, Kolpa, Krka, kraški pojavi) in kulturna krajina, ❖ možnosti za boljšo samooskrbo s povrtninami in sadjem, ❖ termalni in zdraviliški turizem, ❖ naravni viri (gozd, geotermalna energija, vodni viri, kmetijska zemljišča), ❖ družbena infrastruktura, ❖ oblikovani in razviti destinacijski turistični produkti, ❖ trajnostni razvoj podeželja z vključevanjem kulturne dediščine v ponudbo, ❖ ohranjena tradicija znanja, veščine in spretnosti za razvoj podjetništva in razvoj podeželja. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ povečevanje brezposelnosti zaradi prepočasnega prilagajanja tržnim razmeram - izguba velikega števila delovnih mest in trženjskih znamk v delovno intenzivnih gospodarskih panogah (tekstilna, obutvena, lesno predelovalna industrija), ❖ visok delež delavcev brez poklica (izobrazbe), ❖ pomanjkanje raziskovalne in inovacijske infrastrukture (razen v nekaj večjih podjetjih), ❖ premalo vlaganj v raziskave in razvoj (razen v nekaj večjih podjetjih), ❖ pomanjkanje kvalitetnih (ustvarjalnih) delovnih mest – selitve strokovnjakov v nacionalno središče in v tujino, ❖ šibek podjetniški sektor, ❖ pomanjkljiva in dotrajana infrastruktura (prometna, komunalna, energetska, informacijska), ❖ razdeljenost regije (upravna komunikacijska) med dve metropoli (Novo mesto in Ljubljano), ❖ zaraščanje, razdrobljena kmetijska posest, ❖ premalo povezana in preslabo predstavljena turistična ponudba, ❖ ni urejene sodobne turistične infrastrukture (kolesarske poti, vstopno-izstopne točke na vodnih poteh, enotna turistična signalizacija), ❖ težave pri prostorskem načrtovanju (OPN), ❖ nezadostna in nezanesljiva energetska oskrba regije, ❖ pomanjkljiva navezanost regije z regijskimi središči Vzhodne kohezijske regije, ❖ opuščanje kmetijstva in zmanjševanje števila kmečkih gospodinjstev, ❖ slabo (ne)sodelovanje javnega, privatnega in nevladnega sektorja pri sprejemanju ključnih razvojnih odločitev, ❖ nezadostno izkoriščen potencial kulturne dediščine za razvoj regije in ohranjanje poselitve na podeželju.
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ prepoznavne blagovne znamke (Krka, Revoz, Adria, Trimo, ...) kot možnost za boljšo prepoznavnost regije, ❖ industrijska tradicija, ❖ gozd s svojo ekološko, socialno in proizvodno funkcijo, ❖ obnovljivi viri energije (biomasa, geotermalna energija, sončna energija), ❖ razvoj gospodarskega podpornega okolja (podjetniški inkubator, finančne sheme, podporne storitve), ❖ spin off podjetja, ❖ razvoj storitev in socialno podjetništvo (kooperative), ❖ območja ob avtocestnih priključkih, ❖ ustanovitev univerze, ❖ sonaravni razvoj podeželja z vključevanjem naravnih potencialov in dediščine v ponudbo, ❖ učinkovitejše vključevanje v SLO in EU gospodarski prostor in prometni sistem (III. in III.A razvojna os, posodobitev železniške infrastrukture, razvoj športnega letališča v javno letališče za mednarodni promet nižje kategorije), ❖ povečanje dnevne oskrbe z doma pridelano hrano, ❖ podeželje kot kvaliteten življenjski in bivalni prostor – opremljanje tudi z informacijsko infrastrukturo, ❖ varovanje okolja in območij (območja v okviru Natura 2000, krajinska parka) ter naravnih virov, ❖ podjetništvo na podeželju z možnostjo razvoja dopolnilnih dejavnosti, ❖ sonaravni, aktivni in kulturni turizem, ❖ vključevanje zidanic in obnovljive stavbne dediščine v turistično ponudbo, ❖ vzpostavitev regijske destinacijske organizacije in destinacijskega managementa, ❖ nova tehnološka in rast obstoječih MSP, ❖ vstop Hrvaške v EU. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zaostrovanje razmer na EU in novih trgih (globalnem trgu), ❖ padanje gospodarske aktivnosti v državah EU, ❖ selitve dejavnosti – proizvodnje v infrastrukturo bolj urejena in cenejša gospodarska okolja, ❖ koncentracija zaposlenih in gospodarske aktivnosti le v dveh panogah (predelovalna industrija in proizvodnja ter trgovina z osebnimi avtomobili), ❖ brezposelnost med mladimi - beg mladih strokovnjakov v druga perspektivna okolja, ❖ območja depopulacije (zlasti ob državni meji in v slabše gospodarsko razvitih okoljih), ❖ slaba dostopnost (navezanost) nekaterih delov regije, ❖ onesnaženost okolja na območjih brez ustrezne komunalne opremljenosti, ❖ izguba prepoznavne krajinske identitete, ❖ negativni vplivi kmetovanja na okolje, ❖ izpostavljenost občutljivih (zavarovanih) območij in habitatov, ❖ razpršena pozidava in posegi na gozdna in kvalitetna kmetijska zemljišča, ❖ neorganizirani obisk (preobremenjenost) na območjih varstva narave in naravnih vrednot, ❖ intenzivna kmetijska pridelava, zlasti na vodovarstvenih območjih, ❖ povečevanje števila prebivalcev, ki živijo pod pragom revščine in socialne izključenosti, ❖ prepočasno urejanje romske problematike, zlasti kar zadeva bivalnih razmer v katerih živijo Romi.

2.2.3. SWOT analiza – gospodarstvo

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ močna in svetovno konkurenčna industrija v naprednih proizvodnih in procesnih tehnologijah ter materialih (avtomobilska, farmacevtska, elektro industrija, predelava plastičnih mas, kemijska industrija, robotika), ❖ nadpovprečna izvozna usmerjenost industrije, mednarodna potrjena uspešnost, ❖ zglede sodelovanje in povezovanje med posameznimi nosilci v gospodarstvu in v združenjih, ❖ strateška geografska lega v Podonavski regiji, ❖ razvita vrednostna veriga z povezavami med podjetij - dopolnjevanje vrednostne verige od velikih in malih podjetij (sposobnost organiziranja in izvedbe), ❖ neokrnjene naravne danosti, ❖ predanost ljudi delu in pripravljenost za osebni razvoj, izobraževanje, ❖ tradicionalno dobra tehnična pismenost, ❖ dobro razvita zdravstveno-zdraviliščna in gostinsko-turistična dejavnost, ❖ dragocena kulturna dediščina in naravni viri (les, geotermalna voda), ❖ dobro izhodišče za prehod v nizkoogljično okolje (področje ni prenaseljeno, dobre naravne danosti), ❖ visoka stopnja regionalnih kvalitetnih produktov in dobre danosti samooskrbe, ❖ številni kvalitetni, inovativni produkti, s katerimi se podjetja lahko vključujejo v mednarodne mreže, ❖ kompetence in kapacitete v industriji. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ slab dostop ostalih delov regije do regijskega središča-Novega mesta, ❖ slabše razvit storitveni sektor, ❖ infrastruktura za razvojno-raziskovalno dejavnosti ni dovolj dobro razvita, ❖ premajhna komercializacija zanimivih produktov in storitvenih rešitev, ❖ odvisnost od nižje zahtevnih tehnoloških industrij in nizka produktivnost, ❖ prenizka dodana vrednost izdelkov in storitev, ❖ pomanjkanje kadrov (predvsem inženirskega in tehničnega kadra) za prevzem podjetij s strani naslednje generacije, ❖ pomanjkanje menedžerskih znanj in izkušenj v MSP, ❖ kader nima dovolj znanja o tujih trgih, ❖ za subregije velja pomanjkanje (kvalitetnih) delovnih mest in ekonomska migracija delovne sile, ❖ podporno okolje za razvoj start-up, malih in srednjih podjetij ni ugodno razvito, ❖ neustrezno urejene poslovne cone, ❖ ni vzpostavljena vrednostna veriga na področju lesne industrije, ❖ slaba podjetniška in inovacijska iniciativnost, ❖ izobraževalni programi niso še v popolnosti razviti, ❖ energetska nepokritost regije, ❖ »Beg možganov« v center države, ❖ nestabilno poslovno okolje, ❖ slaba kakovost regionalnih cest in slaba prometna povezanost določenih sub-regij, ❖ slaba povezanost na hrvaško stran in splošno regije navzven, ❖ premajhno število širokopasovnih povezav in s tem majhen delež podjetij, ki izmenjujejo podatke preko računalniških omrežij s finančnimi institucijami, kupci in dobavitelji v ali pod povprečjem EU, ❖ nizka stopnja mrežnega in strateškega povezovanja doma in v tujini, ❖ ni ustreznega pristopa in gradiva za predstavitev novim investitorjem.

PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ razvoj poslovnega okolja in podpirne infrastrukture za razvoj (novih) oblik podjetništva (start-up ter ostale oblike), ❖ razvoj podpornega okolja za internacionalizacijo MSP (razvoj prodajne infrastrukture in ostalih storitev za razvoj ter rast MSP), ❖ razvoj MSP, ki so se z vezavo na velika podjetja razvila, lahko svoje sedanje poslovanje nadgradijo z novimi vsebinami. Spodbujanje spin off podjetništva, ❖ razvoj kadrov in kompetenc zaposlenih (kompetenčni centri, razvoj znanja) glede na potrebe gospodarstva in s tem večjo konkurenčnost v mednarodnem prostoru, ❖ razvoj univerzitetnega prostora v regiji s programi za gospodarstvo (prilagodljivost programov in dvig kakovosti izobraževanja), ❖ razvoj in priprava (obstojećih) gospodarskih con za »vselitev« podjetij (zagotovitev pogojev za poslovanje), ❖ privabljanje tujih neposrednih investicij ter zagotavljanje podpore tujim investitorjem, večja vpetost regijskih podjetij v mednarodni trg, ❖ razvoj programov za prenos znanja in krepitev razvojnih oddelkov v podjetjih vključno z razvojem inovacij (tehnoloških in ne-tehnoloških), ❖ ozaveščenost podjetij o inovacijskih procesih in možnosti razvoja podjetja v več smereh, ❖ učinkovito gospodarjenje z lesom v celotni vrednostni verigi, ❖ močno razviti regijski center z uravnoteženim razvojem vseh subregij, ❖ dvig znanja in poznavanja tradicionalnih tehnik in znanj za uporabo danes in razvoj v prihodnosti, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ struktura gospodarstva je netipična v korist velikih podjetij; propad katerega od velikih gospodarskih subjektov predstavlja nevarnost za regijo, ❖ zmanjšanje zaposlenosti v industriji zaradi selitve proizvodnje v države s cenejšo delovno silo ali zaradi selitve na druge trge z namenom zmanjšanja (transportnih) stroškov, ❖ veliko število delovnih mest v delovno intenzivnih panogah, ❖ slabi finančni pogoji, ❖ poglobljanje Sive Ekonomije, ❖ pretežna usmerjenost v tradicionalne trge oz. prevelika vezanost na malo število trgov, ❖ upad domačega povpraševanja in povpraševanja na tradicionalnih trgih, ❖ nestabilnost na največjih izvoznih trgih, ❖ dvig cen energentov in surovin, ❖ ovire za vstop na nove trge. Nezdostno znanje podjetij za internacionalizacijo in vstop na tuje trge, ❖ poglobljanje gospodarske krize v EURO območju, ❖ stroškovni pritiski na gospodarstvo zaradi majhnega trga in rastjo cen strateških surovin in energentov, ❖ izguba in zaostajanje za trendi razvoja poklicev v kreativnih industrijah in drugih perspektivnih sektorjih, ❖ slabšanje stanja državnih cest.

PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ izkoristiti potencial kulturne dediščine in kulturnih in kreativnih industrij za razvoj regije, ❖ omogočiti rast in razvoj podjetij s povečanjem prodaje proizvodov in storitev na trgih EU, Balkana in hitro rastočih trgih, ❖ izkoriščanje tržnih priložnosti (tržnih niš) in tehnološke specializacije npr. na področju KET, zelenih tehnologij, novih materialov, procesov ter razvoj panog prihodnosti, ❖ zagotoviti trajnostni princip pri razvoju energetike (raba obnovljivih virov – voda, les) ter zmanjšanje energetske intenzivnosti v podjetjih/regiji, ❖ izboljšanje konkurenčnosti IKT industrije in povečanje ponudbe inovativnih e-storitev, ❖ krepiti in izboljšati medsebojno povezovanje in mreženje podjetij, izobraževalnih institucij ter povezovanje z mednarodnimi organizacijami, ❖ zagotoviti izgradnjo ceste - južni del 3. in 3.A razvojne osi, ❖ razširitev železniškega omrežja, ❖ razvoj združniških oblik podjetništva, ❖ mednarodno razvojno sodelovanje, ❖ razvoj turizma in novih turističnih produktov in storitev (vključno z IKT) ter povezovanje zdraviliškega turizma z ostalimi oblikami turizma (kulturni turizem ipd.), ❖ ureditev infrastrukture na obstoječih letališčih v regiji, ❖ selitev državnih inštitucij v regijo (*MGRT v NM, Gozdarski inštitut v Kočevje), ❖ dvig prepoznavnosti in promocije regije. 	

2.2.4. SWOT analiza – človeški viri in blaginja

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobra dostopnost do kulturnih institucij in storitev ❖ dobra dostopnost zdravstvenega varstva na sekundarnem nivoju prebivalcem Dolenjske in Bele Krajine ❖ dobra dostopnost zdravstvenih storitev na primarni ravni na celotnem območju regije ❖ dobra pokritost z institucijami in programi za izobraževanje odraslih, usposabljanje za tretje življenjsko obdobje in medgeneracijsko učenje, ❖ dobra pokritost z institucijami in programi za izobraževanje ranljivih ciljnih skupin, njihovo integracijo in socialno vključenost, ❖ dobra splošna izobrazba prebivalcev ❖ mlajša generacija vključena v formalno izobraževanje na vseh ravneh ❖ močna vpetost bodočih članic Univerze v Novem mestu v lokalno okolje in aktivno delovanje v sklopu GZDBK ❖ možnosti štipendiranja za potrebe delodajalcev ❖ navezava na daljinsko kolesarsko pot ob reki Savi ❖ obstoj raznih kreativnih skupin in nevladnih organizacij, ki so konkurenčne v evropskem merilu ❖ povezovanje izobraževalnih institucij z regijskim gospodarstvom ❖ razvejana kulturna ponudba in bogata kulturna dediščina, ❖ razvit institucionalni sistem izobraževanja na vseh stopnjah, ❖ razvita društvena in ljubiteljska dejavnost ❖ regijski center za NVO ❖ sodobno in k potrebam zaposlovalcev naravnana zasnova študijskih programov bodočih članic Univerze v Novem mestu ❖ splošna razgledanost prebivalcev in znanje tujih jezikov ❖ splošna razvitost družbenih dejavnosti ❖ široko poklicno in srednješolsko izobraževanje ❖ urejene krajske regijske tematske poti (kolesarjenje, jahanja pohodništvo in kolesarjenje) so predstavljene na spletu v povezavi z naravno in kulturno dediščino in turistično ponudbo, ob njih in lokalne ter gozdne tematske poti ❖ večinoma zadostna infrastruktura v vrtcih, osnovnem in srednjem šolstvu, ki pa je potrebna vzdrževanja in obnove ❖ velika podjetja v regiji kot centri inovativnosti ❖ velika podjetja vlagajo v izobraževanje zaposlenih ❖ veliko število višješolskih in visokošolskih študijskih programov, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ finančna šibkost in ranljivost bodočih članic Univerze v Novem mestu, ❖ izjemno velike razlike v razvitosti subregij, kar vpliva tudi na razmestitev srednješolskih programov in posledično povečuje strukturno neuskkljenost, ❖ premalo programov za socialno vključenost in opolnomočenje oseb z visokim tveganjem revščine in socialne izključenosti, ❖ slabšanje socialno ekonomskega stanja starejših, ki jim onemogoča vključevanje v institucionalno socialno varstvo (npr. odhajanje starejših v družinsko varstvo na Hrvaškem, kjer je oskrba za polovico nižja), ❖ slabšanje gmotnega položaja starejših, ki ogroža njihovo socialno vključevanje, zlasti starejših samskih žensk,. ❖ nadaljevanje šolanja zaradi nemožnosti zaposlitve, ki pa ne povečuje zaposlitvenih možnosti mladih, ❖ nastajajoča Univerza v Novem mestu nima tradicije in imena nacionalne in mednarodne veljave, ❖ ne obstaja regijski konsenz o potrebi po univerzi, ❖ krčenje splošne izobrazbe v šolah, ❖ nestabilnost ukrepov in politik - posameznik ali institucija težko sledi ali izkoristi ukrepe, če se stalno spreminjajo, ❖ nezmožnost plačevanja starejših za nego na domu, ❖ ni zagotovljenih načel trajnostnega razvoja pri izvajanju športno rekreativnih dejavnosti v naravi, ❖ ni zagotovljenih sredstev za urejanje in vzdrževanje športnih objektov ❖ oteženo in pomanjkljivo vzdrževanje kulturnih objektov (med njimi tudi stavbe za internistično in pulmološko dejavnost bolnišnice), ❖ pasivnost mladih, ❖ plovne poti na rekah Kolpi in Krki niso urejene (izdelan je le plovni režim), ❖ pomanjkanje baze človeških virov v regiji, ❖ pomanjkanje sredstev za investicije v zdravstveno infrastrukturo in opremo in s tem povezano oteženo in pomanjkljivo vzdrževanje kulturnih objektov in kulturne dediščine (med njimi tudi stavbe za internistično in pulmološko dejavnost), ❖ pomanjkanje sredstev za spodbujanje množičnih športnih aktivnosti,

PREDNOSTI	SLABOSTI
<p>pokrit je širok spekter poklicev</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ zagotavljanje načel trajnostnega razvoja pri izvajanju športno rekreativnih dejavnosti v naravi 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pomanjkljivo zagotavljanje sredstev za urejanje in vzdrževanje športnih objektov, ❖ povečevanje brezposelnosti mladih in starejših od 50 let, ❖ povečevanje brezposelnosti zaradi prepočasnega prilagajanja tržnim razmeram - izguba velikega števila delovnih mest in trženjskih znamk v delovno intenzivnih gospodarskih panogah (tekstilna, obutvena, lesno predelovalna industrija), ❖ povečevanje notranjih razlik v gospodarski in družbeni razvitosti, ❖ povečevanje števila brezposelnih in podaljševanje časa brezposelnosti, ❖ premalo ločenih kolesarskih poti, povezanih v mrežo in premalo označenih in urejenih kolesarskih poti, ❖ premalo tradicionalnih množičnih športno rekreativnih prireditev na območju regije, ❖ premalo dodatne ponudbe na področju socialnega varstva (predvsem aktivnosti v zvezi s starejšo populacijo – demento, invalidno), ❖ prepuščanje kulturnih znamenitosti nenadzorovanemu in nekontroliranemu obisku, ❖ preslabo predstavljene možnosti za športno rekreativno dejavnost na celotnem območju regije, ❖ prilagajanje vzgojnih in izobraževalnih institucij demografskim in ekonomskim gibanjem, ❖ propad industrijskih podjetij in upad zanimanja za določene poklice ali gospodarske panoge, ❖ regijska nepovezanost mladih, ❖ slaba urejenost kolesarskih poti v mestih, ❖ slabša dostopnost do zdravstvenih storitev prebivalcem regije iz krajev, ki so oddaljeni od Novega mesta, ❖ slabšanje razmer na trgu dela, zlasti v Beli krajini in na Kočevskem, kjer je brezposelnost največja in je manj prostih delovnih mest, ❖ slabšanje socialno-ekonomskih pogojev povezanih z zdravjem (kot so revščina, socialna izključenost, nezaposlenost, bivalni pogoji), ❖ slabše razvito podjetništvo, ❖ nerazvito socialno podjetništvo, ❖ staranje prebivalstva - število prebivalcev starejših od 65 let presega število prebivalcev starih do 15 let, ❖ trenutno premalo matičnega raziskovalnega in pedagoškega kadra na visokošolskih zavodih, ❖ trenutno skromna izkoriščenost programov mobilnosti za študente, pedagoško in raziskovalno osebje, ❖ ukinjanje delovne intenzivne industrije, ki je zaposlovala veliko delavcev brez ali z nižjo izobrazbo, ❖ visok delež delavcev in brezposelnih brez poklica (izobrazbe), ❖ zaostrovanje razmer na področju zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja zaradi zaostrovanja gospodarskih razmer (neplačevanje zdravstvenih prispevkov, neplačevanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja), ❖ zmanjševanje javnih in zasebnih sredstev za kulturo, ❖ zmanjševanje finančnih sredstev za javno šolstvo, ❖ zmanjševanje števila novih srednješolskih in visokošolskih programov v regiji. ❖ pomanjkanje sredstev za vzdrževanje kulturnih objektov
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ akademsko povezovanje med EU in nosilci znanja v Podonavski regiji izven EU, ❖ mednarodno povezovanje in mobilnosti, ❖ načrtovanje in upravljanje kompetenc – prepoznavanje ključno potrebnih kompetenc in njihov razvoj, predvsem na področju tujih trgov in inovacij, ❖ nov program Erasmus +, ❖ obmejno sodelovanje, ❖ odziven sistem izobraževanja in usposabljanja – sprotna prenova odprtega kurikulumata, vključevanje podjetnosti in inovativnosti, ❖ ohraniti sistem javnega zdravstva, dostopnega vsem državljanom, ❖ podjetništvo na podeželju z možnostjo razvoja dopolnilnih dejavnosti, tudi na področju kulturne dediščine, ❖ povečanje aktivnosti za spodbujanje vseživljenjskega učenja, ❖ povečanje dnevnih migracij delavcev v službo s kolesom, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ brezposelnost med mladimi - beg mladih strokovnjakov v druga perspektivna okolja, ❖ dodatno naraščanje brezposelnosti in s tem povečevanje števila prebivalcev, ki živijo pod pragom revščine in socialne izključenosti, ❖ manjša zaposlenost diplomantov zaradi gospodarskih razmer, ❖ mladi ne bodo prepoznani kot problem v družbi, ❖ negativen vpliv politike na ustanovitev in delovanje Univerze v Novem mestu, ❖ negativna družbena klima za razvijanje kreativnosti, ❖ izguba tradicionalnih znanj in veščin (nesnovna kulturna dediščina) ter nerazumevanje slovenske identitete, ❖ neučinkovit politični sistem in neučinkovita zakonodaja na področju davčne politike, ❖ neugodne spremembe določil Zakona o visokem šolstvu, ❖ neugodni demografski trendi, ❖ neurejena infrastruktura na področju izobraževanja odraslih , ❖ neurejena zakonodaja in neurejeno sistemsko financiranje

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ❖ povečanje ugleda poklicnega šolstva, razvoj sistema NPK, ❖ povezano sodelovanje višješolskega in visokošolskega sektorja v regiji on fleksibilno odzivanje na potrebe trga dela, ❖ razvoj storitev in socialno podjetništvo (kooperative), ❖ razvoj vodstvenih in podobnih kompetenc za samostojno poklicno pot, še posebej za mlade, ❖ sonaravni in aktivni turizem se močno razvija v svetu, ❖ spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja, ❖ spodbujanje regijskega sodelovanja na področju človeških virov, ❖ spodbujanje podjetniške naravnosti v izobraževanju, ❖ spodbujanje socialne in delovne vključenosti ranljivih in težje, zaposljivih, ❖ start –up podjetja, ❖ razvijanje bolj inovativnega pouka splošno izobraževalnih predmetov, ❖ učinkovit prehod na trg dela in ustvarjanje novih delovnih mest– spin off, skladi tveganega kapitala, močna podpora za nastajanje novih delovnih mest, ❖ vključevanje ranljivih ciljnih skupin v izobraževanje za potrebe dela in kakovosti življenja, ❖ ustrezna infrastruktura za ranljive skupine, ❖ vključevanje v evropski prostor z namenom pridobivanja evropskih sredstev in tujih študentov, ❖ z vseživljenjskim učenjem vseh generacij (formalno in neformalno) dvigniti raven ključnih kompetenc za potrebe gospodarstva in lastne blaginje, ❖ za zaposlovanje in življenje atraktivna regija JV Slovenija, ❖ zagotavljanje ustrezne infrastrukture na področju človeških virov, ❖ ohranjeni objekti in območja kulturne dediščine za kakovost bivanja in ohranjanje ter razvijanje slovenske identitete, ❖ zaposlovanje kadrov iz lastne regije, ❖ ureditev paliativne oskrbe. 	<ul style="list-style-type: none"> izobraževanja odraslih, ❖ neustrezna zakonodaja na področju socialnih transferjev, ❖ nepovezanost institucij s področja gospodarstva in javnega sektorja (tudi šolstva) v skupnih akcijah, ❖ ni možno bolj uskladiti srednješolskih programov s potrebami gospodarstva zaradi slabe osnove v gospodarski dejavnosti, zato je trg dela in znanja neuskkljen, ❖ padanje gospodarske aktivnosti v državah EU, ❖ poslabšanje dostopnosti do zdravstvenih storitev, ❖ povečevanje nestrpnosti med večinskim in romskim prebivalstvom, ❖ preveč višješolskih in visokošolskih programov na majhnem področju – večja konkurenčnost in tekmovanje namesto sodelovanja, ❖ velike razlike v stanju gospodarskih dejavnosti in posledično razvoja človeških virov.

2.2.5. SWOT analiza – infrastruktura, okolje in prostor

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ razmeroma čisto, neonesnaženo okolje, ❖ obsežna območja varstva narave kot potencial za zdravo regijo, ❖ veliko naravnih potencialov (les, termalna voda, vodni viri, krajinske vrednosti), ❖ veliko naravnih vrednot in kulturne dediščine kot potencialov za razvoj turizma in blagovnih znamk na področju kmetijstva, ❖ številne prvine prepoznavnosti regije in njenih delov (Kočevski gozdovi, Podgorje z Gorjanci, drobna strukturiranost kmetijskih krajin, Kolpa, Krka, arhitektura, dediščinski objekti), ❖ okoljska in naravna ohranjenost regije, ❖ delna umeščenost južnega dela 3 razvojne osi, ❖ umeščenost plinovoda za oskrbo Bele krajine, ❖ potek avtoceste skozi regijo, ❖ območja za servisne in logistične storitve ob glavnih prometnih povezavah, ❖ zagotovljene površine za razvoj gospodarskih con v regiji, ❖ zagotovljene površine in začete aktivnosti za razvoj univerze v Novem mestu. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pomanjkljiva in dotrajana infrastrukturna opremljenost (cestno omrežje, omrežje kolesarskih poti, železniško omrežje, informacijska infrastruktura, vodovodno omrežje, sistemi za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, elektroenergetsko omrežje, plinovodno omrežje), ki ne sledi potrebam standardom opremljenosti in potrebam gospodarskega razvoja regije, ❖ nerešeno vprašanje ravnanja z odpadki v regiji, ❖ ni zagotovljene električne moči in energije na območjih Kočevje-Črnomelj in Grosuplje-Ivančna Gorica – Trebnje, ❖ velika ranljivost kraškega sveta za onesnaženja, ❖ območja depopulacije in opuščanja kmetovanja, ❖ neustrezne namembnosti in tipologije objektov na vinogradniških območjih in posledično razvrednotenje krajinskih kakovosti, ❖ premajhna ozaveščenost glede racionalne rabe naravnih dobrin in energentov ter varovanja okolja, ❖ lastniška razdrobljenost naravnih virov (kmetijskih zemljišč in kmetij, gozdov na dolenskem in belokranjskem delu), ❖ vododeficitarna območja in hkrati velike izgube pitne vode pri prenosu do uporabnikov, ❖ odmaknjenost delov regije od glavnih prometnih tokov – neustrezne prečne cestne povezave niso zadostne glede na potrebe dnevnih migracij in blagovnega prometa, slabe prečne povezave regije z večino regij in upravnim središčem Jugovzhodne Slovenije, ❖ neustrezne prometne razmere v številnih naseljih zaradi poteka glavnih prometnih poti skozi središča, ❖ zastarela in neprimerna železniška infrastruktura ne more zagotavljati potreb po sodobnem javnem potniškem prometu in blagovnem prometu in zavira gospodarski razvoj, ❖ razpršena poselitve in razpršena gradnja, ❖ zastarel stavbni fond središč, naselij, več stanovanjskih sosesk ter pripadajočih javnih površin in GJL,

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
	<ul style="list-style-type: none"> ❖ neurejena romska naselja, ❖ pomanjkanje komunalno opremljenih zemljišč, ❖ demografsko ogrožena območja (ekonomsko in prometno slabše opremljena območja ter obmejna območja se praznijo), ❖ neučinkovitost in nezadostnost javnega prometa, ❖ odsotnost funkcij nacionalnega pomena v regiji, ❖ otežen razvoj območij v okviru Nature 2000 in drugih območij z varstvenimi režimi z vidika prometnih povezav, ❖ odsotnost regionalnega prostorskega načrtovanja in celovitega sistema vodenja prostorskih evidenc.
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ izgradnja južnega dela 3. razvojne osi v etapah s ciljem čim hitreje izvedbe, ❖ načrtovana 3. A. razvojna os, ❖ pospešiti razvoj dejavnosti ob trasah 3. in 3.A razvojni osi, kot možnosti za skupne razvojne programe, ❖ izgradnja prometno-logističnega terminala, ❖ pospeševati razvoj dejavnosti ob upoštevanju celovitih programov varovanja okolja in trajnostne rabe naravnih virov, ❖ izkoristiti dobre pogoje za trajnostni razvoj v regiji ter pri prostorskem razvoju podeželja aktivno povezati sonaravno kmetovanje, gozdarstvo in upravljanje voda s cilji in priložnostmi na področju varstva narave in kulturne dediščine ❖ izkoristiti ugodno geografsko lego za razvoj gospodarskih dejavnosti in visoko kakovost bivanja, ❖ izkoristiti ugodno lego ob meji z Republiko Hrvaško za mednarodno povezovanje, ❖ posodobitev in nadgradnja letališč, ❖ oblikovanje strategije trajnostne mobilnosti in ukrepov za uresničevanje, ❖ doseganje večje energetske učinkovitost stavb, javne razsvetljave, večji nadzor nad porabo energije in raba obnovljivih virov v javnem sektorju, gospodinjstvih in podjetjih, ❖ pospešene aktivnosti za pridobivanje kapitala za večji izkoristek gospodarskih con v regiji, ❖ oblikovanje trajnostne urbane strategije za območje Novega mesta, ❖ ureditev prostorskih kapacitet za razvoj univerze v Novem mestu, ❖ oživitve starih mestnih jeder za kulturne, poslovne in turistične priložnosti, ❖ oživitev novega mesta kot upravnega, gospodarskega in kulturnega središča regije, ❖ povečati ponudbo stanovanj in razvojnih površin v urbanih okoljih. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pomanjkanje finančnih sredstev za uresničevanje razvojnih priložnosti, ❖ morebitna sprememba prometnih tokov, če se ne uresničijo projekti 3. in 3. A razvojne osi, ❖ neustrezna komunalna opremljenost, ki povzroča onesnaževanje okolja, ❖ naraščanje prometa in zmanjševanje prometne varnosti zaradi pomanjkljivega in zastarelega prometnega omrežja, ❖ praznjenje podeželja in opuščanje kmetovanja zaradi slabe dostopnosti nekaterih delov regije, ❖ premajhna ponudba komunalno opremljenih zemljišč ter kakovostnih stanovanj v Novem mestu in drugih večjih središčih, ❖ nadaljevanje trenda razpršene gradnje, ❖ odsotnost državne strategije na področju urejanja romske problematike, katere del je tudi urejanje romskih naselij, ❖ ovire pri uresničevanju razvojnih projektov zaradi neusklajenosti med sektorji in neprepoznavanja pomena posameznih projektov za razvoj regije, ❖ zaradi pomanjkanja ustreznih in cenovno dostopnih stanovanj v urbanih središčih, nadaljevanja trenda nedovoljenih gradenj na podeželju, predvsem v vinogradniških območjih.

2.2.6. SWOT analiza – kmetijstvo in podeželje

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ❖ obstoječa mreža izobraževalnih in podpornih institucij za prenos znanja na podeželju, ❖ ustanovljen inštitut za trajnostni razvoj podeželja na območju JVS, ❖ ugodni naravni pogoji (tudi klimatski) za razvoj deficitarnih izdelkov (vrtnine, zelenjava,...) in ekološke pridelave, ❖ obstoječe oblike kmetovanja (sonaravno-trajnostno kmetovanje), ki ohranjajo kulturno krajino in biotsko raznolikost oz. varovana območja narave, ❖ ohranjenost in površinska celovitost gozdov, ❖ bogata zgodovina, tradicija gospodarjenja z gozdom, izkoriščanjem lesa in njegovo predelavo, ❖ velik naravni potencial za izkoriščanje obnovljivih virov energije, ❖ razgibana in zanimiva krajina, kjer se ni uveljavilo intenzivno kmetijstvo in gozdarstvo, ❖ povečevanje števila dopolnilnih dejavnosti in mikropodjetij na podeželju, ❖ obstoj tradicije zadružništva in povečevanje interesa za različne 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ nezadostna povezanost (vsebinska in organizacijska) izvajalcev izobraževanja, usposabljanj in podpornih služb na podeželju, ❖ finančna in kadrovska podhranjenost strokovnih inštitucij (inštitut) za izvajanje specializiranih praktičnih izobraževalnih programov na podeželju, ❖ slaba konkurenčnost kmetijske pridelave (posestna, starostna, izobrazbena struktura, ekonomska učinkovitost), ❖ prenizki obseg tržne pridelave na kmetijah, zlasti pa izredno nizek obseg vključevanja kmetijskih pridelkov v sheme kakovosti, ❖ monopol nad izvajanjem del v državnih gozdovih in nizka realizacija del v gozdovih v zasebni lasti na nekaterih območjih, ❖ izvoz lesa kot surovine - pomanjkanje primarne kot finalne predelave lesa, ❖ premalo znanja in še vedno prešibek interes za izkoriščanje obnovljivih virov energije, ❖ slabo oz. pomanjkljivo prenašanje usmeritev in smernic NATURE 2000, ❖ pomanjkanje razvojne iniciative (znanja in financ) za izvajanje

<p>oblike povezovanja in združevanja, zlasti z namenom povezave kratkih prehranskih verig,</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ sosedska pomoč in druge oblike solidarnosti so še žive, ❖ veliko število malih kmetij primernih za izvajanje socialno varstvenih programov na podeželju, ❖ pridobljene izkušnje s povezovanjem in izvajanjem malih projektov na podeželju. 	<p>nekmetijskih dejavnosti na podeželju,</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ premajhna tržna usmerjenost pri določenih proizvodih, zlasti v povezavi z visokokakovostnimi in ne sezonskimi proizvodi, ❖ javni centri in storitve so centralizirani, zato ne dosegajo vseh socialno izključenih skupin na podeželju (Romi, migranti, invalidi, odvisniki, starejši, osebe s posebnimi potrebami), ❖ v regiji ni primerov dobrih praks izvajanja socialno varstvenih programov na podeželju, ❖ težave društev in nevladnega sektorja pri zagotavljanju finančnih sredstev za izvajanje malih projektov na podeželju.
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ spodbujanje sodelovanja med inštitucijami (na vsebinski in organizacijski ravni) za prenos znanja, informacij ter podpornih služb, ❖ možnosti za praktično izobraževanje za prenos znanja in inovacij s ciljem razvoja, testiranja, uvajanja in diseminacije najsodobnejših tehnologij, ❖ zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb na kmetijsko pridelavo: namakanje, protitočna zaščita, učinkovito upravljanje z naravnimi viri ❖ vse večja osveščenost kupcev in povpraševanje po lokalnih produktov, pridelanih n sonaraven način ter proizvode iz nadstandardne reje ❖ možnost samooskrbe, ❖ regijski gozdni parki – razvojna priložnost za trajnostni, zeleni turizem, razvoj blagovnih znamk v širšem prostoru (primer: kočevski gozdni med), ❖ pospeševanje finalne predelave lesa- usmerjenost na predelavo kvalitetnega lesa v pol izdelke, les leseno, ❖ porast cen energije in s tem potrebe po proizvodnji in rabi obnovljivih virov energije ter spodbujanja kogeneracije (proizvodnje elektrike in toplote z visokim izkoristkom), ❖ razvoj trajnostnih kmetijskih praks, zlasti pa razvoj ekološkega kmetijstva, ❖ priložnosti za trženje izdelkov z blagovno znamko, za razvoj turizma, dopolnilnih dejavnosti in podjetništva, ❖ prostovoljno delo podeželskega prebivalstva predstavlja možnost za trajnostni razvoj in ohranjanje podeželja, ❖ delovna mesta v lesni industriji in na podeželju, ❖ socialno podjetništvo oz. izvajanje socialno varstvenih programov na podeželju priložnost za preživetje malih kmetij, ❖ vpliv podeželskega prebivalstva na razvojno politiko podeželja. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pomanjkanje interesov in/ali sredstev za prenos znanja, informacij ter podpornih služb, ❖ pomanjkanje interesov med potencialnimi uporabniki za pridobivanje znanj s pomočjo praktičnega izobraževanje, ❖ zahtevna dokumentacija in pomanjkanje sredstev za izvedbo potrebnih investicijskih vlaganj v namakanje, protitočno zaščito in učinkovito upravljanje z naravnimi viri, ❖ zmanjševanje kupne moči potrošnikov in neorganizirana prodajna veriga, slaba kontrola kvalitete in zagotavljanja sledljivosti, ❖ zmanjševanje deleža (tudi izumiranje) nekaterih drevesnih vrst – gorski brest, jelka... zaradi neusklajenega razmerja gozd – divjad, ❖ izguba delovnih mest v gozdarstvu ter posledično lesni industriji, ❖ visoki investicijski stroški naložb v dvig energetske učinkovitosti, ❖ nezainteresiranost za prenos trajnostnih kmetijskih praks, zaradi pomanjkanja sredstev, znanj in neurejenega trga, ❖ prevelika razpršenost in neučinkovitost in zagotavljanje trajnosti projektov. ❖

2.2.7. SWOT analiza – turizem in dediščina

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ povezovanje turistične ponudbe in ponudnikov (glavni destinacijski produkti, CGP, destinacijski portal, RDO, promocija ponudbe in ponudnikov), ❖ izvozno gospodarstvo in prepoznavne blagovne znamke, ❖ turistični produkti v trendu globalnega turizma, ❖ ohranjanje sožitja človeka z naravo in dejavnostmi povezanimi z naravo, ❖ možnosti za razvoj turizma kot dopolnilne dejavnosti zlasti kmetijstvu, storitvenim dejavnostim na podeželju, gozdarstvu, ❖ visoka stopnja ohranjenosti naravnega okolja in dediščine, ❖ poseljenost podeželja in ohranjena kulturna krajina, ❖ razvita ponudba za zdravje in dobro počutje (Terme Krka d.o.o.), ❖ varovana območja narave (Krajinski park Kolpa, Krajinski park Lahinja, območja Natura 2000), ❖ biotska pestrost, ❖ bogata ter ohranjena naravna in kulturna dediščina, ❖ možnosti vključevanja obstoječih kapacitet (revitalizirana dediščina, zidanice, gozdarske kočice, vikendi, počitniška stanovanja) v turistično ponudbo, ❖ naravni potenciali – gozd in termalna voda, ❖ ohranjanje kmetijske dejavnosti, ❖ izkušnje pri pripravi in izvajanju regijskih turističnih projektov, ❖ geografska lega in makro prometna dostopnost, ❖ šolanje kadrov za potrebe turizma. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ni enotne, prepoznavne identitete turizma, ❖ premajhno zavedanje o pomenu turizma za razvoj in prepoznavnost regije, ❖ neuskkljen razvoj celovite turistične ponudbe, ❖ skromna ponudba storitev za doživetja, spoznavanje in razumevanje ter raziskovanje narave, ❖ premajhna ozaveščenost prebivalstva o pomenu ohranjanja naravne in kulturne dediščine za trajnostni razvoj, ❖ organiziranost turizma (odsotnost partnerstva javnih, zasebnih in nevladnih organizacij, upravljanja z destinacijo), ❖ slaba ali pomanjkljiva interpretacija naravne in kulturne dediščine za posamezne cilje skupine obiskovalcev, ❖ sezonska nihanja, ❖ ekološko neurejene kapacitete (kopališča, kampi, parkirišča, počivališča za avtodome, ...), ❖ nezadostno trženje in promocija turistične ponudbe, ❖ ni oblikovanih turističnih produktov v okoljih, ki imajo naravne danosti (Kočevska), ❖ odsotnost spremljanja evidence o nastanitvi, spremljanju potreb, ocen, predlogov gostov in obiskovalcev, ❖ slabo razvite sodobne prodajne poti in kanali, ❖ pomanjkljivo neenotno označevanje in usmerjanje na turistične lokacije, ❖ pomanjkljiva prometna povezanost in dostopnost (Bela krajina, Kočevska, velik vpliv 3. in 3.A osi).
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> ❖ povpraševanje po zelenih destinacijah, ❖ razvoj trajnostnega turizma, ❖ razvoj kulturnega turizma, ❖ obiskovalci z življenjskim slogom, ki je prijazen naravi, ❖ potreba prebivalcev urbanih okolij po stiku z naravo, ❖ doživljajski in raziskovalni turizem, ❖ razvito podeželje, kjer je tudi največ naravne in kulturne dediščine, ❖ geografska in prometna lega (navezava na slovenski avtocestni križ tranzitne poti proti Kvarnerju, Dalmaciji in JV Balkanu, bližina mednarodnih letališč), ❖ varovana območja narave (Krajinski park Kolpa, Krajinski park Lahinja, območja Natura 2000), ❖ vključevanje Adrie Mobil v turistično ponudbo regije (počitniške prikolice, avtodomi), ❖ izvozno gospodarstvo, ❖ možnost revitalizacije stavbne dediščine za nastanitvene kapacitete in izvajanje turističnih in s turizmom povezanih dejavnosti, ❖ vzpostavitev regijske destinacijske organizacije (RDO), ❖ povezovanje turizma s kmetijstvom, gozdarstvom in kulturo, ❖ omogočanje samozaposlovanja in različnih oblik dela (zelena delovna mesta), ❖ lega ob meji, ❖ možnost večje samooskrbe, ❖ nadgradnja že vzpostavljene raznolike ponudbe (odgovarja pestrosti lokalnih okolij), razvoj dopolnilnih dejavnosti, ❖ hitrejši prenos potencialov v produkte, ❖ vpliv gospodarske krize na prilagajanje spremenjenim turističnim trendom, ❖ prepoznavna destinacija in učinkovita RDO. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ onesnaževanje okolja in preobremenjevanje naravnih in dediščinskih danosti, ❖ krčenje dejavnosti, ki pomenijo izgubljanje identitete kulturne krajine, ❖ onesnaževanje kmetijskih in vinogradniških območij zaradi intenzivne pridelave, ❖ nesodelovanje z drugimi sektorji, ❖ neupoštevanje interesov partnerjev – javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, ❖ nepremišljeno in nekontrolirano vlaganje v turistično infrastrukturo ❖ dajanje prednosti komercializaciji pred zagotavljanem trajnostnega razvoja, ❖ dajanje prednosti atrakcijam pred varovanjem naravne in kulturne dediščine, ❖ razhajanje regijskih potreb z nacionalnimi usmeritvami in ukrepi, ❖ nezainteresiranost ponudnikov za povezovanje, ❖ neučinkovita organiziranost in povezanost partnerjev, ❖ slaba odzivnost na spremembe, ki so posledica finančne in gospodarske krize, ❖ trajanje gospodarske krize, in počasnost odzivanja oblikovanja potencialov v produkte, ❖ sprememba vloge države pri delovanju RDO.

2.3. Vizija in strateški razvojni cilji regije

Vizija JV Slovenije je postati prepoznavna kot:

»Izvozna, odprta, povezana in trajnostno odgovorna regija«.

JV Slovenija je že tradicionalno najbolj izvozna razvojna regija, saj ustvari več kot polovico svojih prihodkov na tujih trgih. Slovenija ustvari z izvozom tretjino vseh prihodkov. JV Slovenija ustvarja tudi pomemben delež slovenskega izvoza. Med vsemi slovenskimi regijami ima najvišjo pokritost uvoza z izvozom. Če so v preteklosti dajale pomemben prispevek k izvozu delovno intenzivne panoge (lesarstvo, tekstil), prevzemajo tehnološko zahtevnejši proizvodi in storitve vedno večji delež. Izvoz je generator rasti regije. Na račun izvoza ima regija nadpovprečne ekonomske kazalnike. JV Slovenija želi visok delež izvoza ohranjati in povečevati zlasti na področjih, kjer je za to prepoznala možnosti, kot v podjetništvu, turizmu in storitvah.

Primat najbolj izvozne slovenske regije in ene uspešnejših slovenskih gospodarskih regij, lahko zadrži le kot odprta in povezana regija, ki spodbuja internacionalizacijo MSP, omogoča dostope do tujih trgov, obstoječih in novih, spodbuja vlaganja, tudi tuja, ki se vključuje v podjetniške in strokovne mreže, promovira regijo in njene trženjske znamke ter vlaga v znanje in razvoj. Za uresničevanje vizije regije je skupen nastop z gospodarstvom, ki je na globalnem trgu že prepoznavno in uveljavljeno⁴, velik izziv. Čeprav je najuspešnejše izvozno gospodarstvo v regijskem središču pa ustvarja prihodke na tujih trgih gospodarstvo na območju celotne regije, zato je spodbujanje internacionalizacije regijskega gospodarstva tudi pomemben dejavnik bolj uravnoteženega regionalnega razvoja. Znanje, tradicija in kompetence regijskega gospodarstva pri poslovanju s tujimi trgi so pomembna razvojna priložnost in prednost regije.

Ne kakršenkoli razvoj! Prihodnost regije je trajnostno odgovoren razvoj, ki omogoča zdravo in varno prihodnost. Kljub industrijski tradiciji in razvoju regije je regija še vedno kvalitetno bivalno okolje, zato se regija zavezuje k uravnoteženemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju. Regija bo spodbujala energetske učinkovitost, varovanje naravnih virov, trajnostno mobilnost, ugotavljala in obvladovala negativne vplive gospodarskega in urbanega razvoja ter širitve ponudbe, sprotno odgovorno ravnanje z okoljem in ozaveščenost sta pogoj za dolgoročno uspešnost regije.

Na področju urejanja prostora bo razvoj usmerjen v ohranjanje narave izboljšanje in uravnoteženje izkoriščanja naravnih virov in prepoznavnosti kot so velik delež kmetijskih in naravno ohranjenih območij, tradicionalna kulturna krajina, razmeroma neonesnaženo okolje, gospodarska aktivnost v urbanih središčih in razvoj turizma na celotnem območju regije. Novo mesto, kot regijsko središče nacionalnega pomena in večja lokalna središča so pomembna za policentričen razvoj regije in kot zaposlitvena območja. Z dokončanjem avtocestnega križa in navezavo regije na AC Ljubljana – Bregana se je povečal zlasti prostorski potencial in konkurenčnost Dolenjske, ki je tudi sicer gospodarsko najrazvitejši del regije, medtem ko se predvsem zaradi slabih prečnih in notranjih povezav razvojne razlike v Beli krajini in na Kočevskem poglobljajo. Slabe notranje prometne povezave vplivajo tudi na slabšo delovno mobilnost, ki lahko poveča dinamiko selitev. Povezava Kočevske z Ljubljano, kamor gravitirajo upravni in delovni tokovi, je enako pomembna kot boljša povezava Bele krajine z Novim mestom kot regijskim in gospodarskim središčem. Z izgradnjo AC se je povečalo vplivno območje velikih sosednjih mest, Ljubljane in Zagreba, ostaja pa problem oskrbe obmejnih območij in boljše prometne povezanosti z Reko. Prav s prometno odmaknjenostjo velikega dela regije je v veliki meri povezana tudi še vedno nedorečena vloga urbanih središč.

Glede na izvedeno analizo stanja, prednosti in ovire, so v nadaljevanju podani **strateški razvojni cilji regije**, ki so hkrati tudi temelj za postavitev in utemeljitev vizije regije Jugovzhodna Slovenija, in sicer:

Cilj 1: ZDRAVA REGIJA

Dolgoročni cilj regije je trajnostni (sonaravni) razvoj, ohranjanje stanja okolja in zdravja regije ter ohranjanje naravnih in ustvarjenih vrednot. Vsi razvojni koraki regije se bodo preverjali z doseganjem tega cilja. Na področju ravnanja z okoljem bo regija uvedla spremljavo enega od instrumentov trajnostnega razvoja (primeroma: CO2

⁴ Skupina Krka se je po izsledkih priznane strokovne revije Harvard Business Review uvrstila v elitno skupino 10 držav na svetu, ki so imele v obdobju 1999 do 2009 stabilno visoko letno rast (vir: Harvard Business Review, januar 2012)

odtis, ekološka stopinja) in vzpostavila informacijski sistem za spremljanje onesnaženosti okolja, ki bo vključeval sodelovanje javnosti (civilne družbe) v razreševanju okoljskih problemov regije. V regiji se bo intenzivno ukvarjajo z ukrepi za izboljšanje kakovosti zraka na nivoju celotne regije, še posebej pa z odpravljanjem PM 10 v regijskem središču.

Vsi prebivalci regije bodo oskrbljeni z zdravo in kvalitetno pitno vodo. S sanacijo dotrajanega vodovodnega omrežja bodo zmanjšane izgube pitne vode. Izvajala se bo sanacija obstoječih odlagališč odpadkov ter gradnja kanalizacijskih sistemov in čistilnih naprav.

Večji poudarek bo na ohranjanju in boljšem izkoriščanju kmetijskih površin, povečevanju pridelave »domače« hrane za potrebe prebivalstva ter spodbujanju vseh oblik dopolnilnih dejavnosti v kmetijstvu. Na področju gozdarstva bo spodbujan trajnostni razvoj gozdarstva z večjo proizvodno funkcijo gozdov, z upoštevanjem ekološke in socialne funkcije gozda.

Cilj 2: POVEZANA REGIJA

Vse tri geografske enote Jugovzhodne Slovenije, ožja Dolenjska, Bela krajina in Kočevsko-ribniška bodo ustrezneje povezane z Novim mestom, regijskim središčem nacionalnega pomena, Ljubljano kot državnim središčem in upravnim središčem kočevsko-ribniškega območja ter s središči sosednjih slovenskih in hrvaških regij. S povezovanjem znotraj regije in izven nje bo izboljšán položaj Jugovzhodne Slovenije v okviru države in s sosednjimi regijami, tudi čezmejnimi. Prostorski razvoj regije bo sledil enakim razvojnim možnostim na celotnem območju regije in policentričnemu razvoju mest in lokalnih središč v skladu z njihovo vlogo in pomenom za občino, regijo in državo. Poudarek bo tudi na krepitvi obmejnih območij, povezovanju urbanih središč, razvoju podeželja in zagotavljanju površin za nove neposredne domače in tuje investicije v regijskem in subregijskih gospodarskih središčih.

Z izgradnjo in vzdrževanjem prometnega omrežja bo regija izboljšala svoj tranzitni položaj. Ob avtocesti in drugih glavnih prometnicah bo zagotavljala pogoje za razvoj gospodarstva in blagovno-logistične storitve. Ohranjala bo povezanost težje dostopnih in obmejnih območij z lokalnimi središči in vzpostavila telekomunikacijsko omrežje na celotnem območju poselitve. S tem bo omogočeno hitrejše in učinkovitejše uvajanja telekomunikacijskih storitev za prebivalce, delo na podeželju in za obiskovalce regije.

Cilj 3: IZVOZNA REGIJA

Velike gospodarske industrijske družbe bodo ohranile prevladujoč vpliv na razvoj regije. Jugovzhodna Slovenija ima, glede na gospodarstvo regije, dobre razvojne možnosti, tisto, kar primanjkuje, je dogovor o razvojni viziji. Glede na geografsko koncentracijo gospodarstva, vpliv velikih industrijskih družb na ekonomski in socialni razvoj regije, njihovo tradicionalno izvozno usmerjenost in glede na povečevanje gospodarskih in razvojnih razlik v regiji, bo razvoj regije temeljil na izvoznem gospodarstvu, ki je v vseh lokalnih skupnostih v regiji. Razvoj regije, ki bi temeljil na gospodarskem razvoju majhnega števila velikih uspešnih podjetij oz. panog v katerih delujejo, bi povzročil hitrejši razvoj že razvitega dela regije in še povečal zaostajanje ostalih delov regije. Cilj regije je ohraniti ter utrditi svoj položaj najbolj izvozne slovenske regije in s tem tudi konkurenčnosti regijskega gospodarstva na zahtevnih tujih trgih, na katerih je že prisotno in novih trgih. S prihodki od prodaje na tujih trgih bo gospodarstvo regije ustvarilo več kot 60% vseh prihodkov od prodaje*. Svoj izvozni položaj bodo okrepila mala in srednje velika podjetja in podjetniki.

Cilj 4: REGIJA S PREPOZNAVNO IDENTITETO

Regija bo povečala svojo prepoznavnost in identiteto, posebej v tujini. Promovirala in spodbujala bo izvozno gospodarstvo, že prepoznane in nove trženjske blagovne znamke, razvojne možnosti in možnostmi za neposredne naložbe, mednarodno sodelovanje na področju znanja in razvoja ter ponudbo, ki vključuje že prepoznavni zdraviliški in termalni turizem, naravno in kulturno dediščino ter ostalo ponudbo v okviru doživljajskega turizma. Za realizacijo tega cilja se bo regija ustrezno organizirala.

Cilj 5: REGIJA ZNANJA

Za realizacijo navedenih usmeritev je ključnega pomena zagotavljanje pogojev za izobraževanje in usposabljanje za zaposlene, za ranljive skupine prebivalcev, razvoj materialnih pogojev za izobraževanje, vseživljenjsko učenje, raziskovalno in strokovno delo ter za mednarodno sodelovanje na projektih kot z izmenjavo. Razkorak med rezultati izobraževanja, zlasti visokošolskega, ter potrebami družbe in gospodarstva, je potrebno zmanjšati, saj je med brezposelnimi vedno več mladih in težko zaposljivih diplomantov. Nadaljevale se bodo aktivnosti za

ustanovitev univerze in krepitev človeških potencialov v čezmejnem (mednarodnem) prostoru ter za trajno vseživljenjsko učenje.

Cilj 6: REGIJA ODPRTIH LJUDI

Gospodarska rast in zaposlovanje sta predpogoja za gospodarski in družbeni razvoj, zato predstavljata, enako kot trajnostni razvoj regije, pomembna cilja regije v tem programskem obdobju. Do leta 2020 bo v regiji odprtih najmanj 2.700 novih delovnih mest, stopnja registrirane brezposelnosti pa bo nižja od 10%** . Socialna varnost in družbena vključenost prebivalcev pa nista odvisni samo od prihodkov, rasti BDP in ukrepov države. Za družbeni standard in blaginjo so pomembni tudi drugi kazalniki, kot: neenakost, revščina, ogroženost zaradi podnebnih sprememb (poplave, suša, ujme), dostop do kvalitetne pitne vode, urejenost komunalnih zadev, dostopnost javnih storitev, ... ki prav tako vplivajo na zadovoljstvo in standard prebivalcev regije.

Cilj 7: ENERGETSKO UČINKOVITA REGIJA

Cilj regije je povečati zavedanje o nujnosti večje samooskrbe. Dvigniti je potrebno zavest o energetski samooskrbi, zlasti z razpršenimi in obnovljivimi viri (sonce, veter, voda, geotermalna energija in biomasa), o nujnosti čim večje samooskrbe s hrano in o varčnejši rabi vseh vrst energije s spodbujanjem energetske sanacije stavb in nizkoenergetske gradnje. Izdelani bodo programi lokalne energetske samooskrbe in povečana izraba lokalnih alternativnih obnovljivih virov energije.

V regiji bo zagotovljena kakovostna in zanesljiva oskrba z električno energijo in preskrba regije z okoljsko sprejemljivejšimi viri energije, ki so v regiji že prisotni (plin).

Glede na izpostavljene cilje v tem programskem obdobju je **slogan regionalnega razvoja: »Zdrava in odprta regija«**. V sloganu simbolizira »Zdravje« stanje v regiji tako z vidika ohranjenih naravnih in ustvarjenih danosti, okolja ter gospodarskega razvoja, kot z vidika ukrepov ter usmeritev regionalnega razvoja v tem programskem obdobju. V času kriznih razmer, v katerih se nov RRP začne, ima termin še dodatni pomen – simbolizira zdrave razvojne osnove, kar regija ima. »Odprtost« izvozno gospodarstvo, tuje investicije in usmeritev za utrditev izvoznih rezultatov, povečanje sodelovanja (skupni projekti, novi trgi, tuje investicije, izmenjava) in prepoznavnosti regije kot turistične destinacije.

2.4. Opredelitev in utemeljitev razvojne specializacije regije

Z razvojno specializacijo izpostavlja regija ekonomsko, gospodarsko aktivnost (dejavnost), po kateri je prepoznavna, pomeni njeno primerjalno prednost pred drugimi slovenskimi regijami in je podlaga za novo ekonomsko aktivnost (rast ekonomskih kazalcev, zaposlovanje nova podjetja, nova podjetja, razvoj) in socialni razvoj ter širitev iz velikih na srednje in majhne gospodarske družbe.

Glede na velike razvojne razlike in cilj skladnejšega regionalnega razvoja je pomembno, da razvojna specializacija, ki pomeni »usmerjanja investicij iz javnih virov v določeno dejavnost, z namenom krepitev primerjalnih prednosti v obstoječih in novih področjih« (Vir: Analiza sektorjev in R&R dejavnosti za namen identifikacije področij pametne specializacije, dr. Partricia Kotnik, januar 2013) ne ustvarja novih notranjih razvojnih razlik in da upošteva tudi razvojne možnosti posameznih geografskih območij v Jugovzhodni Sloveniji (geografski razvojni vidik).

Brez izvoznikov, ki so gibalno razvoja v regiji, bi bil skupni rezultat regijskega gospodarstva bistveno manj ugoden. Medtem, ko se prihodki podjetij na domačem trgu od izbruha krize ne povečujejo, na tujem trgu naraščajo. Lahko ugotovimo, da je izvoz tudi v kriznem obdobju gibalno okrevanja regijskega gospodarstva. Izvozna podjetja regije so nadpovprečna tako pa ustvarjenem dobičku kot po dodani vrednosti in plačah.

Prihodke od prodaje na tujih trgih ustvarja dobra četrtina družb v regiji. Deset največjih regijskih izvoznikov ustvari dobrih 80%, največjih 20 izvoznikov pa skoraj 90% vseh prihodkov na tujih trgih. Največ izvoza ustvarijo velike družbe (Revoz d.d., Krka d.d., Adria Mobil d.d., Trimo d.d., TPV d.d., Melamin d.d., Intersocks d.o.o. in Kolpa d.d.). Revoz d.d. in Krka d.d. sta med največjimi slovenskimi izvozniki. Podjetniki ustvarijo na 87% prometa na domačih trgih. Razvojna usmeritev regije je, zagotoviti pogoje, da se izvoz (neposredno ali posredno) poveča tudi v srednje velikih in majhnih podjetjih, saj je tako možno pospešiti njihovo konkurenčnost in rast.

Čeprav po številu gospodarskih družb niso najštevilčnejše, ustvarijo večino (preko 70%) prihodkov regije predelovalne dejavnosti. V njih je tudi največ zaposlenih. V okviru teh so najuspešnejša izvozna podjetja v dejavnostih:

- proizvodnja in komercializacija avtomobilov, proizvodnja počitniških prikolic, avtomobov in mobilnih hišic ter trženje in proizvodnja opreme vozil,
- proizvodnja farmacevtskih preparatov,
- proizvodnja montažnih objektov in opreme in
- proizvodnja kemičnih izdelkov in izdelkov iz plastičnih mas.

Čeprav je večina vodilnih podjetij iz teh dejavnosti na Dolenjskem, delujejo tudi v Beli krajini in na Kočevsko-ribniškem.

Regija je bogata z gozdom. Les je eden izmed redkih resursov regije. V preteklosti je bila gospodarsko in izvozno pomembna surovina, ki je omogočila v regiji tudi

- predelavo lesa in proizvodnja pohištva.

Večji predstavniki iz te dejavnosti so predvsem zaradi nepravočasnega prilagajanja spremenjenim zahtevam trga prenehali, zato je razvojna usmeritev regije, da oživi lesne centre, ki bodo izkoriščali domačo surovino in znanje za potrebe domačih in tujih trgov, kjer je veliko povpraševanje, pomembna usmeritev na področju gospodarskega in regionalnega razvoja. Lesna industrija je preteklosti že imela pomembno vlogo v razvoju regije.

Na področju terciarnih dejavnosti bo regija razvijala

- trajnostni, sonaravni in zdraviliški turizem in turizem na podeželju z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v ponudbo.

Gospodarska dejavnost povezana z izvozom izdelkov in storitev obstaja v vseh lokalnih skupnostih JV Slovenije in na celotnem območju JV Slovenije. Glede na to, da izpostavlja regija kot enega pomembnejši razvojnih ciljev tudi skladnejši notranji razvoj, bi specializacija, ki bi izpostavljala le eno ali nekaj najbolj razvitih dejavnosti, še poglobila notranje razvojne razlike regije. Na Dolenjskem kot najbolj razvitem delu regije je več kot 60% vseh gospodarskih družb, ki zaposlujejo skoraj $\frac{3}{4}$ vseh zaposlenih v gospodarskih družbah in ustvarijo več kot 80% vseh prihodkov gospodarskih družb v regiji, samo v Novem mestu je več kot tretjino gospodarskih družbe z več kot polovico vseh zaposlenih, ki ustvarijo skoraj 70% celotnih prihodkov. Več kot 10% gospodarskih družb je še v Trebnjem, Kočevju in Črnomlju. Pri podjetnikih je slika nekoliko ugodnejša. V Novem mestu jih »le« 26%, več kot 10% pa samo še v Trebnjem, sicer pa je njihovo število enakomerneje razporejeno po celi regiji. Navedeni podatki se nanašajo na leto 2013 (vir: Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v JV Sloveniji v letu 2013). Izziv s katerim se regija na tem področju srečuje je, kako povečati učinke večjih centrov in izvoznikov tudi v razvojno, gospodarsko in socialni manj razvitih okoljih. Boljša povezanost in sodelovanje je pomemben pogoj tudi za jasnejšo vlogo posameznih urbanih središč.

Vse prednosti gospodarskega razvoja regije, krepitev in ustvarjanje nove ekonomske aktivnosti in regionalni razvojni vidik zaznamuje »izvozno gospodarstvo«, ki daje regiji prepoznavnost, ima dolgo tradicijo in vključuje razvojne potenciale: konkurenčnost gospodarstva in spodbujanje podjetništva, naravni in človeški viri novi (tretji) trgi in tuje neposredne investicije in geografski položaj regije.

Največ prihodkov ustvari regijsko gospodarstvo na tujih trgih s predelovalno dejavnostjo, s katero se ukvarja največ gospodarskih subjektov in kjer je tudi največ zaposlenih. Prihodke na tujem trgu ustvarjajo poslovni subjekti na celotnem območju Jugovzhodne Slovenije, razen v občini Osilnica. Tudi v občini Osilnica pa so dani pogoji (turizem) za ustvarjanje prihodkov od tujih gostov.

Razvojna specializacija regije: »Izvozno gospodarstvo«.

Utemeljitev:

- Specializacija je pojmovana široko. Temelji na gospodarskih družbah, ki ustvarjajo prihodke s prodajo svojih izdelkov in storitev na tujih trgih in vključuje vse dejavnosti, ki podpirajo uspešnost regije, vključno s privabljanjem tujih gostov.

- Razvojni specializacija izhaja iz najpomembnejše primerjalne prednosti JVS (najbolj izvozna slovenska regija).
- Predpostavlja (so)investiranje v razvoj ključnih razvojnih primerjalnih prednosti, temelji na znanju in inovacijah, R & D dejavnosti, povečanju konkurenčnosti, rasti, zaposlovanju, kvalitetnih delovnih mestih, privabljanju tujega kapitala, izpostavlja najbolj napredna podjetja in dejavnosti, kjer je dovolj znanja in kompetenc, gradi na tem, kar najbolj obvladamo, združuje konkurenčne prednosti, razvojne kompetence in tržno učinkovitost.
- Razvojni specializacija sprošča nove izzive in priložnosti, med drugim tudi odprtost, povezanost, sodelovanje, mreženje, pa tudi trajnostno odgovoren razvoj.
- Razvojni specializacija je dovolj široka in omogoča vlaganja na različnih področjih (gospodarstvo in podjetništvo, ČV in blaginja, okolje in prostor, razvoj podeželja, turizem in dediščina), ki podpirajo tuje trge (izvoz) in partnerstva.

Izvozno gospodarstvo pomeni/predpostavlja:

- primerjalno prednost regije,
- generator razvoja na vseh področjih regije,
- tradicijo, že prepoznavne trženjske znamke, tuje naložbe v regiji,
- obstoječo industrijo, nove panoge, nova tehnološka in storitvena podjetja,
- rast, nova delovna mesta, nove izdelke in storitve, nova podjetja,
- konkurenčnost, razvojna in raziskovalna dejavnost, inovativnost, podjetnost, urejenost,
- obstoječe, nove trge in investicije,
- znanje in kompetence za širitev obstoječih in prodiranje na nove trge,
- možnost za privabljanje investitorjev,
- možnost za razvoj MSP,
- sonaravni razvoj, saj vedno več trgov in gostov upoštevajo tudi geografsko poreklo blaga in storitev ter trajnostno upravljanje z okoljem,
- mreženje in povezovanje tako v okviru regije kot z mednarodnim okoljem
- turizem, naravne in ustvarjene danosti, kulturna dediščina, doživetja, urejeno podeželje,
- možnost za skladnejši prostorski in družbeni razvoj regije in
- večjo vključenost.

2.5. Opredelitev in opis razvojnih prioritet regije s kvantificiranimi kazalniki in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov

V poglavju opredelitev in opis razvojnih prioritet regije prikazujemo preplet prioritet s področij in njihovimi ukrepi. V nadaljevanju dokumenta predstavljamo ukrepe po posameznih področjih, saj so bile tako organizirane tudi projektne skupine. Vsak odbor področja je oblikoval ukrepe za uresničitev specifičnih ciljev in vizije posameznega področja. Posamezni ukrep ima kvantificirane kazalnike in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov, prioritete pa so seštevek ukrepov različnih področij in s tem tudi kvantificiranih kazalnikov.

Tabela 20: Predstavitev prioritet, področij in ukrepov regije Jugovzhodna Slovenija

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI
Prioriteta 1 PAMETNA IN TRAJNOSTNA RAST	Gospodarstvo	UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih
	Infrastruktura, okolje in prostor	UKREP 3.3.1: Energetsko učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija
	Turizem in dediščina	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti
Prioriteta 2 ZNANJE IN KOMPETENCE	Gospodarstvo	UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije
	Človeški viri in blaginja	UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije
	Kmetijstvo in razvoj podeželja	UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju novih delovnih mest UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju. UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe prebivalstva in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila
Prioriteta 3 DOSTOPNOST, POVEZANOST IN OPREMLJENOST	Gospodarstvo	UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje
	Infrastruktura, okolje in prostor	UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov UKREP 3.4.2: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežje UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji
	Kmetijstvo in podeželje	UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI
		<p>enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost</p> <p>UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij</p> <p>UKREP 4.3.1: Vzpostavitev mreže lesnih centrov</p> <p>UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo - les</p>
	Turizem in dediščina	UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej
Prioriteta 4 VKLJUČENOST	Človeški viri in blaginja	<p>UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin</p> <p>UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin</p>

Prioriteta 1: PAMETNA IN TRAJNOSTNA RAST

V okviru prioritete 1 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.1.1, UKREP 1.3.1), področje infrastrukture, okolje in prostora (UKREP 3.3.1) in področje turizma in dediščine (UKREP 5.1.1), ki so opisani v poglavju opredelitve ukrepov (2.8).

Kvantificirani kazalniki v okviru prioritete predstavljajo seštevek kazalnikov glede na ukrepe (viri podatkov so podani v poglavju pod posamezen ukrep, ko so kazalniki tudi ovrednoteni):

- K1.1.1/a Tuje neposredne naložbe v regiji JV SLO
- K1.1.1/b Delež izvoza regije JV SLO v slovenskem izvozu
- K1.1.1/c Prihodki, doseženi na tujem trgu
- K1.3.1/a Delež inovacijsko aktivnih podjetij*
- K1.3.1/b Št. novih dogodkov za promocijo inovacij in inovacijskih procesov
- K3.3.1/a Povprečni letni prihranek končne energije v stavbah javnega sektorja
- K3.3.1/b Delež rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto
- K3.3.1/c Novo obnovljena, energetska učinkovita javna razsvetljava
- K3.3.1/a Povprečni letni prihranek končne energije v stavbah javnega sektorja
- K5.1.1/a Št. obiskovalcev
- K5.1.1/b Št. nočitev
- K5.1.1/c Povprečno trajanje bivanja
- K5.1.1/d Povečanje prepoznavnosti destinacije
- K5.1.1/e Obiskanost portala www.visitdolenjska.eu
- K5.1.1/f Trajnostno upravljanje z destinacijo

Prav tako prioriteto 1: Pametna in trajnostna rast v določenih delih dopolnjujeta ukrep 1.1.2: Podjetniško podporno okolje, 3.1.1. Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti in 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej, ki ga zaradi preglednosti obravnavamo v prioriteti 3: Dostopnost, povezanost in opremljenost.

Prioriteta 2: ZNANJE IN KOMPETENCE

V okviru prioritete 2 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.2.1), področje človeški viri in blaginja (UKREP 2.1.1, UKREP 2.2.1) in področje kmetijstva in podeželja (UKREP 4.1.1, UKREP 4.1.2, UKREP 4.1.3)

Kvantificirani kazalniki v okviru prioritete predstavljajo seštevek kazalnikov glede na ukrepe (viri podatkov so podani v poglavju 2.8, ko so kazalniki tudi ovrednoteni):

- K1.2.1 Delež novih udeležencev, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc
- K2.1.1/a Število prebivalcev vključenih v visokošolske izobraževalne programe (1. bolonjske stopnje)
- K2.1.1/b Število prebivalcev vključenih v visokošolske izobraževalne programe (2. bolonjske stopnje)
- K2.1.1/c Število zaposlenih z višješolsko izobrazbo ali več.
- K2.1.1/d Število udeležencev vključenih v spodbude za zaposlitev.
Od tega starejši od 50 let ali nižje izobraženih ali dolgotrajno brezposelnih
- K2.1.1/e Brezposelne vključene osebe, ki so uspešno dokončale program
- K2.1.1/f Dolgotrajno brezposelne osebe, ki so bile vključene v program in so uspešno zaključile program
- K2.2.1/a Število udeležencev, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc
- K2.2.1/b Število starejših od 45 let, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc
- K2.2.1/c Število udeležencev, ki so vključeni v programe za pridobitev kompetenc ter za dvig izobrazbene ravni
- K2.2.1/d Število vključenih v svetovalno dejavnost
- K2.2.1/e Število vključenih v programe usposabljanj, specializacij, dodatnih kvalifikacij in prekvalifikacij
- K2.2.1/f Število strokovnih delavcev, vključenih v programe za izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izobraževanja in usposabljanja
- K2.2.1/g Število mentorjev v podjetjih in strokovnih delavcev, ki so uspešno zaključili usposabljanja
- K4.1.1/a Število trening centrov
- K4.1.1/b Število čezmejnih projektov sodelovanj
- K4.1.1/c Število inovacij in baz znanja
- K4.1.2/a Število novih urejenih tržnic v regiji
- K4.1.2/b Število novih ponudnikov kmetijskih pridelkov
- K4.1.2/c Število novih ponudnikov nezemeljskih pridelkov
- K4.1.3/a Število regijskih shem kakovosti
- K4.1.3/b Število logističnih centrov

Prioriteta 3: DOSTOPNOST, POVEZANOST IN OPREMLJENOST

V okviru prioritete 3 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.1.2), področje infrastruktura, okolje in prostor (UKREP 3.1.1, UKREP 3.2.1, UKREP 3.2.2, UKREP 3.2.3, UKREP 3.4.1, UKREP 3.4.2, UKREP 3.5.1), področje kmetijstva in podeželja (UKREP 4.1.4, UKREP 4.2.1, UKREP 4.3.1, UKREP 4.3.2) in področje turizma in dediščine (UKREP 5.2.1)

Kvantificirani kazalniki v okviru prioritete predstavljajo seštevek kazalnikov glede na ukrepe (viri podatkov so podani v poglavju 2.8, ko so kazalniki tudi ovrednoteni):

- K1.1.2/a Število inkubiranih podjetij
- K1.1.2/b Število podprtih novonastalih podjetij
- K3.1.1/a Dolžina novozgrajenih in posodobljenih državnih in občinskih cest
- K3.1.1/b Število celostnih prometnih strategij v izvajanju
- K3.1.1/c Vsi ukrepi trajnostne mobilnosti v regiji
- K3.1.1/d Dolžina novozgrajenih kolesarskih in drugih poti
- K3.1.1/e Ureditev novih postajališč za avtodome
- K3.2.1/a Dolžina saniranega in/ali novozgrajenega kanalizacijskega sistema
- K3.2.1/b Število priključenih objektov na kanalizacijsko omrežje
- K3.2.2/a Dolžina novozgrajenega in/ali obnovljenega vodovodnega omrežja
- K3.2.2/b % vodnih izgub
- K3.2.3/a Delež odpadkov odloženih na deponijah
- K3.2.3/b Zbirno-reciklažni centri
- K3.2.3/c Centri ponovne uporabe
- K3.4.1/a Penetracija širokopasovnega dostopa hitrosti 100Mb/s
- K3.4.1/b Izvedeni internetni priključki
- K3.4.2/a Izgradnja VN energetskega omrežja
- K3.5.1/a Vzpostavljene skupne službe občin za potrebe urejanja prostora
- K3.5.1/b Sprejet DPN za 2. in 3. odsek 3. razvojne osi
- K3.5.1/c Sprejet DPN za 3. A razvojno os
- K3.5.1/d Izdelana TUS Novo mesto
- K4.1.4/a Število vzpostavljenih LAS

- K4.1.4/b Število izdelanih LRS
- K4.2.1/a Zagotavljanje kakovostne interpretacije ohranjanja biotske raznovrstnosti in ohranjanja kulturne dediščine
- K4.3.1/a Število lesnih centrov
- K4.3.1/b Število oblikovanih centrov znanja za razvoj lesno predelovalne industrije
- K4.3.2/a Delež rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto
- K5.2.1/a Novi in nadgradnja obstoječih produktov
- K5.2.1/b Delovna mesta ustvarjena z novo turistično ponudbo
- K5.2.1/c Subjekti ustvarjeni z novo turistično ponudbo
- K5.2.1/d Revitalizirane površine vključene v novo turistično ponudbo
- K5.2.1/e Povečan obisk

Prioriteta 4: VKLJUČENOST

V okviru prioritete 4 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz preglednice s področja človeških virov (UKREP 2.3.1, UKREP 2.3.2).

Kvantificirani kazalniki v okviru prioritete predstavljajo seštevek kazalnikov glede na ukrepe (viri podatkov so podani v poglavju 2.8, ko so kazalniki tudi ovrednoteni):

- K2.3.1/a Število medgeneracijskih centrov.
- K2.3.1/b Število vzpostavljenih regionalnih mobilnih enot
- K2.3.1/c Število vključenih starejših v programe usposabljanja in motivacijske programe
- K2.3.1/d Število romskih otrok vključenih v programe dnevnih centrov
- K2.3.1/e Število enot zdravstvene in socialne infrastrukture, v katere je bilo investirano.
- K2.3.1/f Število vključenih odraslih Romov v programe usposabljanja in motivacijske programe
- K2.3.1/g Število vključenih odraslih iz ranljivih skupin v programe socialne vključenosti
- K2.3.2/a Število enot skupnostnih storitev oskrbe, v katere je bilo investirano
- K2.3.2/b Število novih bivalnih enot

2.6. Skupna okvirna finančna ocena vrednosti RRP JV SLO

Skupna okvirna finančna ocena vrednosti RRP JV SLO predstavlja najpomembnejše regijske projekte, ki jih je predlagal Svet regije Jugovzhodna Slovenija. V programskem delu predstavljamo obrazložitev strukture vrednosti RRP JV SLO.

Naziv področja	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Delež področja SKUPAJ
GOSPODARSTVO	13.502.300,00	32.145.700,00	45.648.000,00	6,62%
ČLOVEŠKI VIRI IN BLAGINJA	8.542.622,00	34.170.490,00	42.713.112,00	6,20%
INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR	112.691.685,79	227.581.028,48	340.272.714,27	49,35%
KMETIJSTVO IN PODEŽELJE	100.413.523,45	111.433.299,55	211.846.823,00	30,73%
TURIZEM IN DEDIŠČINA	12.956.062,79	36.039.537,44	48.995.600,23	7,11%
SKUPAJ	248.106.194,03	441.370.055,47	689.476.249,50	100,00%

RRP JV SLO je dokument vseh potencialov regije, zato na tem mestu poudarjamo, da poleg najpomembnejših regijskih projektov, RRP JV SLO preko svojih ukrepov predvideva tudi druge projekte oziroma aktivnosti za razvoj regije, ki so bili evidentirani v procesu nastajanja dokumenta in se odražajo preko aktivnosti ukrepov. Možnosti virov financiranja le-teh projektov bodo potekale preko javnih razpisov.

Financiranje vseh načrtovanih projektov, predstavljenih v okviru RRP JV SLO 2014-2020, se bo izvajalo s pomočjo različnih finančnih virov, tako nepovratnih in povratnih sredstev Evropske unije, državnega proračuna Republike Slovenije, kot tudi javnih in zasebnih sredstev nosilcev in partnerjev teh projektov.

Možni finančni viri za financiranje regijskih projektov in skupnih regionalnih projektov nacionalnega pomena so:

- ESRR - Evropski sklad za regionalni razvoj,
- ESS – Evropski socialni sklad,

- KS – Kohezijski sklad,
- EKSRP – Evropski sklad za razvoj podeželja,
- ESRP – Evropski sklad za ribištvo in pomorstvo,
- sredstva v okviru programov Evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS) – čezmejni, transnacionalni, medregionalni programi,
- centralizirani programi,
- mednarodni finančni mehanizmi (Finančni mehanizem EGP, Norveški finančni mehanizem, Švicarski prispevek),
- drugi finančni instrumenti (npr. povratna sredstva EIB),
- sredstva državnega proračuna Republike Slovenije,
- sredstva občinskih proračunov,
- zasebna sredstva s strani subjektov gospodarstva, kmetijstva (gospodarske družbe, samostojni podjetniki, nosilci kmetijskih gospodarstev ipd.).

Kot je razvidno iz nadaljevanje dokumenta, je skladnost ukrepov in specifičnih ciljev osredotočeno na Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020, vendar na tem mestu poudarjamo, da je možnost virov financiranja tudi iz ostalih zgoraj naštetih skladov in programov, iz katerih bomo pridobili sredstva preko javnih razpisov.

Podrobneje v tem poglavju predstavljamo kot možen vir financiranja Evropsko teritorialno sodelovanje in Makroregionalne strategije.

2.6.1. Evropsko teritorialno sodelovanje

Izmed štirih programov čezmejnega sodelovanja spada območje regije Jugovzhodna Slovenija v programsko območje evropskega teritorialnega sodelovanja med Slovenijo in Hrvaško. Kljub temu, da operativni program za čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško za obdobje finančne perspektive 2014-2020 še ni pripravljen, smo pri načrtovanju projektov s potencialom financiranja iz tega vira upoštevali:

- čezmejno specifiko – reševanje skupnih izzivov in hkrati izmenjava izkušenj pri reševanju,
- dodatna vrednost projekta glede skupnega pristopa pri izvajanju,
- trajnost z vidika čezmejnih povezav.

Glede na usmeritve Evropske komisije v novi finančni perspektivi bo poudarek na **trajnostnih vidikih projektov** in vključitvi **mikro, malih in srednje velikih podjetij**.

Za Jugovzhodno statistično regijo bodo po naboru tematskih ciljev pripravljeni projekti kot so Zgodba o Gorjancih, Valis Colapis, Krka-Sava bike in drugi, ki se bodo smiselno navezovali na programske cilje teritorialnega sodelovanja.

2.6.2. Makroregionalne strategije

PODONAVSKA STRATEGIJA:

Podonavska strategija, katere del je tudi celotno ozemlje Republike Slovenije, predstavlja Makroregionalno strategijo EU za podonavski bazen. Njena namena sta poglobitev sodelovanja med državami in drugimi akterji v Podonavju in krepitev trajnostnega razvoja in konkurenčnost tega dela Evrope. Makroregionalni pristop spodbuja mreženje in številne skupne pobude, kot je na primer projekt preprečevanja poplav v Podonavju, ki zagotavlja skupne podatkovne baze in kartiranje poplavnih območij. Pozitivni vidik strategije je tudi združevanje nepovratnih sredstev in posojil, npr. prek sklada za spodbujanje naložb v zahodni Balkan, ki je pomemben korak naprej, zlasti za države nečlanice EU.

Strategija temelji na ugotovitvah, da je potrebno **modernizirati prometne povezave in izboljšati dostop do informatike**. Z boljšimi povezavami in nadomestnimi viri, lahko energija postane cenejša in varnejša. Razvoj in varovanje okolja se lahko uravnotežita s pristopom **trajnostnega razvoja**, v skladu s pravnim redom Skupnosti o okolju. S tem se posledično **zmanjša tveganje naravnih nesreč**, kot so poplave, suše in industrijske nesreče. Z

izkoriščanjem precejšnjih perspektiv na področju raziskav in inovacij lahko Podonavje postane **vodilno v trgovini in podjetništvu EU**. Razlike v izobraževanju in zaposlovanju se lahko premagajo in Podonavje lahko postane varno območje, kjer se ustrezno obravnavajo konflikti, marginalizacija in kriminal.

Strategija stremi k temu, da bodo do leta 2020 vsi državljani Podonavja na domačem območju uživali boljše možnosti za **visokošolsko izobrazbo, zaposlovanje in blaginjo**. S Podonavsko strategijo mora to območje postati regija 21. stoletja v pravem pomenu besede, torej varna, z zaupanjem v prihodnost ter ena najprivlačnejših regij v Evropi.

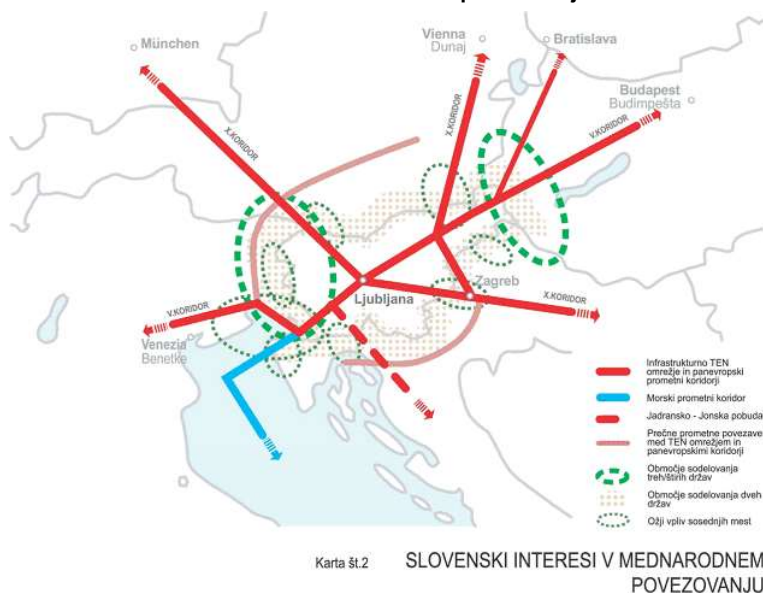
JADRANSKO-JONSKA STRATEGIJA:

Jadransko-jonsko makroregijo sestavlja 8 držav, med katere spada tudi Slovenija. Gre za zelo aktualno strategijo, saj so se posvetovanja o njenem nastanku zaključila februarja 2014. Osrednji fokus strategije sta, glede na specifične značilnosti območja, morje in zaledje. V sklopu strategije so identificirana štiri prioriteta področja, od katerih so za regijo Jugovzhodne Slovenije pomembna tri področja, in sicer:

- **Povezovanje regije** – posebna pozornost je namenjena ruralnim območjem, katerih napredek je odvisen od boljšega upravljanja kopenskih in morskih koridorjev, energetskih omrežij ter razvoja okolju prijaznih oblik transporta in preskrbe z energenti;
- **Ohranjanje, zaščita in izboljšanje kakovosti okolja** – v okviru tega področja se bo spodbujalo zlasti projekte, usmerjene v regionalne ekosisteme, s ciljem zaščite njihove biotske raznovrstnosti. Kot prednostna območja na tem področju so zlasti navedeni zaščita zdravja ljudi, zmerna in smiselna raba naravnih virov;
- **Povečanje privlačnosti celotne regije** – spodbujali se bodo ukrepi, usmerjeni v spodbujanje zalednega turizma na trajnostni način s poudarkom na ohranjanju in promociji kulturne dediščine.

Obe zgoraj omenjeni makroregionalni strategiji dokazujeta svojo strateško in politično ustreznost. Jasni rezultati v smislu projektov in bolj integriranega oblikovanja politik so že vidni, čeprav so nujno potrebne nadaljnje izboljšave pri izvajanju in načrtovanju.

Slika 14: Slovenski interesi v mednarodnem povezovanju

Vir: SPRS

2.7. Skladnost RRP JV SLO z Operativnim programom za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI	Skladnost z OP (prednostna os/tematski cilj)	PREDNOSTNA NALOŽBA
Prioriteta 1 PAMETNA IN TRAJNOSTNA RAST	Gospodarstvo	UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih	3 (2.3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) 1 (2.1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij	3a (2.3.3.) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev 3b (2.3.4.) - Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo 1a (2.1.3.) - Krepitev infrastrukture za raziskave in inovacije ter zmogljivosti za razvoj odličnosti na tem področju, pa tudi spodbujanje pristojnih centrov, zlasti takšnih, ki so evropskega pomena 1b (2.1.4.) - Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo
	Infrastruktura, okolje in prostor	UKREP 3.3.1: Energetska učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija	4 (2.4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih	4iii (2.4.3.) - Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju 4i (2.4.4.) - Spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov 4iv (2.4.5.) - Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo pri nizkih in srednjih napetostih 4v (2.4.6.) - Spodbujanje nizkoogljčnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi
	Turizem in dediščina	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti	3 (2.3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) 6 (2.6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov	3a (2.3.3.) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev 3b (2.3.4.) - Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo 6d (2.6.4.) - Varovanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem Natura 2000 in zelenimi infrastrukturami
Prioriteta 2 ZNANJE IN	Gospodarstvo	UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije	10 (2.10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljše zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje	10a (2.10.5.) - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI	Skladnost z OP (prednostna os/tematski cilj)	PREDNOSTNA NALOŽBA
KOMPETENCE	Človeški viri in blaginja	UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije	8 (2.8.) Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile/08 - Spodbujanje trajnostnega in kakovostnega zaposlovanja ter podpora mobilnosti delovne sile 9 (2.9.) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik 10 (2.10.) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje	8vi (2.8.5.)- Aktivno in zdravo staranje 9a (2.9.5.) - Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo, ki prispeva k razvoju na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zmanjšanje neenakosti glede zdravstvenega stanja, spodbujanje socialnega vključevanja z lažjim dostopom do socialnih, kulturnih in rekreacijskih storitev in prehod z institucionalnih storitev na storitve v okviru lokalnih skupnosti 10a (2.10.5.) - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje 10iii (2.10.3.) - Izboljšanje enakega dostopa do vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine pri formalnih, neformalnih in priložnostnih oblikah učenja, posodobitev znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih oblik učenja, tudi s poklicnim svetovanjem in potrjevanjem pridobljenih kompetenc 10iv (2.10.4.) - Izboljšanje relevantnosti izobraževalnih sistemov in sistemov usposabljanja za trg dela, olajšanje prehoda iz izobraževanja v zaposlitev ter krepitev sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja in njihove kakovosti, tudi s mehanizmi za napovedovanje potreb po spretnostih, prilagoditvijo učnih načrtov ter vzpostavitvijo in razvojem sistemov za učenje na delovnem mestu, vključno z dualnimi učnimi sistemi in vajeniškimi programi
	Kmetijstvo in razvoj podeželja	UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju novih delovnih mest UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju. UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe prebivalstva in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila	10 (2.10.) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje 3 (2.3.) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) " 9 (2.9.) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik	10a (2.10.5.) - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje 3a (2.3.3.) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev 9i (2.9.3.) - Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti in aktivne udeležbe, ter povečanje zaposljivosti 9v (2.9.6.) - Spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva, da bi vsem olajšali dostop do zaposlitve
Prioriteta 3 DOSTOPNOST, POVEZANOST IN OPREMLJENOST	Gospodarstvo	UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje	3 (2.3.) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) "	3a (2.3.3.) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev 3b (2.3.4.) - Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo
	Infrastruktura, okolje in prostor	UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti	4 (2.4.) Trajnosta raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih	4e (2.4.6.) - Spodbujanje nizkoogljčnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi 4iii (2.4.3.) - Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju 4iv (2.4.5.) - Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo pri nizkih in srednjih napetostih

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI	Skladnost z OP (prednostna os/tematski cilj)	PREDNOSTNA NALOŽBA
		<p>UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod</p> <p>UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo</p> <p>UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki</p> <p>UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov</p> <p>UKREP 3.4.2: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežje</p> <p>UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovit sistem vodenja prostorskih evidenc</p>	<p>7 (2.7.) Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti/07 - Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah</p> <p>6 (2.6.) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov</p> <p>2 (2.2.) Povečanje dostopnosti do informacijsko komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti/02 - Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti</p> <p>12 (2.12) KS in 13 (2.13) ESRR Tehnična pomoč</p>	<p>4v (2.4.6.)- Spodbujanje nizkoogljčnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi</p> <p>7a (2.7.5) Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč</p> <p>6ii (2.6.3.) - Vlaganje v vodni sektor za izpolnitev zahtev okoljske zakonodaje Unije ter za zadovoljitev potreb po naložbah, ki jih opredelijo države članice in ki presegajo te zahteve</p> <p>2a (2.2.3.) - Širitev širokopasovnih storitev in vzpostavljanje visokohitrostnih omrežij ter podpora prevzemanju nastajajočih tehnologij in omrežij za digitalno gospodarstvo</p>
	Kmetijstvo in podeželje	<p>UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost</p> <p>UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij</p> <p>UKREP 4.3.1: Vzpostavitev mreže lesnih centrov</p> <p>UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljčno gospodarstvo - les</p>	<p>9 (2.9.) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik</p> <p>6 (2.6.) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov</p> <p>1 (2.1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij</p> <p>3 (2.3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESFR) "</p> <p>10 (2.10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljše zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje</p> <p>4 (2.4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo</p>	<p>9d (2.9.7.) - Vlaganje v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost</p> <p>6d (2.6.4.) - Varovanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem Natura 2000 in zelenimi infrastrukturami</p> <p>1a (2.1.3) - Krepitev infrastrukture za raziskave in inovacije ter zmogljivosti za razvoj odličnosti na tem področju, pa tudi spodbujanje pristojnih centrov, zlasti takšnih, ki so evropskega pomena</p> <p>1b (2.1.4) - Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo</p> <p>3a (2.3.3) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev</p> <p>3b (2.3.4) - Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo</p> <p>10iv (2.10.4.) - Izboljšanje relevantnosti izobraževalnih sistemov in sistemov usposabljanja za trg dela, olajšanje prehoda iz izobraževanja v zaposlitev ter krepitev sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja in njihove kakovosti, tudi z mehanizmi za napovedovanje potreb po spretnostih, prilagoditvijo učnih načrtov ter vzpostavitvijo in razvojem sistemov za učenje na delovnem mestu, vključno z dualnimi učnimi sistemi in vajeniškimi programi</p>

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI	Skladnost z OP (prednostna os/tematski cilj)	PREDNOSTNA NALOŽBA
			z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih	4iii (2.4.3.) - Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju 4i (2.4.4.) - Spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov 4iv (2.4.5.) - Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo pri nizkih in srednjih napetostih 4v (2.4.6.) - Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi
	Turizem in dediščina	UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej	3 (2.3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) " 6 (2.6.) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov	3a (2.3.3.) - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev 6d (2.6.4.) - Varovanje in obnavljanje biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem Natura 2000 in zelenimi infrastrukturami
Prioriteta 4 VKLJUČENOST	Človeški viri in blaginja	UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin	9 (2.9.) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik	9a (2.9.5.) - Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo, ki prispeva k razvoju na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zmanjšanje neenakosti glede zdravstvenega stanja, spodbujanje socialnega vključevanja z lažjim dostopom do socialnih, kulturnih in rekreacijskih storitev in prehod z institucionalnih storitev na storitve v okviru lokalnih skupnosti 9i (2.9.3.) - Aktivno vključevanje, tudi za spodbujanje enakih možnosti in aktivne udeležbe, ter povečanje zaposljivosti 9v (2.9.6.) - Spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva, da bi vsem olajšali dostop do zaposlitve

2.8. Opredelitev in podroben opis ukrepov po področjih s kvantificiranimi kazalniki in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov

V tem poglavju prikazujemo ukrepe po posameznih področjih, saj so bile tako organizirane tudi projektne skupine. Vsak odbor področja je oblikoval ukrepe za uresničitev specifičnih ciljev in vizije posameznega področja.

PODROČJA	SPECIFIČNI CILJI/UKREPI
Gospodarstvo	<p>Specifični cilj 1.1: Vzpostavitev celovitega izvozno usmerjenega podjetniškega podpornega okolja JV Slovenije</p> <p>UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije</p> <p>UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje</p> <p>Specifični cilj 1.2: Izboljšanje kompetenc zaposlenih</p> <p>UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije</p> <p>Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev celovitih inovacijskih procesov</p> <p>UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih</p>
Človeški viri in blaginja	<p>Specifični cilj 2.1: Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost</p> <p>UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji</p> <p>Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja</p> <p>UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije</p> <p>Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva.</p> <p>UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin</p> <p>UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin</p>
Infrastruktura, okolje in prostor	<p>Specifični cilj 3.1: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnosti v regiji</p> <p>UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti</p> <p>Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo</p> <p>UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod</p> <p>UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo</p> <p>UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki</p> <p>Specifični cilj 3.3: Povečanje učinkovitosti rabe energije</p> <p>UKREP 3.3.1: Energetsko učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija</p> <p>Specifični cilj 3.4: Izboljšanje komunikacijske infrastrukture</p> <p>UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov</p> <p>UKREP 3.4.2: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežje</p> <p>Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj</p> <p>UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji</p>
Kmetijstvo in razvoj podeželja	<p>Specifični cilj 4.1: Krepitev podeželskega gospodarstva in socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja</p> <p>UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju novih delovnih mest</p> <p>UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju</p> <p>UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe prebivalstva in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila</p> <p>UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost</p> <p>Specifični cilj 4.2: Ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij</p> <p>UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij</p> <p>Specifični cilj 4.3: Intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi, boljša izraba lesa in večanje dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi in spodbujanje nizkoogljičnega gospodarstva</p> <p>UKREP 4.3.1: Vzpostavitev mreže lesnih centrov</p> <p>UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo - les</p>
Turizem in dediščina	<p>Specifični cilj 5.1: Trajnostno upravljanje destinacije in povečanje prepoznavnosti</p> <p>UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti</p> <p>Specifični cilj 5.2: Vzpostavitev raznovrstne in raznolike doživljajske ponudbe, ki vključuje dediščino in ustreza povpraševanju domačih in tujih gostov</p> <p>UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje</p>

PODROČJA	SPECIFIČNI CILJI/UKREPI
	podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej

2.8.1. Področje: Gospodarstvo

Gospodarstvo regije ima velik razvojni potencial pri specializaciji v panogah, ki so že sedaj prevladujoče, uspešne in izvozno usmerjene. Oblikovati je potrebno mreže mikro, malih in srednje velikih podjetij, ki bodo podpirala paradna podjetja regije in hkrati tudi samostojno prodirala na evropska in svetovna tržišča ter tako še dodatno okrepila izvozni potencial regije.

Da se bodo mala podjetja bolj odprla na tuja tržišča je potrebno zagotoviti učinkovito podporno okolje, ki bo okrepilo znanje podjetij na vseh področjih. Podporno okolje je potrebno razvijati v smeri: dvig prepoznavnosti regije in privabljanje tujih investicij, internacionalizacija, delovanje mrežnega inkubatorja. Podporno okolje se mora okrepiti na področjih socialnega podjetništva, podeželja, podjetništva mladih ter startup podjetništva. Le s celostnim pristopom lahko dosežemo povezovalne učinke in na ta način lahko regija postane še bolj izvozno uspešna.

Področje, ki mu je potrebno nameniti veliko pozornosti so inovacije, raziskave in razvoj. Z vlaganjem v raziskovanje in razvoj (infrastruktura, programi) pri obstoječih prevladujočih panogah in vlaganje v razvoj drugih perspektivnih panog z visoko dodano vrednostjo bo regija Jugovzhodne Slovenije postala gonilna sila tehnološkega razvoja. Potrebno je povezati pomembne deležnike inovacijskega razvoja od fakultet, razvojnih inštitucij do podjetij, preko katerih se produkti z visoko dodano vrednostjo prodajo na končnem trgu.

Pomembno je izboljšati gospodarsko infrastrukturo v regiji, ki mora podpreti potrebe tako velikih, kakor tudi malih podjetij. Pri tem je potrebno povezano načrtovanje infrastrukture ter več aktivnosti na področju trženja in privabljanja (zasebnih) investitorjev.

Gospodarstvo regije temelji na strokovnem kadru, ki se je pripravljen izobraževati in usposablja, z namenom pridobitve kompetenc, ki so za razvoj podjetij in delovanje na tujih trgih, ključnega pomena. S strani regije se bo podpiralo projekte, ki bodo krepili kompetence zaposlenih z namenom uspešne rasti in razvoja podjetij.

Vizija področja:

Izvozno gospodarstvo z mednarodno prepoznavnostjo regije.

Cilj področja:

Cilj regije je ohraniti ter utrditi svoj položaj najbolj izvozne slovenske regije in s tem tudi konkurenčnosti regijskega gospodarstva na zahtevnih tujih trgih. S prihodki od prodaje na tujih trgih bo gospodarstvo regije ustvarilo 65% vseh prihodkov od prodaje.

Specifični cilji v okviru programa Gospodarstvo:

- ❖ Specifični cilj 1.1: Vzpostavitev celovitega izvozno usmerjenega podjetniškega podpornega okolja JV Slovenije
- ❖ Specifični cilj 1.2: Izboljšanje kompetenc zaposlenih
- ❖ Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev celovitih inovacijskih procesov

❖ Specifični cilj 1.1: Vzpostavitev celovitega izvozno usmerjenega podjetniškega podpornega okolja JV Slovenije
--

Cilj se v prvem koraku nanaša na internacionalizacijo v regiji, ki jo je potrebno dvigniti na višji nivo. Proces je potrebno začeti pri dvigu prepoznavnosti in promociji regije kot celote, kot območja z ustrezno infrastrukturo in pogoji za razvoj posla. Aktivnosti se usmerjajo na raven Slovenije, širšo čezmejno regijo in ključne globalne trge. Trenutno regija nima ustreznega pristopa in gradiva za enotno predstavitev novim investitorjem, zato bodo začetne aktivnosti namenjene izdelavi pristopa, kataloga in ostalih gradiv.

Domača podjetja je potrebno preko različnih aktivnosti pripraviti na to da se odprejo tujim trgom. Zaradi tradicionalne splošne zadržanosti velikega deleža podjetij je potrebno narediti določen premik pri razmišljanju in

podjetjem prikazati prednosti vstopa na tuje trge. Vzpostaviti je potrebno mesta, kjer bodo interesentom na voljo kvalitetne, ažurne in hitre informacije o mednarodnih trgih, pravih poslovanja itd.

Za boljšo prepoznavnost je potrebno organizirati več dogodkov tako doma kot v tujini in z izdelanimi gradivi, še podkrepiti predstavitev naše regije v gospodarskem smislu. Dogodke doma je potrebno skrbno načrtovati in jih tematsko organizirati. Z namenom privabljanja investorjev v regijo se bo uporabljalo različne sodobne načine (npr. program identifikacije tujih investorjev, vzpostavila pa se bo tudi skupina zainteresiranih za TNI, v kateri bodo člani razvojnih institucij, zbornic, bank, zavarovalnic, upravitelji con, gradbenih podjetij in velikih podjetij. Razvijala se bo izvozna usmerjenost regijskih družb in skupni nastop na tujih trgih. Večjo prepoznavnost je potrebno dosežati tudi preko promocije ustvarjalnih in kulturnih industrij.

Druga pomembna tematika tega cilja je podporno okolje za podjetništvo. V regiji je potrebno vzpostaviti delovanje mrežnega inkubatorja in ostalih pomembnih podpornih programov. Zagotoviti je potrebno ustrezne infrastrukturne pogoje in programe, ki bodo podjetjem omogočale lažji in uspešnejši začetek poslovanja ter predvsem nadaljnji razvoj.

Podporno okolje mora podjetjem omogočati vstop v že vzpostavljene verige vrednosti in bo s povezovanjem različnih domačih in tujih podjetij bilo sposobno generirati nove vrednostne verige. Poiskati je potrebno podjetja zainteresirana za prodajo in povezovanje na tujih trgih.

Ključno pri zagotavljanju podpornega okolja je tudi mreža svetovalcev. Področja ki zahtevajo posebno pozornost so aktivacija ranljivih ciljnih, razvoj socialnega podjetništva in razvoj podjetništva na podeželju. Okrepiti je potrebno aktivnosti za startup podjetništvo in ostale sodobne oblike podjetništva. S tem dobijo podporo skupine, ki postajajo vse bolj pomemben generator inovacij, razvoja in novih zaposlitev, to so podjetniki začetniki, potencialni podjetniki, startup podjetja, študentje, dijaki in ostale skupine mladih.

Regija ima veliko število gospodarskih con, za katere je potrebno zagotoviti skupno načrtovanje ter infrastrukturno urejanje. Z aktivnim trženjem je potrebno pridobiti (zasebne) investitorje iz domačega in tujega okolja.

Investicijska področja:

- aktivnosti za popis gospodarskih subjektov regije in ponudbe gospodarstva ter tudi negospodarstva,
- izdelava kataloga in ostalih gradiv gospodarstvo in negospodarstva JV Slo,
- dogodki doma in v tujini za sklepanje partnerstev, vključevanje v mednarodne verige vrednosti in privabljanje investorjev,
- aktivnosti (delavnice, predavanja, tečaji, ostalo) za večjo odprtost domačih podjetij za tuje trge,
- organizacija gospodarskih forumov, sejmov ter kulturnih prireditev in festivalov za dvig prepoznavnosti,
- izvajanje strategij za nastop na tujih trgih in povezovanje kompetenc ter deležnikov,
- vzpostavljanje domačin in mednarodnih konzorcijev za vstop v mednarodne projekte, financiranje iz različnih tujih skladov, na prvem mestu iz skladov in programov EU,
- vzpostavitev kontaktnih točk za internacionalizacijo,
- iskanje partnerjev za vlaganja v gospodarsko infrastrukturo (cone, inkubatorji),
- vzpostavitev mrežnega inkubatorja,
- izvedba programov podpornega okolja,
- povezovanje in grozdenje podjetij v regiji in izven
- izvedba različnih oblik podjetniških svetovanj
- iskanje finančnih vzvodov in rešitev za podjetje in pomoč pri dostopu le teh
- aktivacija prebivalstva in revitalizacija podjetniškega okolja,
- povezovanje novih in obstoječih podpornih storitev različnih institucij (razvojna agencija, gospodarske zbornice, obrtne zbornice, občine, itd.),
- spodbujanje javno-zasebnih partnerstev,
- pregled stanja gospodarske infrastrukture (zasedenost, infrastrukturna opremljenost, preverjanje povpraševanja in potreb),
- skupno načrtovanje in infrastrukturno urejanje infrastrukture za gospodarstvo.

Za doseganje specifičnega cilja 1.1 se bosta izvajala naslednja ukrepa:

- UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije
- UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje

UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije

Cilj ukrepa:

- Večja prepoznavnost regije doma in v tujini,
- Večje število tujih in domačih neposrednih investicij,
- Večje število tujih partnerstev,
- Večji delež izvoza v BDP,
- Vključitev podjetij iz regije v mednarodno sodelovanje,
- Večja odprtost domačih podjetij v evropska in druga tržišča ter posledično več sodelovanja s tujimi podjetji,
- Zagotoviti kvalitetno podporo pri mednarodnem poslovanju,
- Oblikovanje tima za internacionalizacijo,
- Vzpostavitev informacijskih in servisnih točk za domače izvoznike in tuje investitorje,
- Boljša usposobljenost in večja odprtost za sodelovanje v mednarodnih projektih, ki kandidirajo za sredstva mednarodnih skladov, zlasti skladov in programov EU.

Opis ukrepa

Internationalizacijo v regiji je potrebno začeti pri dvig prepoznavnosti in promociji regije kot celote, kot področja z ustrežno infrastrukturo in pogoji za razvoj posla. Aktivnosti bodo usmerjene na raven Slovenije, širšo čezmejno regijo in ključne globalne trge. Trenutno regija nima ustreznega pristopa in gradiva za enotno predstavitev novim investitorjem, zato bodo začetne aktivnosti projekta namenjene izdelavi pristopa in kataloga »Gospodarstvo regije«. Nov pristop bo zahteval jasno določene vloge in pristojnosti posameznih partnerjev. Katalog v slovenskem in angleškem jeziku bo vseboval pregled celotne ponudbe regije JV Slovenija, ki jo sestavljajo gospodarski subjekti, podatki o poslovnih conah in razpoložljivih industrijskih zemljiščih, razpoložljivih zgradbah, ki so na razpolago za industrijsko/poslovno rabo, zasnovanih investicijskih in nepremičninskih projektih v regiji in človeških virih. Izpostavljene bodo ključne blagovne znamke, ključne dejavnosti in znotraj le teh ključne družbe našega gospodarstva, ki bodo prepoznale interes za sodelovanje s tujimi organizacijami. Predstavljeno bo podporno okolje (gospodarske zbornice, razvojni centri, ostali), ki razvijajo podjetništvo in povezujejo podjetja tudi z različnimi načini financiranja (razpisi, krediti).

Za potrebe sejmskih dejavnosti, tiskovnih konferenc, okroglih miz in predstavitev se bo izdelalo različno gradivo. Postavljeno bo spletno mesto za promocijo regije, ki bo dopolnjevalo informacije kataloga in brošur. Gospodarstvo regije bo predstavljeno tudi v kratkem filmu v slovenskem in angleškem jeziku. Oblikovala se bodo promocijska darila za nastope na sejmih in ostalih dogodkih.

V regiji se trenutno odvija malo dogodkov (sejmov, forumov), kjer se lahko lokalna podjetja predstavijo tako domačim, kakor tujim vlagateljem. Za boljšo prepoznavnost je potrebno organizirati več takšnih dogodkov in z izdelanimi gradivi, še podkrepiti predstavitev naše regije v gospodarskem smislu. Dogodke doma je potrebno skrbno načrtovati in jih tematsko organizirati. Na ta način bodo na dogodke prišli potencialni partnerji, ki jih poslovno področje dogodka zanima in s tem se povečujejo možnosti za oblikovanje partnerskih mrež med domačimi in tujimi podjetji. V tujini je potrebno poiskati tuje delegacije, ki so zainteresirane za partnerske povezave in jim predstaviti regijsko ponudbo in možnosti vlaganja, sodelovanja.

Domačim podjetjem je potrebno omogočiti več obiskov tujih dogodkov, kjer se predstavlja tuja ponudba in kjer bodo imeli možnost predstavitve svojih produktov in novosti. S tem se domača podjetja usmerja k odprtosti, v tujini se vzpostavlja partnerstva in mreže. Regija preko udeležbe na tovrstnih dogodkih postaja bolj prepoznavna in zanimiva za investicije.

Ena izmed oblik so obiski dobrih praks v tujini, kjer se zainteresirane podjetnike iz naše regije pelje pogledat specifične primere dobrih praks. Za področje Avstrije in Nemčije je tu smiselno sodelovanje z Gospodarskimi zbornicami na severu Slovenije, ki imajo nekatere tovrstne povezave že vzpostavljene. Dogodke se bo organiziralo tudi v ostalih različnih oblikah; sejmske dejavnosti, tiskovne konference, okrogle mize in ostale oblike.

Organizirali se bodo dogodki za privabljanje TNI v tujini in Sloveniji oz. tam, kjer bo bolj primerno glede na ciljne skupine. Okrepiti je potrebno sodelovanje s SPIRIT Slovenija, gospodarskimi zbornicami in veleposlaništvu. V aktivnostih so predvideni tudi obiski grozdov (Avstrija, Nemčija, Italija Hrvaška in drugi) in vzpostavljanje partnerstev z njimi. Ponudbo regije bomo oglaševali v domačih in tujih specializiranih medijih.

Pri privabljanju investitorjev v regijo se bo uporabljalo različne sodobne načine (npr. program identifikacije tujih investitorjev – svetovalna podjetja v tujini, ki preučujejo JV Slovenijo kot lokacijo za njihovo prihodnjo investicijo, na takšen način bi prišli do ožjega nabora tujih investitorjev, ki bi bili pripravljeni investirati v JV Slovenijo, itd.).

Pri dvigu prepoznavnosti je potrebno izpostaviti bogato kulturno dediščino, kjer lahko preko mednarodnih konzorcijev neprofitnih organizacij in promocije ustvarjalnih in kulturnih industrij dosežemo večjo prepoznavnost regije.

Vzpostavila se bo skupina zainteresiranih za TNI, v kateri bodo člani razvojnih institucij, zbornic, bank, zavarovalnic, upravitelji con, gradbenih podjetij in velikih podjetij. Skozi ves čas se bodo izvajali obiski tujih investitorjev oz. priprave obiskov, izvajala se bodo svetovanja, spremljali se bodo zaključki poslov in informacije o faktorjih odločitve. Z investitorji in potencialnimi investitorji se bo vzdrževalo reden stik, nudila se jim bo pomoč pri reševanju težav in svetovanje.

Razvijala se bo izvozna usmerjenost regijskih družb in skupni nastop na tujih trgih. Smiselno je nastopiti na 3 ciljnih trgih letno. Investitorje se bo iskalo tudi v evropskih državah ter seveda naraščajočih svetovnih trgih. Pri aktivnostih organizacije dogodkov doma in v tujini je smiselno povezovanje z organizacijami, ki tovrstne dogodke redno izvajajo (SPIRIT, SLOVENIA TIMES).

Podjetja iz regije JV Slovenija imajo številne kvalitetne, inovativne produkte, s katerimi bi se lahko vključili v mednarodne tržne verige, primanjkuje pa jim znanja o tujih trgih v smislu kako na tuj trg vstopiti oz. se z večjo vrednostno verigo povezati. Vzpostaviti je potrebno podporno okolje, ki bo podjetjem omogočalo vstop v že vzpostavljene verige vrednosti in bo s povezovanjem različnih domačih in tujih podjetij bilo sposobno generirati nove vrednostne verige. Poiskati je potrebno podjetja zainteresirana za prodajo in povezovanje na tujih trgih (koliko obstoječih podjetij in katera so zainteresirana za izvoz v tujino in na katere trge), identificirati izdelke/storitve podjetij, primerne za izvoz v tujino, povečati promocijo in trženje že uveljavljenih blagovnih znamk JV Slovenije v tujini, identificirati tuje trge, zanimive za izvoz in povezovanje, prepoznati glavne ovire podjetij pri izvozu v tujino, prepoznati panoge, kjer je potencial za izvoz in oblikovati skupine podjetij glede na panogo ali glede na regionalne trge za trženje njihovih izdelkov in storitev.

V prvem koraku je potrebno domača podjetja preko različnih aktivnosti pripraviti na to da se odprejo tujim trgom. Zaradi tradicionalne splošne zadržanosti velikega deleža podjetij je potrebno narediti določen premik pri razmišljanju in podjetjem prikazati prednosti vstopa na tuje trge. Poudariti je potrebno ekonomije obsega, večjo prepoznavnost, možnosti razvoja in sodelovanja s tujimi partnerji ipd.. Podjetjem je potrebno predati osnovno znanje in razumevanje globalnega trga in jih opogumiti da naredijo korake naprej v svojem razvoju.

Vzpostaviti je potrebno mesta, kjer bodo interesentom na voljo kvalitetne, ažurne in hitre informacije o mednarodnih trgih, pravilih poslovanja itd. Podjetja je potrebno povezati s tujimi predstavništvi in specialisti za izvoz in pospeševanje prodaje. Izdelava posnetka stanja na terenu, koliko je izvoznih podjetij, katera so zainteresirana za tuje trge in s kakšnimi produkti.

Na drugi strani je potrebno ponuditi kvaliteten servis za tuje investitorje. Z natančnim popisom stanja, je potrebno priti do informacij o možnih investicijskih projektih, zgradbah, conah in jih v primerni obliki ponuditi tujim interesentom.

Za še pospešen nastop domačih podjetij na tujih trgih in za tiste, ki tega koraka ne bodo zmogli sami, je potrebno oblikovati tim za internacionalizacijo oz. skupino ekspertov za prodor na tuje trge, ki bo utrla pot prodaji (pomoč pri trženju izdelkov in storitev podjetij v tujini in za skupne sejemske nastope podjetij v tujini). Na drugi strani je kar nekaj velikih podjetij iz naše regije že uveljavljenih na tujih trgih in s povezovanjem z njimi je vstop na tuje trge lahko hitrejši in bolj učinkovit.

Aktivnosti ukrepa

- popis gospodarskih subjektov regije in ponudbe gospodarstva,
- popis negospodarskih subjektov regije in ponudbe negospodarstva,
- izdelava kataloga, ostalih gradiv in informacijskega portala gospodarstva in podpornega okolja JV SLO ter tudi negospodarstva,
- priprava strategije za nastop na trgih in predstavitev,
- obisk tujih sejmov in predstavitev,
- organizacija gospodarskih forumov, sejmov ter kulturnih prireditev in festivalov za dvig prepoznavnosti,

- ohranjanje stikov s potencialnimi investitorji,
- aktivnosti (delavnice, predavanja, tečaji, ostalo) za večjo odprtost domačih podjetij za tuje trge,
- identifikacija podjetij, produktov, ki bi želeli sodelovati v mednarodnih verigah vrednosti,
- identifikacija panog, kjer bi bila možna vključitev,
- vzpostavitev kontakt s podjetji iz vrednostne verige in njihovo povezovanje,
- povezovanje z domačimi (večjimi) podjetji, ki so na tujih trgih že prisotna,
- podpora pri nišnih prebojih,
- povezovanje kompetenc in deležnikov in skupen nastop na tujih trgih,
- vzpostavljanje razvojni partnerstev na različnih interesnih področjih,
- vzpostavljanje domačin in mednarodnih konzorcijev za vstop v mednarodne projekte, financiranje iz različnih tujih skladov, na prvem mestu iz skladov in programov EU,
- pridobivanje vseh informacij in posredovanje/pomoč interesentom,
- povezovanje s tujimi predstavništvi in širjenje mreže,
- vzpostavitev kontaktnih točk za internacionalizacijo.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

Obdobje 2014-2020

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa s finančnim okvirjem:

- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 1. del: Dvig prepoznavnosti in promocija jv slo z namenom privabljanja tujih in domačih neposrednih investicij (3.150.000 EUR);
- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 4. Del: Internacionalizacija (1.590.000 EUR).

Regionalni projekt nacionalnega pomena v okviru ukrepa:

- V. Sofinanciranje razvojnih projektov za nastajanje novih start-up podjetij in inovativnih proizvodov ter spodbujanje njihove globalne rasti

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 21: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.1.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K1.1.1/a	Tuje neposredne naložbe v regiji JV SLO	znesek	341,9 mio EUR	2013	400 mio EUR	Banka Slovenije
K1.1.1/b	Delež izvoza regije JV SLO v slovenskem izvozu	delež	12,18 %	2013	15%	SURS
K1.1.1/c	Prihodki, doseženi na tujem trgu	delež	61,5	2013	65%	SURS

UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje

Cilj ukrepa

- Zagotoviti učinkovito podporno okolje;
- Izboljšanje klime za podjetništvo in širitev informacij o podjetniških priložnostih;
- Boljše razumevanje podjetnosti, kot priložnost;
- Večje število hitrorastočih podjetij in drugih organizacij;
- Vzpostavljanje mreže inkubatorjev (regijski mrežni inkubator, mrežni inkubator Pokolpje);
- Dvig produktivnosti podjetij;
- Spodbuditi zanimanje za podjetništvo pri mladih in ostalih skupinah, kjer je podjetništvo premalo razvito;
- Zagotoviti infrastrukturo in opremo za razvoj start-up podjetništva;
- Gospodarska infrastruktura, primerna za sprejem novih podjetij, kjer bodo imele prednost poslovne cone blizu središč regionalnega pomena,
- Ustvarjanje novih delovnih mest.

Opis ukrepa

V regiji je potrebno vzpostaviti delovanje mrežnega inkubatorja. Zagotoviti je potrebno ustrezne infrastrukturne pogoje in programe, ki bodo podjetjem omogočale lažji in uspešnejši začetek poslovanja ter njihov razvoj. Mrežni inkubator bo s svojim storitvami svetovanja in pomoči pri začetnem poslovanju novih podjetij ustvarjal nove gospodarske celice, ki povečujejo raznolikost in konkurenčnost na regionalnem ali nacionalnem trgu in bo hkrati zaposloval večje število prebivalstva v okolici. Inkubiranim podjetjem bo zagotavljal najboljše delovno okolje za pretvorbo poslovne ideje v poslovni načrt ter nato v komercializacijo produkta. Glede na dejstvo, da bo imel absolutno regionalni značaj, je njegova naloga tudi zagotavljanje pogojev za stabilen razvoj in poslovanje posameznih podjetij ter dvig njihove tehnološke usposobljenosti na višji nivo. Ustrezna infrastruktura bo omogočala izvedbo podpornih programov, s čimer bodo podjetja dobila pomoč na glavnih področjih, kjer so šibka: RRI, Prodaja/marketing in razvoj storitev oz. proizvoda, idr.

Program podpornega okolja bo izpeljan skozi različne aktivnosti (npr. osnovni mentorski programi, mentorski programi zunanjih izvajalcev, predavanja, delavnice, idr.). Ključno pri zagotavljanju podpornega okolja je tudi mreža svetovalcev. Mreža bo razdeljena na posamezne gospodarske panoge in v njo bodo vključeni izkušeni podjetniki regije. Ob začetnih težavah mladih podjetij se tako glede na panogo podjetja vključi ustreznega svetovalca, ki pomaga pri reševanju problema.

Pomembna funkcija podpornega okolja inkubatorjev je tudi prenos znanja, informacij in mreženje, tako podjetij in njihovega znanja, kakor tudi ostalih podpornih okolij, drugih regij in držav. V podporno okolje je potrebno močneje vključiti delovanje Medpodjetniških izobraževalnih centrov (MIC), ki lahko s svojim delovanjem še pospešijo prenos znanja in izkušenj.

Za vsa novonastala podjetja je ključnega pomena ustrezno podporno okolje, ki zagotavlja podjetniško, inovativno in finančno podporo za uspešen razvoj podjetij v zgodnjih fazah rasti.

Področja ki zahtevajo posebno pozornost so aktivacija ranljivih ciljnih, razvoj socialnega podjetništva in razvoj podjetništva na podeželju. Okrepiti je potrebno aktivnosti za startup podjetništvo in ostale sodobne oblike podjetništva. S tem dobijo podporo skupine, ki postajajo vse bolj pomemben generator inovacij, razvoja in novih zaposlitev, to so podjetniki začetniki, potencialni podjetniki, startup podjetja, študentje, dijaki in ostale skupine mladih.

Preko izvedbe različnih programov, kot so startup vikendi, podjetniški krožki in promocijski dogodki na šolah, fakultetah, programi za zagon podjetniške ideje, programi za izdelavo poslovnega modela, tečajji programiranja spletnih strani in podjetniški seminarji, itd., je potrebno te ciljne skupine doseči in pri njih vzbuditi podjetniško zanimanje in jih bolj podjetniško opogumiti. V prvi fazi je potrebno zagotoviti ustrezno infrastrukturo in opremo, ki bo omogočala razvoj idej in bo povezovala različne interesne skupine (mladi, podjetja, šolske ustanove, raziskovalne organizacije) in kompetentna področja (podjetništvo, dizajn, avdiovizualna produkcija, inženirstvo). Ker ima regija razmeroma močno medijsko in produkcijsko sceno, je smiselno spodbujati razvoj novih modelov distribucije. V nadaljevanju je potrebno podjetniške programe nadgraditi in jih dvigniti do nivoja pospeševalnikov.

Regija ima veliko gospodarske infrastrukture, predvsem gospodarskih con, ki so neustrezno infrastrukturno urejene (komunalna, cestna infrastruktura, širokopasovni internet, ipd). Da bomo lahko privabili domače in tuje investitorje, jih je potrebno ustrezno infrastrukturno urediti. Na tem mestu je smiselno uporabiti tudi možnosti kulturne dediščine, ki lahko ob ustrezni ureditvi, prenovi postane učinkovita infrastruktura za gospodarstvo.

V okviru ukrepa se bo vzpodbujalo povezovanje na ravni občin v smeri skupnega načrtovanja con in vzpostavljanja večjih ter bolj infrastrukturno opremljenih gospodarskih con, kar bo vodilo v dvig konkurenčnosti regije. V regiji je potrebno razviti posamezne gospodarske cone za različne namene (npr. gospodarska cona za zagotovitev dolgoročnih potreb regionalnega gospodarstva, večjo mednarodno konkurenčno industrijsko cono, podjetniško cono malega gospodarstva za spodbujanje razvoja delovnih mest itd.). Konkretnije je potrebno začeti s trženjem gospodarskih con (ne glede na stopnjo opremljenosti) z namenom privabljanja (zasebnih) investitorjev iz domačega in tujega okolja.

Aktivnosti ukrepa

- vzpostavitev mrežnega inkubatorja,
- pomoč pri prijavi na razpise,
- povezovanje in grozdenje podjetij ter drugih organizacij v regiji in izven

- izvedba različnih oblik podjetniških svetovanj in izobraževanj na področju kmetijstva, turizma, gozdarstva, lesarstva, ustvarjalnih in kulturnih industrij ter izvedba svetovanj in izobraževanje na področju socialnega podjetništva in ekonomske demokracije,
- iskanje finančnih vzvodov in rešitev za podjetje in druge organizacije ter pomoč pri dostopu le teh,
- pomoč pri prenovi poslovnih modelov,
- nadgradnja obstoječega podpornega okolja,
- dvig usposobljenosti nosilcev in izvajalcev podpornega okolja,
- aktivacija prebivalstva in revitalizacija podjetniškega okolja,
- izvedba različnih programov podpornega okolja,
- podpora novim sodobnim oblikam podjetništva (startup, itd),
- povezovanje novih in obstoječih podpornih storitev različnih institucij (razvojna agencija, gospodarske zbornice, obrtne zbornice, občine, itd.),
- spodbujanje javno-zasebnih partnerstev,
- povezovanje mrežnega inkubatorja z inkubatorji v sosednjih državah
- Izvedba svetovanj, programov in izobraževanj na področju kmetijstva, turizma, gozdarstva, lesarstva, socialnega podjetništva ter grozdenja, zadružništva, kooperative itd.
- pregled stanja gospodarskih con (zasedenost, infrastrukturna opremljenost, preverjanje povpraševanja in potreb),
- skupno načrtovanje gospodarskih con,
- infrastrukturno urejanje gospodarskih con,
- trženje gospodarskih con in privabljanje investorjev.

Časovni in finančni načrt ukrepa

Obdobje 2014-2020

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa s finančnim okvirjem:

- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 2. del: MREŽNI PODJETNIŠKI INKUBATOR (2.302.000 EUR)
- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 3. del: Promocija podjetništva med mladimi in nove oblike podjetništva (start up, vitko podjetništvo) (1.074.000 EUR)
- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 6. del: Družbeno odgovorno podjetništvo (2.500.000 EUR)
- Podjetniško podporno okolje JV SLO – 7. del: Podjetniško svetovanje (1.140.000 EUR)

Regionalni projekt nacionalnega pomena v okviru ukrepa:

- I. Regionalne garancijske sheme
- II. Podjetno v svet podjetništva
- III. Enotne regijske štipendijske sheme
- V. Sofinanciranje razvojnih projektov za nastajanje novih start-up podjetij in inovativnih proizvodov ter spodbujanje njihove globalne rasti
- IX. Spodbujanje socialnega podjetništva, zaposlovanja in kreativnosti v slovenskih regijah

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 22: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.1.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K1.1.2/a	Št. inkubiranih podjetij	število	47	2013	70	Mrežni inkubator
K1.1.2/b	Število podprtih novonastalih podjetij	število	0	2013	12	Startup NM, RC NM

❖ **Specifični cilj 1.2: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih**

Predpogoj za izboljšanje konkurenčnosti industrije so visoko usposobljeni delavci na vseh ravneh, opremljeni z najnovejšimi znanji, spodbujeni k inovativnosti in motivirani za delo. Kljub splošni brezposelnosti tudi v naši regiji pogosto ni dovolj (mladih) kadrov z ustreznimi znanji. Strateške spremembe zahtevajo skupinski pristop, zato se je razvoja modela kompetenc kadrov in usposabljanj potrebno lotiti celostno. Potrebno je poskrbeti tudi za aktivacijo starejših in prenos znanja ter odgovornosti na mlajše generacije.

Področje kompetenc, ki mu je potrebno nameniti posebno veliko pozornosti, je področje internacionalizacije. Podjetja (predvsem MSP) v regiji JV Slovenija imajo težave pri internacionalizaciji zaradi pomanjkanja ustreznega znanja zaposlenih (neznanje tujih jezikov, zaradi česa imajo težave pri vzpostavljanju stikov s tujimi vlagatelji, kompleksnost upravljanja z dokumentacijo in postopki pri mednarodnem poslovanju).

Zagotoviti je potrebno ustrezen izobraževalni sistem oz. javnoveljavne izobraževalne programe, ki bodo lahko producirali kader z znanjem, ki ga podjetja regije potrebujejo. Zagotoviti je potrebno lažji prenos znanja v prakso oz. izvedbeni kurikulum. Z ustrežno infrastrukturo in opremljenostjo se bo zmanjšala vrzel med izobraževalnimi in funkcionalnimi cilji (med teorijo in prakso). K izobraževalnim programom je potrebno povezati lokalna podjetja in obrtnike ter prilagoditi strokovne module potrebam okolja, trga dela. S tem se bo v regiji povečala zaposljivost. Z ustreznim programom in infrastrukturo se bo dvignila raven strokovnosti – kompetentnosti, s čimer se bo posledično ustavil trend upadanja vpisa v poklicno in strokovno izobraževanje. Z omenjenimi ukrepi se bo pri mladih spodbudilo raziskovalno in inovativno dejavnost.

Investicijska področja:

- priprava in izvedba programov za dvig in poenotenje kompetenc kadrov in boljše obvladovanje obstoječih tehnologij,
- razvijanje kompetenc za prenos in razvoj inovativnih izdelkov ter organizacijske in tehnološke izboljšave,
- izboljšanje socialnega položaja zaposlenih,
- večja produktivnosti in konkurenčnosti kadra,
- ureditev sistema kompetenc, umestitev novih kompetenc in vplivanje na redne učne programe na potrebe panog,
- promocija poklicev in panoge – povečanje vhodnega kadrovskega potenciala,
- nadgradnji človeških in poslovnih vrednot – kodeks,
- usposabljanje ključnih kadrov v organizacijah za »aktivno« internacionalizacijo.
- zagotoviti ustrežno infrastrukturo za podporo programom,
- vzpostavljanje domačin in mednarodnih konzorcijev za vstop v mednarodne projekte, financiranje iz različnih tujih skladov, na prvem mestu iz skladov in programov EU,
- krepitev izobraževalnih inštitucij,
- novi izobraževalni programi, usposabljanja, ki bodo sledili razvojnim potrebam regije JV SLO.

Za doseganje specifičnega cilja 1.2 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije

UKREP 1.2.1: Izboljšanje kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije

Cilj ukrepa

- Dvig kompetenc v regiji na različnih področjih dela,
- Vključitev podjetij in drugih organizacij iz regije v mednarodno sodelovanje,
- Večje sodelovanje s tujimi podjetji in partnerji,
- Večja odprtost v evropske in druga tržišča,
- Prepoznati potrebe po novih poklicih in kompetencah,
- Uvesti nove javnoveljavne programe, ki sledijo potrebam trga dela,
- Boljša usposobljenost in večja odprtost za sodelovanje v mednarodnih projektih, ki kandidirajo za sredstva mednarodnih skladov, zlasti skladov in programov EU.

Opis ukrepa

Konkurenčnost evropske in slovenske industrije je, predvsem v nekaterih panogah (kovinska industrija, ipd.), ogrožena zaradi pritiskov drugih hitro rastočih gospodarstev. Predpogoj za izboljšanje konkurenčnosti slovenske industrije so visoko usposobljeni delavci na vseh ravneh, opremljeni z najnovejšimi znanji, spodbujeni k inovativnosti in motivirani za delo - edino ti lahko poskrbijo za celovite sistemske spremembe. Kljub veliki splošni brezposelnosti pa pogosto ni na razpolago dovolj mladih kadrov z ustreznimi znanji. Strateške spremembe

zahtevajo skupinski pristop, zato se je razvoja modela kompetenc kadrov in usposabljanj potrebno lotiti celostno. Na drugi strani je potrebno poskrbeti za aktivacijo starejših in prenos znanja ter odgovornosti na mlajše generacije.

Področje kompetenc, ki mu je potrebno poleg ostalih nameniti posebno veliko pozornosti, je področje internacionalizacije. Podjetja (predvsem MSP) v regiji JV Slovenija imajo težave pri internacionalizaciji zaradi pomanjkanja ustreznega znanja zaposlenih (nezanje tujih jezikov, zaradi česa imajo težave pri vzpostavljanju stikov s tujimi vlagatelji, kompleksnost upravljanja z dokumentacijo in postopki pri mednarodnem poslovanju). Težavo predstavlja tudi pomanjkanje razpoložljivih informacij za oceno in analizo tujih trgov, močna tuja konkurenca in financiranje izvoznih aktivnosti. MSP se tako v internacionalizacijo odpravljajo z omejenimi viri, pri čemer lahko igrata pomembno vlogo podjetnikov človeški kapital (izkušnje in spretnosti, zaznavanje okolja, mednarodna usmerjenost, managersko znanje) in družbeni kapital (poslovne zveze in poznanstva), kot pomembnejša strateška vira in vira dolgoročnih konkurenčnih prednosti.

Na drugi strani je potrebno zagotoviti ustrezen izobraževalni sistem oz. javno veljavne izobraževalne programe, ki bodo lahko producirali kader z znanjem, ki ga podjetja regije potrebujejo. Zagotoviti je potrebno lažji prenos znanja v prakso oz. izvedbeni kurikulum. Z ustrežno infrastrukturo in opremljenostjo se bo zmanjšala vrzel med izobraževalnimi in funkcionalnimi cilji (med teorijo in prakso). K izobraževalnim programom je potrebno povezati lokalna podjetja in obrtnike ter prilagodili strokovne module potrebam okolja, trga dela. S tem se bo v regiji povečala zaposljivost. Z ustreznim programom in infrastrukturo se bo dvignila raven strokovnosti – kompetentnosti, s čimer se bo posledično ustavil trend upadanja vpisa v poklicno in strokovno izobraževanje. Z omenjenimi ukrepi se bo pri mladih spodbudilo raziskovalno in inovativno dejavnost.

Aktivnosti ukrepa

- dvigu in poenotenju kompetenc kadrov,
- doslednejšemu izvajanju zakonodaje,
- varovanju zdravja in okolja pred negativnimi učinki dejavnosti,
- učinkovitejši in racionalnejši snovni in energetski bilanci industrije,
- boljšemu obvladovanju obstoječih tehnologij,
- prenosu in razvoju novih inovativnih izdelkov ter organizacijskim in tehnološkim izboljšavam,
- zadovoljstvu zaposlenih v industriji in partnerjev v njenih prodajno-dobavnih verigah,
- izboljšanjem socialnemu položaju zaposlenih oziroma njihovi zaposljivosti,
- produktivnosti in konkurenčnosti,
- ureditev sistema kompetenc, umestitev novih kompetenc in vplivanje na redne učne programe na potrebe panog
- promocija poklicev in panoge – povečanje vhodnega kadrovskega potenciala
- nadgradnji človeških in poslovnih vrednot – kodeks
- usposabljanje ključnih kadrov v organizacijah za »aktivno« internacionalizacijo.
- prepoznati nivo znanja in potreb kadra
- oblikovanje programov za usposabljanje kadrov in izvedba usposabljanj,
- pomoč pri vzpostavljanju stikov s tujino
- javno veljavni program za prekvalifikacijo kadrov v skladu s potrebami okolja in trga dela,
- zmanjševanje vrzeli med usposobljenostjo delavcev in potrebami trga dela,
- povečati možnost zaposljivosti,
- zagotoviti ustrežno infrastrukturo za podporo programu,
- posameznikom omogočiti osebno rast, dvig kompetenc in znanj,
- tesnejše povezovanje in sodelovanje z okoljem,
- vzpostavljanje domačin in mednarodnih konzorcijev za vstop v mednarodne projekte, financiranje iz različnih tujih skladov, na prvem mestu iz skladov in programov EU,
- krepitev izobraževalnih inštitucij,
- poiskati nove izobraževalne programe, usposabljanja, ki bodo sledila razvojnim potrebam regije JV SLO.

Časovni in finančni načrt ukrepa

- Obdobje 2014-2020

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa s finančnim okvirjem:

- Kompetenčni center za razvoj kadrov za povečanje konkurenčnosti MSP v panožnih gospodarskih dejavnostih v JV Sloveniji (602.000 EUR);

- Podporno podjetniško okolje – 4. del: INTERNACIONALIZACIJA (1.590.000 EUR).

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (pretežno zasebni).

Tabela 23: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.2.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K1.2.1/a	Delež novih udeležencev, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc	udeleženec	0	2013	3.500	Izvajalci programov (GZDBK, ostali)

❖ **Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev celovitih inovacijskih procesov**

V okviru cilja se bo skušalo vplivati na ozaveščenost podjetij o inovacijskih procesih in možnosti razvoja podjetja v več smereh, z namenom da se v regiji inovira več. V tem cilju bo povezan celoten proces inoviranja: od samih potreb, potencialov in razvoja znotraj podjetij, do njihovega sodelovanja pri iskanju rešitev z raziskovalnimi, univerzitetnimi in ostalimi inštitucijami in deležniki, ter končno do iskanja trga za inovacije in komercializacijo.

Potrebno je dvigniti ozaveščenost podjetij o inovacijskih procesih in možnosti razvoja podjetja v več smereh. Preko celega leta se bo z različnimi dogodki s področja inoviranja in razvoja doseglo različne ciljne skupine z namenom dviga ozaveščenosti in znanja o inoviranju. Izpostavljati je potrebno primere dobrih praks in jih preko priznanj in nagrad spodbujati za nadaljnji razvoj produktov.

Ker raziskovalna infrastruktura v regiji na dovolj dobro razvita je potrebno v le to investirati in jo izboljšati. Znotraj takšne infrastrukture je potrebno zagotoviti kompletni podporni sistem, ki bo različne akterje povezoval, jih usmerjal pri inovacijskem procesu in prenosu akumuliranega znanja. Na ta način bo omogočen kakovosten razvoj tako velikih podjetij kot tudi MSP na regionalni in mednarodni ravni. S povezovanjem gospodarstva in izobraževalnega sistema z ostalimi raziskovalnimi inštitucijami bo omogočen hiter in učinkovit prenos znanja.

V nadaljevanju je potrebno spodbujati izvajanje konkretnih industrijskih raziskav za gospodarstvo v JV Sloveniji s strani raziskovalnih ustanov, predvsem v panogah kjer ima regija konkurenčne prednost. Pri tem procesu je potrebno še posebno aktivirati mlade, ki so še v procesu izobraževanja.

Raziskave in razvoj je potrebno usmeriti predvsem v panoge, ki so za regijo pomembnega značaja in ima regija velik potencial (npr. avtomobilska industrija, napredne medicinske naprave, farmacije, lesne industrije in ostalih področij, kjer se izkaže potencial). Takšne inovacije bodo lahko generirale nova delovna mesta.

Regija ima velik potencial tudi pri netehnoloških inovacijah npr. na področju procesov in storitev. Inovacijam prijazno okolje mora zagotoviti tudi podporo pri razvoju socialnih inovacij, ki so vse pomembnejši generator novih delovnih mest in reševanja socialnih problemov. Prav tako se bo krepilo inovacije na področju turizma in podeželja itd..

Spodbujala se bo podjetniška aktivnost vseh mladih, ki so še v procesu izobraževanja oz. so ga zaključili in še iščejo svoje poslovne poti. Prav tako je potrebno mlade usmerjati v poklice s področja naravoslovja in tehnike ter ostala področja, kjer je možno zagotovitev zaposlitev v regiji.

Proces inovacij je potrebno usmeriti k potrebam končnega uporabnika in obrniti proces postavljanja na trg. Z različnimi platformami in podpornim okoljem, je potrebno inovacijo na trgu predstaviti do te mere (prototip, demonstracija ali MVP), da uporabnik dojame njeno bistvo. Torej naprej se preveri povpraševanje in v koliko se pojavijo pozitivni odzivi trga (lahko tudi že prednaročila), se takšno inovacijo razvije do konca.

Investicijska področja:

- vzpostavitev infrastrukture (izgradnja, obnova, nabava opreme) za raziskave in razvoj, ki bo namenjena širšemu krogu raziskovalcev,
- priprava in izvajanje skupnih programov in projektov temeljnih, aplikativnih in industrijskih raziskav, ki so v skupnem interesu gospodarstva,
- prenos novih inovativnih tehnologij v proizvodne procese,
- povezovanje različnih organizacij regije v okviru posameznih projektov,
- oblikovanju novih in pri krepitvi obstoječih razvojnih oddelkov v podjetjih,
- dejavnost raziskav in razvoja na področjih z velikim tržnim potencialom regije,
- dogodki in programi z različnih področij za dvig inovacijske ozaveščenosti regije,
- razpisi in nagrade za najbolj inovativne predloge in produkte.

Za doseganje specifičnega cilja 1.3 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih

UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih

Cilj ukrepa:

- Izboljšanje raziskovalno-inovacijske infrastrukture,
- Izboljšan prenos znanja med raziskovalnimi organizacijami in podjetji (sinergijski učinki na področju inovacij),
- Bolj mednarodno konkurenčen razvojno raziskovalni prostor
- Zaposlovanje visokostrokovnega, univerzitetno izobraženega kadra
- Ustvarjanje pogojev za proizvodnjo izdelkov z visoko dodano vrednostjo in čisto proizvodnjo
- Podpora razvoju in testiranju inovacij v praksi in komercializacija razvitih rešitev in spodbujanje povpraševanja,
- Vstop novih tehnologij na trg,
- Večje število inovacijsko aktivnih podjetij,
- Več tehnično usposobljenega inženirskega kadra,
- Izboljšanje eko-inovativnosti in energetske učinkovitosti podjetij.

Opis ukrepa

Potrebno je dvigniti ozaveščenost podjetij o inovacijskih procesih in možnosti razvoja podjetja v več smereh. Preko celega leta se bo z različnimi dogodki s področja inoviranja in razvoja doseglo različne ciljne skupine z namenom dviga ozaveščenosti in znanja o inoviranju.

Osrednji letni dogodek bo »Teden inovativnosti« v katerem bo organizirana serija različnih aktivnosti. Osrednjo dogajanje bo namenjeno podelitvi priznanj in nagrad najbolj inovativnih podjetjem in posameznikom v preteklem letu. Dogodek bo ponudil aktivnosti tudi za mlade (dijaki, študentje), ki bodo lahko svoje inovativne ideje realizirali s pomočjo izkušenih mentorjev in tudi razvojnikov v podjetjih.

V okviru promocije bodo velikokrat izpostavljeni tudi primeri dobrih praks v regiji, ki bodo služili kot opomnik in zgled vsem ostalim podjetjem, da je inovacijska aktivnost pomembna za rast in razvoj. Preko različnih platform, razpisov in nagrad, bo potekalo usmerjanje podjetij v inovativne procese in se jih s finančnimi sredstvi spodbujalo v nadgradnjo produktov in storitev.

Ukrep bo povezoval celoten proces inoviranja: od samih potreb, potencialov in razvoja znotraj podjetij, do njihovega sodelovanja pri iskanju rešitev z raziskovalnimi, univerzitetnimi in ostalimi inštitucijami in deležniki, ter končno do iskanja trga za inovacije in komercializacijo.

Raziskovalna infrastruktura v regiji ni dovolj dobro razvita, oziroma je skoncentrirana znotraj velikih podjetij, ki imajo lastne razvojne oddelke. S tem je MSP-jem onemogočena raziskovalna dejavnost, saj si sami infrastrukture pogosto ne morejo zagotoviti. V regiji je tako potrebno zagotoviti lastno infrastrukturo, ki bo široko dostopna in bo podpirala področja, ki so za našo regijo prioriteta in so zapisna tudi v Strategiji pametne specializacije. Znotraj takšne infrastrukture je potrebno zagotoviti kompletni podporni sistem, ki bo različne akterje povezoval, jih

usmerjal pri inovacijskem procesu in prenosu akumuliranega znanja. Na ta način bo omogočen kakovosten razvoj tako velikih podjetij kot tudi MSP na regionalni in mednarodni ravni. S povezovanjem gospodarstva in izobraževalnega sistema z ostalimi raziskovalnimi inštitucijami bo omogočen hiter in učinkovit prenos znanja. Na ta način se bodo dosegali sinergijski učinki in izboljševanje kompetenc na področju inovacij.

Oblikovati je potrebno policentrične tehnološke centre, kot mednarodni inovativni sistem, ki povezuje gospodarsko in raziskovalno sfero ter predvideva policentrični razvoj raziskovalno-razvojne dejavnosti v panogah, ki so ključnega pomena za regijo. Z njegovo vzpostavitvijo bo omogočen kakovosten razvoj tako velikih podjetij kot tudi MSP na regionalni in mednarodni ravni.

Zagotovljeno mora biti tudi povezovanje s tujimi raziskovalnimi inštitucijami, podjetji in ostalimi organizacijami ter področji znanosti. Kulturne in kreativne industrije lahko pripomorejo k dvigu dodane vrednosti izdelkov, zato jih je smiselno povezovati v raziskovalne in inovativne procese.

V nadaljevanju je potrebno spodbujati izvajanje konkretnih industrijskih raziskav za gospodarstvo v JV Sloveniji s strani raziskovalnih ustanov, predvsem v panogah kjer ima regija konkurenčne prednost.

Spodbujala se bo podjetniška aktivnost vseh mladih, ki so še v procesu izobraževanja oz. so ga zaključili in še iščejo svoje poslovne poti. Prav tako je potrebno mlade usmerjati v poklice s področja naravoslovja in tehnike ter ostala področja, kjer je možno zagotovitev zaposlitev v regiji.

Pospeševati je potrebno dobre podjetniške ideje iz širše JV Evrope s ciljem, da se te ideje preizkušajo v regiji JV SLO. Z ustreznim celostnim pristopom tega področja je potrebno spodbujati znanstveno odličnost raziskovalcev na vključenih raziskovalnih ustanovah ter spodbujati uveljavljanje raziskovalcev na območju JV Evrope, še posebej tistega dela, ki spada v Podonavsko regijo.

Spodbujalo se bo izmenjavo znanja med vsemi vključenimi ustanovami preko skupnih projektih ekip ali raziskovalnih vavčerjev, s posebnim poudarkom na razvoju krajših programov za usposabljanje, ki bodo primerno ovrednoteni v sistemu ECTS in bodo v e-obliki dosegljivi širšemu krogu zainteresiranih ljudi.

Raziskave in razvoj bodo potekale v panogah, ki so za regijo pomembnega značaja in ima regija velik potencial (npr. avtomobilska industrija, napredne medicinske naprave, farmacije, lesne industrije in ostalih področij, kjer se izkaže potencial). Takšne inovacije bodo lahko generirale nova delovna mesta.

Regija ima velik potencial tudi pri netehnoloških inovacijah (procesih, storitvah). Inovacijam prijazno okolje mora zagotoviti tudi podporo pri razvoju socialnih inovacij, ki so vse pomembnejši generator novih delovnih mest in reševanja socialnih problemov. Prav tako se bo krepilo inovacije na področju turizma in podeželja itd..

Ukrep bo naslavljal tudi problematiko trženja zanimivih produktov in storitvenih rešitev. Velikokrat se zgodi, da se v neko inovacijo, ki naj bi bila tržno zanimiva vložijo velika sredstva, vendar se na koncu na trgu zadeva ne prodaja. Proces predstavljanja novosti na trgu je potrebno povsem obrniti. Z različnimi platformami in podpornim okoljem, bo vsaka novost na trgu predstavljena do te mere (prototip, demonstracija ali MVP), da bodo uporabniki lahko razumeli njegovo bistvo. Tako se bo najprej prišlo do odziva iz trga oz. se bo preverilo povpraševanje in v koliko se bo pojavilo zanimanje (lahko tudi že prednaročila), se takšno inovacijo razvije do konca.

Tako obrnjen proces inovacij je usmerjen k potrebam končnega uporabnika. Hkrati podjetje od uporabnikov dobi tudi povratno informacijo kaj pri produktu spremeniti oz. dopolniti. Tudi raziskovalna infrastruktura je na ta način bolj izkoriščena in s prodajo novih izdelkov, se visoki investicijski stroški v infrastrukturo lahko pokrijejo.

Aktivnosti ukrepa

- vzpostavitev infrastrukture (izgradnja, obnova, nabava opreme) za raziskave in razvoj, ki bo namenjena širšemu krogu raziskovalcev,
- oblikovanje razvojnega jedra na področju inoviranja, ki bo spodbujal razvojno in raziskovalno dejavnost v podjetjih in organizacijah v regiji,
- priprava in izvajanje skupnih programov in projektov temeljnih, aplikativnih in industrijskih raziskav, ki so v skupnem interesu gospodarstva,
- modeliranje izdelkov in tehnoloških proizvodnih procesov z uporabo sodobnih IT orodij,
- povezovanje različnih področij (znanost, kultura, kreativne industrije ter gospodarstvo),

- izvajanje storitev na raziskovalnem in razvojnem področju,
- prenos novih inovativnih tehnologij v proizvodne procese,
- povezovanje različnih organizacij regije v okviru posameznih projektov,
- svetovanje podjetjem, družbam glede razvoja izdelkov in tehnologij,
- sodelovanje pri prijavi in izvajanju študijskih programov na fakultetah v regiji,
- sodelovanje s podjetji in fakultetami pri izdelavi seminarov, projektnih, diplomskih in magistrskih nalog na teme, ki so v interesu podjetij v regiji,
- usposabljanje mentorjev za vodenje strokovne prakse v podjetjih,
- sodelovanje pri izvajanju različnih oblik izobraževanja, prenosa znanja, posvetov in strokovnih konferenc v regiji,
- izvajanje storitev za MSP v regiji,
- mednarodno sodelovanje,
- sodelovanje s podjetji v regiji pri oblikovanju novih in pri krepitvi obstoječih razvojnih oddelkov v podjetjih,
- oblikovati platformo (podporno okolje, programe) za plasiranje inovacij na testiranje na trg,
- dejavnost raziskav in razvoja na področjih z velikim tržnim potencialom regije: avtomobilska industrija, napredne medicinske naprave, farmacije, lesne industrije in ostalih področij, kjer se izkaže potencial.
- dogodki z različnih področij za dvig inovacijske ozaveščenosti (predvsem področja opredeljena v SPS-u)
- finančni razpisi in nagrade za najbolj inovativne predloge in produkte.

Časovni in finančni načrt ukrepa

- obdobje 2014-2020

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa s finančnim okvirjem:

- Podjetniško podporno okolje JV SLO - 5. Del: INOVACIJE, RAZISKAVE IN RAZVOJ (810.000 EUR),
- Center razvoja, raziskav in inovacij Novo mesto (12,5 mio EUR),
- VIR.avto (10 mio EUR),
- VIR.Medica (10 mio EUR).

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (pretežno zasebni).

Tabela 24: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 1.3.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K1.3.1/a	delež inovacijsko aktivnih podjetij*	delež	44,7 %	2010-2012	52 %	SURS
K1.3.1/b	število novih dogodkov za promocijo inovacij in inovacijskih procesov	število	0	2014	50	Lastni (RC + GZDBK)

*podatek se spremlja v industriji (razen gradbeništva) in izbranih storitvenih dejavnostih v obdobju

2.8.2. Področje: Človeški viri in blaginja

Človeški vir so eden najpomembnejših potencialov pri katerem tudi v JV regiji obstajajo številne še neizkoriščene priložnosti. Glede na demografsko sliko regije so najbolj izpostavljene starostne skupine mladi, starejši in pripadniki romske skupnosti. Pri mladih je pomemben predvsem vidik prehoda na trg dela in njihova usposobljenost (odzivnost) zadostiti potrebam trga dela, pri starejših ohranjanje njihove produktivnosti, daljše aktivnosti in vključevanje neaktivnih starejših v aktivno življenje, pri Romih pa dvig splošne poučenosti, aktivnejše vključevanje v večinsko družbo, dvig izobrazbene ravni ter z vstopom na trg dela zmanjšanje odvisnosti od denarno socialnih pomoči. Aktivizacija vseh teh skupin s sistematičnim vlaganjem v njihove kompetence in znanje predstavlja velik potencial za višjo zaposlenost. Premalo izkoriščeno je tudi znanje starejših generacij, ki je dobra podlaga za razvoj medgeneracijskega sodelovanja, prenosa znanja in usposobljenosti od starejših na mlade ter obratno (npr. s pomočjo vajeništva, mentorstva, promocija informacijske pismenosti, z znanjem in izkušnjami na področju zelenega gospodarstva, obrti in tradicije...). Neizkoriščene priložnosti obstajajo tudi na področju

priznavanja neformalno pridobljenega znanja, ki lahko olajša mladim vstop na trg dela, odraslim pa skrajša čas formalnega izobraževanja ali omogoča lažjo zaposlitev in razvoj kariere.

K stabilni gospodarski rasti bo prispevalo pametno izkoriščanje znanja, saj so znanje, veščine in kompetence ljudi tisti ključni dejavniki, ki omogočajo, da se raziskovalni, razvojni, izvozni in tržni potenciali bolje izkoristijo in prispevajo k povečevanju ustvarjalnosti, produktivnosti in inovativnosti. Ponudba znanja se mora odzivati na povpraševanje na trgu dela na ravni konkretnih znanj, veščin in kompetenc, ki nastajajo in se spreminjajo zaradi tehnoloških, poslovno-organizacijskih in drugih sprememb, hkrati pa mora zagotavljati tudi programe in oblike vseživljenjskega učenja za vse odrasle prebivalce regije, še posebej za vse ranljive skupine prebivalstva.

Gospodarski razvoj, rast družbene blaginje ter kakovosti življenja so komplementarni cilji za uresničitev katerih je potrebno oblikovati celovit in kakovosten sistem podpornih institucij za razvoj človeških virov. Za to bo potrebno še nadgraditi področja, ki so do sedaj razmeroma kakovostno pokrita (predšolska vzgoja, osnovno, srednje, višje in visoko šolstvo, kultura, šport, zdravstvo in sociala) ter investirati v znanstveno-raziskovalno dejavnost in v širjenje izobraževanja v okviru podjetij in ostalih institucij. Potrebno bo vzpostaviti in nadgrajevati programe za vse ranljive skupine (vseživljenjsko učenje, medgeneracijsko sodelovanje, programi za socializacijo in integracijo Romov, socialno vključenost pripadnikov manjšinskih etičnih skupnosti, vključevanje mladih na trg dela ...), načrtno vlagati v področje splošnega izobraževanja, razvoj in nadgradnjo podpornih dejavnosti ter v razvoj nevladnega sektorja, kar pomembno prispeva k premoščanju družbenih, medgeneracijskih in prostorskih razlik, socialni vključenosti, aktivnemu državljanstvu, kulturni razgledanosti in strpnosti do drugačnosti, na daljši rok pa prispeva tudi k dvigovanju izobrazbene ravni prebivalstva, odpravljanju neskladnosti na trgu dela, trajnostni potrošnji in proizvodnji, večji intenzivnosti znanja in inovativnosti na vseh področjih delovanja in pa k povečevanju kakovosti življenja, kar bo vplivalo na privlačnost regije za kakovostno regionalno, slovensko in tujo delovno silo.

Vizija področja:

Regija bo razvila učinkovit in kakovosten sistem razvoja človeških virov, ki podpira ustvarjalnost, konkurenčnost in izvozno naravnost gospodarstva ter prispeva k povečevanju družbene blaginje in kakovosti življenja za vse.

Cilji področja:

Glavni cilj regije na področju razvoja človeških virov v obdobju 2014 – 2020 je ustvarjanje znanja in kompetenc, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva in podpira pametno specializacijo regije. Potrebno bo:

- zagotavljati višjo zaposlenost (aktivizacija delovno sposobnega prebivalstva, nova delovna mesta, enakost možnosti, socialna vključenost, spodbujanje samozaposlovanja),
- odpraviti strukturna neskladja med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela (vpisna mesta na izobraževalnih institucijah, povečanje deleža diplomantov naravoslovja in tehnike, krajše oblike usposabljanja za opravljanje deficitarnih poklicev, določitev izobraževalnih programov, ki se jih dodatno spodbuja, spremljanje zaposljivosti diplomantov, karierna orientacija za vse skupine delovno sposobnega prebivalstva),
- zagotavljati stimulatívno delovno okolje, spodbujanje ustvarjanja delovnih mest na novih področjih, kot so zelena in bela delovna mesta
- vključevanje ranljivih skupin v različne oblike vzgoje in izobraževanja in na trg dela oziroma ohranjanje zaposlitve in posebni ukrepi za zagotavljanje enakih možnosti posameznih ranljivih skupin na trgu dela (socialna vključenost),
- usposabljanje in krepitev profesionalnega kapitala izobraževalcev na vseh nivojih izobraževanja (nove učne metode, razvoj kompetenc, dobre prakse, uporaba IKT tehnologij),
- promocija in krepitev ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti kot vrednote na vseh stopnjah izobraževanja (povezovanje sistema izobraževanja in dela za večjo konkurenčnost, sodelovanje z gospodarstvom pri prenovi izobraževalnih programov in novi programi),
- prožnejše učne poti (medsebojno priznavanje formalnega, neformalnega izobraževanja in priložnostnih znanj, fleksibilna organizacija pouka, prehodí med oblikami izobraževanj, e-učenje, učenje na daljavo),
- dvig ravni bralne pismenosti za vse ciljne skupine, razvijati in omogočiti javno dostopnost jezikovnih virov in tehnologij,
- spodbujati vseživljenjsko učenja s krepitevjo dostopnosti vseživljenjskega učenja tako z vidika posameznika kot delodajalcev, z informiranjem in svetovanjem v izobraževanju odraslih ter razvijanjem sistema priznavanja neformalno pridobljenega znanja, krepitev digitalne pismenosti, vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj kot del vseživljenjskega učenja,
- dvig ključnih in poklicnih kompetenc (sistem vajeništva, pripravništva in mojstrstva, povečanje števila kadrovskih štipendij in regijskih štipendijskih shem, pedagoške strategije za dvig kompetenc, poklicno usmerjanje in karierna orientacija),

- prenova programov poklicnega izobraževanja in povečanje ugleda poklicnih šol,
- razvoj in implementacija sistema priznavanja kvalifikacij,
- okrepiti učinkovitost in kakovost visokega šolstva (znižanje osipa, skrajšanje študijskih let, izboljšanje razmerja med številom študentov in profesorjev, skrb izvajalcev programov za kakovostno izvajanje izobraževanja in posodabljanje programov, infrastruktura in oprema izobraževalnih institucij, karierno svetovanje, nadgradnja in izboljšanje sistema notranjih in zunanjih evalvacij, povezovanje sistema izobraževanja in dela za večjo konkurenčnost),
- spodbuditi mobilnost dijakov, študentov in profesorjev znotraj izobraževanja v povezavi s trgom dela ter v mednarodno okolje odprt sistem izobraževanja ter hkrati mednarodna mobilnost delovno aktivnega prebivalstva, še posebej mladih (kroženje možganov),
- spodbujanje internacionalizacije znanosti in visokega šolstva ter vzpostavitev spodbudnega okolja za pritegnitev odličnih domačih in tujih strokovnjakov,
- spodbujanje odlične znanosti, aplikativnih raziskovalnih in razvojnih projektov v skladu s prioritetai regije, ki dajejo konkretne rezultate in so uporabne v gospodarstvu. Razvoj in nadgradnja raziskovalne infrastrukture.
- Izboljšanje kvalitete življenja posameznikov in družin ter povečanje družbene povezanosti (kohezije) in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva,
- zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva,
- aktivno politiko zaposlovanja usmeriti v kratkoročno in dolgoročno učinkovite ukrepe za povečanje zaposljivosti ranljivih skupin prebivalstva in prejemnikov socialnih transferjev ter zmanjševanje dolgotrajne brezposelnosti,
- spodbujati večjo družbeno in socialno vključenost (aktivno vključevanje starejših, upoštevanje njihovih potreb in pobud, osebna in premoženjska varnost, izboljšanje socialnega položaja na podeželju),
- povečati dostopnost do kakovostnih in učinkovitih zdravstvenih storitev, socialnovarstvenih storitev, storitev za otroke in mladino, storitev za invalide in storitev dolgotrajne oskrbe, ki izhajajo iz potreb uporabnikov in so finančno vzdržne,
- vzpostaviti integriran in finančno vzdržan sistem dolgotrajne oskrbe, ki temelji na medgeneracijski solidarnosti in sodelovanju ter posebej spodbuja razvoj storitev v domačem okolju,
- spodbujati aktivno staranje, ne le med starejšimi, ampak pri vseh generacijah (aktivno in zdravo življenje, zaposlovanje in kvalitetno delovno okolje, vseživljenjsko učenje in vključevanje starejših vanj, kulturno udejstvovanje, športno udejstvovanje, ohranjanje mentalne aktivnosti in fizičnega zdravja),
- spodbujati povečanje informacijske pismenosti ter izboljšanje dostopa do IKT in veščin za večjo uporabo IKT,
- krepitev zmogljivosti NVO.

Specifični cilji v okviru področja Človeški viri in blaginja:

- ❖ Specifični cilj 2.1: Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost,
- ❖ Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja,
- ❖ Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva.

❖ Specifični cilj 2.1: Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost

Za spodbujanje konkurenčnosti regionalnega gospodarstva bo potrebno izboljšati veščine in kompetence na ravni podjetij (vodstva in zaposlenih npr. upravljanje in vodenje, trženjska znanja, trajnostni razvoj ...) pa tudi med mladimi in drugimi ranljivimi skupinami. Posebna pozornost bo namenjena spodbujanju ključnih in podjetniških kompetenc s poudarkom na ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti (UPI).

Prav tako bo potrebno nadgrajevati kakovost predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja v smeri vrednot, ki spodbujajo podjetnost in samoorganizacijo ter nadaljevati prilagajanje poklicnega in strokovnega izobraževanja potrebam gospodarstva. Posebej pomembna naloga bo vzpostavitev visokošolskega in raziskovalnega prostora v jugovzhodni Sloveniji, ker bo povezano tudi z vlaganji v pedagoško in raziskovalno infrastrukturo. S tem se bodo vzpostavili tudi pogoji za zaposlovanje usposobljenega raziskovalnega kadra. Ob uspešnem izvajanju tega ukrepa in zastavljenih ciljev bomo v regiji odpravili težave s strukturno brezposelnostjo.

Investicijska področja:

- novi ali ponovljeni programi splošnega izobraževanja na novih in aktualnih vsebinskih področjih,
- neformalno in formalno izobraževanje zaradi povečanja zaposlitvenih možnosti, s pridobitvijo ključnih in poklicnih zmožnosti za vstop na trg dela ter uspešen razvoj kariere ter pridobitvijo višje ravni izobrazbe (skladno z opredelitvijo APZ), ob upoštevanju razvojnih usmeritev in projekcij, kot je pričakovano povečanje potreb po zelenih delovnih mestih,
- usposabljanje odraslih s pomočjo registriranih izvajalcev usposabljanja skladno z Zakonom o urejanju trga dela,
- izvajanje splošnih in posebnih oblik izpopolnjevanja, s katerimi se širijo in poglobljajo že obstoječe znanje, spretnosti in zmožnosti posameznika,
- izvajanje vseživljenjske karierni orientacije za brezposelne in neaktivne, zaposlene in delodajalce,
- povezovanje šol z gospodarstvom,
- medpodjetniški izobraževalni centri (MIC) za krepitev vloge pri izvajanju programov usposabljanja za zaposlene in brezposelne,
- izobraževanje človeških virov za potrebe regije na dodiplomski in podiplomski stopnji (vključno z izpeljavo postopkov akreditacije visokošolskih institucij in študijskih programov, ki bodo prilagojeni potrebam regije ter z nadaljevanjem aktivnosti za povezovanje visokošolskih zavodov v Univerzo s sedežem v Novem mestu),
- vzpostavitev pogojev za zagon razvojno-raziskovalne dejavnosti v regiji;
- usklajevanje poklicnega izobraževanja s potrebami gospodarstva in motivacija učencev za vpis v poklicno in tehnično srednje izobraževanje,
- spodbujanje podjetniškega duha in znanja,
- spodbujanje vlaganja delodajalcev v razvoj človeških virov,
- oblikovanje in izvedba programov za zagotavljanje enakih možnosti,
- zagotavljanje pogojev za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij,
- motivacija Romov za njihovo izobraževanje z namenom povečevanja možnosti za zaposlovanje.

Prednostne ciljne skupine: manj izobraženi zaposleni in brezposelni, mladi in starejši od 50 let ter zaposleni in brezposelni z izobrazbo, ki zaradi prestrukturiranja gospodarstva ter dolgoročnih razvojnih projekcij ni več ustrezna.

Za doseganje specifičnega cilja 2.1 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji

UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji

Cilji ukrepa

- vzpostaviti pogoje za izobraževanje človeških virov za potrebe regije na dodiplomski in podiplomski stopnji (vključno z izpeljavo postopkov akreditacije visokošolskih institucij in študijskih programov, ki bodo prilagojeni potrebam regije ter z nadaljevanjem aktivnosti za izgradnjo univerzitetnega kampusa);
- vzpostaviti pogoje za zagon razvojno-raziskovalne dejavnosti v regiji,
- nadaljevati z usklajevanjem poklicnega izobraževanja s potrebami gospodarstva in motivirati učence za vpis v poklicno in tehnično srednje izobraževanje,
- spodbujati podjetniški duh in znanje,
- spodbujati vlaganje delodajalcev v razvoj človeških virov,
- oblikovati in izvajati programe za zagotavljanje enakih možnosti,
- spodbujati pogoje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij,
- motivirati Rome za njihovo izobraževanje z namenom povečevanja možnosti za zaposlovanje.

Opis ukrepa

Skladno s prednostno naložbo 10a - Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti in vseživljenjsko učenje z razvojem infrastrukture za izobraževanje in usposabljanje in izobraževanje, bomo zagotovili pogoje za kakovostno izvajanje relevantnih izobraževalnih vsebin in programov, ki so potrebni za produkcijo ustreznih kadrov po katerih bo v prihodnosti s strani gospodarstva v regiji največ povpraševanja. Nove vsebine in programi bodo temeljili na povezavi dobrih praks in potrebah gospodarstva, ki se za doseganje poslovne učinkovitosti v svojih procesih dnevno srečujejo z novimi tehnologijami. Iz teh razlogov je nujno vlaganje v razvoj sodobne, zmogljivejše, dostopnejše in varnejše vzgojno izobraževalne infrastrukture in nadaljnjim razvojem e-storitev in e-vsebin se bo izboljšalo kakovost in učinkovitost izobraževanja in usposabljanja ter

posledično prilagodljivost za spreminjajoče se potrebe na trg delu, ki zahtevajo vedno nove veščine s področja IKT.

Aktivnosti ukrepa

- prenova kurikulumov v strokovnih in poklicnih programih v sodelovanju z delodajalci s poudarkom na prepoznavanju in razvoju kompetenc, ki omogočajo ustvarjanje novih delovnih mest (področja obnovljivih virov, nizko ogljične ekonomije in trajnostni razvoj, ipd.)
- razvijanje ukrepov in programov za fleksibilen prehod med delom in izobraževanjem,
- vključevanje podjetniških vsebin in znanj ter kompetenc s področja inovativnosti in podjetnosti v prenovljene programe SSI in SPI,
- razvijanje splošnih kompetenc in poklicno specifičnih kompetenc,
- spremljanje in zagotavljanje spremljanja kakovosti,
- promocija strokovnega in poklicnega izobraževanja.

Časovni in finančni načrt ukrepa

Projektne aktivnosti se bodo izvajale v finančnem obdobju 2014 do 2023.

Na področju tega ukrepa se bodo izvajali projekti, ki se nanašajo na zagotavljanje ustreznih pogojev in vsebin mladinskih večnamenskih centrov, izobraževalno mrežnih centrov domače obrti in rokodelstva, razvoj ponudbe dodiplomskega in podiplomskega izobraževanja ter posodabljanje izobraževalnih programov v izobraževalnih institucijah v občinah Jugovzhodne Slovenije, ki omogočajo prilagoditev potrebam gospodarstva na trgu dela.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Dvig ravni pismenosti in ključnih kompetenc odraslih v regiji;
- Povezovanje izobraževanja in trga dela.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 10.490.100 EUR

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 25: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.1.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K2.1.1/a	Število prebivalcev vključenih v visokošolske izobraževalne programe (1. bolonjske stopnje)	število	1864	2013	3570	SURS
K2.1.1/b	Število prebivalcev vključenih v visokošolske izobraževalne programe (2. bolonjske stopnje)	število	1398	2013	1967	SURS
K2.1.1/c	Število zaposlenih z višješolsko izobrazbo ali več.	število	13.218	2013	18.500	SURS
K2.1.1/d	Število udeležencev vključenih v spodbude za zaposlitev.	število	0	2013	1740	RC NM
	Od tega starejši od 50 let ali nižje izobraženih ali dolgotrajno brezposelnih	število	0	2013	1710	
K2.1.1/e	Brezposelne vključene osebe, ki so uspešno dokončale program	število	0	2013	450	IS ZRSZ
K2.1.1/f	Dolgotrajno brezposelne osebe, ki so bile vključene v program in so uspešno zaključile program	število	0	2013	300	IS ZRSZ

❖ **Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja**

Ena ključnih težav na področju človeških virov je premajhna razvitost kulture vseživljenjskega učenja, rezultat česar je tudi nizka stopnja funkcionalne pismenosti, zato je potrebno oblikovati pogoje za vse vrste vseživljenjskega izobraževanja (izboljšanje prostorskih pogojev za vrtce, osnovne šole, srednje šole, ljudske univerze, knjižnice in delovanje mladinskih centrov) in vlagati v usposabljanje vseh generacij, še posebej na področjih ključnih kompetenc in pismenosti, trajnostnega razvoja in okoljsko ozaveščanje z namenom povečevanja osebne blaginje in blaginje celotne regije.

Posebno pozornost je potrebno nameniti potrebam ranljivih skupin, kot so starejši odrasli, starejši in manj izobraženi zaposleni, invalidi, osebe s posebnimi potrebami, brezposelni (še posebej mlajši, starejši od 45 let in ženske), Romi ipd., z namenom spodbujanja njihovega osebnega razvoja kot »neotipljivega« dejavnika razvoja.

Investicijska področja:

- vseživljenjsko učenje, še posebej vključevanje ranljivih skupin ter na področju ključnih kompetenc in pismenosti,
- zagotovitev pogojev za bogatitev športnih, kulturnih, zdravstvenih in socialnih storitev in njihovo dostopnost vsem prebivalcem,
- učenje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s pomočjo teh tehnologij,
- podpora razvoju nevladnih organizacij,
- ustrezna infrastrukturo na področju človeških virov in družbene blaginje.

Za doseganje specifičnega cilja 2.2 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 2.2.1: Centri vseživljenjskega učenja

UKREP 2.2.1: Centri vseživljenjskega učenja

Cilj ukrepa

- spodbujati vseživljenjsko učenje, še posebej vključevanje ranljivih skupin in na področju ključnih kompetenc in pismenosti,
- oblikovati pogoje za bogatitev športnih, kulturnih, zdravstvenih in socialnih storitev in njihovo dostopnost vsem prebivalcem,
- spodbujati učenje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij in s pomočjo teh tehnologij,
- zagotoviti ustrezno infrastrukturo na področju človeških virov in družbene blaginje.

Opis ukrepa

Na področju človeških virov je intelektualni kapital in osebni razvoj prebivalcem zelo pomemben za celotno gospodarstvo. Za pridobitev znanj, ki jih v regiji potrebujemo, da bi izvozno gospodarstvo povečevalo svoje zmogljivosti, bomo zagotavljali ustrezne pogoje za vse stopnje izobraževanja. V okviru tega projekta bomo na več lokacijah vzpostavili ustrezne prostorske pogoje za delovanje institucij na področju vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja. Uredili bomo ustrezne prostorske pogoje za delovanje vrtcev, šol, centrov za mlade, knjižnic, javnih zavodov za izobraževanje odraslih in univerz. Vključenost v program vseživljenjskega učenja predstavlja v sodobni družbi ključni dejavnik, s katerim se zagotavlja usposobljenost udeležencev za uspešno vključevanje na trg delovne sile in družbo. Z ukrepom bomo povišali delež manj usposobljenih, nižje izobraženih in starejših od 45 let, ki so uspešno zaključili programe vseživljenjskega učenja in s tem izboljšali splošne, poklicne in kompetence digitalnih tehnologij.

Aktivnosti ukrepa:

- razvijanje in izvajanje programov za pridobivanje temeljnih zmožnosti, predvsem dvigovanje ravni pismenosti (bralne, matematične in dokumentacijske),
- razvoj programov in razširitev ponudbe kakovostnih oblik splošnega izobraževanja,
- izvajanje programov za osipnike in tiste, ki zgodaj opustijo šolanje,
- razvoj programov splošnega neformalnega izobraževanja za trajnostni razvoj, zaščito okolja, blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje,
- širitev preventivnih programov s področja zdravstva,
- izvajanje programov s področja kulture, kulturno-umetnostne vzgoje, kulturnih in kreativnih industrij,

- izvajanje programov aktivnega državljanstva,
- razvoj in izvajanje programov za povečanje digitalne pismenosti in vključenosti v informacijsko družbo,
- spodbujanje socialne vključenosti,
- sodelovanje lokalnih skupnosti za oblikovanje primerne ponudbe glede na specifičnosti okolja ter povečanje energetske in snovne učinkovitosti,
- spodbujanje medgeneracijskega učenja in sožitja.

Časovni in finančni načrt ukrepa

Projektne aktivnosti se bodo izvajale v finančnem obdobju 2014 do 2023.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Centri vseživljenjskega učenja;
- Socializacija in integracija Romov;
- Dvig ravni pismenosti in ključnih kompetenc odraslih v regiji.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 13.986.506 EUR

Regionalni projekt nacionalnega pomena:

VII. Podpora manjšim projektom NVO

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 26: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.2.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K2.2.1/a	Število udeležencev, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc	število	0	2013	1050,00	RC NM
K2.2.1/b	Število starejših od 45 let, ki so uspešno zaključili program za pridobitev kompetenc	število	0	2013	1680,00	RC NM
K2.2.1/c	Število udeležencev, ki so vključeni v programe za pridobitev kompetenc ter za dvig izobrazbene ravni	število	0	2013	1630,00	RC NM
K2.2.1/d	Število vključenih v svetovalno dejavnost ⁵	število	0	2013	4900,00	RC NM
K2.2.1/e	Število vključenih v programe usposabljanj, specializacij, dodatnih kvalifikacij in prekvalifikacij	število	0	2013	100,00	RC NM
K2.2.1/f	Število strokovnih delavcev, vključenih v programe za izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izobraževanja in usposabljanja	število	0	2013	50	RC NM
K2.2.1/g	Število mentorjev v podjetjih in strokovnih delavcev, ki so uspešno zaključili usposabljanja	število	0	2013	13	RC NM

❖ **Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva**

⁵ Svetovalna dejavnost je namenjena vključitvi v formalno ali neformalno izobraževanje ali usposabljanje, pridobitvi dodatnih kvalifikacij ali zaposlitvi.

Kakovost življenja za vse generacije in družbene skupine ni le posledica uspešnega razvoja, ampak predstavlja tudi dejavnik, ki lahko pripomore k hitrejšemu razvoju regije. Kakovostno okolje, ki zagotavlja visoko stopnjo socialne varnosti in družbene blaginje, pripomore k boljšemu izkoriščanju obstoječih človeških virov preko zmanjševanja bolniških odsotnosti, višje stopnje motivacije delovne sile, integracije ranljivih skupin ter večjo družbeno kohezivnost. Takšno okolje je tudi bolj privlačno za migracije s strani kakovostnih in visoko usposobljenih kadrov, ki jih posamezna področja razvoja regije potrebujejo. Regija si prizadeva za hitrejši razvoj storitev v skupnosti ter omogočiti prehod iz institucionalnih oblik varstva in pomoči zagotavljanjem pogojev za razvoj in izvajanje programov, ki so prilagojeni potrebam ranljivih ciljnih skupin, ki so vključene v varstveno delovne centre.

Investicijska področja:

- dvig kakovosti socialno varstvenih storitev in zdravstvenih storitev,
- pogoji za institucionalno varstvo v domovih starejših občanov, v dnevni centrih, v oskrbovanih stanovanjih in z drugimi oblikami ter organizacija starejših občanov v domačem okolju,
- pogoji za lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev, vključno z fleksibilnejšimi oblikami otroškega varstva ter zagotovitev konkurenčnosti in nediskriminiranosti staršev na trgu delovne sile,
- integracija romskih otrok v oddelke vrtcev v cim večjem številu,
- preventivni programi in programi za rehabilitacijo odvisnikov ter za vključevanje v aktivno življenje,
- infrastruktura za umeščanje družbenih dejavnosti (sociala, zdravstvo, kultura, šport ipd.),
- bivalne razmere v naseljih, kjer živijo Romi,
- ozaveščanje in izobraževanje vseh generacij o zdravju in zdravem načinu življenja tudi v povezavi s športnimi in rekreativnimi aktivnostmi (za povečevanje lastne delovne sposobnosti in blaginje).

Za doseganje specifičnega cilja 2.3 se bosta izvajala naslednja ukrepa:

- ❖ UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin
- ❖ UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin

UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin

Cilji ukrepa:

- dvigniti raven kakovosti storitev socialnega vključevanja in zdravstvenih storitev,
- oblikovati pogoje za institucionalno varstvo v domovih starejših občanov, v dnevni centrih, v oskrbovanih stanovanjih in z drugimi oblikami ter spodbujati organiziranje starejših občanov v domačem okolju,
- okrepiti nevladne organizacije in njihovo vlogo pri zagotavljanju družbene blaginje,
- ustvariti pogoje za lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev, vključno z fleksibilnejšimi oblikami otroškega varstva ter zagotoviti konkurenčnost in nediskriminiranost staršev na trgu delovne sile,
- spodbujati integracijo romskih otrok v oddelke vrtcev v cim večjem številu,
- oblikovati preventivne programe in programe za rehabilitacijo odvisnikov in za vključevanje v aktivno življenje,
- zagotoviti ustrezno infrastrukturo za umeščanje družbenih dejavnosti (sociala, zdravstvo, kultura, šport ipd.),
- izboljšati bivalne razmere v naseljih, kjer živijo Romi,
- ozaveščati in izobraževati vse generacije o zdravju in zdravem načinu življenja tudi v povezavi s športnimi in rekreativnimi aktivnostmi (za povečevanje lastne delovne sposobnosti in blaginje).

Opis ukrepa

Skladno s prednostno naložbo 9a - Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo, ki prispeva k razvoju na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zmanjšanje neenakosti glede zdravstvenega stanja, spodbujanje socialnega vključevanja z lažjim dostopom do socialnih, kulturnih in rekreacijskih storitev in prehod z institucionalnih storitev na storitve v okviru lokalnih skupnosti se bodo v obdobju 2014-2020 izvajale aktivnosti vezane na zagotavljanje in urejanje bivalnih pogojev, celodnevno oskrbo starejših, etničnih manjšin in invalidnih oseb ter pripravo vsebin, ki bodo neposredno vplivale na zvišanje kakovosti življenja starejših in drugih ranljivih skupin. Z ukrepom bomo razbremenili javne zavode za izvajanje institucionalnega varstva, saj bomo zagotovili pogoje za prehod v skupnostne oblike storitev s širitvijo mreže manjših enot za podprto bivanje v skupinskih in individualnih stanovanjskih enotah. Med ranljive skupine širše družbene skupnosti z vsemi značilnostmi socialne izključenosti sodijo tudi Romi, saj ne razpolagajo znanji, veščinami, kulturnimi in delovnimi kompetencami, ki so pogoj za uspešno vključitev v družbo. Z ukrepom želimo omogočiti dostop do programov za opravnomočenje Romov vseh

starostnih skupin ter jim približati prednosti ter priložnosti življenja v civilizirani družbi, ki jim posledično zagotavljajo človeka dostojno življenje.

Aktivnosti ukrepa:

- spodbujanje medgeneracijskega prenosa znanj in izkušenj med predstavniki različnih generacij,
- vzpostavitev delovanja medgeneracijskih centrov z enotami,
- aktivnosti vezane na večjo vključenosti starejših v družbo in njihovo aktivnost,
- izdelava regijske strategije za starejše,
- spodbujanje razvoja novih storitev (npr. razvoj dolgotrajne oskrbe na domu, dnevni centri za starostnike itd.),
- odpravljanje arhitekturnih ovir v regiji (zagotavljanje dostopa do objektov in varnost starejšim in gibalno oviranim uporabnikom npr. pločniki, klančine, opremiti javne ustanove z dvigalom, ki bo omogočal gibanje tudi invalidom in starejšim osebam in ostalim).

Časovni in finančni načrt ukrepa

Projektne aktivnosti se bodo izvajale v finančnem obdobju 2014 do 2023.

Na področju tega ukrepa se bodo izvajali projekti vezani na medgeneracijsko povezovanje in socialno vključenost starejših ter ranljivih skupin. Projekti podpirajo urejanje pogojev in nadgradnjo vsebin centrov, ki prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja invalidov in starejših prebivalcev v občinah Jugovzhodne Slovenije. Med projekte spadajo tudi področje vlaganja v zdravstveno infrastrukturo za vzpostavitev ustreznih pogojev za delovanje zdravstvenih domov, negovalnih bolnišnic ter dializnih centrov v regiji. Z ukrepom želimo dvigniti raven družbene povezanosti ter širši družbeni skupnosti omogočiti lažji dostop do socialnih, kulturnih in rekreacijskih storitev z ureditvijo kulturnih središč in domov za izvajanje novih programov, rekreacijskih centrov in športnih površin ter parkov za povečanje deleža telesno aktivnih prebivalcev ter posledično bolj zdrav življenjski slog.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa s finančnim okvirjem:

- Centri vseživljenjskega učenja,
- Socializacija in integracija Romov,
- Dvig ravni pismenosti in ključnih kompetenc odraslih v regiji.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 13.986.506 EUR

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 27: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.3.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K2.3.1/a	Število medgeneracijskih centrov.	število	0	2013	5,00	RC NM
K2.3.1/b	Število vzpostavljenih regionalnih mobilnih enot	število	0	2013	1,00	RC NM
K2.3.1/c	Število vključenih starejših v programe usposabljanja in motivacijske programe	število	0	2014	576,00	RC NM
K2.3.1/d	Število romskih otrok vključenih v programe dnevnih centrov	število	0	2013	100,00	RC NM
K2.3.1/e	Število enot zdravstvene in socialne infrastrukture, v katere je bilo investirano.	število	0	2013	3,00	RC NM

K2.3.1/f	Število vključenih odraslih Romov v programe usposabljanja in motivacijske programe	število	0	2014	864,00	RC NM
K2.3.1/g	Število vključenih odraslih iz ranljivih skupin v programe socialne vključenosti	število	0	2014	1380,00	RC NM

UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin

Cilji ukrepa:

- analizirati potrebe oseb z motnjo v razvoju,
- razviti skupnostne storitev in programe v procesu deinstitucionalizacije za ranljive skupine prebivalstva,
- usposobiti in izobraziti strokovno osebje,
- prispevati k izmenjavi izkušenj, rezultatov in dobrih praks,
- izvedene investicije v nastanitveno infrastrukturo za umestitev skupnostnih storitev.

Opis ukrepa:

Javni zavodi za izvajanje institucionalnega varstva se soočajo z neprilagojenostjo sedanjim potrebam dejavnosti, tako z vidika bivalnih pogojev kot konceptov dela. Z možnostjo vključitve ranljivih skupin v aktivno vlogo na socialnih kmetijah bomo zmanjšali stroške socialnih transferjev tako s strani države kot lokalne skupnosti, saj bi z lastnim delom preživljali sebe in se integrirali v družbo. Možnost bivanja na kmetiji bodo imele vse osebe s posebnimi potrebami v regiji.

Aktivnosti ukrepa:

- analiza potreb za osebe z motnjo v razvoju ustvariti okolje, kjer bo, v kombinaciji krajinskih ter kmetijskih virov, omogočena njihova socialna rehabilitacija,
- zadovoljevanje osebnih motivov in vrednot uporabnikov,
- življenje v bivalni skupini,
- integracija v okolje – vključevanje v novo socialno okolje, širjenje socialne mreže,
- omogočanje možnosti izbire in individualnih prilagoditev glede na stanje in želje,
- zaposlitev izven institucije,
- razvijanje organiziranosti, elementov pomoči in podpore v delovni skupini,
- izboljšanje psihofizičnega stanja s pogostim vključevanjem v naravno okolje,
- vključevanje obravnave v vsakodnevno življenje, - izboljšanje kvalitete življenja posameznikov (širjenje možnosti vseživljenjskega učenja),
- kvalitetno preživljanje prostega časa uporabnikov,
- omogočanje možnosti izbire, pridobivanje novih izkušenj, razvijanje samopodobe,
- učenje sodelovanja v skupini v novih situacijah,
- razvijanje pozitivnega odnosa do dela,
- učenje prevzemanja odgovornosti,
- spodbujanje veselja do dela in zavedanje, da uspešno opravljajo koristno delo,
- ustvarjanje novih delovnih mest.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

Projektne aktivnosti se bodo izvajale v finančnem obdobju 2014 do 2023.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 4.250.000 EUR.

Regionalni projekt nacionalnega pomena:

IX. Spodbujanje socialnega podjetništva, zaposlovanja in kreativnosti v slovenskih regijah

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 28: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 2.3.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K2.3.2/a	Število enot skupnostnih storitev oskrbe, v katere je bilo investirano	število	0	2013	2,00	RC NM
K2.3.2/b	Število novih bivalnih enot	število	0	2013	2,00	RC NM

2.8.3. Področje: Infrastruktura, okolje in prostor

Vizija področja:

Vizija razvoja področja infrastrukture, okolja in prostora je ustvariti takšne razmere v regiji, ki bodo omogočile uravnoteženo rabo prostorskih potencialov za razvoj tudi socialnih in gospodarskih potencialov, boljše povezanost in dostopnost regije, enakomeren gospodarski, socialni in demografski razvoj ter kakovostno življenje na celotnem območju regije.

»Infrastrukturni, okoljski in prostorski razvoj regije bo temeljil na boljši povezanosti in dostopnosti regije, vzdržnem, uravnoteženem in policentričnem urbanem razvoju (krepitev razvojni polov v regiji, ki lahko oskrbujejo svoja gravitacijska območja, v odvisnosti od svojega položaja v omrežju naselij) vseh prostorskih struktur in dejavnosti v regiji ter varovanju okolja.«

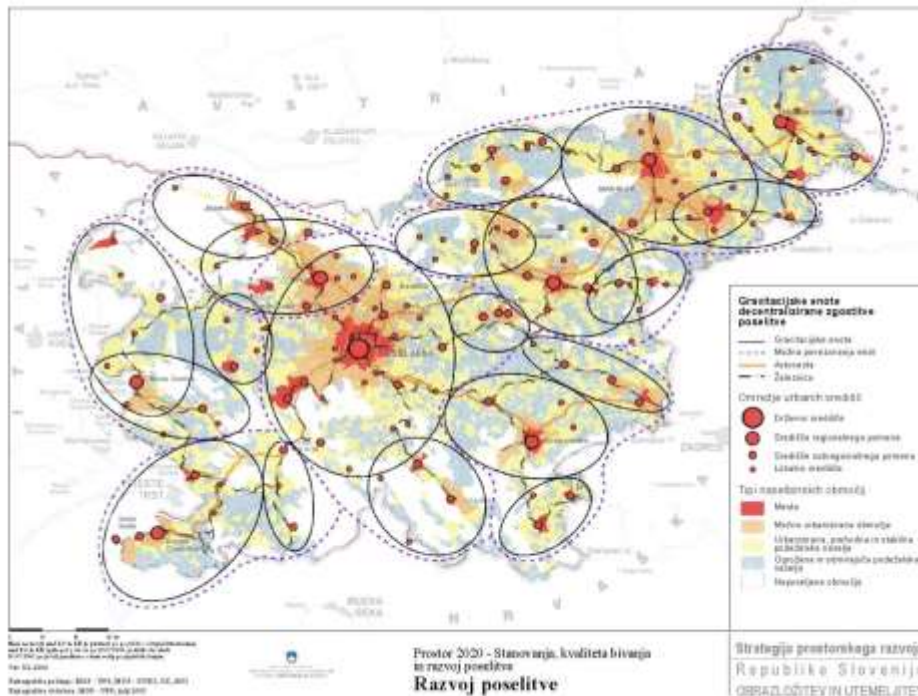
Cilji področja:

Strateški cilji prostorskega razvoja regije, ki temeljijo na vzdržnem, uravnoteženem in policentričnem urbanem razvoju vseh prostorskih struktur in dejavnosti v celotni regiji, so:

- zagotavljanje racionalne rabe prostora in učinkovitega prostorskega urbanega razvoja na regionalni ravni,
- vzpostavitev uravnoteženega urbanega omrežja z jasno opredeljeno vlogo posameznih središč ter smotrno razporeditvijo dejavnosti v prostoru, ki bo vodila k zmanjšanju razvojnih razlik v regiji in zagotavljala kakovosten razvoj mest in drugih naselij,
- vzpostavitev novega in dograditev obstoječega prometnega in telekomunikacijskega omrežja za zagotavljanje enakovredne dostopnosti, mobilnosti in izboljšanja povezav središč v regiji ter povezave z ostalimi regijami v Sloveniji in na Hrvaškem, s čimer bodo omogočeni tudi hitrejši razvoj obmejnih območij, učinkovitejše čezmejno sodelovanje ter učinkovito vključevanje regije v informacijsko družbo,
- zagotavljanje varstva okolja z izbiro primernih lokacij, tehnologij, dejavnosti in rabe prostora ter z izboljšanjem komunalne opremljenosti,
- vzpostavitev novih in rekonstrukcija obstoječih infrastrukturnih omrežij za zagotavljanje enakovredne komunalne in energetske opremljenosti in učinkovitega varstva okolja v regiji ob upoštevanju omejitev, ki izhajajo iz dejstva, da gre za vododeficitarno območje,
- dvig življenjske ravni in zagotovitev izvedbe predvidenih razvojnih programov v regiji,
- intenzivnejši urbani razvoj v večjih urbanih središčih.

Slika 15: Razvoj poselitve

VIR: SPRS

Za zmanjšanje razlik v razvoju regije, vzpostavitev ustrežnejšega urbanega omrežja, omogočanje gospodarskega razvoja, dvig bivalne ravni ter izboljšanje stanja okolja bodo zagotovljena nova, oziroma bodo prenovljena obstoječa infrastrukturna omrežja in sistemi (nove oziroma prenovljene cestne in železniške povezave, ukrepi trajnostne mobilnosti, telekomunikacijske povezave, energetska omrežja, sistemi za oskrbo s pitno vodo ter odvodnjavanje in čiščenje odpadnih voda, ravnanje z odpadki), pri čemer je pomembno kvalitativno izboljšanje oskrbe razvojnih središč (Trebnje, Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Kočevje, Ribnica, idr.) ter zagotavljanje minimalnega infrastrukturnega (komunalnega) standarda na manj razvitih območjih.

Regijski projekti, ki prispevajo k doseganju cilja programa:

- Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske
- Oskrba s pitno vodo na območju Suhe krajine
- Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica – Ribnica - Kočevje (Vodovod SORIKO)
- Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske – II. faza in ostali pripadajoči vodi, ki se vežejo nanj, ter pripadajoči vodi, ki se vežejo na projekt Suhokranjski vodovod
- Izboljšana oskrba s pitno vodo v regiji
- Izboljšanje in povečanje trajnostne mobilnosti v regiji
- S kolesom ob Savi in Krki
- Kolesarska povezava ob reki Kolpi
- Mreža postajališč za avtodome po Sloveniji
- Energetska učinkovita gradnja javnih objektov
- Energetska učinkovita regija JV Slovenija
- Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji v aglomeracijah nad 2000 PE
- Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji v aglomeracijah od 50 do 2000 PE
- Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji v aglomeracijah pod 50 PE in ostalih območjih izven aglomeracij
- Ureditev komunalne infrastrukture v romskih naseljih
- Širokopasovna omrežja Dolenjske
- Širokopasovna omrežja Pokolpja
- Učinkovit in celovit prostorski razvoj
- Trajnostna urbana strategija

Državni/sektorski projekti, ki prispevajo k doseganju cilja programa:

- Izgradnja 3. razvojne osi in pospešitev aktivnosti za 3. A razvojno os

- Posodobitev železnice
- Novogradnje in rekonstrukcije državnega cestnega omrežja
- Državno kolesarsko omrežje
- Energetske sanacije objektov osrednje oz. ožje vlade
- Ureditev romskih naselij

Specifični cilji v okviru področja Infrastruktura, okolje in prostor:

- ❖ Specifični cilj 3.1: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnosti v regiji,
- ❖ Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo,
- ❖ Specifični cilj 3.3: Povečanje učinkovitosti rabe energije,
- ❖ Specifični cilj 3.4: Izboljšanje komunikacijske infrastrukture,
- ❖ Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj.

❖ **Specifični cilj 3.1: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnosti v regiji**

Razvoj prometne infrastrukture je eden ključnih elementov podpore povečanju konkurenčnosti regije. Zagotoviti je potrebno ugodne prometne povezave, namenjeno dnevnim regijskim migracijam ter s tem zagotoviti ustrezne povezave do Novega mesta, kot nacionalnega prometnega vozlišča in policentričnega središča regije. Odpraviti je potrebno slabšo dostopnost do Kočevskega in Bele krajine. S tem specifičnim ciljem se bodo povečale možnosti za gospodarski razvoj, izboljšana bo kakovost bivanja. Z vzpostavitvijo novega in dograditvijo obstoječega prometnega in telekomunikacijskega omrežja bosta zagotovljeni enakovredna dostopnost in mobilnost v regiji, izboljšane pa bodo tudi povezave z ostalimi regijami v Sloveniji in Hrvaški. S tem bodo omogočeni tudi hitrejši razvoj obmejnih območij, učinkovitejše čezmejno sodelovanje ter učinkovito vključevanje regije v informacijsko družbo. Razlike med urbanimi območji in podeželjem bodo zmanjšane, prav tako bodo zmanjšane razlike med razvitejšimi in manj razvitimi deli regije. Izboljšane bodo povezave znotraj regije, npr. povezave med občinskimi središči in navezave teh središč na avtocesto ter druge državne ceste.

Investicijska področja:

- nadaljevanje v zvezi z aktivnostmi 3. in 3. A razvojne osi
- uvedba učinkovitejšega sistema javnega prometa,
- spodbujanje in promocija trajnostne mobilnosti,
- dvig kakovosti bivanja z urbano prenovo v regiji,
- posodobitev cestnega (regionalnega in lokalnega) in železniškega omrežja,
- začetek aktivnosti za umestitev intermodalnega prometnega terminala,
- razvoj komunikacijske tehnologije.

Z izvedbo zgoraj omenjenih aktivnosti želi JV Slovenija doseči:

- z izboljšanjem prostorske in prometne dostopnosti povečanje možnosti za gospodarski razvoj,
- zmanjševanje razlik v prometno - infrastrukturni opremljenosti med urbanimi območji in podeželjem ter med razvitejšimi in manj razvitimi deli regije,
- izboljšanje povezav znotraj regije in medregijskih ter čezmejnih povezav.

Za doseganje specifičnega cilja 3.1 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti

UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti

Cilj ukrepa

- Pospešen razvoj novih tehnologij in storitev za povečanje trajnostne mobilnosti v regiji (npr. električna kolesa, električni avtobusi; zapiranje mestnih jeder za osebni potniški promet; učinkovita parkirna politika; ekomostovi za prečkanje prometne infrastrukture, nadgradnja letališč).
- Izboljšanje kakovosti ZRAKA (predvsem v mestih in ob cestah) s sonaravnimi načini (s pomočjo rastlinstva...).
- Zmanjšanje okoljskega HRUPA (predvsem v mestih in ob cestah) pri povzročitelju, na transmisiji in pri prejemnikih na sonaraven način.
- Boljša povezanost med naselji ter stanovanjskimi območji in javnimi funkcijami ter progami z nadgrajenim omrežjem kolesarskih in pešpoti.

- Prenove cestnega omrežja.

Opis ukrepa

V okviru ukrepa 3.1.1 bo podpora namenjena predvsem razvoju trajnostne mobilnosti (zmanjšanje motornega prometa in okoljskih obremenitev,, izdelava in izvajanje celostnih prometnih strategij, spodbujanje javnega prevoza, intermodalnosti in krepitev oblike nemotoriziranega prometa, postopen prenos tovora na železnico, posodobitev cestne infrastrukture za podporo avtobusnemu prevozu in energetsko učinkoviti vožnji, podpora uvedbi vozil z nižjimi in nizkimi emisijami CO₂ in drugih onesnaževal, povečanje deleža OVE v prometu), vzpostavitvi in dograditvi linijskih avtobusnih prevozov, ureditve novih postajališč na železnici. ipd. Aktivnosti v okviru tega ukrepa bodo zagotavljale predvsem višjo raven storitev, manjšo porabo energije, manj onesnaževanja zaradi prometa, večjo kakovost bivanja, večjo prometno varnost v naseljih ter razvoj novih tehnologij za trajnostno mobilnost.

V regiji bo izboljšán javni potniški promet, k bo z optimizacijo linij, kakovostjo storitev, ukrepov intermodalnosti povečal delež uporabnikov.

V mestnih jedrih se bodo izvedle omejitve prometa in sicer za osebni promet s povečanjem površin za pešce in kolesarje ter prestavitve parkirnih površin za osebna vozila na obrobje jedra mesta.

V regiji bo vzpostavljeno omrežje daljinskih, glavnih in regionalnih kolesarskih povezav, ki se bodo navezale na obstoječe in v posameznih občinah načrtovane lokalne kolesarske povezave.. S tem bodo poleg zmanjšanja onesnaženosti okolja zaradi prometa (uporaba kolesa za prevoz na delo) povečani turistično – rekreacijski potenciali regije, ki se pomembno povezujejo s cilji ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine. Na območju Gorjancev, ob Kolpi, na Kočevskem in drugih območjih, primernih za pohodništvo, bo vzpostavljeno tudi omrežje pohodniških (peš)poti, pomembnih ne le za regijo, temveč tudi za čezmejno povezovanje.

V okviru ukrepa se bodo izvedle investicije v smislu zagotavljanja varnosti in nemotenega delovanja letališč ter možnosti za njihovo nadgradnjo, funkcionalnost in višji nivo uslug.

Aktivnosti ukrepa

V urbanih naseljih se bo izvedlo aktivnosti za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in manjše emisije PM₁₀. Javni potniški promet se bo v regiji razvijal na dveh ravneh, mestni oziroma medmestni ter regionalni. Med posameznimi regionalnimi središči in njihovimi zaledji se bo vzpostavil učinkovit javni potniški promet, kar bo ključno vplivalo na razbremenitev cestne infrastrukture in povečalo pomen železniški infrastrukturi, spodbujala pa se bo tudi uporaba kolesarskega omrežja in pešpoti (v ožjih urbanih in lokalnih območjih). V središčih medobčinskega ali višjega pomena (Novo mesto, Kočevje, Ribnica, Črnomelj, Metlika, Trebnje) se bodo razvili potniški terminali, ki so vozlišča oziroma prestopne točke med posameznimi prometnimi sistemi in kamor se stekajo potniški prometni tokovi. Posodobil se bo železniški potniški promet in izboljšale se bodo potniške avtobusne povezave med občinskimi in regijskim središčem.

Podprle se bodo tudi investicije za vzdrževanje in izgradnjo ustrezne prometno varne javne infrastrukture (pešpoti, kolesarske poti). Prav tako se bo v okviru tega ukrepa prenovila cestno omrežje, predvsem pa izgradnja 3. osi in pospešitev aktivnosti 3. A osi, ki sta za regijo izrednega pomena.

Športno letališče v Prečni pri Novem mestu bo prenovljeno in dograjeno, s čimer bo urejen status letališča kot javnega letališča za mednarodni zračni promet nižje kategorije. Urejene bodo vzletno-pristajalna in vozne steze, izvedene vodnogospodarske ureditve, zagotovljena potrebna tehnična sredstva in oprema, oskrba z elektriko, vodo, gorivom, ureditve in objekti za spremljajoče dejavnosti, poskrbljeno za izboljšanje varnosti.

Prav tako bo izvedeno podaljšanje sedanje vzletno-pristajalne steze in dograditev infrastrukture športnih letališč oz. vzletno-pristajalnih stez v Prilozju in v Novih Lazih pri Kočevski Reki ter v Ribnici.

Slika 16: Južni del 3. Razvojne osi

Vir: Študija variant s predlogom najustrežnejše variantne rešitve za gradnjo državne ceste med avtocesto A2 Ljubljana – Obrežje pri Novem mestu in mejo z Republiko Hrvaško, Acer Novo mesto, št. proj. ŠV-S/3-07, junij 2008.

Prikaz trase 3. razvojne osi se je v Študiji variant izkazala kot najprimernejša. V državnih prostorskih načrtih za vsakega od treh odsekov so prikazane rešitve, ki so rezultat podrobnejših projektnih rešitev ter naknadnih usklajevanj z nosilci urejanja prostora, občinami in javnostjo.

Aktivnosti, ki so še posebej pomembne:

- Izdelava in izvajanje celostnih prometnih strategij za posamezne občine oz. skupine občin,
- Izgradnja in prenova prometne infrastrukture,
- Vzpostavitev »park&drive« parkirišč in optimizacija parkirnih režimov,
- Izgradnja kolesarskih stez in kolesarnic,
- Ureditev izposojevalnic koles,
- Ureditev avtobusnih in železniških postajališč in postaj,
- Omejitve prometa v mestnih jedrih za osebni promet s povečanjem površin za pešce in kolesarje ter prestavitve parkirnih površin za osebna vozila na obrobje jedra mesta,
- Postavitev polnilnih postaj za električna vozila,
- Izgradnja/rekonstrukcija cest, sprehajalnih stez, pešpoti,
- Izgradnja/rekonstrukcija podvozov, mostov, pločnikov,
- Ureditev prometne signalizacije,
- Aktivna prometna signalizacija,
- Izvajanje ukrepov za gibalno ovirane osebe,
- Ureditev nadomestnih cest ob železnici,
- Povezava turističnih točk s cestnim omrežjem,
- Izdelave mobilnostnih načrtov,
- Ukrepi zaboljšanje mestnega in primestnega prometa,
- Vzpostavitev enotne vozovnice ter vzpostavitev povezovanja vseh vrst prometa,
- Uvajanje vozil v javnih službah na elektriko/plin,

- Izobraževalno ozaveščanje dejavnosti o trajnostni mobilnosti.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

V obdobju 2015 do 2020 bodo za ta ukrep namenjena sredstva 104.730.000,00 EUR (brez razvojnih osi!)

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Izboljšanje in povečanje trajnostne mobilnosti v regiji.

Sektorski projekti:

- Izgradnja 3. razvojne osi,
- Pospešitev aktivnosti za 3. A razvojna os.

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, ki bodo vire financiranja iskali preko centraliziranih in decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir bo odvisen tudi od uspeha na javnih razpisih. Za nekatere projekte pa bo v celoti ali delno potreben lastni delež (javni ali zasebni).

Tabela 29: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.1.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.1.1/a	Dolžina novozgrajenih in posodobljenih državnih in občinskih cest	km	0	2013	80	DRSC, lokalne skupnosti
K3.1.1/b	Število celostnih prometnih strategij v izvajanju	število	0	2013	4	lokalne skupnosti
K3.1.1/c	Vsi ukrepi trajnostne mobilnosti v regiji	število	0	2013	40	lokalne skupnosti
K3.1.1/d	Dolžina novozgrajenih kolesarskih in drugih poti	km	0	2013	120	DRSC, lokalne skupnosti
K3.1.1/e	Ureditev novih postajališč za avtodome	število	0	2013	10	lokalne skupnosti

❖ Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo

Oskrba regije z ustrežno okoljsko infrastrukturo zagotavlja prebivalcev v regiji, še posebej na območju razpršene poselitve, dostojno kakovost bivanja. V urbanih območjih je razvoj okoljske infrastrukture v zelo veliki povezavi z gospodarskim razvojem. V naslednjem programskem obdobju se bomo zavzemali za izboljšanje stanja okolja zaradi zagotavljanja ustreznih vodnih virov, potrebne okoljske infrastrukture, obvladovanja toka odpadnih voda in odpadkov z namenom izboljšanja kakovosti bivanja ter varovanja okolja.

Investicijska področja:

- vlaganje v izgradnjo in obnovo okoljske infrastrukture,
- preprečevanje nastajanja odpadkov na izvoru in obvladovanje tokov odpadkov,
- vlaganje v osveščanje in informiranje prebivalstva o pravilnem ravnanju z odpadki,
- aktivnosti ozaveščanja in informiranja na vseh ravneh.

Z izvedbo zgoraj omenjenih aktivnosti želi JV Slovenija doseči:

- zgraditi ustrežno vodno in komunalno infrastrukturo,
- višjo kakovost bivanja in delovnega okolja v regiji.

Za doseganje specifičnega cilja 3.2 se bodo izvajali naslednji ukrepi:

- UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod,

- UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo,
- UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki.

UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod

Cilji ukrepa

- Odvajanje in čiščenje (komunalne) odpadne vode za vsak objekt, v katerem nastaja (komunalna) odpadna voda.
- Vzpostavitev regijske službe za učinkovito informiranje javnosti o hišnih čistilnih naprav.
- Vzpostavitev učinkovitega izobraževanja in nadzora na področju uporabe hišnih čistilnih naprav in razumevanja njenega delovanja in nedelovanja.
- Vzpostavitev (pravilno delujočih) rastlinskih čistilnih naprav.
- Osveščanje javnosti o posledicah izpuščanja neочиščene (komunalne) odpadne vode v okolje in o vodnem tokokrogu ter tokokrogu hranil iz kmetijstva (poljedelstva, živiloreje), industrije in obrti v povezavi z vplivom na okolje in vodo.

Opis ukrepa

V Sloveniji kljub obsežnim vlaganjem v izgradnjo infrastrukture za odvajanje in čiščenje (komunalne) odpadne vode opremljenost ni zadovoljiva. Glede na zahteve Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode (91/271/EGS) mora Slovenija do 31. 12. 2015 zagotoviti ustrezne sisteme odvajanja in čiščenja za komunalno odpadno vodo iz vseh območij poselitve s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2.000 PE, pri čemer je treba v skladu s 3. členom direktive zagotoviti priključenost prebivalcev na javno kanalizacijo, razen v primerih, če ureditev kanalizacijskih sistemov ni upravičena bodisi, ker ne bi bilo ustrezne koristi za okolje bodisi zaradi previsokih stroškov. V teh primerih se lahko v skladu z direktivo uporabijo individualni ali drugi primerni sistemi, ki dosežejo enako raven varstva okolja.⁶ Z izvedbo infrastrukturnih projektov v obdobju 2007–2013 bo zagotovljeno, da bo z okoljsko infrastrukturo opremljena slaba polovica teh območij poselitve. Ostala območja poselitve in njihovo opremljanje z okoljsko infrastrukturo bodo v okviru izvedbe investicij državnega pomena in razpoložljivih sredstev obravnavana v prihodnje. Potrebo po oblikovanju ukrepov za pospešitev izgradnje infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadne vode prepoznava tudi nacionalni reformni program 2013–2014. V finančni perspektivi 2014–2020 se bodo investicije prednostno osredotočile na izgradnjo teh sistemov (Partnerski sporazum).

Na področju odvajanja in čiščenja odpadne vode se bo nadaljevalo z izgradnjo kanalskih sistemov v večjih aglomeracijah, kjer je že zagotovljeno ustrezno čiščenje skladno z operativnimi programi posamezne skupnosti ter z modernizacijo obstoječih čistilnih naprav v skladu z novejšimi predpisi in zahtevami prilagoditve evropskim standardom. Posebno pozornost bo imela sanacija stanja na občutljivih območjih in območjih Nature 2000, kakor tudi na območjih, kjer se predvideva intenzivnejši razvoj in razvoj turističnih produktov. Tu velja opozoriti da je predvideni razvoj teh močno vezan na ohranjanje narave in vodnih teles ter njihovo uporabo kot kopalne vode in na ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Pri odvajanju in čiščenju (komunalne) odpadne vode na ruralnih območjih, kjer disperzija poselitve zahteva v primeru gradnje kanalizacijskih sistemov večja finančna sredstva na enoto, bo potrebno vzpostaviti skupni način reševanja manjših aglomeracij, v kolikor bo to racionalno, drugače se bo stremelo k individualnemu odvajanju in čiščenju (komunalne) odpadne vode. Prioritetno se pri odvajanju in čiščenju (komunalne) odpadne vode prednostno obravnavajo območja, kjer se varujejo vodni viri.

Kot skupni problem na področju odvajanja in čiščenja odpadne vode se v celotni regiji kot posledica čiščenja odpadne vode ugotavlja končna dispozicija odvišnega blata, ki se bo reševala skladno z operativnim programom države ali na nivoju regije.

Posledično na ravni pristojnega ministrstva potekajo pogovori, ali bi bilo možno sistemsko zopet dovoliti uporabo pravilno izdelane triprekatne pretočne greznice, kar bi v primerih individualnega odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode zmanjšalo količine odvišnega blata in zmanjšalo stroške odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode gospodinjstvom na razpršenih območjih, a bi bilo v tem primeru nujno vzpostaviti dober nadzor nad njihovim delovanjem.

---

⁶ RS je z EK v postopku dogovarjanja posebnega dogovora o podaljšanju tega roka.

Glede na predvidene velike finančne obremenitve posamezne skupnosti v regiji na tem področju, se bodo ukrepi izvajali v naslednjih prednostnih nivojih:

NIVO 1:

- Zagotovitev primarne in sekundarne infrastrukture za ustrezno stopnjo odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v območjih poselitev s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2.000 PE, ki še ne izpolnjujejo zahtev Direktive 91/271/EGS,
- zagotovitev ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode na območjih, namenjenih za nadaljnjo poselitev ter širitev gospodarske dejavnosti,
- zagotovitev ustrezno urejene infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode na celotnem območju regije, kjer je to smiselno in racionalno, in zagotavljanje zanesljivosti delovanja posameznih sistemov z zmanjševanjem porabe energije ter obratovalnih stroškov,
- izboljšanje kakovosti vode naravnih odvodnikov in podtalnice,
- sistemi za odvajanje in čiščenje (komunalne) odpadne vode naj se gradijo sočasno z novogradnjami oz. rekonstrukcijami vodovodnih sistemov.

NIVO 2:

- Zagotovitev primarne in sekundarne infrastrukture za ustrezno stopnjo odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode na območjih poselitev s skupno obremenitvijo od 50 do 2.000 PE in z gostoto poseljenosti, večjo od 20 PE/ha, oziroma na občutljivih območjih in prispevnih površinah občutljivih območij večjo od 10 PE/ha, ki še ne izpolnjujejo zahtev Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, v kolikor je to smiselno in racionalno,
- zagotovitev ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode na območjih za nadaljnjo poselitev ter širitev gospodarske dejavnosti,
- izboljšanje kakovosti vode naravnih odvodnikov in podtalnice,
- sistemi za odvajanje in čiščenje (komunalne) odpadne vode naj se gradijo sočasno z novogradnjami oz. rekonstrukcijami vodovodnih sistemov.

NIVO 3:

- Zagotovitev odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v manjših poselitvenih območjih pod 50 PE in ostalih območjih izven aglomeracij.
- zagotovitev ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode na območjih manjših naselij, pri katerih se komunalna odpadna voda očisti na malih komunalnih čistilnih napravah pod 50 PE, v kolikor je to smiselno in racionalno, drugače se čiščenje rešuje z uporabo hišnih čistilnih naprav, rastlinskih čistilnih naprav, nepretočnih greznic, na ravni države pa se premisli o možnostih ustrezne uporabe triprekatnih pretočnih greznic,
- izboljšanje kakovosti vode naravnih odvodnikov in podtalnice.

Aktivnosti ukrepa

Zaradi celovitega reševanja problematike odvajanja in čiščenja odpadne vode se v okviru regije predvidi skupno reševanja po posameznih prispevnih območjih:

- a) porečje reke Krke:
  - odvajanje in čiščenje odpadne vode gornjega toka reke Krke z upoštevanjem izgradnje suhokranjskega vodovodnega sistema in hidravlične izboljšave vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske,
  - odvajanje in čiščenje odpadne vode srednjega toka reke Krke z upoštevanjem izgradnje hidravlične izboljšave vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske,
- b) Kočevsko ribniška subregija se vključi v skupni projekt odvodnje in čiščenja odpadne vode na območju kot ga pokriva projekt SORIKO,
- c) sanacija in čiščenje odpadne vode porečja reke Kolpe, kjer se vključi tudi porečje reke Dobljice in Krupe,
- d) odvodnja in čiščenje odpadne vode porečja reke Temenice s pritoki.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

V obdobju 2015 do 2020 bodo za ta ukrep namenjena sredstva: 92.324.049,00 EUR.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji v aglomeracijah pod 50 PE in ostalih območjih izven aglomeracij,

- Ureditev komunalne infrastrukture v romskih naseljih.

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, katerih finančni okvir bo odvisen od finančne sposobnosti o zagotavljanju lastnega deleža in možnosti drugega vira financiranja.

*opomba: V sklopu področja se bodo pripravile študije in strategije odvajanja in čiščenja odpadne vode. V nadaljevanju izvajanja projekta bodo občine samostojno pripravile potrebno ustrezno projektno dokumentacijo ter projekte združile v sklopu izvajanja projekta Porečje reke Krke kot njegovo 4. fazo.

Tabela 30: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.2.1/a	Dolžina saniranega in/ali novozgrajenega kanalizacijskega sistema	km	0	2013	400	Komunalna podjetja
K3.2.1/b	Število priključenih objektov na kanalizacijsko omrežje	število	0	2013	27000	Komunalna podjetja

UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo

Cilj ukrepa

Dolgoročni cilji na področju oskrbe s pitno vodo so:

- zagotavljanje zdravstveno ustrezne pitne vode vsem prebivalcem,
- zagotavljanje varne in zanesljive vodooskrbe,
- hidravlična izboljšava vodovodnih sistemov,
- zmanjševanje vodnih izgub in posledično zmanjševanje stroškov upravljanja,
- zagotavljanje ustrezne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo na območjih predvidenih za nadaljnjo poselitev ter širitev gospodarske dejavnosti,
- zagotavljanje požarne varnosti.

Opis ukrepa

Pri oskrbi s pitno vodo so potrebe po izgradnji ustrezne infrastrukture velike. Opremljenost z vodovodnim omrežjem se sicer izboljšuje, saj se povečujeta tako dolžina kot tudi število priključkov in uporabnikov. Kljub temu pa v nekaterih primerih ostaja problematična kakovost pitne vode v vodovodnih sistemih kot tudi visoke izgube pitne vode. Podatki rednega monitoringa pitne vode kažejo, da je problematično zagotavljanje mikrobiološke varnosti v malih sistemih, težavo pa občasno predstavlja tudi kemijsko in fizikalno onesnaženje v pitni vodi. Prednostna naloga na področju voda bo v novi finančni perspektivi izgradnja ustrezne infrastrukture za vodooskrbo (hidravlična izboljšava obstoječih in izgradnja novih vodovodnih sistemov, ki bodo omogočali učinkovito, kakovostno in zanesljivo oskrbo s pitno vodo na območjih obstoječih vodovodnih sistemov in na območjih, kjer javni sistem vodooskrbe še ni zgrajen, in s tem tudi zagotovila oskrbo z zdravstveno ustrezno pitno vodo v skladu z Direktivo o pitni vodi (98/83/ES) in Pravilnikom o pitni vodi). Sredstva bodo namenjena tudi financiranju ukrepov za aktivno zaščito vodnih virov in vzpostavitev sistemov spremljanja kakovosti pitne vode ter pasivne zaščite vodnih virov.

Aktivnosti ukrepa

Izboljšave se bodo zagotavljale preko regionalnih vodovodnih sistemov na posameznem regionalnem območju. Prvenstvene naloge na področju oskrbe s pitno vodo so zagotovljene zdravstveno ustrezne pitne vode (izgradnja novih objektov za eksploatacijo neoporečnih vodnih virov, izgradnja naprav za čiščenje pitne vode), varna in zanesljiva oskrba s pitno vodo vseh naselij, torej (izgradnja novih vodovodnih omrežij ter hidravlična izboljšava zastarelih in tehnično neustreznih vodovodnih omrežij (optimizacija vodohranskih kapacitet, cevovodov, vodovodne opreme) ob hkratnem zagotavljanju kvalitete (zagotovitev režimov v varstvenih pasovih) in izdatnosti vodnih virov. Pri načrtovanju razširitve in rekonstrukcije vodooskrbnih sistemov je treba zagotoviti usklajenost glede rabe prostora na območjih vodnih virov in zagotoviti take rešitve (ustrezne vodovarstvene režime), ki bodo prvenstveno varovale naravne vire in omogočale nemoteno oskrbo prebivalstva s pitno vodo. Predvsem v

razpršenih naseljih regije bo potrebno zagotoviti oskrbo s pitno vodo za večje število naselij, ki so trenutno lokalno neustrezno in/ali nezadostno opremljena.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

V obdobju 2015 do 2020 bodo za ta ukrep namenjena sredstva 101.450.665,27 EUR.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske,
- Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica – Ribnica – Kočevje,
- Oskrba s pitno vodo na območju Suhe krajine.

V okviru ukrepa se bodo prav tako izvajali še ostali projekti, katerih finančni okvir bo odvisen od finančne sposobnosti o zagotavljanju lastnega deleža in možnosti drugega vira financiranja.

*opomba: Izvedla se bo celovita analiza potreb za rekonstrukcijo ali novogradnjo vodovodnih sistemov in evidentiranje razpoložljivih vodnih virov ter potrebni ukrepi za nadaljnjo uporabo, možnosti zagotovitve novih vodnih virov. Na podlagi predhodno izdelanih študij se bo pripravilo celovite projekte.

Tabela 31: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.2.2/a	Dolžina novozgrajenega in/ali obnovljenega vodovodnega omrežja	km	0	2014	478	komunalna podjetja
K3.2.2/b	Število prebivalcev z zagotovljenim varnim dostopom do zdravstveno ustrezne pitne vode	število	0	2014	139556	komunalna podjetja

UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki

Cilj: zagotoviti primerno in učinkovito ravnanje in obdelavo odpadkov.

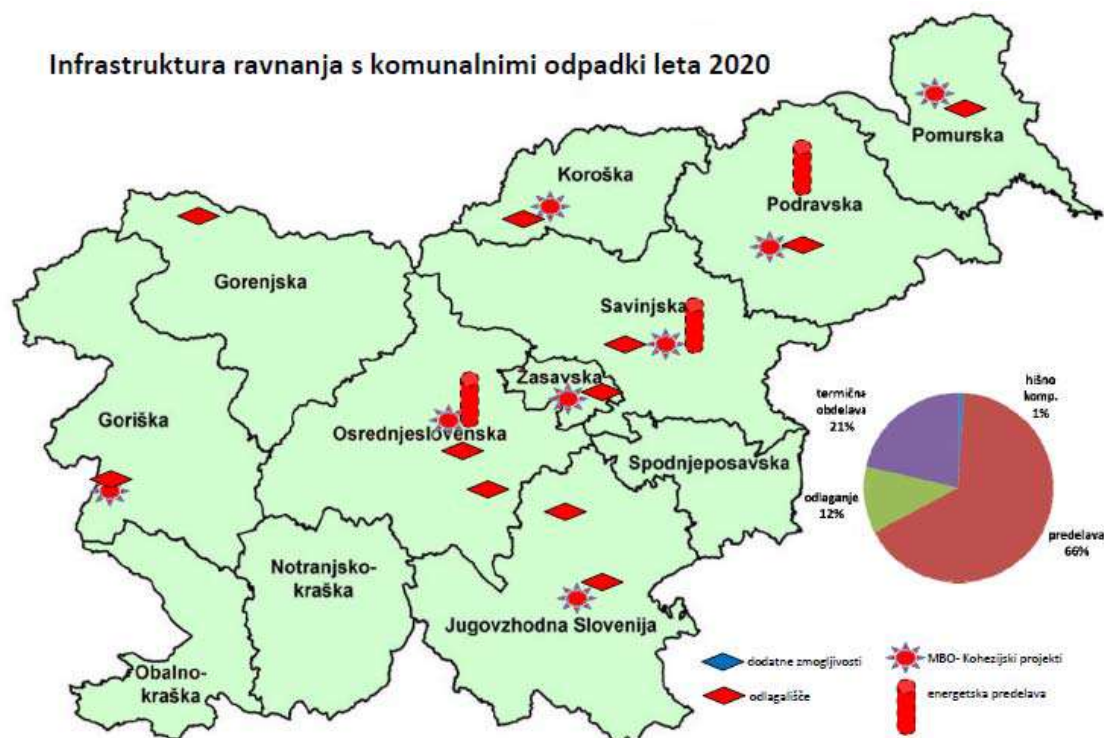
Opis ukrepa

Na pretežnem delu regije ravnanje z odpadki (obdelava in odstranjevanje) poteka v okviru Regijskega centra za ravnanje z odpadki Dolenjske (R CeROD), ki bo nadgrajen z MBO (mehansko - biološka obdelava odpadkov), elektroenergetsko izrabo plina,.... Čistilna naprava za čiščenje izcedne vode je bila že zgrajena v letu 2012. Na območju celotne regije je potrebno zgraditi podcentre (zbirne centre) za ravnanje z odpadki. V tem okviru se zagotavljata predelava in odlaganje tudi inertnih odpadkov ter vzpostavlja učinkovitejši sistem ločenega zbiranja odpadkov, hkrati pa tudi izvedba programov za zmanjševanje količine odpadkov na izvoru ter sanacija črnih odlagališč. Za Kočevsko-ribniško območje pa je potrebno zagotoviti primerno ravnanje in obdelavo odpadkov, z ustreznimi tehnologijami (npr. termična obdelava, ločeno zbiranje odpadkov, kompostiranje) in primerne lokacije za odlaganje odpadkov tudi inertnih. V celotni regiji je potrebno iskati načine energetske izrabe bio plina in drugih obnovljivih virov energije na obstoječih in novih odlagališčih.

S ponovno uporabo in recikliranjem komunalnih odpadkov pa se bo poskušalo izogniti nastajanju odpadkov in jih uporabljati za določene vire. S tem bo potrebno zagotoviti posamezne frakcije komunalnih odpadkov zaradi zagotavljanja možnosti visokokakovostnega recikliranja ter poenostavitve ali izboljšanja možnosti za predelavo, preden se dajo v postopke predelave, ločeno zbirati, če je to tehnično in okoljsko izvedljivo in ne povzroča nesorazmernih stroškov.

Slika 17: Infrastruktura ravnanja z odpadki leta 2020

VIR: Operativni program ravnanja s komunalnimi odpadki, marec 2013

Časovni načrt ukrepa:
2014-2020

V okviru ukrepa se bodo izvajali projekti, katerih finančni okvir bo odvisen od finančne sposobnosti o zagotavljanju lastnega deleža in možnosti drugega vira financiranja.

Tabela 32: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.2.3

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.2.3/a	Delež odloženih odpadkov glede na količino sprejetih odpadkov V Regijski center za ravnanje z odpadki Leskovec Opomba: ustrezno dodajte podatke od zbiralcev odpadkov (komunalna podjetja)	delež	49,13 %* (147,76 kg/prebivalca)	2013	15,21 % od količine sprejetih odpadkov**	CEROD, komunalna podjetja
K3.2.3/b	Zbirno-reciklažni centri	število	0	2013	8	RC NM
K3.2.3/c	Centri ponovne uporabe	število	1	2013	2	RC NM

*vir: podatki JGS (<http://www.stat.si>)

** podatek iz Investicijskega programa projekta CeROD II

❖ **Specifični cilj 3.3: Povečanje učinkovitosti rabe energije**

Zanesljiva oskrba z energijo, energetskimi storitvami z učinkovitejšo rabo energije ter večanjem deleža obnovljivih virov energije je ključni element k čim bolj energetsko učinkoviti regiji.

Investicijska področja:

- vlaganje v projekte energetske učinkovitosti in izkoriščenosti OVE ter zemeljskega plina,
- energetska sanacija stavb,
- energetska sanacija javne razsvetljave,
- uvajanje učinkovitih sistemov za upravljanje z energijo v javnem in zasebnem sektorju,
- dvig kakovosti bivanja,
- zmanjšanje emisij in delcev PM10,
- zmanjšanje svetlobnega onesnaževanja,
- ozaveščanje prebivalstva,
- razvijanje tehnologij, podpora raziskavam in študijam učinkovite rabe energije in pridobivanje energije iz obnovljivih virov.

Za doseganje specifičnega cilja 3.3 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 3.3.1: Energetsko učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija

UKREP 3.3.1: Energetsko učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija

Cilji ukrepa

- Energetsko učinkovita obnova in trajnostna gradnja stavb.
- Energijsko učinkovita obnova javne razsvetljave.
- Zmanjšanje okoljskih vplivov s svetlobnim onesnaževanjem.
- Zmanjšanje rabe energije.
- Energetsko učinkovito upravljanje zgradb.
- Povečanje deleža rabe energije iz obnovljivih virov in zemeljskega plina, kjer omrežje obstaja.
- Razvijanje tehnologij, podpora raziskavam in študijam rabe energije iz obnovljivih virov.

Opis ukrepa

Zanesljivost oskrbe z energijo s povečanjem energijske učinkovitosti in investicije za doseganje najvišjega deleža uporabe obnovljivih virov energije za proizvodnjo električne in toplotne energije v EU, delujoč sistem razvoja, financiranja in izvedbe investicij v energijsko učinkovitost (energijska sanacija in obnova stavb v javnem in zasebnem sektorju).

Prav tako je potrebna **vzpostavitev sistemskega pristopa k nadzoru in zmanjšanju porabe energije**. Ključno je zmanjšanje stroškov za energijo, kakovostno načrtovanje in vrednotenje izvedbe projektov URE v javnem sektorju in od lastnikov in upravljalcev stavb javnega sektorja zahteva vzpostavitev energetskega knjigovodstva in izvajanje nalog energetskega menedžerja (ciljno spremljanje rabe energije, vzpostavitev stroškovnih centrov, izvajanje energetskih pregledov v stavbah v javnem sektorju z uporabno tlorisno površino nad 250 m², pripravo javne baze podatkov o specifični porabi energije v stavbah, postavljanje ambicioznih letnih ciljev za URE ter opredelitev odgovornosti za načrtovanje, izvedbo in evidentiranje ukrepov URE).

Zagotavljanje izrabe obnovljivih virov in zemeljskega plina se bo izvajalo z izgradnjo energetske infrastrukture regijskega in lokalnega pomena (vetrne elektrarne, male HE, sončne elektrarne, SPTE na lesno biomaso, SPTE na bioplin, SPTE na zemeljski plin). Izdelale se bodo sheme podpor za proizvodnjo toplote iz OVE za ogrevanje, izgradnja sistemov za ogrevanje (geotermalni, sončni kolektorji, kotli na lesno biomaso, daljinsko ogrevanje na lesno biomaso in zemeljski plin). Spodbujalo se bo izgradnje obratov za proizvodnjo biogoriv 2. in 3. generacije, spodbujalo polnilno infrastrukture na biogoriva in električno energijo. Po posameznih območjih je potrebno realizirati zahteve lokalnih energetskih konceptov ter spodbuditi prebivalce in gospodarske subjekte v regiji k varčni in učinkoviti rabi energije.

Zanesljivost oskrbe z energijo s povečanjem energijske učinkovitosti in investicije v izgradnjo in prenovu sistemov javne razsvetljave (zamenjava neučinkovitih ter vgradnja novih učinkovitih električnih naprav in regulatorjev ter krmilnih sistemov javne razsvetljave). Potrebno je izvesti energetska sanacija javne razsvetljave z zamenjavo obstoječih energetsko potratnih svetilk s sodobnimi energetsko učinkovitimi svetilkami, ki so okolju prijazne. Ključno je zmanjšanje rabe energije in zmanjšanje svetlobnega onesnaževanja, hkrati pa se splošna in prometna varnost ne sme zmanjšati. Prav tako se bo vzpostavil centralni nadzorni sistem upravljanja z razsvetlavo. Ciljno prilagajanje potreb osvetlitev glede na okoljske pogoje (vremenski vplivi, gostota prometa,...).

Aktivnosti ukrepa

- Izvedba energetske sanacije javnih stavb.
- Izvedba energetske sanacije večstanovanjskih objektov.
- Vzpostavitev energetskih izkaznic v javnih in večstanovanjskih objektih.
- Vzpostavitev sheme subvencij za pridobitev energetskih izkaznic stavb.
- Vzpostavitev sheme subvencij za energetske sanacije večstanovanjskih stavb v zasebni oz. mešani lastnini.
- Analiza Lokalnih energetskih konceptov občin.
- Analiza objektov z energetskega stališča in popis ter izvedba preliminarnega pregleda vseh potencialnih javnih stavb in večstanovanjskih objektov.
- Preveritev skladnosti z občinskimi prostorskimi dokumenti.
- Izvajanje energetskega knjigovodstva.
- Izvajanje energetskega menedžiranja
- Izgradnja novih in rekonstrukcija obstoječih sistemov za ogrevanje.
- izgradnja novih manjših objektov za proizvodnjo električne energije iz OVE in sproizvodnjo toplote in elektrike iz OVE in zemeljskega plina ..
- Ozaveščanje prebivalstva o varčni in učinkoviti rabi energije.
- Izdelave strokovnih podlag in mehanizmov za izboljšanje zraka.
- Prenova javne razsvetljave »zmanjšanje svetlobnega onesnaženja in izboljšanje energetske učinkovitosti«.

Ukrep se smiselno dopolnjuje z ukrepom 4.3.2. Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo, kjer se OVE nanaša izključno na izrabo lesa.

Časovni načrt: 2015-2020

V okviru ukrepa se bodo izvajali projekti energetske učinkovitosti stavb, katerih finančni okvir bo odvisen od uspešnosti posameznih upravičencev (občin, javnih zavodov) na javnih razpisih in možnosti drugega vira financiranja energetske učinkovitosti. Prav tako bo finančni okvir odvisen od sposobnosti upravičencev o zagotavljanju lastnega deleža projektov.

Tabela 33: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.3.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.3.1/a	Povprečni letni prihranek končne energije v stavbah javnega sektorja	GWh/letno	16	2013	20	Dolgoročne energetske bilance 2030
K3.3.1/b	Delež rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto*	delež	31,7*	2013	34,0	Projekcije dolgoročnih energetskih bilanc
K3.3.1/c	Novo obnovljena, energetska učinkovita javna razsvetljava	število	0	2013	5000	GIS občin

* kazalnik je isti kot K4.3.2/a

❖ **Specifični cilj 3.4: Izboljšanje komunikacijske infrastrukture**

V regiji je zlasti v odročnih in podeželskih območjih prisotno pomanjkanje opremljenosti z IKT infrastrukturo. Z izboljšanjem dostopnosti do širokopasovnih omrežij z visoko hitrostjo, se bo spodbudila produktivnost podjetij in posameznikom v odročnih območjih.

Investicijska področja:

- Nadaljevanje vzpostavljanja širokopasovnih komunikacijskih omrežij.

Za doseganje specifičnega cilja 3.4 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov.
- UKREP 3.4.2: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežje

UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov

Z ukrepom bo zagotovljen dostop do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev naslednje generacije na območjih, kjer širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in kjer hkrati ni tržnega interesa za njeno gradnjo. V projekte sofinanciranja bodo vključeni zasebni investitorji, lokalne skupnosti, izvajalci gradnje, upravljanja, vzdrževanja zgrajene infrastrukture in vsa zainteresirana javnost. Pri uporabi te infrastrukture bodo upoštevana področna pravila o regulaciji. Za čim večji učinek zgrajene infrastrukture se bodo uporabljala načela odprtosti za vse zainteresirane ponudnike širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev in operaterje omrežij elektronskih komunikacij, s čimer se jim bo pod enakimi pogoji omogočil dostop do zainteresiranih končnih uporabnikov.

Opis ukrepa

Sodobni globalni razvojni trendi pred nas postavljajo izziv razvoja družbe znanja, ki bo med drugim temeljila na zmogljivi omrežni infrastrukturi elektronskih komunikacij, kot eni izmed ključnih infrastruktur digitalne družbe, ki mora omogočati kvaliteten dostop do interneta za vse. Internet kot vseprisotno komunikacijsko omrežje informacijskih virov omogoča enostavno dostopnost do raznovrstnih vsebin in storitev in s tem v temeljih spreminja načine delovanja sodobne družbe. Tako vse bolj oblikuje priložnosti posameznikov na vseh področjih zasebnega in javnega življenja. Enake daljnosežne vplive ima v gospodarstvu, javnem sektorju in civilni družbi. Dostopna širokopasovna infrastruktura na celotnem ozemlju regije omogoča enakomeren razvoj, zmanjšuje digitalno ločnico in povečuje vključenost vsakega posameznika v sodobne družbene tokove. Z vidika usmerjanja razvoja je internet strateški instrument za povečanje produktivnosti, za oblikovanje inovativnih poslovnih modelov, izdelkov in storitev, za bolj učinkovito komunikacijo in za večjo splošno učinkovitost družbe. Razvoj in uporaba interneta sta odvisna od širokopasovne infrastrukture, zato je pri usmerjanju razvojnih aktivnosti treba upoštevati dejstvo, da sta gospodarski in splošni razvoj v sodobni digitalni družbi neposredno povezana z razvojem visokokvalitetne širokopasovne infrastrukture.

Aktivnosti ukrepa

Gradnjo odprte širokopasovne infrastrukture naslednje generacije, ki bo omogočala dostop do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev na področjih, kjer ga operaterji ne zagotavljajo ter ne izkazujejo tržnega interesa za gradnjo take širokopasovne infrastrukture. V okviru ukrepa bodo zgrajena hrbtenična in dostopov na odprta širokopasovna omrežja, ki bodo omogočala dostop do elektronskih komunikacijskih storitev vsem zainteresiranim končnim uporabnikom.

Časovni in finančni načrt ukrepa

V obdobju 2015 do 2020 bodo za ta ukrep namenjena sredstva v višini 23.768.000,00 EUR.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Širokopasovna omrežja v regiji.

Tabela 34: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.4.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.4.1/a	Penetracija širokopasovnega dostopa hitrosti 100Mb/s	delež	67%	2013	100%	GURS/AKOS/SURS/lokalne skupnosti
K3.4.1/b	Izvedeni internetni priključki	število	0	2013	8890	Lokalne skupnosti

UKREP 3.4.1: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežja

Regija potrebuje na področju Kočevje – Črnomelj in Grosuplje – Ivančna Gorica –Trebnje zagotovljeno električno moč in energijo, saj v nasprotnem primeru ni pričakovati novih vlaganj niti ne novih delovnih mest v regiji. Ukrep Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežja v okviru katerega se bosta zgradila dva daljnovoda DV 2 x 110 Kv Kočevje – Črnomelj in DV 2 X 110 Kv Grosuplje – Ivančna Gorica –Trebnje, je nujno potreben za gospodarski razvoj regije, saj se bo v nasprotnem primeru industrija prisiljena preseliti drugam.

Časovni načrt:
2015-2020

Tabela 35: Kazalnik za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.4.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.4.2/a	Izgradnja VN energetskega omrežja	število	0	2013	1	ELES

❖ Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj

Namen specifičnega cilja je izboljšanje pogojev bivanja in delovanje na ogroženih območjih, sanacija in revitalizacija degradiranih območji. Stremeti je potrebno k celovitemu in trajnostnemu prostorskemu načrtovanju in upravljanju prostora ter zagotavljanju trajnostnega razvoja na varovanih in drugih območjih.

Investicijska področja:

- ukrepi za izboljšanje poplavne varnosti,
- sanacija in revitalizacija degradiranih območij,
- opredelitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč priprava Trajnostne urbane strategije Novega mesta in izvedba celostnih teritorialnih naložb (CTN),
- prenova večstanovanjskih sosesk in urbanih središč
- krepitev vloge regijskega prostorskega načrtovanja,
- združevanje in optimizacija procesov načrtovanja in upravljanja s prostorom za boljše trajnostno načrtovanje in racionalno upravljanje s prostorom.

Za doseganje specifičnega cilja 3.5 se bo izvajal naslednji ukrep:

- UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji

UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji

Cilji ukrepa

- Racionalen in učinkovit prostorski razvoj (*učinkovit razvoj urbanih naselij, sanacija degradiranih območij*) z upoštevanjem sedanjih in potencialnih prostorskih in okoljskih omejitev (*poplave, druge naravne nesreče*), varčnost z viri (*voda, energija, zemljišča*)
- Krepitev policentričnega urbanega sistema na regionalni ravni - krepitev središč (*konkurenčnost in privlačnost za prebivalce in gospodarstvo, zmanjševanje trenda razpršene poselitve/gradnje*)
- Funkcionalno dopolnjevanje urbanih in podeželskih območij - uporaba naravnih, krajinskih in dediščinskih potencialov za razvoj
- Pravočasna priprava prostorskih strokovnih podlag in aktov za investicije na državni, regionalni in lokalni ravni.
- Vzpostavitev celovitega in učinkovitega vodenja prostorskih evidenc in urejanja prostora z ustanovitvijo osrednje regijske institucije za prostor in investicije.

Opis ukrepa

Ukrep vključuje organizacijske ukrepe in pripravo regijskih strateških in izvedbenih projektov. Predvideva vzpostavitev regijske prostorske mreže, ki bo predvsem s strokovno podporo občinam in z aktivnim vključevanjem v postopke prispevala k lažjemu uveljavljanju regijskih interesov v prostoru. Na področju strateškega prostorskega načrtovanja se predvideva izdelavo regijskega strateškega prostorskega plana (oz. aktualiziranje in redefiniranje osnutka RZPR JVS, 2006) kot vmesne ravni med državno (SPRS) in lokalno (OPN) ravni, v katerem bodo glede na aktualne razvojne pobude in omejitve v prostoru določeni ključni regijski projekti po področjih, ki bodo ob upoštevanju vizije razvoja regije in prioritet prepoznana kot prednostna. Rezultati projekta bodo predstavljali podatkovne baze in evidence, pomembne za urejanje prostora na regionalni in lokalni ravni ter prostorsko-načrtovalske vsebine pri izvajanju regionalnih razvojnih programov in neposredno podlago za vključevanje regionalnih vsebin v obstoječi sistem državnih in občinskih prostorskih aktov.

Aktivnosti ukrepa

Načrtovanje prostorskega razvoja regije je ena od najpomembnejših dejavnosti oz. nalog, ki jih je treba opraviti, da bi v regiji zagotovili skladen prostorski razvoj, ki bo omogočil uveljavljanje razvojnih ciljev in prioritet regije in ob tem ohranjanje bivalnih, naravnih in drugih vrednosti. Pri tem je treba upoštevati, da je prostor enkratna dobrina, ki nam omogoča iskanje ključnih rešitev za ključna razvojna vprašanja bivalno okoljskega standarda ljudi in podpornega okolja za družbeno gospodarski razvoj. V Sloveniji je (še zlasti po uveljavitvi lokalne samouprave z 212 občinami) vse bolj očitno, da odsotnost regionalne ravni na področju prostorskega načrtovanja oz. urejanja prostora nasploh onemogoča kakovostno strateško prostorsko načrtovanje in vodi v neracionalno rabo prostora in neracionalno razporejanje funkcij v prostoru. Odsotnost regijske institucionalne ravni je mogoče premostiti z uvedbo prostorskih služb bodisi kot samostojnih institucij bodisi v okviru obstoječih regionalnih agencij, ki bi z visoko strokovno usposobljenostjo prevzele nekatere državne naloge in tudi nekatere naloge občin (npr. vodenje evidenc, zbiranje podatkov oz. spremljanje stanja v prostoru, vodenje zahtevnejših prostorsko-načrtovalskih postopkov zastopanje interesov regije v postopkih umeščanja državnih prostorskih ureditev v prostor, strokovna podpora občinam na področju urejanja prostora). Na ta način bi lahko pomembno razbremenili občine v regiji in jih tudi formalno bolje povezali v enovit, povezan in skladen prostorski sistem, hkrati pa povečali kompetentnost in moč regije v dialogu z državnimi institucijami in preostalimi regijami.

Aktivnosti, ki bi jih izpostavili so:

- Vzpostavitev podpore mreže za skupen prostorski razvoj regije (kompetentne delovne skupine - interdisciplinarnost, visoka strokovna usposobljenost, izkušnje z državnimi, regijskimi, občinskimi projekti)
- Pregled in dopolnitev osnutka Regionalne zasnove prostorskega razvoja Jugovzhodne regije (2006) s sprejetimi OPN-ji občin s poudarkom na analizi razvojnih možnosti glede na aktualne razvojne pobude, ob upoštevanju že izvedenih projektov oz. prostorskih ureditev na državni in lokalni ravni in aktualnih omejitvev v prostoru.
- Priprava strokovnih prostorskih podlag in izhodišč za nadaljnji razvoj regije
- Izdelava Regijskih prostorskih načrtov za posamezne regijske projekte (in spremljanje njihovega izvajanja) za posamezna področja, ki se bodo izkazala kot ključna in bodo zato uvrščena med prioritete (npr. regijske kolesarske povezave, regijske logistične cone, regijske gospodarsko-podjetniške cone, razvoj porečij v regiji, prostorski razvoj turizma, prostorski razvoj podeželja v regiji, prostorski razvoj na območjih dediščinskih in izjemnih krajin, prenova naselij, prenova urbanih središč ...),
- Urbani razvoj Novega mesta.

Časovni in finančni načrt ukrepa

V obdobju 2015 do 2020 bodo za ta ukrep namenjena sredstva v višini 1.800.000 EUR.

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Učinkovit in celovit prostorski razvoj,
- Trajnostna urbana strategija (TUS) Novo mesto,
- Južni del 3. razvojne osi (priprava prostorske in projektne dokumentacije),
- 3. A razvojna os (priprava prostorske in projektne dokumentacije).

Regionalni projekt nacionalnega pomena:

VI. REGIONALNO PROSTORSKO NAČRTOVANJE - Trajnostni razvoj Slovenije

Sektorski projekti:

- Južni del 3. razvojne osi (priprava prostorske in projektne dokumentacije),
- 3. A razvojna os (priprava prostorske in projektne dokumentacije).

Tabela 36: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 3.5.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K3.5.1/a	Vzpostavljene skupne službe občin za potrebe urejanja prostora	število	0	2013	1	RC NM
K3.5.1/b	Sprejet DPN za 2. in 3. odsek 3. razvojne osi	število	0	2013	IDP in DPN	Mzl - DRSI
K3.5.1/c	Sprejet DPN za 3. A razvojno os	število	0	2013	IDP in DPN	MOP – DzPGS in Mzl - DRSI
K3.5.1/d	Izdelana TUS Novo mesto	število	0	2013	1	MO Novo mesto

2.8.4. Področje: Kmetijstvo in podeželje

Vizija področja: Trajnostni razvoj podeželja temelječ na ohranjanju in ustvarjanju zelenih delovnih mest, na pridelavi zdrave hrane, povečanju socialne vključenosti, s poudarkom na ohranjanju naravne in kulturne dediščine.

Cilj področja: povečanje delovnih mest, spodbujanje socialne vključenosti, samooskrbe prebivalstva na podeželju, ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

Regijski projekti: dvig prehranske samooskrbe, konkurenčnejše kmetijstvo, ustvarjanje lesno – gozdnih verig, ohranjanje biotske raznolikosti, varstvo okolja in narave, zmanjševanje socialnih razlik.

Državni/sektorski projekti, CLLD - Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Specifični cilji v okviru programa Kmetijstvo in podeželje:

- ❖ Specifični cilj 4.1: Krepitev podeželskega gospodarstva in socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja
- ❖ Specifični cilj 4.2: Ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij
- ❖ Specifični cilj 4.3: Intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi, boljša izraba lesa in večanje dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi in spodbujanje nizkoogljičnega gospodarstva

❖ **Specifični cilj 4.1: Krepitev podeželskega gospodarstva in socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja**

Specifični cilj 4.1: vključuje naslednje ukrepe:

- UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju novih delovnih mest
- UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju.
- UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe prebivalstva in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila
- UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju zelenih delovnih mest

Cilj ukrepa: večja usposobljenost kmetijskih pridelovalcev, zelena delovna mesta

Opis ukrepa: Vedno večja specializacija v kmetijstvu zahteva tudi nova znanja, ki zahtevajo usposabljanja na tehnološkem, ekonomskem, okoljskem in številnih drugih področjih. Prenos znanja se odvija v tesni interakciji med različnimi akterji, ki tradicionalno ustvarjajo in skrbijo za prenos znanja ter končnimi uporabniki znanja. Razvojne in izobraževalne institucije v regiji skrbijo za prenos znanja in medsebojnega povezovanja, učenja in

ustvarjalnosti, med različnimi deležniki na podeželju. Praktično znanje bo mogoče dodatno okrepiti s postavitvijo trening centrov za kmetijstvo, kjer se bodo lahko kmetje in ostali zainteresirani usposobili za uporabo novih tehnologij in pristopov v kmetijstvu

Aktivnosti ukrepa:

- Usposabljanja v obliki tečajev mentorstva, delavnic, ki bodo vključevala teoretični in praktični del.
- Demonstracijski projekti za praktični prikaz uporabe mehanizacije, postopkov, tehnologij, strojev itd.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- Regionalni trening center za kmetijstvo in podeželje,
- Regionalna iniciativna skupina za pripravo projektov (čezmejnega sodelovanja),
- Prenos inovacij in baze znanja na podeželskih območjih,
- Oblikovanje podeželskih jeder za večjo konkurenčnost kmetijstva in lažji vstop na trg.

Časovni in finančni načrt ukrepa.

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 3,5 mio EUR

Projekti v okviru tega ukrepa se bodo financirali iz različnih virov financiranja kot na primer iz naslova Programa razvoja podeželja za obdobje 2014-2020, programov Evropskega teritorialnega sodelovanja in drugo.

Tabela 37: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K4.1.1/a	Število trening centrov	število	0	2013	2	Inštitut za trajnostni razvoj podeželja
K4.1.1/b	Število čezmejnih projektov sodelovanj	število	0	2013	7	Inštitut za trajnostni razvoj podeželja
K4.1.1/c	Število inovacij in baz znanja	število	0	2013	10	Inštitut za trajnostni razvoj podeželja

UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju

Cilj ukrepa: razvoj kmetijskih in nekmetijskih dejavnosti na podeželju, s ciljem ohranjanja in ustvarjanja novih delovnih mest.

Opis ukrepa: Zaostrene gospodarske razmere se odražajo tudi na podeželju. Brezposelnost je zelo izrazita zlasti med mladimi, med katerimi jih je veliko tudi visoko izobraženih. Mlade je potrebno spodbuditi, da si na kmetiji ustvarijo delovno mesto za poln delovni čas. Zaradi višje izobrazbene strukture so tudi bolj usposobljeni za delo na kmetiji in posledično s tem tudi bolj podjetniško naravnani in motivirani za uvajanje novih tehnologij, proizvodnih in organizacijskih, trženjskih sprememb in inovacij. Poudarek bo dan tudi na razvoj nekmetijskih dejavnosti na podeželju, na ohranjanju obstoječih delovnih mest, pa tudi na ustvarjanju novih zelenih delovnih mest. Temu primerno je potrebno razviti tudi okolje, ki bo ponudbo pridelkov oz. izdelkov. Organizirana mreža lokalnih tržnic ob urejeni centralni tržnici znotraj regijskega središča bo pospešila lokalno izmenjavo.

Aktivnosti ukrepa.

- Pomoč za zagon dejavnosti za mlad kmete.
- Naložbe za vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- Ureditev centralne tržnice in mreženje lokalnih tržnic,

- Vzpostavljane pogojev za konkurenčnost KMG,
- Vzpostavljane pogojev za konkurenčnost KMG in povečanje obsega trženja,
- Vzpostavitev pogojev za konkurenčnost MSP,
- Generacijski prenos KMG,
- Zemljiške operacije.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 17,0 mio EUR

Projekti v okviru tega ukrepa se bodo financirali iz različnih virov financiranja kot na primer iz naslova Programa razvoja podeželja za obdobje 2014-2020, programov Evropskega teritorialnega sodelovanja in drugo.

Tabela 38: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K4.1.2/a	Število novih urejenih tržnic v regiji	število	0	2013	4	
K4.1.2/b	Število novih ponudnikov kmetijskih pridelkov	delež	0	2013	+10%	
K4.1.2/c	Število novih ponudnikov nezemeljskih pridelkov	delež	0	2013	+10%	

UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe s prehranskimi izdelki in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila

Cilj ukrepa. Povečanje prehranske samooskrbe v regiji

Opis ukrepa: Šibka povezanost kmetijskih proizvajalcev zavira kmetijsko gospodarstvo pri doseganju večje participacije na trgu in ekonomiji obsega (velja predvsem za proizvode višje kakovosti, kot so npr. ekološki kmetijski proizvodi, kjer je količina proizvodov premajhni za trg). Zaradi nepovezanosti so in nezmožnosti dobave večjih količin proizvodov so primarni proizvajalci v podrejenem položaju z živilsko-predelovalno industrijo.

Aktivnosti ukrepa.

- Vzpostavljeni shem kakovosti.
- Sodelovanje v shemah certificiranja za kmetijske proizvode.
- Dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- Lokalna samooskrba,
- Logistika trženja,
- Intenzivno povezovanje z zadrugami in ostalimi proizvajalci v regiji,
- Vključevanje primarnih proizvajalcev v živilsko verigo preko shem kakovosti, promocije na lokalnih trgih, kratkih dobavnih verig, skupin proizvajalcev (živilski in neživilski izdelki).

Časovni in finančni načrt ukrepa.

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 6 mio EUR

Projekti v okviru tega ukrepa se bodo financirali iz različnih virov financiranja kot na primer iz naslova Programa razvoja podeželja za obdobje 2014-2020, programov Evropskega teritorialnega sodelovanja in drugo.

Tabela 69: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.3

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K4.1.3/a	Število regijskih shem kakovosti	število	0	2013	1	Kmetijski zavod OE Novo mesto
K4.1.3/b	Število logističnih centrov	število	0	2013	1	Kmetijski zavod OE Novo mesto

UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Cilj ukrepa: spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini, diskriminaciji, zmanjševanju regionalnih razvojnih razlik in gospodarski razvoj območij.

Opis ukrepa: Podeželje se srečuje s številnimi problemi in izzivi. Za zagotovitev skladnega in vzdržnega razvoja je potrebno poleg vlaganj v osnovno infrastrukturo potrebno vlagati tudi v razvoj kulturnih, prostočasnih in drugih dejavnosti, zlasti taki, ki prispevajo k večji socialni vključenosti. V regiji JV Sloveniji delujeta dve lokalni akcijski skupini: Lokalna akcijska skupina Dolenjska in Lokalna akcijska skupina Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe. Akcijski skupini bosta na osnovi izdelane analize stanja pripravili Lokalno razvojno strategijo v kateri bodo identificirane vsebine, ki bodo podprte iz sredstev ESRR, EKSRP in ESPR. Sredstva bodo namenjena za dvig zaposlenosti, dvig inovativnosti in izboljšanje podjetniške aktivnosti, spodbujanju razvojnih partnerstev, socialnemu vključevanju ključnih ciljnih skupin, povečanju dostopnosti do osnovnih storitev ter zmanjševanju tveganja revščine

Aktivnosti ukrepa:

- Pripravljalna podpora, namenjena krepitvi institucionalne usposobljenosti, usposabljanju in mreženju za pripravo in izvedbo SLR.
- Podpora za izvedbo operacij SLR.
- Podpora za pripravo in izvajanje operacij sodelovanja LAS.
- Podpora za tekoče stroške in animacijo.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- Projekti za ustvarjanje novih delovnih mest.
- Osnovne storitve na podeželju.
- Varstvo okolja in ohranjanje narave.
- Večja vključenost mladih in žensk in drugih ranljivih skupin.

Časovni in finančni načrt ukrepa:

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 12,5 mio EUR

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- CLLD - JVS Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost na območju JVS – viri financiranja v okviru Programa razvoja podeželja 2014-2020 OP za izvajanje Evropske kohezijske politike

Regionalni projekt nacionalnega pomena v okviru ukrepa:

IV. Izvajanje EU iniciative »Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« CLLD – viri financiranja v okviru Programa razvoja podeželja 2014-2020 OP za izvajanje Evropske kohezijske politike

Tabela 39: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.1.4

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
----	----------	--------------	---------------------	-----------------	--------------------------------	-----------------------------

K4.1.4/a	Število vzpostavljenih LAS	število	2	2013	2	AKTRP
K4.1.4/b	Število izdelanih LRS	število	2	2013	2	AKTRP

❖ **Specifični cilj 4.2: Ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij**

Specifični cilj 4.2: vključuje naslednji ukrep:

- UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij

UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij

Cilj ukrepa: ohraniti dobro naravovarstveno stanje in nadaljnji obstoj habitatov na območju Nature

Opis ukrepa: Velik del regije JV Slovenije sodi v območje Nature 2000. Kljub visoki stopnji ohranjenosti biotske raznovrstnosti, je tudi na tem območju opaziti poslabšanje stanja ohranjenosti habitatov. To velja zlasti za določene habitate in vrste vezane na kmetijsko krajino. Ogrožena so zlasti ekstezivna travišča, ki jih po eni strani ogroža intenzifikacija kmetijske rabe, po drugi strani pa zaraščanje.

Ohranjenost habitatov na območju kočevskega gozda omogoča prikaz visokokakovostnega za obiskovalce zanimivega pristopa interpretacije pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti. Območje je uspelo ohraniti dobro naravovarstveno stanje, ki pa ga bo potrebo ohraniti s pomočjo vzpostavitve ustreznega upravljanja, ki bo omogočilo doseganje naravovarstvenih ciljev ter dosegalo ključne ekosistemske storitve.

Aktivnosti ukrepa.

- Doseganje ugodnega ohranitvenega stanja ciljnih vrst in habitatnih tipov znotraj območij Natura 2000
Preko izvajanja aktivnosti, ki rešuje problematično stanje: za vodotoke vzpostavljanje naravne hidromorfologije voda, doseganje zadostnega volumna, vzpostavitev prehodnosti jezov in pregrad, zagotavljanje prodonosnosti in naravne dinamike prodišč, doseganje nizke vsebnosti hranil v vodotokih, zagotavljanje sklenjene obrežne zarasti. Ponekod bi sigurno prišel v poštev tudi odkup naravovarstveno pomembnih površin in revitalizacija oz. obnova zaraščenih ekstenzivnih travnikov, mogoče celo drstišč in selitvenih koridorjev.
- Zagotovitev kakovostne interpretacije območij varstva narave, s poudarkom na izobraževanju in ozaveščanju o ohranjanju narave, kulturne dediščine in krajine.
- Vzpostavitev vzdrževanja dobrega naravovarstvenega stanja na prednostnih območjih Nature 2000 s poudarkom na izvajanju ukrepov na terenu,
- Zagotovitev kakovostne interpretacije zglede urejenih naravovarstvenih površin, s poudarkom na izobraževanju in ozaveščanju o ohranjanju narave, kulturne dediščine in krajine.
- V okviru ukrepa se bodo izvajali projekti kot so Obnova, ohranjanje in povečanje biotske raznovrstnosti, vključno z Naturo 2000, ohranjanje kulturne krajine in Ustanovitev regijskega parka Kočevsko v okviru meja Natura 2000.

Časovni in finančni načrt ukrepa

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 8.156.823 EUR

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

- Dežela gozdov in medveda - Regijski park Kočevsko

Ostali projekti v okviru tega ukrepa se bodo financirali iz različnih virov financiranja preko centraliziranih (LIFE+, ETS) in decentraliziranih razpisov (OP EKP, PRP).

Tabela 40: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.2.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto)	Vir podatkov za spremljanje
----	----------	--------------	---------------------	-----------------	---------------------------	-----------------------------

					2020)	
K4.2.1/a	Zagotavljanje kakovostne interpretacije ohranjanja biotske raznovrstnosti in ohranjanja kulturne dediščine	število	0	2013	1	Zavod za varstvo narave
K4.2.1/b	Habitatni tipi v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	delež	75*na ravni SLO	2013	81*na ravni SLO	Poročilo EK o izvajanju Direktive o habitatih in Direktive o pticah
K4.2.1/c	Vrste v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	delež	77*na ravni SLO	2013	80*na ravni SLO	Poročilo EK o izvajanju Direktive o habitatih in Direktive o pticah

❖ **Specifični cilj 4.3: Intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi, boljša izraba lesa in večanje dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi in spodbujanje nizkoogljičnega gospodarstva**

Specifični cilj 4.3: vključuje naslednja ukrepa:

- UKREP 4.3.1: Vzpostavitev gozdno – lesno predelovalne verige v regiji
- UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo

UKREP 4.3.1: Vzpostavitev gozdno – lesno predelovalne verige v regiji

Cilj ukrepa: zvišanje dodane vrednosti lesu tudi s pomočjo ustvarjanja zelenih delovnih mest..

Opis ukrepa: Gozdarstvo in lesna predelovalna dejavnost v regiji predstavljata velik potencial. Podjetja bodo uspešna in konkurenčna na trgu le v primeru, da se bodo povezovala. Tako kot enoten nastop na trgu, pa je pomemben tudi razvoj novih tehnologij, dizajna, inovacij... Ob tem je nujno spodbuditi tudi izobraževanje kadra. Programe izobraževalnih inštitucij bo potrebno prilagoditi potrebam na trgu. Projekt v celoti sledi smernicam EU – odpiranje novih delovnih mest, zmanjšanje onesnaževanja okolja in zmanjševanje revščine. Skladen je tudi s specializacijo regije »Izvozno usmerjena regija«. Z razvojem predelovalne lesne industrije se bo zmanjšal izvoz manj obdelanega lesa, povečal pa se bo izvoz lesnih izdelkov z višjo dodano vrednostjo.

Aktivnosti ukrepa:

- Naložbe za posodobitev in obnov gozdne infrastrukture.
- Naložbe v gozdarsko tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov.
- Naložbe v posodobitev industrijske proizvodnje lesa.
- Oblikovanje povezav med institucijami znanja in lesno predelovalno industrijo,
- Oblikovanje povezav med ustvarjalnimi industrijami in lesno predelovalno industrijo.

Časovni in finančni načrt ukrepa

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 191,0 mio EUR

Načrtovani najpomembnejši regijski projekt v okviru ukrepa:

- Lesni centri Dolenjske.

Tabela 71: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.3.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K4.3.1/a	Število lesnih centrov	število	1	2013	3	Gospodarska zbornica
K4.3.1/b	Število oblikovanih centrov znanja za razvoj lesno predelovalne industrije	število	0	2013	1	Gospodarska zbornica

UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo

Cilj ukrepa: povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni rabi energije

Opis ukrepa:

Med predelavo lesa ostajajo lesni odpadki. Odslužen les predstavlja vir surovine za energetske rabo. Lesna masa predstavlja velik potencial za OVE. Strategija Slovenije je s spodbujanjem rabe OVE za proizvodnjo toplote v okviru daljinskih sistemov ogrevanja. Podprta bodo vlaganja v izgradnjo novih in rekonstrukcijo obstoječih sistemov za ogrevanje, ter spodbude za priklop novih uporabnikov na že obstoječe kapacitete, kotli na lesno biomaso v javnem sektorju, storitvenih dejavnostih in industriji, sistemi daljinskega ogrevanja na lesno biomaso. Velik potencial predstavljajo daljinski sistemi ogrevanja na lesno biomaso, kjer prihaja do sinergijskih učinkov med z vidika uporabe razpoložljivega energenta, zmanjšanja emisij prašnih delcev in izgradnjo lesno-predelovalne verige ter s tem povezano ustvarjanje novih delovnih mest.

Aktivnosti ukrepa:

- Naložbe v širitve, obnove, rekonstrukcije in modernizacije obstoječih sistemov za daljinsko ogrevanje na lesno biomaso
- Naložbe v gradnjo novih sistemov za daljinsko ogrevanje/hlajenje na lesno biomaso
- Naložbe v širitve, obnove, rekonstrukcije in modernizacije obstoječih kurilnih naprav in kogeneracijskih naprav na lesno biomaso s pripadajočo infrastrukturo.
- Naložbe v gradnjo novih kurilnih naprav, kogeneracijskih in trigeneracijskih naprav na lesno biomaso s pripadajočo infrastrukturo.
- Naložbe v gradnjo novih ter v prilagoditve obstoječih plinovodnih sistemov za transport sintetičnega metana iz lesne biomase.

Časovni in finančni načrt ukrepa

- Programsko obdobje 2014 – 2020
- Finančna sredstva: 19,0 mio EUR

V okviru ukrepa se bodo izvajali projekti energetske učinkovitosti, katerih finančni okvir bo odvisen od uspešnosti posameznih upravičencev na javnih razpisih in možnosti drugega vira financiranja energetske učinkovitosti. Prav tako bo finančni okvir odvisen od sposobnosti upravičencev o zagotavljanju lastnega deleža projektov.

Tabela 41: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 4.3.2

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K4.3.2/a	Delež rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto*	%	31,7*	2013	34,0	Projekcije dolgoročnih energetskih bilanc

*kazalnik je isti kot K3.3.1/c

2.8.5. Področje: Turizem in dediščina

Zaradi visoke stopnje ohranjenosti okolja in narave, kulturne krajine, ugodne geografske in prometne lege ter bogate naravne in kulturne dediščine je turizem kot osnovna in dopolnilna dejavnost realna razvojna možnost regije. V prid regijskemu razvoju turizma gredo tudi globalni turistični trendi:

- rast kratkih potovanj, vikend izletov in krajših večkratnih počitnic,
- povpraševanje po cenovno ugodnejših turističnih destinacijah oz. cenejših potovanjih in počitnicah,
- več vrednosti za manj denarja,
- rast povpraševanja po avtentičnih doživetjih in nastanitvi z visoko stopnjo udobja (individualni pristop, gostoljubje),
- povpraševanje po »še neznanem« kot alternativni klasičnim, že prepoznavnim destinacijam,
- aktivno preživljanje počitnic in rast »mobilnega turizma«
- rast individualnih potovanj v lastni organizaciji,
- pri skupinskih potovanjih premik v smeri manjših in fleksibilnih skupin,
- naraščanje zavesti o zdravju in zdravem načinu življenja,
- oblikovanje ponudbe za »telo, um in dušo« (Wellness filozofija),
- porast turistične ponudbe, ki vključuje umetnost, kulturo, zgodovino in duhovnost,
- poudarjanje varovanja okolja in narave v turistični ponudbi,
- rast on-line rezervacij in uporabe sodobnih tehnologij v turizmu,
- porast »last-minute« rezervacij,
- nove e-priložnosti za turistične agente,
- večji delež starejših gostov in mladih popotnikov,
- porast specializirane (butične) ponudbe in segmentacije,
- povečanje skrbi za varnost pri izbiri turistične destinacije.

Navedeni trendi turizma ustrezajo možnostim JV Slovenije, saj regija nima kapacitet in možnosti za razvoj »masovnega turizma«. Možnosti za razvoj turizma v JV Sloveniji povečuje tudi spoznanje, da se stopnja zvestobe samo eni (tradicionalni, že znani) destinaciji zmanjšuje in da vedno več turistov povprašuje po novih, manj znanih destinacijah, med katerimi je tudi Dolenjska, Bela krajina in Kočevsko-ribniška.

Vizija področja:

S Slovenijo postaja tudi JV Slovenija del globalnega turističnega trga. Upoštevajoč položaj Slovenije in JV Slovenije na globalnem turističnem trgu, trende v globalnem turizmu, razvitost in strategijo regionalne destinacijske organizacije (maj 2012), je vizija destinacije do leta 2020:

Dolenjska z Belo krajino in Kočevsko-ribniško je ponovno prepoznavna pokrajina med Ljubljano in Zagrebom in na turistični karti iz severne in srednje Evrope proti Jadranu. Prepoznavna je po ponudbi za zdravje in dobro počutje, doživetjih v naravi, dediščini in avtentičnosti.

Destinacija odgovarja na trende v turizmu z ohranjeno naravo, kvaliteto bivanja in življenja ter avtentično ponudbo, po kateri se razlikuje od drugih ponudnikov. Gostu omogoča tako krajši počitek ali izlet kot daljše bivanje in preživljanje dopusta. Razvija ponudbo, ki bo prepričala gosta, da se zadrži dan dlje in da se ponovno vrne. tem upošteva načela trajnostnega razvoja. Gostu lahko ponudi tudi obisk vrhunskih prireditev in ponudbe v Ljubljani in Zagrebu. Ustvarjala bo pogoje za izboljšanje življenjskega in bivalnega okolja, ohranjanje avtentičnosti in kulturne krajine ter doživetja (zgodbe), ki odpirajo možnosti za zaposlovanje in podjetništvo v turizmu, z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v ponudbo.

Cilji programa:

Cilj JV Slovenije kot turistične destinacije je uresničiti dano obljubo, da bo gost, obiskovalec, turist doživel na Dolenjskem, v Beli krajini in na Kočevsko-ribniškem »drugačno doživetje«, kot kjer koli drugje in ga na ta način prepričati, da se ustavi, zadrži dlje in ponovno vrne.

Glede na to, da je regija kot turistična ni vzpostavila vseh poslovnih funkcij in je pripadnost lokalnim identitetam (Bela krajina, Dolenjska, Kočevsko-ribniška, Mirenska dolina, Ribnica, Suha krajina) še večja kot skupni destinaciji. RDO, bo okrepila vlogo in povečala identiteto:

- s produktnim pozicioniranjem lokalnih identitet v okviru destinacije,

- z boljšim izkoriščanjem bližine ter povezovanjem z Ljubljano in Zagrebom, drugimi bližnjimi prepoznavnimi turističnimi središči ter turističnih poti proti Kvarnerju in Dalmaciji za povečanje prepoznavnosti in obiska destinacije,
- s povezovanjem in oblikovanjem turistične ponudbe z različnim trajanjem in za različne ciljne skupine (gostje v tranzitu, enodnevni in vikend obiskovalci, gostje, ki preživljajo krajši dopust ali počitnice, gostje, ki povprašujejo po oddihu, zdravljenju in sprostitvi),
- z boljšim izkoriščanjem obstoječih danosti za prepoznavnost celotnega območja,
- s predstavitvijo in povezanostjo največjih znamenitosti, z dodatno ponudbo, kvalitetno interpretacijo in doživetji,
- z učinkovitim upravljanjem turistične destinacije in
- s promocijo in trženjem destinacije, glavnih produktov, ponudbe in ponudnikov z uporabo sodobnih tržnih prijemov in trženjskih orodij.

Namen je razviti destinacijo, prepoznavno v okviru Slovenije po avtentični ponudbi, bogati z naravno in kulturno dediščino, ki odgovarja na razvojne izzive z:

- ohranjenim naravnim okoljem, varstvom narave in visoko biotsko pestrostjo,
- revitalizacijo dediščine za potrebe turizma in s turizmom povezanih dejavnosti,
- Naturo 2000 kot priložnostjo za iskanje razvojnih priložnosti na področju kmetovanja, turizma, rekreacije, zaposlovanja in podjetništva ter razvoja podeželja,
- uporabo okoljskih virov, ki prispevajo k ohranjanju naravne dediščine in biotske raznovrstnosti,
- pošteno porazdelitvijo socialno – ekonomskih koristi turizma med vse deležnike,
- spoštovanjem pristnosti gostujoče skupnosti,
- dostopom lokalnega prebivalstva do pomembnejših informacij in z možnostjo enakopravnega sodelovanja,
- presojo vplivov razvoja na okolje na najbolj izpostavljenih turističnih lokacijah,
- povečanjem dodane vrednosti z vključevanjem kulture, umetnosti ter kreativnih industrij v turistično ponudbo,
- učinkovito regijsko destinacijsko organizacijo kot promotorjem turističnega razvoja regije.

Pri tem imajo velik pomen za krepitev vloge turizma v regiji tudi **sektorski projekti, ki podpirajo turistično ponudbo in omogočajo enakomernejši regionalni razvoj**, kot:

- izgradnja 3. razvojne osi in pospešitev aktivnosti za 3.A razvojno os, s katerima bo JV Slovenija bolje povezana v okviru V Kohezijske regije, z Dalmacijo ter Reko in Kvarnejem vsi njeni deli (Bela krajina, Kočevsko-ribniška) bodo bolj dostopni tudi tranzitnim gostom;
- izgradnja širokopasovnega podatkovnega omrežja na celotnem območju regije je pogoj za konkurenčni in dinamični razvoj turizma s krepitvijo internetnih povezav in vsebin;
- izgradnja slovenskega in evropskega kolesarskega omrežja na območju regije (Sava – Krka bike) in navezava regijskih kolesarskih povezav nanj;
- posodobitev javne prometne infrastrukture na glavnih prometnih oseh in prioritarno urejanje postajališč za mobilne goste v tranzitu. Urejena počivališča za avtodome in počitniške prikolice so pogoj za zaustavitev tranzitnih gostov in zadržanje v destinaciji;
- izobraževanje in usposabljanje za potrebe turizma.

Specifična cilja na področju Turizma in dediščina sta:

- ❖ Specifični cilj 5.1: Trajnostno upravljanje destinacije in povečanje prepoznavnosti
- ❖ Specifični cilj 5.2: Vzpostavitev raznovrstne in raznolike doživljajske ponudbe, ki vključuje dediščino in ustreza povpraševanju domačih in tujih gostov

❖ Specifični cilj 5.1: Trajnostno upravljanje destinacije in povečanje prepoznavnosti

Z vzpostavitvijo Regijske destinacijske organizacije (RDO JVS) so bili vzpostavljeni pogoji za povezovanje turistične ponudbe, ponudnikov in javnih (lokalne skupnosti, strokovne službe, javni zavodi), zasebnih (gospodarstvo) in nevladnih (društva, zveze) deležnikov, ki delujejo na področju turizma. V regiji od prenehanja delovanja Koordinacijskega odbora projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine pa do vzpostavitve Odbora RSR za turizem, na področju turizma, ki vključuje tudi dediščino, ni bilo javno zasebnega partnerstva. V okviru posameznih regijskih turističnih projektov so delovale delovne skupine in projektni sveti, ki so prenehali z zaključkom projekta. Oblikovanje in predstavitev regijske ponudbe na turističnih prireditvah, predvsem na domačem trgu, je potekala v okviru posameznih projektov ali preko turistične agencije, ki trži produkt Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine in se je vključevala tudi v izvedbo drugih turističnih projektov. Z vzpostavitvijo RDO bo to stanje preseženo, saj upravljanje z destinacijo še ni vzpostavljeno v celoti in v potrebnem obsegu.

Vzpostavljena je koordinacijska funkcija na področju turizma v okviru Razvojnega centra Novo mesto d.o.o., ni pa še vzpostavljen DMO (destinacijski management) in upravljanje z destinacijo. Izvajanje aktivnosti RDO (načrtovanje in moderiranje razvoja turistične destinacije, skrbništvo turističnih proizvodov in programov, odpiranje prodajnih poti, administriranje turističnih vsebin, zlasti portalov z destinacijsko ponudbo) je v regiji še šibko. Zato je zagotovitev pogojev za učinkovito delovanje RDO ena prednostna naloga na področju regijskega turizma do leta 2020, od realizacije katere je odvisno tudi ali bodo realizirani zastavljeni cilji na področju turizma, ki vključuje v ponudbo tudi dediščino..

Regija se je se je oblikovala kot turistična destinacija sorazmerno pozno, zato na turističnem trgu še ni prepoznavna. Bolj je prepoznavna po največjem ponudniku Termah Krka d.o.o. in programih za dobro počutje, ki predstavljajo tudi nosilno ponudbo (po številu gostov, nočitvah, kapacitetah, prihodkih iz turizma), po posameznih lokalnih identitetah (Bela krajina, Suha krajina, Temeniška dolina, Kolpa, Krka) in destinacijah (Otočec, Šmarješke Toplice, Dolenjske Toplice), pa tudi močnih industrijskih blagovnih znamkah (Krka d.d., Revoz d.d., Adria Mobilo d.d.), ki pa so povezane tudi s turizmom. Regija se je povezala v destinacijo pred 3. leti (oblikovala je nosilne produkte, jih povezala z nosilci in ponudniki, oblikovala je celostno podobo (logotip, slogan), pred tem pa se je sicer že uspešno predstavljala s skupnimi projekti (prvi tak projekt je bil Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, kasneje so sledili še drugi).

JV Slovenija je kot destinacija in blagovna znamka še slabo prepoznavna. Identifikacija z destinacijo med prebivalci in ponudniki je slaba. Predstavlja še vedno bolj prepoznavno geografsko območje zanimivo za obiskovalce in območje, ki se promovira tudi kot destinacija. Krovna blagovna znamka se šele uveljavlja. Potrebno je nadaljevati z začetnimi aktivnostmi trženja in promocije, saj se bo le tako le tako uveljavila »navznoter« (pri turističnih ponudnikih in na področjih povezanih s turizmom) in »navzven« (na domačem, sosednjih in drugih ciljnih trgih). Zato bodo aktivnosti tržnega komuniciranja do leta 2020 usmerjene v izgrajevanje in utrjevanje blagovne znamke v okviru destinacije (uveljavljanje aplikacije simbolov turistične destinacije) in navzven (promocija destinacije). JV Slovenija se bo kot turistična destinacija pozicionirala na domačem in tujih trgih kot naravna, varna in zelena destinacija z izjemno dediščino in kulturo, polna doživetij, ki jo je potrebno obiskati in odkriti. Glede na razvojne usmeritve predstavljajo ponudbo doživetja z lokalnim pridihom in domačnostjo.

Investicijska področja:

- vzpostavljanje organizacijske, kadrovske in poslovne strukture RDO,
- izgradnja poslovno informacijskega sistema destinacije,
- posodabljanje in razvoj destinacijskega portala,
- posodabljanje in razvoj nosilnih regijskih produktov z visoko doživljajsko ponudbo, povezovanje ponudnikov in ponudbe,
- promocija in trženje destinacije, povečanje prepoznavnosti, vključevanje destinacije v ponudbo slovenskega turizma, predstavljanje destinacije na turističnih trgih,
- uveljavljanje in trženje destinacijske blagovne znamke,
- preverjanje in zagotavljanje izpolnjevanja standardov trajnostnega razvoja,
- posodobitev in razvoj novih turističnih produktov z visoko doživljajsko izkušnjo,
- vključevanje turističnih ponudnikov v destinacijsko strukturo in ponudbo, koordinacija ponudbe in ponudnikov.

Specifični cilj 5.1 vključuje naslednji ukrep:

- UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti

UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti

Cilj ukrepa:

Učinkovito upravljanje regije kot turistične destinacije in povečanje prepoznavnosti

Opis ukrepa

Proti koncu preteklega programskega obdobju je bila vzpostavljena Regijska destinacijska organizacija RDO (JVS), ki pa še ni organizirana v smislu učinkovitega in profesionalnega opravljanja vseh destinacijskih razvojnih funkcij

(promocijske funkcije, distribucijske funkcije, razvojne funkcije in operativne funkcije). S koncem projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine je prenehalo partnerstvo javnih, nevladnih in zasebnih deležnikov na področju turizma v okviru koordinacijskega odbora, ki je uspešno deloval več kot 10 let. V okviru posameznih integralnih regijskih projektov so bili vzpostavljeni projektni sveti/odbori, ki so prenehali z zaključkom projektov. S projektom Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, ki se je zaključil konec leta 2010, se je regija prvič predstavila kot destinacija, vzpostavila je prepoznavno znamko Heritage Trail. Kasneje je bila turistična ponudba regije povezana v pet nosilni regijskih produktov, izdelana je bila celostna grafična podoba destinacije z logotipom in sloganom, vzpostavljen interaktivni spletni portal. Razen RDO v regiji ni strukture, ki bi koordiniral ponudnike in povezoval ponudbo in upravljala z destinacijo. V okviru upravljanja regijske destinacije je potrebno vzpostaviti učinkovito partnerstvo javnih – zasebnih – nevladnih deležnikov s strokovnimi, upravljavskimi in izvajalskimi kompetencami na področju regijskega turizma, učinkovito upravljavsko strukturo destinacije (destinacijski management) in poslovno informacijski sistem RDO.

Ponudniki turističnih storitev ocenjujejo primarne procese (trženje, dogodki, turistični paketi, oglasni objekti, nastanitvene zmogljivosti, notranji transport, dostopne poti) v regiji kot še ne dovolj razvite ali srednje razvite (kakovost namestitve, razvitost turističnih objektov in turističnih paketov, dostopnost destinacije, dogodke). Te ugotovitve ne veljajo za ponudbo vodilnega regijskega ponudnika Term Krka d.o.o., ki je dobro organizirana in razvita. V regiji še ni vzpostavljena trajnosti (vzdrževanje, razvoj promocija, trženje) že izvedenih integralnih regijskih projektov (Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, Po poteh dediščine od Idrije do Kolpe, Celostna/celovita turistična ponudba regije – Dolenjska.eu, Aktivna e-Dolenjska) zato so rezultati teh slabši kot bi lahko bili. Destinacija želi povečati konkurenčnost na domačem in zlasti sosednjih in EU turističnih trgih. Kot razvojno priložnost prepoznava tradicionalno uspešno izvozno gospodarstvo, ohranjeno okolje ter bogato naravno in kulturno dediščino. Pri razvoju se je zavezala k spoštovanju načel trajnostnega razvoja in skladnejšega regionalnega razvoja z revitalizacijo podeželja. V svojo turistično ponudbo vključuje naravno in kulturno dediščino ter ustvarjalne in kulturne industrije in jo na ta način »odpira« obiskovalcem. Pri tem se srečuje z izzivom razmerja med gospodarskimi, okoljskimi in družbeno-kulturnimi koristmi razvoja turistične ponudbe. Na ta izziv odgovarja destinacija s preveritvijo kazalnikov (za evropski turizem) za trajnostne destinacije, varovanjem in ohranjanjem biodiverzitete ter z ozaveščanjem prebivalcev in obiskovalcev o pomenu in ciljih trajnostnega razvoja. Preverila bo vplive turistične ponudbe na najbolj vplivnih območjih rekreativnih in turističnih dejavnosti na varovanih območjih ter ukrepala v primeru ugotovljenih škodljivih vplivov na okolje in biodiverzitetu. Turisti so okoljsko vedno bolj osveščeni in vse bolj povprašujejo po »zelenih« destinacijah in produktih zato pričakujejo energetska varčnost, okoljsko pridelavo hrane, trajnostno mobilnost in ravnanje tudi od ponudnikov turističnih storitev in prebivalstva. Prav tako dodano vrednost turistične ponudbe nadgradi okrepljena identiteta regije s svojo tradicijo in kulturo (kulturni turizem, kulturna dediščina). Osnovno načelo sistema kazalnikov trajnosti je, da se odgovornost za destinacijo, lastništvo in odločanje medsebojno delijo in predstavljajo pomoč pri trajnostnem upravljanju destinacije ter integralni pristop pri upravljanju destinacije. Čeprav turizem v regiji ni glavna dejavnost, je potrebno upoštevati, da načrtuje destinacija rast števila gostov in da se mora prilagajati njihovim potrebam in pričakovanjem s širitvijo in razvojem ponudbe.

Destinacijska trženjska znamka se mora uveljaviti »navznoter« kot povezovalni element in stičišče produktov in lokalnih identitet), »navzven« pa kot povečana prepoznavnost destinacije na turističnih trgih. Za povečanje prepoznavnosti bo destinacija uporabljala obstoječe prodajne poti (individualne prodajne poti), ki so že uveljavljene, krepila vključevanje v tour operaterske in retail prodajne poti slovenskih in tujih partnerjev in razvijala neposredne prodajne poti, zlasti on-line prodajo (rezervacijski sistemi). Prepoznavnost se želi povečati na domačem trgu, zlasti v Osrednji Sloveniji in v najbolj turistično razvitih slovenskih regijah (Gorenjska in Primorska) ter na tujih trgih, prioriteto v vseh sosednjih državah (Avstrija, Italija, Madžarska, Hrvaška), državah z največ gosti (Nemčija, Francija, Skandinavija), na turistično vedno pomembnejših trgih (Rusija), v državah bivše Jugoslavije (Srbija, Bosna in Hercegovina) in na oddaljenih trgih (v sodelovanju z nacionalno turistično organizacijo in drugimi Regionalnimi destinacijskimi organizacijami). Regija bo kot destinacija povečala prepoznavnost v segmentih avtentičnosti (kultura, arheologija, zgodovina, narava), zdravja in dobrega počutja, aktivnega preživljanja prostega časa, tematskih produktov in kulinarike. Trženje se bo osredotočalo na manjše tržne segmente (iskanje tržnih niš). Cilj destinacije je uvrstiti se med zelene – prepoznavne destinacije.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- projekti za vzpostavitev organizacijske in funkcionalne organiziranosti RDO
- projekti za povezovanje turistične ponudbe in ponudnikov ter učinkovito upravljanje regije kot turistične destinacije
- projekti za pripravo regije na destinacijo trajnostnega turizma
- projekti za povečanje identifikacije z destinacijo

- projekti za povečanje prepoznavnosti na domačem in tujih turističnih trgih

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

1. Povečanje izvoza kakovostnih turističnih produktov, implementacija standardov zelenega turizma ter enotna promocija konkurenčne ponudbe JV Slovenije na mednarodnih trgih (RDO)
2. Regijska mreža interpretativnih centrov dediščine
3. Revitalizacija stavbne dediščine za nastanitev po vzoru razpršenega hotela ter za izvajanje turističnih in spremljajočih dejavnosti

Regionalni projekt nacionalnega pomena:

VIII. RDO

Časovni načrt ukrepa

Celotno programsko obdobje 2014-2020.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 37.554.600,23 EUR.

V okviru ukrepa se bodo izvajali tudi drugi projekti, ki bodo iskali vire financiranja preko centraliziranih (predvsem ETS) ali decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir je odvisen od uspešnosti na javnem razpisu in finančne sposobnosti upravičencev gleda lastnega deleža. Prav tako pa se bodo nekateri projekti financirali v okviru javno zasebnega partnerstva ali z zasebnimi sredstvi.

Tabela 42: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 5.1.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K5.1.1/a	Št. obiskovalcev	število obiskovalcev / leto	107.910	2013	109.142 obiskovalcev/letno	SI-STAT
K5.1.1/b	Št. nočitev	število nočitev / leto	373.660	2013	380.000 nočitev/letno	SI-STAT
K5.1.1/c	Povprečno trajanje bivanja	število noči / leto	2,9	2013	3,85	SI-STAT
K5.1.1/d	Povečanje prepoznavnosti destinacije	število všečkov	430	2013	3000	Facebook
K5.1.1/e	Obiskanost portala www.visitdolenjska.eu	število obiskov	70.000	2013	140.000	RDO
K5.1.1/f	Trajnostno upravljanje z destinacijo	število ukrepov za zagotavljanje trajnostnega razvoja destinacije	0	2013	2	RDO

❖ **Specifični cilj 5.2: Vzpostavitev raznovrstne in raznolike doživlajske ponudbe, ki vključuje dediščino in ustreza povpraševanju domačih in tujih gostov**

Raznovrstnost in raznolikost doživlajske ponudbe bo dosežena z razširitvijo, izboljšavo in novimi turističnimi proizvodi in storitvami za obstoječe in vključevanje novih trgov. Razvojna prioriteta predpostavlja inovativnost, kreativnost in sledenje trendom na področju turizma. Diverzifikacija je nujna zaradi večje mobilnosti in odpiranja trgov, zmanjšanja sezonske odvisnosti in tveganj na globalnih trgih, rasti in vpliva, ki ga ima turizem na regijsko gospodarstvo in zaradi boljšega izkoriščanja danosti. Krepitev raznovrstnosti in raznolikosti doživlajske ponudbe,

ki vključuje dediščino, bo okrepljena z medorganizacijskim in sektorskim sodelovanjem v turizmu. S širitvijo in vključevanjem raznovrstne ponudbe se povečujejo možnosti za odpiranje novih podjetij in delovnih mest ter vstopanje novih komplementarnih dejavnosti v turizem ter povečujejo možnosti za širitev trgov.

Prioritetno bo razvoj turizma usmerjen v nadgradnjo obstoječih proizvodov in storitev (inoviranje, posodobitev, razvoj, izboljšanje kvalitete, privlačnost, mreženje, povezovanje, sestavljanje, tehnološka podpora, podporne storitve, interpretacija) ter povečevanje dodane vrednosti. Na ta način se želi bolj obvladovati spremembe v povpraševanju in prilagoditi nacionalnim usmeritvam na področju turizma ter okrepiti že prepoznavne prednosti obstoječe ponudbe in možnosti.

Ravnanje bo usmerjeno na odpravljanje ključnih in prepoznanih izzivov (problemov in pomanjkljivosti) pri izvajanju integralnih regijskih naložb (zagotavljanje trajnosti) in pri oblikovanju destinacijske ponudbe. Na ta način se želi povečati prepoznavnost ponudbe destinacije in njena konkurenčnost v okviru Slovenije kot turistične destinacije in pri samostojnem nastopanju na turističnih trgih ter bolje izkoriščati prednosti, priložnosti in vire regije kot destinacije in njenih lokalnih identitet.

Specifični cilj vključuje prevzemanje pomembnejše (še bolj prepoznavne) vloge regije kot turistične destinacije v določenih segmentih turistične ponudbe (zdravje in dobro počutje, turizem v zidanicah, turizem, ki vključuje arheološko, tradicionalno stavbno dediščino, avtohtone proizvode in kulinariko). Raznovrstna turistična ponudba vključuje tako izletniški kot stacionarni turizem ter oblikovanje cenovno konkurenčne ponudbe. JV Slovenija bo oblikovala turistične proizvode v skladu s svojimi lokalnimi posebnostmi (odkrivanje novih doživetij v naravnem okolju z interpretacijo dediščine) in ki omogočajo vključevanje v obstoječe in nove prodajne poti Slovenije. Regija bo prioritetno razvijala turistično ponudbo, ki spodbuja trajnostni turizem.

Poseben poudarek bo dan razviti visokokakovostni in kvalitetno interpretirani ponudbi zelenega turizma, ki temelji na ohranjanju narave in ohranjanju kulturne dediščine. Turistična ponudba bo nadgrajena s ponudbo za obiskovalce območij varstva narave z vidika kakovosti vsebin in interpretacije, izgradnjo ali obnovo javne infrastrukture, vključno s turistično infrastrukturo ter objekti kulturne dediščine za obisk in interpretacijo območij varstva narave in naravnih vrednot (infrastruktura za obisk), s poudarkom na upoštevanju varstva narave, kakovosti interpretacije in možnosti doživljanja narave, kulturne dediščine in krajine ter trajnostne mobilnosti. Spodbujani bodo programi za razvoj podpornega okolja za podjetništvo in zaposlovanje v turizmu z omogočanjem lažje gospodarske izrabe in zagona novih idej, ki so prepoznane v posameznih lokalnih okoljih in omogočajo razvoj novih za turistični trg zanimivih proizvodov in storitev, ki vključujejo ponudbo zelenega turizma in izjemne dediščine.

Investicijska področja:

- vključevanje izjemne in prepoznane arheološke dediščine v turistično ponudbo z vzpostavitvijo arheološkega parka in tematske regijske poti,
- opremljanje varovanih območij (Krka, Kolpa, Gorjanci, Kočevska) za rekreativno in turistično ponudbo,
- visoko doživljajska turistična ponudba z vključevanjem dediščine,
- ugotavljanje vplivov turizma na okolje, naravo in biodiverzitetu na najbolj izpostavljenih turističnih lokacijah in izvajanje ukrepov za preprečevanje negativnih vplivov,
- ustvarjanje spodbudnega podjetniškega okolja in javne infrastrukture za razvoj turistične ponudbe, ki vključuje naravno in kulturno dediščino, po načelih trajnostnega razvoja.

Specifični cilj 5.2 vključuje naslednji ukrep:

- UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej

UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej

Cilj ukrepa

- pregled, obnova in razvoj obstoječe ponudbe,
- nova doživetja in atrakcije,
- priprava kvalitetnih interpretativnih vsebin.

Opis ukrepa

Regija ima že veliko kvalitetne ponudbe, ki pa zlasti zaradi odsotnosti in nerazvitosti destinacijske organiziranosti ni sproti evalvirana, posodabljanja in nadgrajevanja. Storitve, ki jih JV Slovenija že ponuja v okviru obstoječih destinacijskih produktov (5) in produktov lokalnih identitet (8) odgovarjajo na povpraševanje in potrebe gostov, vendar pa še niso dovolj razvite kot doživljajske atrakcije, s katerimi želi destinacija povečati prepoznavnost in povpraševanje na emitivnih trgih, kar pa ne velja za ponudbo vodilnega regijskega turističnega ponudnika Term Krka d.o.o., ki sproti odgovarja na povpraševanje in potrebe turističnih trgov. Obstoječo destinacijsko ponudbo je potrebno posodobiti in razširiti zlasti z vsebinami za obiskovalce območij varstva narave (omrežje Natura 2000, varovana območja, biodiverziteta), z vidika kakovosti vsebin (informiranje, ozaveščanje, izobraževanje, raziskovanje), interpretacije (za različne ciljne skupine gostov) in vključevanja lokacij naravne in kulturne dediščine. Posodobiti in izpopolniti je potrebno obstoječo javno in zasebno infrastrukturo (signalizacija, označevanje, počivališča, razgledišča, urbana infrastruktura, parkirišča za mobilne goste (avtodomi), izvesti valorizacijo in označevanje lokacij dediščine in jih nadgraditi s sodobnimi IKT pripomočki in pristopi..

Razširiti je potrebno dostopnost turistične destinacije in ponuditi atraktivne doživljajske vsebine za privabljanje gostov, ki obiščejo Slovenijo. Regija že nekaj let izvaja skupne projekte na področju turizma, ki vključuje dediščinsko ponudbo (Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, Po poteh dediščine Od Idrije do Kolpe, Regijska mreža tematskih poti – Heritage Trails Net, Aktivna e-Dolenjska, Celostna in celovita ponudba Jv Slovenije – Dolenjska.eu, Park Kozolcev, Svet Kolpe, Geografska in turistična označba na območjih Nature 2000, Kolpa, Evropska destinacija odličnosti 2010, ...). Ugotavlja, da je njena ponudba v trendu vendar slabo trajnostno upravljana, kakor tudi, da svoje potencialne še vedno preslabo izkorišča (izjemna arheologija, Krka, Kolpa, gozd, biodiverziteta, izročilo in z njimi povezane podjetniške priložnosti v turizmu).

Lokalne skupnosti namenjajo turizmu velik pomen pri razvoju, Dolenjske in Šmarješke Toplice sta turistični destinaciji. Kljub temu ponudniki turističnih proizvodov in storitev ugotavljajo pomanjkljivosti, zlasti na področju procesov produkcije (kakovost namestitve, razvitost turističnih objektov in paketov, dostopnosti destinacije, dogodki, organiziranost in povezanost – skupno in celovito nastopanje ter ponudba), kar je potrebno popraviti (vir: Strategija RDO, julij 2012). Pri nadgradnji turistične ponudbe bodo upoštevani rezultati evalvacije ponudbe z vidikov: povezanosti ponudnikov, stroškovne učinkovitosti skupnega nastopanja, povečanja kvantitativnih ciljev (nočitve, dolžina bivanja, prihodi, prihodki), prepoznavnosti trženjskih znamk in povezovanja javnih, zasebnih in nevladnih deležnikov).

Prioritetna je evalvacija in posodobitev rezultatov aktualnih integralnih regijskih projektov ter njihovo dokončanje (Regijska mreža tematskih poti, Aktivna e-Dolenjska, Celostna in celovita turistična ponudba regije, Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, Po poteh dediščine Od Idrije do Kolpe, ...). Destinacija načrtuje izvedbo samo tistih novih integralnih regijskih projektov, ki pomenijo ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot, zagotavljanje ekosistemskih storitev ter zmanjšanje negativnih posledic njihove izgube ter pozitivnih vplivov na ohranjanje kulturne dediščine. Projekti za nadgradnjo turistične ponudbe vključujejo zlasti ponudbo z vidika kakovosti vsebine in interpretacije ter obnove javne turistične infrastrukture. Regija bo v novem programskem obdobju spodbujala turistično ponudbo, ki ima sinergijski učinek z varstvom narave (Krka, Kolpa, Gorjanci, Kočevski gozdovi) in ohranjanjem kulturne dediščine (izjemna arheološka dediščina, ljudsko izročilo, revitalizacija kulturne dediščine) in prinaša večje pričakovano število nočitev in porabo turistov ter obiskovalcev. Prednost bo dajala obnovi obstoječe javne turistične infrastrukture pred novogradnjami in spodbujala podjetništvo v turizmu z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih zasebnih podjetniških iniciativ v turizmu. Podpirala bo razvoj turističnih proizvodov in storitev, ki podpira izvozno krepitev regije (privabljanje tujih gostov) z razvojem javne turistične infrastrukture in programov, ki bodo upravljanje po podjetniških principih.

Ukrep je namenjen razvoju zlasti »zelenega« turizma v naravi in dediščinskega turizma, ki vključuje okoljske, socialno – kulturne in gospodarske vidike turizma. Ukrep je namenjen implementiranju vsebin, ki spodbujajo trajnostni in inovativni razvoj turizma ter ohranjanje ugodnega stanja varovanih vrst, habitatov in ekosistemske storitve. Priložnosti so v povezovanju z ostalimi turističnimi regijami (Posavje, Osrednja Slovenija), skupnih projektih z mejno Hrvaško in oblikovanje novih atraktivnih turističnih programov. Pri oblikovanju novih programov bodo upoštewane spremembe v turizmu, ki so posledice finančne in gospodarske krize (vsebine, produkti, cenovna politika in trajanje potovanj).

Ponudba bo usmerjena v boljše izkoriščanje turističnih prednosti (naravni in kulturni potenciali, prometna lega, tradicija zdravilišč, lokalna pestrost) in boljše izkoriščanje priložnosti (poudarek na turizmu ob rekah, ustvarjanje pogojev za podjetništvo v turizmu, razvoj doživljajskih in izobraževalnih vsebin povezanih z gozdom in lesom, pestrost lokalnih okolij in ponudbe, dinamične vsebine in oblikovanje zanimivih turističnih paketov, interpretacija za različne ciljne skupine gostov, tudi potomce izseljencev).

Posamezne lokalne skupnosti so v kriznih razmerah prepoznale možnosti na področju turizma kot priložnost za podjetništvo in nova delovna mesta oz. razvoj dopolnilnih dejavnosti ter za izboljšanje kvalitete bivalnega okolja in

pogojev življenja na podeželju. Oskrbne in storitvene dejavnosti, med temi tudi turizem, v povezavi s kmetijstvom, so prepoznane kot realna priložnost. Povečuje se zanimanje za podeželje, kjer je večina dediščine in kapacitet in za aktivno preživljanje prostega časa in oddiha v naravnem okolju. Na ogroženih demografskih območjih je veliko počitniških objektov (zidanice, vikendi, počitniška stanovanja), ki so slabo izkoriščeni ali pa se spreminjajo v sekundarna bivališča in jih je možno vključiti v turistično ponudbo. Hkrati pa so razvojni potenciali naravne in kulturne dediščine ter rekreacijske infrastrukture za preživljanje prostega časa še vedno preslabo izkoriščeni in ne dovolj in ustrezno predstavljeni ter interpretirani gostom. Brez trajnostnega razvoja podeželja se bo še naprej spreminjala kultura krajine, hkrati pa bodo ostale možnosti, po katerih povprašuje vedno več gostov še naprej neizkoriščene (preživljanje prostega časa na kmetijah, v zidanicah, kampih (avtodomi), vikendih, počitniških stanovanjih), aktivno preživljanje prostega časa in počitnic (kolesarjenje, jahanje, čolnarjenje, pohodništvo) s ponudbo atrakcij in doživetij (glamping, ljudsko izročilo, oživljanje tradicije in življenja lokalnih prebivalcev, lokalne dediščine, narave, biodiverzitet, zdravega načina življenja). Zato bodo posamezne občine, poleg podpore obstoječim podjetjem (urejanje poslovnih površin in infrastrukture) odpirale nove poslovne priložnosti na področju turizma, z urejanjem javne turistične infrastrukture, spodbujanjem javno zasebnega partnerstva ter tako odpirale možnosti za zaposlovanje in nove podjetniške iniciative.

Zasebni sektor bo k prepoznavanju realnih razvojnih potencialov posameznih okolij spodbujen z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej, razvojem zanimivih (inovativnih, doživljajskih) turističnih proizvodov in storitev ob upoštevanju načel vzdržnega razvoja ter z vključevanjem javnega sektorja pri vzpostavljanju prostorskih in infrastrukturnih pogojev za realizacijo novih iniciativ.

Načrtovani projekti v okviru ukrepa:

- projekti za spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej in spodbujanje ustanavljanje novih podjetij ter zaposlitev v turizmu,
- projekti, ki imajo sinergijski učinek turizma z ohranjanjem narave in kulturne dediščine,
- projekti, ki dajejo prednost obnovi, dokončanju in urejanju neurejenih stanj na območjih varstva narave in kulturne dediščine pred novogradnjami,
- projekti za oblikovanje in utrjevanje obstoječih blagovnih znamk,
- projekti za krepitev javno – zasebnih partnerstev za trajnostno upravljanje s turistično ponudbo, ki vključuje naravno dediščino ter ohranjanje in oživljanje kulturne dediščine,
- projekt Krka – reka življenja in Zgodba o Gorjancih – naravno in kulturno bogastvo Gorjancev sta bila pripravljena v sodelovanju z Zavodom RS za varstvo narave, OE Novo mesto (projekta se bosta izvajala v skladu OP za izvajanje Evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020 v skladu s 6. prednostjo osjo).

Načrtovani najpomembnejši regijski projekti v okviru ukrepa:

1. Arheološki park Marof Novo mesto in regijska arheološka pot
2. Razvoj lokalne znamke »Mirnska dolina« in njene ponudbe

Časovni načrt ukrepa

Celotno programsko obdobje 2014-2020.

Finančni načrt ukrepa:

Ocenjena finančna vrednost projektov v okviru ukrepa znaša 11.441.000 EUR.

V okviru ukrepa se bodo izvajali tudi drugi projekti, ki bodo iskali vire financiranja preko centraliziranih (predvsem ETS) ali decentraliziranih javnih razpisov, katerih finančni okvir je odvisen od uspešnosti na javnem razpisu in finančne sposobnosti upravičencev gleda lastnega deleža. Prav tako pa se bodo nekateri projekti financirali v okviru javno zasebnega partnerstva ali z zasebnimi sredstvi.

Tabela 43: Kazalniki za spremljanje uspešnosti izvajanja ukrepa 5.2.1

ID	Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost (za leto 2020)	Vir podatkov za spremljanje
K5.2.1./a	Novi in nadgradnja obstoječih produktov	število	0	2013	5	RDO, poročila o rezultatih projektov

K5.2.1/b	Delovna mesta ustvarjena z novo turistično ponudbo	število	0	2013	50	RDO, poročila o izvedbi projektov
K5.2.1/c	Subjekti ustvarjeni z novo turistično ponudbo	število	0	2013	10	RDO, poročila o rezultatih projektov
K5.2.1/d	Revitalizirane površine vključene v novo turistično ponudbo	m2	0	2013	8.000	RDO, poročila o izvedbi projektov
K5.2.1/e	Povečan obisk	število dnevnik obiskovalcev	94.200 (ocena)	2013	150.000	RDO, poslovno informacijski sistem

2.9. Sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP

Vodilno vlogo oz. koordinacijo pri izvedbi RRP JV SLO 2014-2020 bo ima RC Novo mesto, ki vodi, usmerja in koordinira aktivnosti za pripravo RRP in obenem izvaja strokovne, tehnične, administrativne naloge in druga opravila za pravočasen sprejem in izvedbo RRP. V sodelovanju z drugimi razvojnimi institucijami pa RC Novo mesto aktivno sodeluje tudi pri pripravi in izvedbi področnih programov in projektov ter njihovih prioritet.

Za konkretno izvajanje RRP so zadolženi odbori, ki bodo izvajali posamezne naloge in so specializirani za področja, kot so gospodarstvo, človeški viri in blaginja, infrastruktura, okolje in prostor, kmetijstvo in podeželje ter turizem in dediščina.

Tako kot pri procesu priprave RRP bodo pomembno vlogo v procesu izvajanja RRP prispevali tako razvojni partnerji v regiji (regijske institucije, nevladne organizacije, iniciative, zasebni sektor), državne institucije kot širša javnost na ravni regije.

Sistem spremljanja RRP bo izvajal RC Novo mesto kot določa Uredba o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/2012). RC Novo mesto bo postavil sistem spremljanja na način, da se bo sproti spremljalo doseganje kazalnikov po posameznih ukrepih (enotna baza v sodelovanju s pristojnimi institucijami). Razvojni svet regije JV Slovenija bo sprejemal letna poročila in končno poročilo o izvajanju RRP, katera bodo izvedena in predlagana iz strani RC Novo mesto. Po potrebi bo lahko Razvojni svet regije JV Slovenije predlagal spremembe RRP. Za postopek priprave sprememb RRP se bodo smiselno uporabljale določbe Uredbe, ki urejajo postopek priprave RRP.

Za spremljanje uspešnosti izvajanja RRP so v programu opredeljeni kvantificirani kazalniki tako na ravni identificiranih prioritet, kot na ravni posameznega ukrepa in projekta. Kazalniki izkazujejo izhodiščno vrednost, ki jo JV SLO na podlagi v RRP opredeljenih aktivnosti in projektov želi doseči ob koncu leta 2020. Vsi kazalniki imajo opredeljen vir podatkov za spremljanje kazalnika, ki je preverljiv, enostavno dostopen oz. omogoča izračunavanja kazalnikov.

Vrednotenja RRP bo izvajalo RC Novo mesto vsaj dvakrat v obdobju 2014-2020, kjer se bo preverila uspešnost, učinkovitost in ustreznost RRP s ciljem zagotavljanja kakovosti programa ter doseganja zastavljenih rezultatov.

2.10. Sistem informiranja in obveščanja javnosti o načrtovanju in izvajanju RRP

Za pripravo RRP je vključevanje in sodelovanje javnosti ključnega pomena, saj krepi usposobljenost in pripravljenost vseh sodelujočih za soustvarjanje skupnih razvojnih ciljev in ukrepov, s tem pa tudi povečuje soodgovornost za njihovo izvajanje. Sodelovanje predstavnikov različnih področij, zanimanj in območij prispeva k uravnoteženim razvojnim usmeritvam, saj omogoča zadovoljitev interesov večjega števila ljudi, upoštevanje več pogledov, mnenj, izkušenj in znanj. Vključevanje in sodelovanje javnosti zahteva tudi Uredba Komisije Evropske Skupnosti (št. 1159/2000) o ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti, ko gre za finančno pomoč državam članicam iz strukturnih skladov.

Za zagotavljanje partnerskega sodelovanja pri pripravi in izvajanju RRP smo v regionalne aktivnosti že vključili:

- regionalne, območne in lokalne upravne organe in institucije,
- predstavnike civilne družbe in nevladnih organizacij in institucij, odgovornih za spodbujanje enakosti med spoloma,
- gospodarske, socialne, finančne in okoljske institucije,
- strokovne, razvojne, izobraževalne in raziskovalne institucije,
- institucije resornih ministrstev in Vlade Republike Slovenije.

Cilj informiranja in komuniciranja javnosti pri pripravi RRP:

Osveščanje in seznanjanje zainteresirane javnosti s postopki, cilji in vsebino RRP spodbuja njeno aktivno sodelovanje tako pri samem postopku priprave RRP kot tudi izvajanju regijskih projektov ter s tem doseganju

razvojnih ciljev regije. Osnovanje in delo takšnega regionalnega partnerstva stremi k oblikovanju in izvajanju skupnih aktivnosti in projektov. Tak način dela zagotavlja nabor novih projektnih idej in predlogov »od spodaj navzgor« in zagotavlja kontinuirano delovanje regije tudi v prihodnjih programskih obdobjih.

Opredelitev odgovornih organov za izvajanje informiranja in obveščanja:

Ključni organ, odgovoren za pripravo RRP ter informiranje in obveščanje javnosti o načrtovanju in izvajanju RRP je RC Novo mesto.

Opredelitev ciljnih skupin:

- Regionalni svet regije,
- Svet regije,
- občine,
- območne in lokalne razvojne agencije,
- podporna okolja (vključno z GZDBK in OOOZ),
- razvojne institucije,
- LAS-i,
- zainteresirana javnost.

Naloga RC Novo mesto na področju obveščanja in vključevanja javnosti:

RC Novo mesto bo skrbel za predstavljanje programa in obveščanje javnosti o vseh aktivnostih pri pripravi in izvajanju programa.

Preko ciljnih skupin kot so Regionalni svet regije in njegovi odbori bodo ključni komunikacijski organ, ki bo obveščal in vključeval javnost. Tako bo vzpostavljeno sodelovanje zainteresiranih nosilcev razvoja in interesov v regiji. Spodbujeno bo njihovo sodelovanje in interes za sodelovanje pri implementaciji regijskih razvojnih projektov.

Ključna komunikacijska sredstva:

Najpomembnejše sredstvo komuniciranja z javnostjo je spletna stran RC Novo mesto <http://www.rc-nm.si>, kjer so bila in bodo objavljena vsa delovna gradiva RRP (sklep o pripravi RRP, program priprave RRP, sprejet RRP, najave dogodkov, obvestila, poročila o dogodkih, opisi regijskih projektov, različne predstavitve, vabila, zapisniki ipd.) in zabeležke o aktivnostih pri pripravi RRP. Preko spletne strani je bo omogočeno tudi vključevanje zainteresirane javnosti v pripravo RRP. Informacije o poteku priprave RRP 2014-2020 so prav tako bile posredovane preko strokovnih dogodkov, priprave gradiv, podajanja informacij medijem (predvsem na lokalni ravni) in na drug podoben način.

RC Novo mesto bo tekom izvajanja RRP skrbela za tekoče informiranja in obveščala ciljne skupine preko različnih neposrednih komunikacijskih orodij. Prav tako pa bo za širšo javnost vzdrževala spletno stran in dodajala nove vsebine glede izvajanja RRP. Prav tako pa bo spodbudila občine in podporne institucije v regiji, da imajo informacije o pripravi in izvedbi RRP vključene na svojih spletnih straneh.

Smernice za obveščanje:

V vseh tiskanih objavah se bo uporabljal znak RC Novo mesto in upoštevala določila celostne grafične podobe. Pri projektih, ki bodo sofinancirani iz več virov, se bodo upoštevala veljavna pravila za informiranje in obveščanje javnosti za evropske sklade. Obveščanje javnosti se bo vršilo preko več medijskih kanalov. Od spletne strani RC Novo mesto do pojavljanja v lokalnih tiskanih in avdiovizualnih medijih.

3. Programski del

V programskem delu so navedeni projektni predlogi in predstavljeni pomembnejši regijski projekti in njihovo skladnost z ukrepi, specifičnimi cilji Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija in skladnost z Operativnim programom za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020. V tem poglavju prav tako predstavljamo regionalne projekte nacionalnega pomena.

Finančna ocena RRP JV SLO 2014-2020 predstavlja najpomembnejše regijske projekte po posameznih področjih, ki jih je predlagal Svet regije Jugovzhodne Slovenije.

Naziv področja	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Delež področja SKUPAJ
GOSPODARSTVO	13.502.300,00	32.145.700,00	45.648.000,00	6,62%
ČLOVEŠKI VIRI IN BLAGINJA	8.542.622,00	34.170.490,00	42.713.112,00	6,20%
INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR	112.691.685,79	227.581.028,48	340.272.714,27	49,35%
KMETIJSTVO IN PODEŽELJE	100.413.523,45	111.433.299,55	211.846.823,00	30,73%
TURIZEM IN DEDIŠČINA	12.956.062,79	36.039.537,44	48.995.600,23	7,11%
SKUPAJ	248.106.194,03	441.370.055,47	689.476.249,50	100,00%

Gospodarski razvoj regije vključuje predvsem javno infrastrukturo na področju raziskav tehnološke razvoja in inovacij ter podporno okolje za podjetništvo. Program gospodarstva izdatno podpirata s projekti kmetijstvo in podeželje (lesni centri predstavljajo vrednostno pomemben del RRP) in turizem in dediščina s spodbujanjem podjetništva z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanem podjetništva v turizmu (podpora novim za globalni trg zanimivim turističnim proizvodom in storitvam, kot so interpretativni centri, revitalizacija stavbne dediščine za potrebe turizma, regijska destinacijska organizacija, arheološki park). Med najpomembnejšimi regijskimi projekti s področja človeških virov in družbene blaginje so projekti, ki v največjem meri podpirajo kazalnike Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020 (OP) na področju spodbujanja zaposlovanja in mobilnosti delovne sile ter socialne vključenosti. Najpomembnejši regionalni projekti s področja človeških virov in družbene blaginje ne vključujejo potreb po investicijah (npr. vlaganja v obnovo in razvoj športne rekreativne infrastrukture), ki jih OP ne vključuje. Pomembno področje v okviru programa razvoja podeželja je projekt CLLD, katerega vir financiranja je tudi Program razvoja podeželja 2014-2020. Program infrastruktura, okolje in prostor vključuje tako javne infrastrukturne projekte, ki so bili pripravljene za izvajanje že v prejšnjem programskem obdobju (vodni viri in oskrba s pitno vodo), ki so poledica zahtev skupnosti po urejanju komunalne infrastrukture in novih potreb ter usmeritev (trajnostna mobilnost in urbane strategije). Glede na zatečeno stanje je urejanje javne infrastrukture, ki je pogoj za skladnejši gospodarski (prometna, energetska, komunalna in informacijska infrastruktura) in trajnostni razvoj regije, tudi v programskem obdobju 2014-2020 še vedno močno izpostavljeno.

RRP vključuje razvojne potrebe in projekte, ki presega okvir OP-ja. V realizacijo RRP bo potrebno poleg dogovorov za razvoj regije vključiti tudi vse druge razpoložljive javne in zasebne vire financiranja regionalnega razvoja.

3.1 Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov

GOSPODARSTVO

Projektni predlogi:

1. Podjetniško podporno okolje JV SLO
2. Center razvoja, raziskav in inovacij Jugovzhodne Slovenije – CRRJ JV SLO
3. Kompetenčni center za razvoj kadrov za povečanje konkurenčnosti MSP v panožnih gospodarskih dejavnostih v jv Sloveniji – KOC JV SLO
4. Vozlišče inovativnih rešitev za inovativne medicinske sisteme - VIR.MEDICO
5. Vozlišče inovativnih rešitev za zmanjšanje teže avtomobilov (angl. Light Weight Car Design Network) - VIR.AVTO
6. Policentrični tehnološki centri JV Slovenije – PTC JV SLO
7. Razvoj in ureditev gospodarske infrastrukture v JV SLO

Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov:

PODROČJE	Specifični cilj	Ukrep	Št. PP	Naziv projekta	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Skladnost z OP Prednostna os/tematski cilj
GOSPODARSTVO (1)	Specifični cilj 1.1: Vzpostavitev celovitega izvozno usmerjenega podjetniškega podpornega okolja JV Slovenije; Specifični cilj 1.2: Izboljšanje kompetenc zaposlenih; Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev inovacijskih procesov	UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje; UKREP 1.1.1. Spodbuditev internacionalizacije; UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije; UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih	P1	Podjetniško podporno okolje JV SLO	1.881.900,00	10.664.100,00	12.546.000,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) (1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij
	Specifični cilj 1.2: Izboljšanje kompetenc zaposlenih in zmanjšanje neskladij med usposobljenostjo in potrebami trga dela	UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije	P3	Kompetenčni center za razvoj kadrov za povečanje konkurenčnosti MSP v panožnih gospodarskih dejavnostih v JV Sloveniji	120.400,00	481.600,00	602.000,00	(10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljše zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje

Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev inovacijskih procesov	UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih	P4	Center razvoja raziskav in inovacij JV Slovenije	2.500.000,00	10.000.000,00	12.500.000,00	(1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij
Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev inovacijskih procesov	UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih	P5	Vozlišče inovativnih rešitev za zmanjšanje teže avtomobilov	5.000.000,00	5.000.000,00	10.000.000,00	(1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij
Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev inovacijskih procesov	UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih	P6	Vozlišče inovativnih rešitev za inovativne medicinske sisteme	4.000.000,00	6.000.000,00	10.000.000,00	(1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij
SKUPAJ GOSPODARSTVO:				13.502.300,00	32.145.700,00	45.648.000,00	

ČLOVEŠKI VIRI IN BLAGINJA

Projektni predlogi:

1. Center vseživljenjskega učenja
2. Socializacija in integracija Romov
3. Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji
4. Starosti prijazna regija
5. Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo
6. Dostopnost rekreacijskih storitev
7. Dvig ravni pismenosti in ključnih kompetenc odraslih v regiji
8. Povezovanje regijskih visokošolskih zavodov v univerzo
9. Dostopnost do kulturnih storitev
10. Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin

Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov:

PODROČJE	Specifični cilj	Ukrep	Št. PP	Naziv projekta	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Skladnost z OP Prednostna os./tematski cilj
ČLOVEŠKI VIRI IN BLAGINJA (2)	Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja; Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva	UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije; UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin	P1	Center vseživljenjskega učenja	2.866.814,00	11.467.256,00	14.334.070,00	(10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje
	Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja; Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva	UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije; UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin	P2	Socializacija in integracija Romov	1.836.348,00	7.345.394,00	9.181.742,00	(9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik
	Specifični cilj 2.1. : Ustvarjanje znanja , ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost	UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji	P3	Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji	1.652.300,00	6.609.200,00	8.261.500,00	(10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje
	Specifični cilj 2.1. : Ustvarjanje znanja , ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost; Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije s krepitvijo dostopnosti vseživljenjskega učenja; Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva	UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji; UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije; UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin	P4	Dvig ravni pismenosti in ključnih kompetenc odraslih v regiji	1.337.160,00	5.348.640,00	6.685.800,00	(10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje
	Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva	UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitev ranljivih skupin	P5	Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitev ranljivih skupin	850.000,00	3.400.000,00	4.250.000,00	(9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik
	SKUPAJ ČLOVEŠKI VIRI IN BLAGINJA					8.542.622,00	34.170.490,00	42.713.112,00

INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR

Projektni predlogi:

1. Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske
2. Oskrba s pitno vodo na območju Suhe krajine
3. Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica – Ribnica - Kočevje (Vodovod SORIKO)
4. Izboljšanje in povečanje trajnostne mobilnosti v regiji
5. Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji
6. Širokopasovna omrežja v regiji
7. Trajnostna urbana strategija
8. Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske – II. faza in ostali pripadajoči vodi, ki se vežejo nanj, ter pripadajoči vodi, ki se vežejo na projekt Suhokranjski vodovod
9. Izboljšana oskrba s pitno vodo v regiji
10. Energetsko učinkovita gradnja javnih objektov
11. Energetsko učinkovita regija JV Slovenija
12. Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji v aglomeracijah pod 50 PE in ostalih območjih izven aglomeracij
13. Ureditev komunalne infrastrukture v romskih naseljih
14. Ravnanje z odpadki v regiji in regijski center za ravnanje z odpadki CEROD
15. Ravnanje z odpadki v regiji I. faza odlagališča nenevarnih odpadkov Globoko
16. Učinkovit in celovit prostorski razvoj

Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov:

INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR (3)	PODROČJE	Specifični cilj	Ukrep	Št. PP	Naziv projekta	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Skladnost z OP Prednostna os/tematski cilj
		Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo	UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo	P1	Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske	5.354.359,00	20.937.105,00	26.291.464,00	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih
		Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo	UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo	P2	Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica-Ribnica-Kočevje	10.650.257,00	25.505.291,00	36.155.548,00	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih
		Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo	UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo	P3	Oskrba s pitno vodo na območju Suhe Krajine	12.138.854,79	26.864.798,48	39.003.653,27	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih

Specifični cilj 3.1: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnost v regiji:	UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajne mobilnosti	P4	Izboljšanje in povečanje trajnostne mobilnosti v regiji	41.892.000,00	62.838.000,00	104.730.000,00	(7) Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti/07 - Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah
Specifični cilj 3.2: Izboljšanje opremljenosti z okoljsko infrastrukturo	UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih voda	P5	Odvedena in očiščena odpadna voda v regiji	27.697.215,00	64.626.834,00	92.324.049,00	(6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov
Specifični cilj 3.4: Izboljšanje komunikacijske infrastrukture	UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov	P6	Širokopasovna omrežja v regiji	9.559.000,00	14.209.000,00	23.768.000,00	(6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov
Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj	UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji	P7	Trajnostna urbana strategija Novo mesto	5.400.000,00	12.600.000,00	18.000.000,00	(6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov
SKUPAJ INFRASTRUKTURA, OKOLJE IN PROSTOR				112.691.685,79	227.581.028,48	340.272.714,27	

KMETIJSTVO IN PODEŽELJE

Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov:

VO IN PODEŽEL	Specifični cilj	Ukrep	Št. PP	Naziv projekta	Sredstva			Skladnost z OP Prednostna os/tematski cilj
					Lastna sredstva (v EUR)	sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	
	Specifični cilj 4.2: Ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij	UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij	P1	Dežela gozdov in medveda- Regijski park Kočevsko	1.223.523,45	6.933.299,55	8.156.823,00	(6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov

Specifični cilj 4.3: Intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi, boljša izraba lesa in večanje dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi in spodbujanje nizkoogljičnega gospodarstva	UKREP 4.3.1: Vzpostavitev gozdno-lesno predelovalne verige v regiji	P2	Lesni centri Dolenjske	95.600.000,00	95.600.000,00	191.200.000,00	(1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva/01 - Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij (3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) (4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih (9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik *Skladnost s PRP 2014-2020
Specifični cilj 4.1: Krepitev podeželskega gospodarstva in socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja	UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost	P3	CLLD - JVS Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost na območju JVS	3.590.000,00	8.900.000,00	12.490.000,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) (9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik *Skladnost s PRP 2014-2020
SKUPAJ KMETIJSTVO IN PODEŽELJE				100.413.523,45	111.433.299,55	211.846.823,00	

TURIZEM IN DEDIŠČINA

Projektne predlogi:

1. Arheološki park Marof Novo mesto in regijska arheološka pot
2. Povečanja izvoza kakovostnih turističnih produktov, implementacija standardov zelenega turizma ter enotna promocija konkurenčne ponudbe destinacije JV Slovenije na mednarodnih trgih (RDO)
3. Krka – reka življenja
4. Regijska mreža interpretativnih centrov dediščine
5. Razvoj Lokalne znamke »Mirnska dolina« in njene ponudbe
6. Revitalizacija stavbne dediščine za nastanitev po vzoru razpršenega hotela ter za izvajanje turističnih in spremljajočih dejavnosti
7. Svet Nature (čezmejno sodelovanje)
8. Zgodba o Gorjancih – naravno in kulturno bogastvo Gorjancev
9. Urejanje Kolpe za rekreativno in turistično ponudbo (projekt ORP Pokolpje)

Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov:

PODROČJE	Specifični cilj	Ukrep	Št. PP	Naziv projekta	Lastna sredstva (v EUR)	Sredstva sofinanciranja (EU+SLO, v EUR)	SKUPAJ (v EUR)	Skladnost z OP/tematski cilj Prednostna os
TURIZEM IN DEDIŠČINA (6)	Specifični cilj 5.2: Vzpostavitev raznovrstne in raznolike doživljajske ponudbe, ki vključuje dediščino in ustreza povpraševanju domačih in tujih gostov ter izpolnjuje njihova pričakovanja	UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe z ustvarjanjem delovnih mest	P1	Arheološki park Marof Novo mesto in regijska arheološka pot	1.814.700,00	4.026.300,00	5.841.000,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)
	Specifični cilj 5.1: Upravljanje z destinacijo in povečanje prepoznavnosti	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega RDO in trajnostnega upravljanja z destinacijo ter izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti	P2	Povečanje izvoza kakovostnih turističnih produktov, implementacija standardov zelenega turizma ter enotna promocija konkurenčne ponudbe destinacije JV Slovenija na mednarodnih trgih (RDO)	1.056.000,00	2.464.000,00	3.520.000,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)
	Specifični cilj 5.1: Upravljanje z destinacijo in povečanje prepoznavnosti	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega RDO in trajnostnega upravljanja z destinacijo ter izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti	P4	Regijska mreža interpretativnih centrov dediščine	2.511.758,79	7.614.041,44	10.125.800,23	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) (6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov
	Specifični cilj 5.2: Vzpostavitev raznovrstne in raznolike doživljajske ponudbe, ki vključuje dediščino in ustreza povpraševanju domačih in tujih gostov ter izpolnjuje njihova pričakovanja	UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe z ustvarjanjem delovnih mest	P5	Razvoj lokalne »Mirnska dolina« in njene ponudbe	1.400.000,00	4.200.000,00	5.600.000,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)
	Specifični ukrep 5.1: Upravljanje z destinacijo in povečanje prepoznavnosti	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega RDO in trajnostnega upravljanja z destinacijo ter izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti	P6	Revitalizacija stavbne dediščine za nastanitev po vzoru razpršenega hotela ter za izvajanje turističnih in	6.173.604,00	17.735.196,00	23.908.800,00	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)

			spremljajočih dejavnosti				
			SKUPAJ TURIZEM IN DEDIŠČINA	12.956.062,79	36.039.537,44	48.995.600,23	

Predstavitev najpomembnejši regijskih projektov je v Prilogi 1.

3.2 Predstavitev skupnih regionalnih projektov nacionalnega pomena in sektorski projekti

Tabela 44: Predstavitev ključnih elementov skupnih regionalnih projektov nacionalnega pomena za obdobje 2014-2020

Zap.št.	Naziv projekta	Nosilec projekta	Viri financiranja	Skladnost z OP (prednostna OS/tematski cilj/prednostna naložba)
I.	Regionalne garancijske sheme	RC NM	ESRR	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)/2.3.1. Spodbujanje podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji
II.	Podjetno v svet podjetništva	RC NM	ESRR	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)/2.3.1. Spodbujanje podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji
III.	Enotne regijske štipendijske sheme	RC NM	ESRR, občine, podjetja	(10) Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 - Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje /2.10.3 Izboljšanje enakega dostopa do vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine pri formalnih, neformalnih in priložnostnih oblikah učenja, posodobitev znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih oblik učenja, tudi s poklicnim svetovanjem in potrjevanjem pridobljenih kompetenc
IV.	Trajnostna mobilnost	RC NM	ESRR	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja/04 - Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih/2.4.3. Podpora energetske učinkovitosti in uporabi obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi vključno v javnih stavbah in stanovanjskem sektorju 2.4.6. Spodbujanje nizkoogljicnih strategij za vse vrste območij, zlasti za mestna območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi (6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov 2.6.5. Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitve mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa
V.	Sofinanciranje razvojnih projektov za nastajanje novih start-up podjetij in inovativnih proizvodov ter spodbujanje njihove globalne rasti	Združenje inkubatorjev in tehnoloških parkov Slovenije, GIZ RRA, regijski načrtovalci prostora in občine	ESRR, državna sredstva	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast/03 - Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR)/2.3.1. Spodbujanje podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji
VI.	REGIONALNO PROSTORSKO NAČRTOVANJE - Trajnostni razvoj Slovenije	RRA, regijski načrtovalci prostora in občine	ESRR, državna sredstva	(6) Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti/06 - Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov/2.6.4. Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitve mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa 2.12. Tehnična pomoč - KS in 2.13 Tehnična pomoč - ESRR

VII.	Podpora manjšim projektom NVO	RC NM, CNVOS, regionalna stičišča nevladnih organizacij po posameznih regijah	ESS, državna sredstva	11 - Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, podpora razvoju NVO ter krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev/11 - Izboljšanje institucionalnih zmogljivosti javnih organov in zainteresiranih strani ter učinkovita javna uprava/2.11.1. Naložbe v institucionalne zmogljivosti ter v učinkovitost javne uprave in javnih storitev na nacionalni, regionalni in lokalni ravni za zagotovitev reform, boljše zakonodaje in dobrega upravljanja
VIII.	RDO - Regijska destinacijska organizacija	RRAji, občine, turistično gospodarstvo	ESRR, občine, državna sredstva	(3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij, kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR) 2.3.3. Spodbujanje podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji 2.3.4. Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo
IX.	Spodbujanje socialnega podjetništva, zaposlovanja in kreativnosti v slovenskih regijah	RRA	ESS	(9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik/ 2.9.4 Spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva, da bi vsem olajšali dostop do zaposlitve
X.	Izvajanje EU iniciative »Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« CLLD	Lokalne akcijske skupine (LAS) v SLO	EKSRP (Leader), ESRP, ESRR, ESS namenjena za razvoj regij lastna sredstva	(9) Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine/09 - Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik/ OP 2.9.7 Vlaganja v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost PRP - Ukrep M19 - Podpora za lokalni razvoj v okviru pristopa LEADER (CLLD člen 35 Uredbe EU št. 1303/2013) ESRR - 3. poglavje uredbe EU št. 508/2014

V Novem mestu, februar 2015

PRILOGE

PRILOGA 1: PODROBNEJŠA PREDSTAVITEV NAJPOMEMBNEJŠIH REGIJSKIH PROJEKTOV

PRILOGA 2: KAZALNIKI OCENE IZVAJANJA V OBDOBJU 2007-2013